

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU BAKIMINDAN ANONİM
ORTAKLIKLARDA YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN İBRASI**

Yüksek Lisans Tezi

RABİA SEVER

İSTANBUL, 2012

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK

Tezin Adı: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bakımından Anonim Ortaklıklarda
Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası
Öğrencinin Adı Soyadı: Rabia Sever
Tez Savunma Tarihi: 28.06.2012

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu
Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Yrd. Doç. Dr. Burak
KÜNTAY
Enstitü Müdürü
İmza

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu
onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. Aslı
MAKARACI
Program Koordinatörü
İmza

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi
olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzalar

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Emin Cem KAHYAOĞLU

Üye
Prof. Dr. Aziz Can TUNCAY

Üye
Yrd. Doç. Dr. Üner DAĞ

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK**

**6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU BAKIMINDAN ANONİM
ORTAKLIKLARDA YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN İBRASI**

Yüksek Lisans Tezi

RABİA SEVER

Tez Danışmanı: YRD. DOÇ. DR. EMİN CEM KAHYAOĞLU

İSTANBUL, 2012

ÖZET

6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU BAKIMINDAN ANONİM ORTAKLIKLARDA YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN İBRASI

Rabia Sever

Özel Hukuk

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Emin Cem Kahyaoğlu

Haziran 2012, 240 Sayfa

Anonim ortaklıklarda genel kurul ibra kararı ile yönetim kurulu üyelerinin ilgili hesap dönemindeki işlem ve faaliyetlerini, ekonomik ve hukuki sonuçları bakımından onaylamakta, ilgilileri sorumluluktan kurtarmakta ve onların görevlerine devam edebilmelerini sağlamaya yönelik güven açıklamasında bulunmaktadır.

Kuruluş dönemi bakımından ibra, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 559. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, kurucuların ve yönetim kurulu üyelerinin, kuruluştan doğan sorumlulukları, ortaklığın tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yolu ile kaldırılamaz. Bu sürenin geçmesinden sonra, sulh ve ibra kararının genel kurul tarafından onaylanması için azınlık pay sahiplerinin sulh ve ibranın onaylanmasına karşı çıkmamış olmaları gerekir.

Faaliyet dönemi bakımından ibra ise açık veya örtülü olarak alınabilir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 424. maddesinde örtülü ibra kararı düzenlenmiştir. Buna göre, bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı ile kural olarak ibra gerçekleşmiş olur. Ancak, bilançoda bazı hususlar hiç ya da gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço ortaklığın gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse onama ibra etkisini doğurmaz.

İbra kararının etkisi ise 558. madde de düzenlenmiştir. Buna göre, ibra kararı, ortaklığın ve ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkını kaldırır. Diğer pay sahiplerinin dava hakkı ibra tarihinden itibaren altı ay geçince düşer. İbra kararı genel kurul kararı ile kaldırılamaz.

Bizde çalışmamıza ibra kavramını genel olarak açıklayarak başladık. Daha sonra anonim ortaklıklarda ibra kavramı, ibra kararının kapsamı, şartları, oy hakkından yoksunluk, ibra kararının alınmasında azınlığın korunması, ibra talebi ve ibra davası konularını inceledikten sonra ibra kararının hükümsüzlüğü ve hukuki sonuçları konularını değerlendirerek çalışmamızı tamamladık.

Anahtar Kelimeler: İbra, Pay Sahipleri, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Yönetim Kurulu Üyeleri, Anonim Ortaklıklar, Hukuki Sorumluluk.

ABSTRACT

ACCORDING TO THE TURKISH COMMERCIAL CODE NO 6102 DISCHARGE OF THE BOARD MEMBERS IN INCORPORATED COMPANIES

Rabia Sever

Private Law

Thesis Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Emin Cem Kahyaoğlu

June 2012, 240 Pages

In incorporated companies, general assembly approves the transactions and activities of the management board members during the accounting year with order of discharge regarding their economical and legal outcomes, relieves those concerned from obligation and makes the trust announcement towards enabling them to continue their duties. From foundation period point of view, discharge is regulated on Article 559 of Turkish Commercial Code No 6102. Accordingly, the obligations of founders and board members arising from the foundation cannot be abated by settlement or discharge in four years after the registration of partnership. After the said period passes, it is required that the minority shareholders must not have objected to the approval of settlement and discharge for the settlement and discharge to be approved by the general assembly.

On the other hand, discharge regarding operating cycle can be taken explicitly or implicitly. Implicit discharge decision is regulated on Article 424 of Turkish Commercial Code no 6102. According to this, discharge is realized with the general assembly decision regarding the approval of financial statement. But, if some issues are not stated at all or stated as necessary in the financial statement or if the financial statement includes some issues that prevents the real situation of the partnership from being observed and it has been done deliberately, the approval does not incur the right to discharge.

The effect of discharge decision is regulated on Article 558. According to this, the discharge decision releases the right of suit for the partnership and the shareholders that voted positive for the discharge and discharged the share while aware of the discharge decision. The right of suit of other shareholders end in six months from the date of discharge. Discharge cannot be lifted with general assembly decision.

We started our study by briefly explaining the concept of discharge. Later, we concluded our study by evaluating the subjects of concept of discharge in incorporated companies, scope of the discharge decision, disqualification from voting, protection of minority in discharge decision, discharge request and discharge suit, and later nullity of discharge decision and legal outcomes.

Keywords: Discharge, Shareholders, Turkish Commercial Code No 6102, Members of the Board Directors, Incorporated Companies, Legal Responsibility.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	ix
1. GİRİŞ	1
2. İBRA KAVRAMI	4
2.1 GENEL OLARAK.....	4
2.2 İBRA TERİMİ.....	6
2.3 BORÇLAR HUKUKUNDA İBRA KAVRAMI.....	7
2.3.1 Genel Olarak	7
2.3.2 Anonim Ortaklıklar Anlamındaki İbradan Farkı.....	16
2.4 TÜZEL KİŞİLER HUKUKUNDA İBRA KAVRAMI	18
3. ANONİM ORTAKLIKLARDA İBRA KAVRAMI	25
3.1 İBRA KARARININ ANLAM VE AMACI	25
3.2 İBRA KARARININ HUKUKİ NİTELİĞİ.....	29
3.2.1 Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından	29
3.2.1.1İsviçre hukuku.....	29
3.2.1.2Alman hukuku.....	33
3.2.1.3Fransız hukuku	35
3.2.1.4Avrupa Birliği hukuku	37
3.2.2 Türk Hukuku Bakımından	38
3.2.2.1İbranın hukuki niteliği ile ilgili tartışmaların gerekçesi.....	38
3.2.2.2Menfi borç ikrarı görüşü	40
3.2.2.3Makbuz görüşü.....	44
3.2.2.4Feragat görüşü	45
3.2.2.5Sulh sözleşmesi görüşü.....	47
3.2.2.6İbra kararının şahsi defî niteliğinde olduğu görüşü	49
3.3 YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN İBRASINA İLİŞKİN POZİTİF DÜZENLEMELER	52
3.3.1 1926 Tarihli Eski Türk Ticaret Kanunu	52
3.3.2 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu	53
3.3.3 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu	56
3.3.3.1Kuruluş ve sermaye artırımında ibra	57
3.3.3.2Faaliyet döneminde ibra	59

3.3.3.2.1	<i>İbranın etkisi</i>	59
3.3.3.2.2	<i>Bilançonun onaylanmasına ilişkin karar</i>	61
3.4	İBRA KARARININ TÜRLERİ	64
3.4.1	Açık İbra Kararı	64
3.4.1.1	Genel ibra kararı.....	66
3.4.1.2	Özel ibra kararı.....	67
3.4.2	Örtülü İbra Kararı	68
4.	İBRA KARARININ KAPSAMI	72
4.1	GENEL OLARAK	72
4.2	İBRA KARARININ KİŞİ BAKIMINDAN KAPSAMI	73
4.3	İBRA KARARININ KONU BAKIMINDAN KAPSAMI	75
4.3.1	Bilanço	82
4.3.1.1	Genel olarak	82
4.3.1.2	Anlam ve etkisi	85
4.3.2	Yıllık Faaliyet Raporu	89
4.3.3	Kar Zarar Hesabı	91
4.3.4	Denetim Raporu	92
4.3.5	Görüş Yazıları (YTTK. m.403)	95
4.3.6	Özel Denetim Raporu (YTTK. m.438-444)	97
4.3.7	Yönetim Kurulu Üyelerinin Sözlü Açıklamaları	99
4.4	İBRA KARARININ ZAMAN BAKIMINDAN KAPSAMI	99
5.	İBRA KARARININ ALINMASI	101
5.1	İBRA KARARININ ŞARTLARI	101
5.1.1	Kuruluş Dönemine İlişkin Şartlar	101
5.1.1.1	Süre	103
5.1.1.2	Genel kurul kararı.....	105
5.1.1.3	Azınlığın karşı çıkmaması	107
5.1.2	Faaliyet Dönemine İlişkin Şartlar	109
5.1.2.1	Gündemde yer alma	109
5.1.2.2	Genel kurula verilen bilgi ve belgelerin doğru ve tam olması.....	111
5.1.2.3	Bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararında aksine bir kayıt bulunmaması	114
5.1.2.4	Oy hakkına ilişkin sınırlamalara uyulması	115
5.1.2.5	Genel kurul kararı.....	116

5.1.2.6	Azınlığın sorumluluk davası açılmasını istememesi	116
5.2	İBRA KARARINDA OY HAKKI.....	117
5.2.1	Genel Olarak	117
5.2.2	Oydan Yoksunluk Halleri.....	121
5.2.2.1	Akrabalık bağı olanların oydan yoksunluğu	122
5.2.2.2	Yönetim kurulu üyeleriyle yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişilerin oydan yoksunluğu.....	126
5.2.3	Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyesinin İbra Oylamasında Temsilci Sıfatıyla Oy Kullanıp Kullanamayacağı Meselesi.....	129
5.2.4	Tüzel Kişi Pay Sahiplerinin Temsilcilerinin İbrasında Oy Hakkı	131
5.2.5	Yasakları Etkisiz Kılmak İçin Pay Senetlerinin Devri	135
5.2.6	Oy Hakkından Yoksunluk Nedeniyle Gerekli Nisabın Sağlanamaması	136
5.2.7	Oy Hakkından Yoksunluğa Aykırılığın Yaptırımını	137
5.2.8	Oyun İptali	138
5.2.9	Oy Hakkının Dondduğu Haller.....	139
5.3	İBRA KARARININ GERİ ALINIP ALINAMAYACAĞI MESELESİ	140
5.4	İBRANIN KALDIRILMASINA İLİŞKİN GENEL KURUL KARARININ İPTALİ VEYA GEÇERSİZLİĞİNİN TESBİTİ DAVASININ DİNLENEBİLMESİ SORUNU.....	143
5.4.1	Genel Olarak	143
5.4.2	Değerlendirme	147
6.	İBRA KARARININ ALINMASINDA AZINLIĞIN KORUNMASI	149
6.1	GENEL OLARAK.....	149
6.2	İBRA KARARI BAKIMINDAN AZINLIK HAKLARI.....	150
6.2.1	Finansal Tabloların Müzakeresinin Ertelenmesi Talebi	150
6.2.2	Azınlığın İbraya Engel Olma Hakkı	154
6.2.3	Azınlığın Özel Denetçi Atanmasını Talep Etme Hakkı	157
7.	İBRA TALEBİ VE İBRA DAVASI.....	161
7.1	İBRA TALEBİ.....	161
7.1.1	Genel Olarak	161
7.1.2	Hukuki Dayanağı ve Şartları	163
7.1.3	İbra Talebinin Reddinin Sonuçları	165
7.1.3.1	Ortaklığın sorumluluk davası açma hakkının devam etmesi.....	166
7.1.3.2	Yönetim kurulu üyeleri bakımından istifa için haklı bir nedenin oluşması	166

7.1.3.3	Yönetim kurulu üyelerinin iptal ve ibra davası açabilme imkanları	167
7.1.3.4	Diğer sonuçlar	174
7.2	İBRA DAVASI	176
8.	İBRA KARARININ HÜKÜMSÜZLÜĞÜ.....	180
8.1	İBRA KARARININ HÜKÜMSÜZLÜK HALLERİ.....	180
8.1.1	Yokluk.....	181
8.1.2	Butlan.....	184
8.1.3	İptal Edilebilirlik	187
8.1.3.1	İptal sebepleri.....	189
8.1.3.1.1	<i>Kanun hükümlerine aykırılık</i>	189
8.1.3.1.2	<i>Esas sözleşme hükümlerine aykırılık</i>	191
8.1.3.1.3	<i>Dürüstlük kurallarına aykırılık</i>	192
8.1.3.1.4	<i>Özel iptal sebepleri</i>	194
8.1.3.2	İptal davası.....	195
8.1.3.3	İptal davası açma hakkı.....	198
8.1.3.4	İptal kararının hükümleri	199
8.2	TÜRK TİCARET KANUNUNUN 424. MADDESİNE AYKIRILIK NEDENİYLE HÜKÜMSÜZLÜK	200
9.	İBRA KARARININ HUKUKİ SONUÇLARI.....	202
9.1	DAVA HAKLARINA ETKİSİ.....	202
9.1.1	Ortaklığın Dava Hakkına Etkisi.....	202
9.1.2	Pay Sahiplerinin Dava Haklarına Etkisi.....	204
9.1.2.1	Doğrudan zararlar nedeniyle açılacak davalarda	204
9.1.2.2	Dolayısıyla zararlar nedeniyle açılacak davalarda.....	206
9.1.3	Alacaklıların Dava Haklarına Etkisi.....	211
9.1.3.1	Doğrudan zararlar nedeniyle açılacak davalarda	211
9.1.3.2	Dolayısıyla zararlar nedeniyle açılacak davalarda.....	213
9.2	İBRA KARARININ DİĞER SONUÇLARI	216
9.2.1	İbra Kararının Teselsüle Etkisi	216
9.2.2	Teminat Olarak Yatırılan Paylar Üzerindeki Etkisi	220
10.	SONUÇ.....	221
	KAYNAKÇA.....	225

KISALTMALAR

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
Ad. Der.	: Adalet Dergisi
AO	: Anonim Ortaklık
APOK	: Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu
AŞ	: Anonim Şirket
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
b.	: Bent
BanK.	: Bankacılık Kanunu
Batider	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BK.	: Borçlar Kanunu
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
cüm.	: Cümle
çev.	: Çeviren
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
EMK.	: Eski Medeni Kanun
ETTK .	: 1926 Tarihli Eski Ticaret Kanunu
f.	: Fıkra
GK	: Genel Kurul
HAAO	: Halka Açık Anonim Ortaklık
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu

HUMK.	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İsv.BK.	: İsviçre Borçlar Kanunu
İşK.	: İş Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İİK.	: İcra İflas Kanunu
IFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Sistemleri
K.	: Karar
Karş.	: Karşılaştırmamız
KoopK.	: Kooperatifler Kanunu
m.	: Madde
MK.	: Medeni Kanun
N.	: Numara
RG.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SenK.	: Sendikalar Kanunu
SPK.	: Sermaye Piyasası Kanunu
SPKur	: Sermaye Piyasası Kurulu
T.	: Tarih
TD.	: Ticaret Dairesi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TTK.	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
vs.	: Ve saire

Y.	: Yıl
Yarg.	:Yargıtay
YD.	: Yargıtay Dergisi
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YİBK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı
YK	: Yönetim Kurulu
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
YTTK.	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

1. GİRİŞ

Anonim ortaklıklar büyük iktisadi amaçları gerçekleştirebilmek düşüncesi ile ortaya çıkmış bir birleşme türüdür. Anonim ortaklıklarda sermayenin belirli ve küçük paylara ayrılmış olması ve bu payların kıymetli evrak niteliğinde senetlere bağlanması ile devirlerinin kolaylaştırılması ve bu şekilde anonim ortaklığa toplumun her kesiminden kişilerin katılması ile küçük tasarrufların büyük sermayeye dönüşmesi sağlanmaktadır. Bu anlamda, büyük sermayenin toplaması, sınırlı sorumluluk ilkesinin uygulanması, işletmede devamlılık olmak üzere anonim ortaklığın iktisadi işlevini üç noktada birleştirebiliriz. Bu özelliklerinden dolayı anonim ortaklıkların sayısında son zamanlarda hızlı bir artış görülmektedir. Zira anonim ortaklıkların bu şekilde önem kazanması ortaklık yönetiminin önemini de artırmakta çoğunlukla pasif konumda bulunan genel kurul yerine yönetim kurulunu ön plana taşımaktadır. Bilindiği gibi, anonim ortaklık, yönetim kurulu tarafından yönetilir ve temsil olunur. Bu anlamda, yönetim kurulu üyeleri, anonim ortaklığın kuruluşundan sona ermesi anına kadar gerek ortaklığın gerek pay sahipleri ve alacaklıların menfaatlerini ilgilendiren birçok alanda yetkili ve görevli kılınmışlardır. Nitekim temsile yetkili olanlar ortaklığın amacına ve işletme konusuna giren her tür işleri ve hukuki işlemleri, ortaklık adına yapabilir ve bunun için ortaklık unvanını kullanabilirler.

Anonim ortaklıkların yukarıda bahsedilen faydalarının yanında bazı sakıncaları da vardır. Öncelikle pay sahipleri tarafından katılma payı olarak ortaklığa getirilen ve büyük miktarlara erişen esas sermaye, yönetim kurulu üyelerinin eline bırakıldığında, denetimin zayıflaması, yönetimdeki bilgisizlik ya da yetersizlikleri nedeniyle ortaklık işlerini ihmal etmeleri, görevlerini kötüye kullanmaları ya da bu gibi diğer bazı nedenlerle çoğu zaman kötüye kullanılmaktadır. Her ne kadar yönetim kurulu üyeleri, görevlerini tedbirli bir yöneticinin özeniyle yerine getirmek ve ortaklığın menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyarak gözetmek yükümlülüğü altında olsalar da söz konusu kişiler denetim olanaklarının azlığından da faydalanmak suretiyle yetkilerini kötüye kullanarak hem ortaklığı hem pay sahipleri ve alacaklıları zarara uğratabilirler.

Ortaklığın, pay sahiplerinin ve alacaklıların menfaatlerinin daha iyi korunması bakımından gerek yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk halleri gerek sorumluluğu ortadan kaldıran hususlar özel bir önem verilerek, açık ve ayrıntılı bir şekilde kanunda kaleme alınmalıdır. 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu bakımından konuyu değerlendirdiğimizde söz konusu kişilerin menfaatlerinin korunması amacına hizmet etmek üzere, yönetim kurulu üyelerinin, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal etmeleri durumunda sorumlu oldukları kanunda açık olarak düzenlenmiştir. Yönetim kurulu üyelerinin söz konusu sorumluluk halleri bazı durumlarda ortadan kaldırılabilir. Sorumluluğa olan etkisi bakımından karşımıza çıkan en önemli kurumlardan bir tanesi anonim ortaklık genel kurulunun aldığı ibra kararıdır. Nitekim hukukumuzda, geçerli bir ibra kararı, ilgili hesap dönemine ait işlemler nedeniyle anonim ortaklığın, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin tazminat talep etmeyeceği anlamını ifade etmektedir. Yalnız bu durum ibra kararının kapsamına giren, yani ibra kararının konusunu teşkil eden işlem ve faaliyetler bakımından geçerli olur.

Anonim ortaklıklarda yönetimin kalabalık bir yönetim kadrosu içinde dağıtılmış olmasının en önemli etkisi ortaklıkların denetiminin güçlendirilmesi ve kamuyu aydınlatma ilkesi gereği ortaklık faaliyetlerinin şeffaflaşmasının sağlanması gerekliliğidir. Bu kapsamda, ortaklığın iç denetimini sağlayan en önemli kurumlardan bir tanesi olan ibra, ortaklık denetiminin ayrılmaz bir parçası olarak varlık göstermektedir. Zira genel kurula sunulan bilanço ve diğer hesap belgelerinden yönetim kurulu üyelerinin görevlerini gereği gibi yerine getirmedikleri anlaşılırsa yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı alınmaz. Görüldüğü gibi, bu yönüyle ibra yönetimin denetlenmesi işlevini görür. 6102 sayılı kanunda ibranın etkisinin genişletilmiş olması ortaklık ve pay sahiplerinin menfaatlerine aykırı bir düzenleme olarak kabul edilemez. Aksine bu sayede genel kurulda pay sahipleri daha bilinçli oy kullanma yolunu tercih edeceklerdir. Zira ibra kararına olumlu oy veren pay sahipleri bakımından sorumluluk davası yolu kapanacaktır. Bu bakımdan pay sahipleri gelişigüzel oy kullanmamalı ve genel kurula katılmada önce bilgi alma hakkını kullanmalıdırlar. Denetim organının kaldırıldığı yeni sistemde bu eksikliği gideren iç denetim mekanizmalarından biri olan ibranın sahip olduğu önem artık daha da net olarak anlaşılmaktadır.

İbra kararı yönetim kurulu üyeleri bakımından da çok önemli bir niteliğe sahiptir. Zira sorumluluğu gerektiren olaydan çok uzun zaman sonra dahi dava açılmasının mümkün olması, pay sahipleri ve ortaklığın menfaatlerinin gerektirdiği iş ve işlemlerde yönetim kurulu üyelerinin girişimde bulunmalarını zorlaştırır. Bu şekilde yönetimde çekingen kalınması ortaklığın varlık gösterme amaçlarının gerçekleşmesine de engel olur. Buna ek olarak, özellikle profesyonel iş hayatında anonim ortaklığın yönetim kurulundaki görev süresi sona eren bir kişi farklı bir ortaklık bünyesinde çalışmak isteyebilir. Bu anlamda, genel kurulun bu üyeleri ibra etmemesi bu kişiler bakımından hem maddi hem de manevi bakımından çok ağır sonuçlar doğurabilir. İbra edilmeyen yönetim kurulu üyesi, meslek hayatında kendine olan güvenini, çalışma azmini kaybedebilir. Meslek hayatında bu kişiye duyulan güven zedelenebilir. Hakkında kuşku duyulmasına yol açabilir. Bu anlamda başka ortaklıklarda yönetim kurulu üyeliğine seçilmeyebilir ya da başka bir ortaklıkta çalışma olanağı azalabilir.

Sonuç olarak, anonim ortaklıklarda genel kurul tarafından yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı alınması çok önemli bir konudur. Bizde bu öneme istinaden çalışmamızın ikinci kısmında ibra kavramını genel olarak açıkladıktan sonra üçüncü kısımda anonim ortaklıklarda ibra kavramı, dördüncü kısımda ibra kararının kapsamı, beşinci kısımda ibra kararının alınması özellikle ibra kararının şartları ve oy hakkından yoksunluk durumlarını, ibra kararının geri alınıp alınamayacağı meselesini ve ibranın kaldırılmasına ilişkin genel kurul kararının iptali veya geçersizliğin tespiti davasının dinlenebilmesi konularını inceledik. Çalışmamızın altıncı kısmında ibra kararının alınmasında azınlığın korunması, yedinci kısımda ibra talebi ve ibra davası konularını ve sekizinci kısımda kısımda ibra kararının hükümsüzlük hallerini inceledik. Çalışmamızın dokuzuncu ve son kısmında ise ibra kararının hüküm ve sonuçları konularını inceledik.

2. İBRA KAVRAMI

2.1 GENEL OLARAK

İbra, Arapça kökenli bir kelime olup, “aklama, temize çıkarma, borçtan kurtarma” anlamına gelen, bir sorumluluktan kurtarma kurumudur¹. İslam hukukunda bugünkü hali ile anonim ortaklıklar olmamasına rağmen ibra kavramı hukukumuza Mecelle’den alınmıştır². Mecelleye göre ibra, bir kimsenin bir ya da birden fazla dava veya diğer haklarından vazgeçmesidir³.

Mecelle’de ibrayı istifa ve ibrayı ıskat olmak üzere iki farklı türde ibra kavramı öngörülmüştür. İbrayı istifa, bir kimsenin başka bir kimseden olan hakkını kısmen veya tamamen almış olduğunu itiraf etmesinden ibaret olan bir ikrardır⁴. Buna “ivazlı ibra” da denilmektedir. Mecelle m.1136’da düzenlenmiş bulunan ivazlı ibrada, bir kimsenin başka bir kimse nezdinde olan hakkını almasının karşılığı olarak, o kimseyi borcundan kurtarması ve bu durumu beyan etmesi söz konusu olmaktadır. Yürürlükte olan hukukumuz bakımından alacağın tahsil edildiğine ilişkin olarak verilen makbuz ve ikrar senetleri bu niteliktedir⁵. İbrayı istifa bugünkü mevzuatta yer almamaktadır⁶.

¹ AYTAÇ, Z., Anonim Ortaklıklarda İbra, Ankara 1982, s.7; PULAŞLI, H., 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Şirketler Hukuku Şerhi, 2 Cilt, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s.1965; AKDAĞ-GÜNEY, N., Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s.225; ÇELİK, A., Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası, Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s.11; PULAŞLI, H., Yeni Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s.959.

² AYTAÇ, İbra, s.8

³ DOMANIÇ, H., Türk Ticaret Hukukuna Göre Anonim Şirketlerin Kuruluşundan Doğan Hukuki Mesuliyet, İstanbul 1964, s.77; ATAN, T., Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti, Sevinç Matbaası, Ankara 1967, s.58; ÇELİK, s.11.

⁴ BERKİ, Ş., Borçların Sukutu, AÜHFD, C.12, S.1-2, Ankara 1955, s.242; AYTAÇ, İbra, s.8; ATAN, s.58; DOMANIÇ, Hukuki Mesuliyet, s.78; ÇELİK, s.12, dn.3.

⁵ DOMANIÇ, Hukuki Mesuliyet, s.78; ATAN, s.59; ÇELİK, s.12, dn.3.

⁶ DOMANIÇ, H., Anonim Şirketler, İstanbul 1978, s.298.

İbrayı ıskat ise bir kimsenin başkasında bulunan bir alacağını ya da hakkını tahsil etmeksizin alacağından feragat etmek suretiyle kendi hakkını düşürerek o kimseyi borcundan kurtarması yani kendi hakkını ıskat etmesidir⁷. Diğer bir anlatımla alacaklının, alacağını elde etmeden alacağını ortadan kaldırması veya bir miktar azaltmasıdır⁸. Buna “ivazsız ibra” denilmektedir. İbrayı istifa açıklayıcı, beyan edici nitelik taşırken ibrayı ıskat kurucu nitelik taşımaktadır⁹. Türk Hukuk sistemimizde kabul edilen ibra, ivazsız ibra yani ibrayı ıskattır. Nitekim açıkladığımız anlamıyla ibrayı ıskat, İsv.BK. m.115 ve BK. m.132 ve MK. m.669/2 düzenlemelerinde değinilen borçlar hukuku anlamında ibra sözleşmesi niteliğine sahip olup ibra sözleşmesinin kaynağını teşkil etmektedir¹⁰.

Mecelle’de ibra, alacağın tamamından ya da belli bir kısmından vazgeçme bakımından da genel ibra ve özel ibra olarak ikiye ayırmıştır¹¹. Buna göre, ibra bir hakkın tamamına ilişkin olabileceği gibi hakkın bir kısmına da ilişkin olabilir. Alacaklının alacağının tamamından vazgeçmesi söz konusu ise bu durumda genel ibradan, alacaklının alacağının bir kısmından vazgeçmesinin söz konusu olduğu durumlarda ise özel ibradan bahsedilir. İbranın konusu bir alacak hakkı olabileceği gibi malvarlığı niteliğinde olmayan başka bir hak da olabilir¹².

Mecelle’de öngörölmüş olan ibra kurumu, tüzel kişilerde yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmesi anlamını taşıyan genel kurulun ibra kararından farklı bir kavram olup, bu nitelikte ibra kararını öngörmemektedir. Genel kurulun yönetim kurulunu sorumluluktan kurtarmasına ilişkin olan ibra kararı ilk defa 1926 tarihli eski Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenmiştir.

Roma Hukukunda da borcu sona erdiren sebepler arasında ibra kurumuna yer verilmiştir. Roma Hukukunda ibra, şekilci ibra (acceptilatio) ve şekilsiz ibra (pactum de

⁷ DOMANIÇ, Hukuki Mesuliyet, s.78; ATAN, s.59; AYTAÇ, İbra, s.8.

⁸ TURANBOY, K. N., İbra Sözleşmesi, Ankara 1988, s.28.

⁹ DOMANIÇ, Hukuki Mesuliyet, s.78; BERKİ, Borçların Sukutu, s.242; AYTAÇ, İbra, s.8.

¹⁰ DOMANIÇ, AŞ, s.299; ARSLANLI, H., Anonim Şirketler II-III, Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller, İstanbul 1960, s.195; ATAN, s.58.

¹¹BERKİ, Borçların Sukutu, s.243; AYTAÇ, İbra, s.8; DOMANIÇ, Hukuki Mesuliyet, s.78; ATAN, s.59; ÇELİK, s.12, dn.3.

¹² ÇELİK, s.12.

non petendo) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır¹³. Acceptilatio, hayali bir ifa olup sözlü olarak stipulatio ile yapılır. Acceptilatio, borcu hukuken sona erdirir. Pactum de non petendo ise şekilsiz ibra olarak adlandırılmaktadır. Bu kavram, borcun talep edilmeyeceğine ilişkin olarak alacaklı ile borçlu arasında yapılan şekilsiz bir anlaşmayı ifade eder¹⁴. Borcun ope exceptinis yani defî yolu ile sona ermesidir. Bu durumda borçluya sadece bir defî hakkı tanınır. Bu nedenle daha sonraları yalnızca acceptilatio ibra olarak kabul edilmeye başlanmıştır¹⁵.

2.2 İBRA TERİMİ

6098 sayılı yeni Borçlar Kanunu'nun 132. maddesinde ibra kavramı düzenlenmiştir. Ancak yeni düzenlemeden önceki dönemlerde Borçlar Kanunumuzda ibra ile ilgili bir düzenleme olmaması nedeniyle ibra kavramı çeşitli kelimelerle ifade edilmiştir¹⁶. Bu konuda “ibra sözleşmesi”, “ibra belgeleri”, “ibraname¹⁷”, “ibra senedi”, “borç ibrası” gibi farklı ifadelerin kullanılmasının yanı sıra “aklanma¹⁸” kelimesinin de sıkça kullanıldığı görülmektedir. Uygulamada karşılaşılan bu özensizlik farklı kanunlarda yer alan kavramlar bakımından da söz konusudur. Bu konu ile ilgili örnek olarak, 6100 sayılı yeni HUMK. m.200 senetle ispat zorunluluğu düzenlemesinde ibra kavramını belirtmek üzere “borçtan kurtarma” ifadesi kullanılmıştır. Bunun gibi 6098 sayılı BK. m.179/2’de yer alan cezanın sözleşme ile ilişkisi başlıklı ve BK. m.363/2’de yer alan olağanüstü durumlarda kira bedelinden indirim başlıklı düzenlemelerde kullanılan “feragat” ifadesi teknik anlamda ibra kavramını karşılamak üzere kullanılmıştır. İbranın

¹³ RADO, T., Roma Hukuku Dersleri, Borçlar Hukuku, İstanbul 1997, s.232; ÇELİK, s.13.

¹⁴ RADO, s.233; TAHİROĞLU, B., Roma Borçlar Hukuku, Der Yayınları, İstanbul 2011, s.100

¹⁵ ÇELİK, s.13.

¹⁶ ÇELİK, s.18.

¹⁷ KARAKAŞ, İ., İş Hukukunda Kıdem – İhbar ve Kötüniyet Tazminatından Kaynaklanan Uyuşmazlıklar İle Çözüm Yolları ve İbraname, Ankara 2012, s.25 vd.; İYİMAYA, A., İş Hukuku Yönünden Manevi Tazminatın İbrası, Ankara Barosu Dergisi, S.1, Y.45, Ankara 1988, s.44; DOĞRUCU, M., İş Hukukunda İbra – Feragat Uygulamaları ve Yeni Türk Borçlar Kanunu’ndaki Düzenleme, İstanbul Barosu Dergisi, C.86, S.3, İstanbul 2011, s.26.

¹⁸ İMREGÜN, O., Kara Ticareti Hukuku Dersleri, 13. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2005, s.355.

bu şekilde kullanılması karışıklık ve yanlış anlaşılmalara neden olacak niteliktedir. Nitekim ibranın hukuki niteliği konusunda bu karışıklık daha da belirgin bir nitelik taşımaktadır¹⁹.

Türk Hukuku bakımından gerek Borçlar Hukuku anlamında (6098 sayılı BK. m.132) gerek Ortaklıklar Hukuku anlamında sadece “ibra” (YTTK. m.424, m.558 ve m.559) terimi kullanılmaktadır²⁰. Söz konusu durumun neden olduğu karışıklığı gidermek gayesi ile Borçlar Hukuku anlamında yani alacaklı ve borçlunun varlığından şüphe duymadıkları bir borcu sona erdirmek amacıyla yaptıkları sözleşmeyi ibra yerine “ibra sözleşmesi” terimi ile adlandırmayı tercih etmekteyiz. Ortaklar Hukuku anlamında ibranın, genel kurulun, ilgilileri sorumluluktan kurtaran menfi borç ikrarı niteliğindeki kararını ifade etmesi nedeniyle “ibra” teriminin kullanılması yerinde bir çözümdür. Çalışmamızda terim birliğinin sağlanması amacıyla bu ayrıma dikkat edilmiştir.

2.3 BORÇLAR HUKUKUNDA İBRA KAVRAMI

2.3.1 Genel Olarak

Anonim ortaklıklar bakımından ibra kavramının daha kolay anlaşılabilmesi ve konunun daha belirgin bir hale gelebilmesi için öncelikle Borçlar Hukuku anlamında ibra kavramının incelenmesi gerekmektedir. Tarafların aralarındaki mevcut bir borcu kısmen veya tamamen ortadan kaldırmaya ve bu suretle borçlunun borçtan kurtulmasına yönelik sözleşmeye ibra sözleşmesi denir²¹. Borçlar Hukukumuzda yer alan ibra sözleşmesi,

¹⁹ ANSAY, T., Anonim Şirketlerin Ehliyeti, İdare Meclisinin İbrası, İdare Meclisi Aleyhine Mesuliyet Davası ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.3, S.3, Ankara 1966, s.417; ÇELİK, s.19.

²⁰Ticaret Kanunumuzda varlık gösteren ibra kavramı, İsviçre Hukukunda “Entlastung” ya da “Décharge” ile ifade edilmektedir. Alman Hukukunda, “Entlastung” terimi ile ibra belirtilmekte olup Borçlar Hukuku anlamındaki ibra sözleşmesi için “Schulderlaß” terimi kullanılmaktadır Fransız Hukukunda ise ibra kavramı sadece “Quitus” kavramı ile belirtilmektedir; AYTAÇ, İbra, s.9; AVCI, N., Anonim Ortaklıklarda İbra, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2007, s.6.

²¹ EREN, F., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Değiştirilmiş 13. Bası, İstanbul 2011, s.1221.

borcun ifa edilmeden sona ermesini sağlayan özel bir sona erme sebebidir. Diğer bir ifade ile ibra, sözleşmelerde borcu ortadan kaldıran nedenlerden bir tanesidir²².

İsviçre Borçlar Kanununun 115. maddesinde²³ düzenlenmiş olan ibra 818 sayılı Borçlar Kanunumuza alınmamıştır. Fakat Türk Borçlar Kanununda ibra kurumunun öngörülmemiş olması, bu kurumun hukukumuzda uygulama alanı bulmayacağı anlamına gelmez. Bilindiği üzere Borçlar Hukuku alanına hakim olan en önemli ilkelerden biri sözleşme özgürlüğüdür. Bu ilke gereği, kişiler kanunda öngörülmemiş bir sözleşme tipi yaratabilirler ve kişilik haklarına, kanunun emredici kurallarına, ahlak ve adaba aykırı olmamak üzere sözleşmenin içeriğini istedikleri şekilde düzenleyebilirler²⁴. İbra sözleşmesinin hukuki temeli, irade özerkliği ve sözleşme serbestisi ilkelerine dayanır. Bu ilkeler, taraflara, aralarında varlık gösteren mevcut bir borç ilişkisini ortadan kaldırmaya ilişkin bir sözleşmeyi yapabilme olanağı tanırlar²⁵. Söz konusu durum pozitif hukuk sistemimizde düzenlenmemiş olan ibra sözleşmesinin hukuki gerekçesini ortaya koymaktadır²⁶. Nitekim Türk Borçlar Hukuku alanında da ibra kurumu borcu sona erdiren bir hukuki işlem olarak gerek öğretide gerek mahkeme kararlarında²⁷ kabul edilmektedir²⁸.

²² ANSAY, İbra, s.421.

²³ İsv.BK. m.115 hükmüne göre “Borç ilişkisinin kurulması için kanuni bir şekil öngörülmuş veya akdin taraflarınca kararlaştırılmış olsa bile, bir alacak tamamen ya da kısmen şekle bağlı olmadan ortadan kaldırılabilir.”

²⁴ TURANBOY, s.55.

²⁵ ULUSOY, E., Şirketler Hukukunda İbranın Hukuki Niteliği, Turgut Kalpsüz’e Armağan, Ankara 2003, s.253.

²⁶ ULUSOY, İbra, s.253.

²⁷ İbra sözleşmesi varlığı tartışmasız bir borcun sona erdirilmesine dair bir yol olmakla, varlığı şüpheli ya da tartışmalı olan borçların ibra yoluyla sona ermesi mümkün değildir; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, T.21.10.2009, E.2009/9-396, K.2009/441; Yarg. 9.HD. T.18.01.2010, E.2009/29187, K.2010/114 (www.kazancı.com.tr, 20.05.2012, 10.35).

²⁸ Borçlar Kanunu kapsamına alınmayan ibranın, öğretisi ve uygulamada borcu sona erdiren nedenlerden biri olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Sistematik bir eksikliği ortadan kaldırmak amacıyla, ibranın yeni bir madde olarak yeni kanuna alınması uygun görülmüştür; HELVACI, İ., Yeni Türk Borçlar Kanunu Ve Türk Borçlar Kanununun Yürürlüğü Ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011, s.293.

İbra sözleşmesi ile ilgili olarak 6098 sayılı yeni Türk Borçlar Kanunu incelendiğinde, yeni kanunumuzda bu kuruma yer verildiği görülmektedir. Söz konusu düzenlemeye bakıldığında “Borcu doğuran işlem kanunen veya taraflarca belli bir şekle bağlı tutulmuş olsa bile borç, tarafların şekle bağlı olmaksızın yapacakları ibra sözleşmesiyle tamamen veya kısmen ortadan kaldırılabilir.” şeklinde kaleme alındığı görülmektedir. Bu düzenleme ile borçlar kanununda varlık gösteren bir eksiklik giderilmek istenmiş ve yeni kanunumuzun 132. maddesinde ibra sözleşmesi açıkça düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemenin getirdiği en önemli yenilik ise ibra sözleşmesinin şekle tabi olmadığına İsviçre Borçlar Kanunu’nda olduğu gibi açıkça düzenlenmiş olmasıdır. Nitekim ibra sözleşmelerinde önemli olan sorun, şekil şartına bağlı bir sözleşmeden doğan alacağın azaltılmasının ya da ortadan kaldırılmasının şekle tabi olmadan yapılıp yapılamayacağı hususudur²⁹. İsviçre Borçlar Kanununun 115. maddesinin 818 sayılı Borçlar Kanunumuza alınmamış olması ibra sözleşmesinin şekle bağlı olup olmadığı konusunda farklı görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ancak 6098 sayılı yeni Borçlar Kanunumuz bu konuya açıklık getirdiği için bu tartışmalar önemini yitirmiştir. Zira yeni düzenlemenin açık ifadesine göre borç ilişkisinin kurulması kanun ya da tarafların isteği

²⁹ 818 sayılı Borçlar Kanunu’nda ibra sözleşmesinin düzenlenmemiş olması geçerlilik şekli bakımından farklı görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Özellikle ibra sözleşmesinin temelinde yatan borç ilişkisini doğuran sözleşmenin şekle bağlı olması durumunda ibra sözleşmesinin de aynı şekle uygun olarak yapılmasının gerekip gerekmediği tartışmanın temel noktasını oluşturmaktadır. Türk hukuk doktrininde bir görüşe göre, şekle bağlı bir sözleşmenin değiştirilmesinin tabi olacağı şekil Borçlar Kanunu’nun 12. maddesinde düzenlenmiştir. Bu konuda 818 sayılı Borçlar Kanunu m.12’yi esas alanlar, bu madde hükmüne göre kurulması şekle bağlı bir sözleşmede yapılacak olan bir değişikliğin de şekle bağlı olduğunu savunmaktadır. Bu görüşe göre, ibra sözleşmesi alacağın dayandığı akitte değişiklik anlamını taşımaktadır. Bu nedenle asıl borcu doğuran sözleşme şekle tabi ise bu sözleşmeden doğan borcun sona erdirilmesine ilişkin olarak yapılan ibra sözleşmesinin de şekle tabi olması gerekmektedir; İNAN, A. N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, Ankara 1984, s.414; OĞUZMAN, K. / ÖZ, T., Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1, Yeni Türk Borçlar Kanunu’na Göre Güncellenip, Genişletilmiş 9.Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011, s.575; Buna karşılık, ibranın, borcu doğuran sözleşmede değişiklik anlamına gelmediği görüşünde olanlar, ibrayı şekle tabi kılan farklı bir düzenleme de bulunmadığı için, ibranın şekle tabi olmadığını savunmaktadırlar. İbra sözleşmesinin geçerlilik şekline tabi olmadığı görüşünde olan yazarlardan bazıları şunlardır; TUNÇOMAĞ, K., Türk Borçlar Hukuku Cilt-1, Genel Hükümler, 6.Bası, İstanbul 1976, s.1173; EREN, s.1224; AYTAÇ, İbra, s.12; ŞAHİN, s.21, d.64; TEKİNAY, S. S. / AKMAN, S. / BURCUOĞLU, H. / ALTOP, A., Tekinay Borçlar Hukuku, 7.Bası, İstanbul 1993, s.989.

gereğince şekle tabi olsa bile, alacağı azaltmak ya da ortadan kaldırmak amacıyla yapılacak olan ibra sözleşmesi herhangi bir şekle tabi olmadan yapılabilir³⁰. Demek oluyor ki, şekle tabi olarak yapılan bir sözleşmede, örneğin kefalette, alacaklının borçluyu ibra etmesi için, herhangi bir şekle uymaya gerek yoktur³¹. Bununla birlikte ispat problemlerine karşı ibra sözleşmesinin yazılı yapılması ve özellikle alacaklının ibraya ilişkin beyanının imzasını içeren bir belgeye bağlanması önerilir³². Bu anlamda ibra sözleşmesi, her ne kadar açık bir düzenleme olmadıkça (6098 sayılı BK. m.419/2) geçerlilik şartına tabi değilse de, 6100 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 200 ve 201. maddelerinin kapsamına girdiği takdirde senetle ispat edilmesi gerekir³³. Diğer anlatımla bu durumlarda ispat şekline tabi olur.

İbra sözleşmesi, borçluyu, borcu ifa etmeden borçtan kurtarmak konusunda alacaklı ile borçlunun anlaşmasıdır. Bu anlamda alacaklı, borçlu ile yaptığı bir sözleşme ile alacağından vazgeçerek borçluyu borçtan kurtarmaktadır³⁴. Bu tanıma ek olarak, Türk Hukukunda ibra sözleşmesi, genel olarak, alacaklı ve borçlunun varlığından şüphe etmedikleri bir borcu tamamen ya da kısmen ortadan kaldırmak amacı ile yaptıkları bir tasarruf sözleşmesi olarak da tanımlanmaktadır³⁵. Bu tanımlardan da anlaşıldığı üzere İsviçre Hukukunda olduğu gibi ibranın sözleşme niteliğinde olduğu genellikle kabul edilmektedir³⁶. Aynı haklarda, yenilik doğuran haklarda ve defilerde hak sahibi tek

³⁰ OĞUZMAN/ ÖZ, s.575.

³¹ TEKİNAY/ AKMAN/ BURCUOĞLU/ ALTOP, s.988.

³² REİSOĞLU, S., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21. Bası, İstanbul 2010, s.390.

³³ Öte yandan, 6098 sayılı BK. m.420/2 düzenlemesine göre, işçinin işverenden olan alacağına ilişkin ibra sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması ve ibra konusu alacağın türünün ve miktarının açıkça belirtilmesi şarttır.

³⁴ Doktrinde borçlar hukuku kapsamında varlık gösteren ibra kurumunun sözleşme niteliğinde olduğu oybirliği ile kabul edilmektedir; bkz. FEYZİOĞLU, F. N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt-2, İstanbul 1977, s.426; OĞUZMAN/ ÖZ, s.574; REİSOĞLU, s.390; ŞAHİN, A., Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluk Açısından İbrası, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005, s.21; EREN, s.1222.

³⁵ TEKİNAY/ AKMAN/ BURCUOĞLU/ ALTOP, s.985; AYTAÇ, İbra, s.13; TURANBOY, s.26; TUNÇOMAĞ, s.1172; EREN, s.1221.

³⁶ İbra, iki taraflı bir hukuki işlem ile meydana gelmektedir. Bu anlamda, alacaklı ile borçlu arasında yapılan bir sözleşme niteliği taşımaktadır. İsviçre Borçlar Kanununun 115. maddesinde anlaşma terimi kullanılarak ibranın bu niteliğine vurgu yapılmaktadır; bkz. ULUSOY, İbra, s.254, dn.6; ÇELİK, s.16;

tarafli iradesiyle hakkından vazgeçebilir. Keza mirasçı miras hakkından, vasiyet alacaklısı da vasiyet alacağından tek tarafli irade beyanı ile vazgeçebilir. İnşai haklardan da hak sahibinin tek tarafli olarak vazgeçmesi olanaklıdır. Alacak hakkında ise durum farklıdır. Alacak hakkının sona ermesi için alacaklının tek tarafli iradesi yeterli değildir. Borçlunun rızasına yani ibra sözleşmesine de ihtiyaç vardır³⁷. Nitekim burada ibra bir sözleşme olarak doğduğundan, sözleşmenin geçerli olarak kurulabilmesi için sözleşmeyi yapan tarafların açık ya da zımni iradelerinin birbirlerine uygun olması gereklidir³⁸. Diğer bir anlatımla, ibra sözleşmesinin meydana gelmesi, hüküm ve sonuçlarını doğurabilmesi için alacaklı ve borçlunun karşılıklı ve birbirlerine uygun irade beyanlarına ihtiyaç vardır³⁹. Borçlunun, alacaklının ibra beyanı karşısında susması, örtülü irade beyanına örnek teşkil eder. Alacaklının borçluya borç senedini iade etmesi veya makbuz vermesi durumunda da hal böyledir. Burada, bir hakkın tek tarafli olarak sona erdirilebileceği durumları belirten feragat ile ibra sözleşmesi arasındaki fark ortaya çıkmaktadır⁴⁰. Bunun yanında kural olarak ibra sözleşmesinin konusunu, geçerli olarak kurulmuş bir alacak hakkı oluşturur. İbranın konusunu

Öte yandan doktrinde yalnızca Berki, ibra sözleşmesini feragat ile aynı kavram olarak kabul etmekte ve ibranın tek tarafli irade beyanı niteliğine sahip olduğu yönünde bir görüş ileri sürmektedir; BERKİ, A. H., Sulh ve İbra, Adalet Dergisi, S.12, Aralık 1969 s.745.

³⁷ TEKİNAY/ AKMAN/ BURCUOĞLU/ ALTOP, s.986; AYTAÇ, İbra, s.11; Bu onay çoğu zaman zımni bir irade beyanı ile gerçekleşir. Alacaklının kendisine ulaşan beyanını uygun bir süre içinde reddetmeyen borçlu muvafakat etmiş sayılır ve ibra sözleşmesi tamamlanır, bkz. REİSOĞLU, s.390; Alacaklı tek tarafli olarak alacak hakkından feragat edemez. Ancak alacağını takip etmeyerek alacağının zamanaşımına uğramasını sağlayabilir. Bu şekilde alacaklı, borcun eksik borç durumuna gelmesi ile ya da borçlunun edimini kabul etmeyerek alacaklı temerrüdüne düşmek suretiyle aynı sonucu elde edebilir. Yine alacaklı, borçluya karşı alacağını talep etmeme hususunda taahhütte bulunabilir, bkz. EREN, s.1222; ULUSOY, İbra, s.254, dn.7.

³⁸ UYGUR, T., 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Cilt 1, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, s.873; EREN, s.1223; ÇELİK, s.16.

³⁹ Bazı durumlarda özel kanun düzenlemeleri ibra imkanını sınırlamıştır. Bu konuda örneğin, intifa ile yükümlü alacağın ancak intifa hakkı sahibinin rızası ile ibra edilebilmesi (MK.m.820 ve m.821); üzerinde rehin hakkı bulunan alacağın ancak rehin hakkı sahibinin rızası ile ibra edilebilmesi (MK.m.961), bkz. OĞUZMAN/ ÖZ, s.579.

⁴⁰ AYTAÇ, İbra, s.12.

oluşturan alacak, açık ve kesin olarak belirlenmiş ya da belirlenebilir olmalıdır⁴¹. Çekişmeli alacaklar ibra sözleşmesinin konusunu teşkil edemezler. İbra sözleşmesi ivazlı ya da ivazsız olabilir.

Tasarruf işlemleri, bir hakkı ya da hukuki ilişkiyi doğrudan doğruya etkileyen işlemlerdir. Bu etkileme, hakkın diğer tarafa geçirilmesi, içeriğinin sınırlandırılması, değiştirilmesi veya ortadan kaldırılması şeklinde meydana gelir⁴². İbra sözleşmesi ile de alacaklının alacak hakkını doğrudan ve mutlak olarak etkileyen hukuki bir işlem yapılmakta ve bu şekilde alacak hakkı kısmen veya tamamen sona erdirilmektedir⁴³. Bu anlamda ibra sözleşmesi de bir tasarruf işlemidir⁴⁴. Ancak ibra, tek taraflı değil, iki taraflı yani akdi nitelikte bir tasarruf işlemidir. Alacağın kaynağı ne olursa olsun iradi bir sona erme sebebidir. Alacağın sözleşmeden, haksız fiilden, sebepsiz zenginleşmeden ya da kanundan doğmuş olmasının bir önemi yoktur. Buna ek olarak ibranın geçerli olabilmesi için alacaklının alacağı üzerinde fiil ehliyetinin yanı sıra tasarruf yetkisinin olması gerekir. Örnek olarak, alacaklı iflas etmişse, borçluyu ibra edemez⁴⁵. Aynı şekilde, tasarruf yetkisine sahip olmayan temsilci tarafından düzenlenen ibra sözleşmesi, alacaklıyı bağlayıcı nitelikte kabul edilmez. Ayrıca ibra edilecek alacak hakkı üzerinde bir rehin hakkı ya da intifa hakkı varsa, bu hak sahiplerinin ibra için rızalarının olması gerekir⁴⁶. İbra sözleşmesinin tasarruf işlemi olmasının en önemli sonucu, bir borcu doğrudan doğruya, kesin olarak sona erdirmesidir. Diğer bir anlatımla, ibra sözleşmesi ile borç, artık ileride doğmamak ve geçerli olmamak üzere ortadan kaldırılmaktadır. Bu özelliğinden dolayı ibra sözleşmesi ileriye etkili (ex nunc) bir nitelik taşımaktadır. Fakat kural olarak ileriye etkili olarak sonuç doğuran ibra sözleşmesinin tarafların anlaşması ile geçmişe etkili olarak yapılması da mümkündür.

⁴¹ İfa edilmiş veya farkı bir nedenle sona ermiş olan bir alacağın ibra sözleşmesi ile ortadan kaldırılması mümkün değildir; ÇELİK, s.18.

⁴² TURANBOY, s.113; EREN, s.1222-1223.

⁴³ ULUSOY, İbra, s.254.

⁴⁴ Bu nedenle ibrada bulunmanın hem fiil ehliyetine hem de tasarruf yetkisine sahip olması gerekir; UYGUR, s.872; REİSOĞLU, s.391; AYTAÇ, İbra, s.12.

⁴⁵ EREN, s.1223; REİSOĞLU, s.391.

⁴⁶ TURANBOY, s.118.

Yukarıda da ifade edildiği gibi ibra sözleşmesi bir tasarruf işlemidir. Türk hukuk sisteminde tasarruf işlemleri kural olarak sebebe bağlı işlemlerdir. Ayrıca, ibra sözleşmesi, alacaklının malvarlığında azalmaya neden olurken borçlunun malvarlığında bir çoğalma sağladığından kazandırıcı bir işlemdir. Bu nedenle mutlaka bir sebebinin olması gerekir. Nitekim doktrindeki hakim görüşe göre⁴⁷, ibra sözleşmesi sebebe bağlıdır. Bu görüşü savunanlara göre bir kazandırıcı işlemin daima bir hukuki sebebi vardır. İbra sözleşmesinin sebebe bağlı olması nedeniyle onun hukuki sebebinin teşkil eden temel işlemin de geçerli olması gerekmektedir. Aksi halde, yani hukuki sebebi teşkil eden temel işlemin geçersiz olması ibra sözleşmesinin de geçersiz olmasına neden olur ve borç ortadan kalkmaz, alacak devam eder.

İbra sözleşmesinin bir şarta bağlanıp bağlanamayacağı konusu incelendiğinde bu soruya olumlu cevap vermek gerekir. Nitekim ibra sözleşmesi şart kabul etmeyen işlemler arasında yer almamaktadır. Bu nedenle ibra sözleşmesi gerek bozucu gerek geciktirici bir şarta bağlı olarak yapılabilir. Taraflar gelecekte gerçekleşmesi belirsiz bir olayın ortaya çıkması durumunda ibra sözleşmesinin ortadan kalkacağı konusunda aralarında anlaşmışlarsa, burada ibra sözleşmesinin bozucu şarta bağlı olarak yapıldığından bahsedilebilir⁴⁸. Tarafların ibra sözleşmesini geciktirici şarta bağlı olarak yapmaları da mümkündür. İbra sözleşmesi geciktirici şarta bağlı olarak yapıldığında, geciktirici şartın gerçekleşmesi ile ibra sözleşmesi neticelerini doğurur. Yani şartın gerçekleşmesi ile borçlu borcundan kurtulur. Bunun yanında geciktirici şartın gerçekleşme zamanına kadar borçlu bir bekleme hakkına sahiptir. Söz konusu hak, borçluya geciktirici şartın gerçekleşmesinin mümkün olabileceği zamana kadar ödemeyi erteleme yetkisi verir⁴⁹. Sonuç olarak, her sözleşme gibi ibra sözleşmesi de şarta ve vadeye bağlı olarak

⁴⁷İbra sözleşmesinin hukuki sebebinin teşkil eden temel işlemin sözleşmeden, haksız fiilden, sebepsiz zenginleşmeden ya da kanundan doğmuş olması sonucu değiştirmez; AYTAÇ, İbra, s.12; TURANBOY, s.110; Yazarlara göre ibra sözleşmesi nedene bağlı ya da soyut olabilir. Özellikle şarta bağlanan ibralar sebeplidir ve şart gerçekleşmezse ibra da hüküm doğurmaz. Şartsız bir ibrada ise soyut olma asıdır. Ortada geçerli ve haklı bir sebep olmasa bile tasarruf işlemi geçerli kalır. Ancak bu durumda sebepsiz zenginleşme yoluna başvurmak mümkündür, bkz. FEYZİOĞLU, s.429; TUNÇOMAĞ, s.1179; EREN, s.1223.

⁴⁸ TURANBOY, s.94.

⁴⁹ TURANBOY, s.95.

yapılabilir. Bu durumda alacak, şartın gerçekleşmesi ya da vadenin sonunda ortadan kalkar⁵⁰.

Taraflar aksini kararlaştırmamışlar ise asıl borç ibra ile sona erdiği takdirde, rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olur (Yeni BK. m.131)⁵¹. Ancak ibra edilen borç (kefilin borcunda olduğu gibi) bir fer'i hak ise, asıl borç devam eder. Aynı şekilde tarafların faiz borcunu ibra etmeleri asıl borcun ibrası anlamını taşımaz. Diğer bir anlatımla, fer'i haklarda da ibra mümkündür. Ancak, bunlara ilişkin ibra, asıl borcun ibrası sonucunu doğurmaz.

Müteselsil borçlulukta alacaklının borçlulardan birini ibra etmiş olması durumunda, diğer borçluların ibradan yararlanabilirler mi?

Bilindiği gibi müteselsil borçlulukta, bir kimsenin birden fazla kimseden alacağı vardır. Yani alacaklının karşısında birden fazla borçlu vardır. Bu borç ilişkileri birbirine bağımlıdır. Bu anlamda, müteselsil borçlulardan her biri alacaklıya karşı borcun tamamından sorumludur. Alacaklı, borcun tamamının veya bir kısmının ifasını, dilerse borçluların hepsinden, dilerse yalnız birinden isteyebilir (BK.m.163/1). Borçluların sorumluluğu, borcun tamamı ödeninceye kadar devam eder. Bu açıklamalarımız doğrultusunda müteselsil borçluluğu konumuz ile bağdaştırdığımızda ortaya çıkan sonuç ne olur? 6098 sayılı yeni Borçlar Kanununda söz konusu bu duruma önem verilmiş ve bu konuya ilişkin özel bir düzenleme getirilmiştir. Düzenleme BK.m.166/3'de "Alacaklının borçlulardan biriyle yaptığı ibra sözleşmesi, diğer

⁵⁰ TURANBOY, s.95; AYTAÇ, İbra, s.13.

⁵¹ Faiz ve cezai şartın, asıl alacağın sona ermesine rağmen varlığını sürdürmesi belirli şartlarla olanaklıdır. Bu anlamda faiz alacağının devam etmesi için alacaklının, asıl alacak sona ermeden önce, özellikle asıl alacak için ödeme yapılırken faiz hakkını borçluya bildirmesi ya da halin icabından bu hakkını saklı tuttuğunun anlaşılması gerekir. Yine ifa ile birlikte talep edilebilen ifaya eklenen sözleşme cezalarında da cezai şart alacağının varlığını koruması asıl borcun ifası sırasında bu hakkın saklı tutulmasına bağlıdır. 6098 sayılı BK.'da fer'ilik konusu cezai şart ve faiz açısından aynı maddede düzenlenmiştir; bkz. NOMER, H. N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 9. Bası, Beta Basım, İstanbul 2011, s.228.

borçluları da ibra edilen borçlunun iç ilişkideki borca katılma payı oranında borçtan kurtarır.” şeklinde açık bir biçimde kaleme alınmıştır⁵².

818 sayılı Borçlar Kanunu bakımından bu konu tartışmalıdır⁵³. Bu konuda bir görüşe göre⁵⁴, müteselsil borçlulukta ibra sözleşmesinin müteselsil borçlulardan biri ile yapılması durumunda ibra edilen miktarın diğer borçlular için de geçerli olması, bu durumun ibra sözleşmesinde açıkça yazılı olmasına ya da sözleşmenin yorumundan bu durumun anlaşılmasına bağlıdır. Aksi ihtimalde, ibra sadece ibra edilen borçluyu kurtaracak, diğer borçlular için borç devam edecektir. Bu görüşte ibra sözleşmesinin şahsi etkili olduğu kabul edilmektedir. İfade bulunmuş borçlu ise alacaklı tarafından ibra edilmiş olan borçluya rücu edebilir. Bunun nedeni ise, ibra sözleşmesinin müteselsil borçlular arasındaki içi ilişkiyi etkilememesidir. Diğer görüşe göre⁵⁵, alacaklı, borçlulardan birini ibra ederken bu ibranın diğer borçlulara da etki edip etmediğini açıklamış değilse, diğer borçluların tamamen değil, iç ilişkide, ibra edilen borçlunun hissesine düşen borç miktarı ne ise o kısım oranında olmak üzere borçtan kurtulacakları kabul edilmelidir. Bu fikrin kaynağı 818 sayılı BK.m.145/2’dir. Söz konusu madde, borçlulardan birinin ifa ve takas dışında bir nedenle borçtan kurtulması durumunda, diğer borçluların bundan mutlak olarak değil de, halin ya da borcun niteliğinden çıkarılabildiği ölçüde yararlanacaklarını öngörmüştür⁵⁶. Hal ve borcun

⁵² Bu konu ile ilgili örneğin, iç ilişkide borcu eşit oranda kabul eden iki müteselsil borçludan bir tanesi 1000 lira tutarındaki borcun tamamı için alacaklı ile ibra sözleşmesi yapmış ise, diğer borçlu da yarı oranda (500 lira tutarında) borcundan kurtulur; NOMER, s.250.

⁵³Müteselsil borçluluğa ilişkin olarak BK.m.145/2’de yer alan düzenlemeye göre “Eğer müteselsil borçlulardan biri borç tediye olunmamış iken ondan tahallüs etmiş ise, diğer borçlular ancak halin veya borcun mahiyetinden irae ettiği nispette bu beraatten istifade edebilirler.”. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. GÜMÜŞ, M. A., Bir Borç İlişkisinde Müteselsil Borçlulardan Birisinin İbrasının Diğer Müteselsil Borçlular Üzerindeki Etkisi, Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay’ın Hatırasına Armağan, İstanbul 1999, s.315.

⁵⁴ OĞUZMAN/ ÖZ, s.854.

⁵⁵TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s.300-301; Görüşler için bkz. AKINTÜRK, T., Müteselsil Borçluluk, Ankara 1971, s.178 vd.

⁵⁶ Durumun gereği ifadesinden, olayın özelliği ve alacaklının somut iradesi anlaşılmalıdır; TURANBOY, s.122; “Hal” ifadesi özellikle alacaklının iradesini yorumlamaya uygun olan özel olayları belirtmektedir. Örneğin, alacaklı, borcu doğuran işlemle en çok alakalı olan borçluyu ibra ederse bu durum daha alakasız diğer borçluları da ibra ettiği anlamını taşıyabilir. Öte yandan satım, ariyet, vedia sözleşmeleri gibi

mahiyeti aksini göstermiyorsa, bu oran, borçtan kurtulan borçlunun, payına düşen borç miktarına göre belirlenmelidir⁵⁷. Bu görüşe göre, borçlulardan bir tanesi ile yapılan ibra sözleşmesi, diğer borçluları, ibra edilen borçlunun rücu ilişkisindeki payı kadar borçtan kurtarır⁵⁸. Bu durumda alacaklı ibra ettiği borçlunun iç ilişkideki payını indirdikten sonra kalan borç miktarını diğer borçlulardan isteyebilmelidir. Bu şekilde rücu sorunu bu şekilde çözülmüş olur.

2.3.2 Anonim Ortaklıklar Anlamındaki İbradan Farkı

Türk Ticaret Kanunu anlamında varlık gösteren ibra kurumu ile Borçlar Hukuku anlamında söz konusu olan ibra sözleşmesi arasında birçok açıdan farklılıklar bulunmaktadır. Öncelikle ortaklıklar hukuku anlamında ibra tek taraflı yenilik doğurucu bir hukuki işlemdir. Dolayısıyla hukuki sonucun doğması için ibra edilenin kabul etmesi gerekli değildir⁵⁹. Borçlar hukuku anlamında ibra ise daha önce de belirttiğimiz gibi alacaklı ile borçlu arasında yapılan bir sözleşmeyle gerçekleşir. Dolayısıyla alacaklının,

teslime ilişkin borçlarda alacaklının, o şeyi teslim ya da muhafaza edebilme yeteneğinden yoksun gördüğü bir borçluyu ibra etmesi, diğer borçluları da ibra ettiği anlamını taşımaz; daha fazla örnek için bkz. TEKİNAY/ AKMAN/ BURCUOĞLU/ ALTOP, s.302.

⁵⁷ Kanun, halin ve borcun niteliğinin izin verdiği nisbette ifadesini kullanmıştır. Kanun düzenlemesi ibranın şahsi etkisini kabul etse idi “nisbette” ifadesini değil “takdirde” ifadesini kullanırdı; ayrıntılı açıklama için bkz. TEKİNAY/ AKMAN/ BURCUOĞLU/ ALTOP, s.304; İbra sözleşmesinin mutlak şahsi etkisinin varlığını kabul edebilmek için açık bir kanun hükmünün olması gereklidir. Bu anlamda 818 sayılı BK.m.145/2 bunun söylenmesi için yeterli bir hüküm değildir. Bu nedenle, ibra sözleşmesi tüm müteselsil borçlular için geçerlidir, bu görüş için bkz. TURANBOY, s.125.

⁵⁸ Müteselsil borçlulardan birinin ibrası durumunda ibranın şahsi etkisi kabul edilirse, iç ilişkide ibra edilen borçluya rücu edilmesi ihtimalinde, ibra edilen borçlu tekrar alacaklıya başvurarak kendisinden rücu yoluyla alınan miktarı alacaklıdan talep edebilecektir. Bu durum alacaklı ve ibra edilen borçlu arasında ayrı bir rücu ilişkisini ortaya çıkacaktır; TEKİNAY/ AKMAN/ BURCUOĞLU/ ALTOP, s.305; Aynı görüşün açıklaması için ayrıca bkz. TURANBOY, s.122.

⁵⁹ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.297.

borçlunun rızası olmadan tek taraflı irade beyanı ile alacak hakkından vazgeçmesi mümkün değildir⁶⁰.

Ortaklıklar hukuku anlamında yönetim kurulu üyelerinin ibrası bir genel kurul kararıdır. Bu sebeple genel kurul kararının alınmasına yönelik şekil şartları ibra kararı açısından da geçerlidir. Öte yandan, 818 sayılı Borçlar Kanununda ibra sözleşmesi düzenlenmediğinden, ibra sözleşmesine konu olan alacağın şekle bağlı bir alacak olması halinde, ibra sözleşmesinin de şekle bağlı olup olmadığı tartışmalı bir konuydu⁶¹. İbra sözleşmesinin şekline ilişkin olarak 6098 sayılı yeni kanunumuza baktığımızda sorunun açık bir şekilde çözüme kavuşturulduğunu görebiliriz. Nitekim yeni düzenleme borcu doğuran işlemin kanunen veya taraflarca belli bir şekle bağlı tutulmuş olması durumunda bile tarafların şekle bağlı olmaksızın ibra sözleşmesi yapabileceklerini açıkça belirtmektedir.

İbra sözleşmesi ile taraflar varlığından şüphe etmedikleri bir borcu sona erdirmektedirler. Öte yandan, yönetim kurulu üyeleri hakkında alınan ibra kararı menfi borç ikrarı niteliğine sahiptir. Bu nedenle, bir alacağın var olup olmadığı belli değildir ya da ihtilafıdır⁶². Hatta yönetim kurulu üyelerinin kusursuz bir yönetim sürdürdükleri için ibra edilmelerinde olduğu gibi bir alacağın varlığı hiç yoktur.

Olumsuz ibra kararının varlığında anonim ortaklıklara özgü, azil, fesih sebebi, sorumluluk davası açma hakkı gibi bazı özel sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bu durum ibra sözleşmesi ile aralarındaki diğer bir farktır.

İbra sözleşmesi ile anonim ortaklıklar hukukunda yer alan ibra kararının amaçları, hukuki temelleri ve kaynakları farklıdır. İbra sözleşmesi çoğu zaman bağışlama sebebine yönelik olarak alacaklının borcu sona erdirmesi şeklinde meydana gelmektedir⁶³. Öte yandan anonim ortaklıklarda ibra kararı alınmasının nedeni, ortaklıkla aralarındaki uzun süreli borç ilişkisinin gereği olarak belirli aralıklarla hesap veren yönetim kurulu üyelerinin ve hesapların onaylanması üzerine o döneme ilişkin

⁶⁰ PULAŞLI, Şerh2, s.1965; ULUSOY, İbra, s.253 vd.; EREN, s.1222.

⁶¹ Bu konu ile ilgili açıklamalar için bkz. dn.29.

⁶² ULUSOY, İbra, s.255; ÇELİK, s.50.

⁶³ OĞUZMAN/ ÖZ, s.578; ŞAHİN, s.23.

olarak ortaklığa karşı sorumlu olmadıklarının belirlenmesidir⁶⁴. Bu anlamda, söz konusu kararın hukuki niteliğinin ibra sözleşmesi ile açıklanması olanaklı değildir.

Anonim ortaklıklarda ibra, taraflar arasındaki sözleşme ilişkisinden doğar. Ayrıca kanunda açık bir düzenlemeye sahiptir. İbra sözleşmesi 6098 sayılı yeni Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiş olup daha önce kanuni bir düzenlemeye sahip değildi. Sözleşme özgürlüğü kapsamında tarafların karşılıklı ve birbirlerine uygun özgür iradelerine bağlı olarak yapabildikleri bir sözleşme niteliğindedir.

İbra sözleşmesi şarta bağlı olarak yapılabilir. Buna karşılık, ibra kararı şarta bağlı olarak alınmaz.

Görüldüğü gibi terminolojinin aynı olmasına rağmen iki farklı hukuki müessesenin varlığı söz konusudur⁶⁵.

2.4 TÜZEL KİŞİLER HUKUKUNDA İBRA KAVRAMI

Tüzel kişiler hukukunda ibranın, borçlar hukuku alanına göre daha özel bir anlamı vardır⁶⁶. Tüzel kişinin yönetim, temsil ve denetim organları, belli bir hesap dönemi sonunda tüzel kişi genel kuruluna işlem ve faaliyetleri hakkında hesap vermek yükümlülüğündedirler⁶⁷. Bu anlamda, tüzel kişiler hukukunda önemli bir yeri olan ibra,

⁶⁴ ŞAHİN, s.23; Nitekim yönetim kurulu üyelerinin hesap verme yükümlülükleri, onlar aleyhine başvurulabilecek sorumluluk sistemlerinin temelini teşkil eder; ARDEN, J., Company Directors and Their Accountability, Developments In European Company Law, Vol 3/1999, London 2000, s.13.

⁶⁵ Anonim ortaklıklar anlamında ibra kararı ile borçlar hukuku anlamında ibra sözleşmesi arasında bu gibi farklılıklar bulunmasına rağmen TTK.m.1 (MK.m.5, BK.m.646) düzenlemesine bağlı olarak boşluk bulunan durumlarda Borçlar kanununda yer alana ibra sözleşmesinin uygulanması gerekir; bkz. ÇELİK, s.50.

⁶⁶ ÇAMOĞLU, E., Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, Vedat Kitapçılık, 3. Bası, İstanbul 2010, s.223; AYDEMİR, F., Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Hukuki Sonuçları, Prof. Dr. İl Han Özay'a Armağan, İÜHFİM, S.1-2, İstanbul 2011, s.1076; PULAŞLI, Şerh, s.1956; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.297.

⁶⁷ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.223; PULAŞLI, Şerh, 1965; AYDEMİR, s.1076; 1 Aralık 1992 tarihinde Kurumsal Yönetimin Finansal Yönleri Hakkındaki Cadbury Raporu yayınlanmıştır. Bu rapor,

tüzel kişinin yetkili karar organının kararıyla, hesap veren organın üyelerine karşı, bu üyeler tarafından yapılan işlemlerin hukuka ve ortaklığın amacına uygun bulunduğu açıklanması anlamını taşır⁶⁸.

İbra kavramı sadece Türk Ticaret Kanununda düzenlenmiş değildir. Farklı kanunlarda da ibra kavramına ilişkin düzenlemeler mevcuttur⁶⁹. Nitekim tüzel kişilerde organlar belli bir hesap döneminin ardından yaptıkları işlem ve faaliyetlerinin hesabını vermek zorundadırlar⁷⁰. Söz konusu hesap verme işlemi sonucunda verilen ibra kararı, tüzel kişilere ilişkin kanunların birçoğunda açıkça düzenlenmiştir. Fakat bu düzenlemeler, sınırlı olmaktan öteye gidememişlerdir. Bu kanunlarda genellikle ibra kavramından ve gündemde yer almasından söz edilmiş, ibra kavramının hükümleri, sonuçları ve daha birçok konu açık bir biçimde düzenlenmemiştir. Bu durumda anonim ortaklıklarda ibra kavramına ilişkin düzenlemeler kıyas yoluyla diğer tüzel kişiler bakımından da uygulanma alanı bulabilir. Bu sayede özellikle ibra kararının hüküm ve sonuçlarına ilişkin pek çok konu açıklığa kavuşturulmuş olacaktır. O halde anonim ortaklıklar bakımından ibra kararı ile ilgili olarak yer alan düzenlemelerin daha geniş bir uygulama alanına sahip olması nedeniyle, anonim ortaklıklar açısından ibra kararı ile ilgili olarak varacağımız kural ve sonuçların, niteliklerine uygun düştüğü ölçüde diğer tüzel kişilere de uygulanabileceğini söylemek mümkündür.

kurumsal yönetimi “şirketlerin yönlendirildiği ve kontrol edildiği sistem” olarak tanımlamaktadır. Yönetimde hissedarların rolü yöneticileri ve denetçileri atamak ve kendilerini uygun bir yönetim yapısının kurulmuş olduğuna ikna etmektir. Yönetim kurulunun sorumlulukları arasında şirketin stratejik hedeflerinin belirlenmesi, bunların yürürlüğe konması için liderliğin sağlanması, işin yönetiminin denetlenmesi ve yönetimleri konusunda hissedarlara rapor vermek bulunur. Kurulun eylemleri kanunlara, regülasyonlara ve genel kurulda hissedarlara tabidir; SMERDON, R., A Practical Guide to Corporate Governance, Fourth Edition, Sweet&Maxwell, London 2010, s.1.

⁶⁸ AYTAÇ, İbra, s.7; AYDEMİR, s.1076; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.297; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.223; PULAŞLI, Şerh, s.1965.

⁶⁹ 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 111. maddesine göre, bu kanunda öngörülen hukuki sorumluluğu kaldıran veya daraltan anlaşmalar geçersizdir. Tazminat miktarlarına ilişkin olup da, yetersiz veya fahiş olduğu açıkça belli olan anlaşmalar veya uzlaşmalar yapıldıkları tarihten başlayarak iki yıl içinde iptal edilebilir.

⁷⁰ AYTAÇ, İbra, s.51.

Çalışmamızın esas konusunu oluşturan anonim ortaklıklarda ibra kavramına geçmeden önce, kısaca sözü edilen diğer tüzel kişiler bakımından ibra kararı hakkında varlık gösteren hukuki düzenlemeleri incelemek yerinde olacaktır.

Medeni Kanun m.56 ve Dernekler Kanunu m.2/a düzenlemelerinde dernek hakkında bir tanım verilmektedir. Söz konusu tanıma göre “Kazanç paylaşma dışında kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere en az yedi gerçek veya tüzel kişinin bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi toplulukları” dernek olarak nitelendirilmektedir. Her dernekte bir tüzük bulunur. Tüzükte gösterilmesi zorunlu olan bazı hususlar vardır. Yönetim kurulunun görev ve yetkileri de tüzükte gösterilir (Dernekler Kanunu m.4). Medeni Kanunun 85. maddesi yönetim kurulunu derneğin yürütme ve temsil organı olarak nitelendirmektedir. Yönetim kurulunun derneği temsil etmek dışında dernek tüzüğünün ve mevzuatının kendisine yüklediği diğer işleri yerine getirme ve yetkileri kullanma gibi başkaca görev ve yetkileri de vardır⁷¹. Yönetim kurulu derneğin temsili konusunda kendi üyelerinden bir ya da birkaçına yetki verebilir. MK. m.85/2’ye göre temsil görevi yönetim kurulu tarafından üyelerden birine verilebileceği gibi üçüncü bir kişiye de verilebilir. Yönetim kurulu bir vekil gibi yaptığı ya da yapmayı ihmal ettiği işlem ve faaliyetlerden dolayı derneğe karşı sorumludur. Bu anlamda yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarına ilişkin olarak mülga 2908 sayılı Dernekler Kanununun 26. maddesinin 3. bendinde yer alan genel kurulun görevleri arasında sayılan yönetim kurulu üyelerinin ibrasına yönelik düzenleme 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile kaldırılmıştır. Gerek yürürlükte bulunan 5253 sayılı Dernekler Kanunu gerek Dernekler Yönetmeliğinde⁷² ve MK. m.56 ve m.100 arasında yer alan derneklere ilişkin hükümlerde ibra kararına ilişkin bir düzenleme mevcut değildir. Ancak Yargıtay’ın verdiği bir kararda Medeni Kanun, Dernekler Kanunu ve Sendikalar Kanunu’nda açık bir düzenleme olmaması sebebiyle, dernek ve sendikaların organlarının ibraları hakkında karar alınması, genel kurulun işleyiş biçimi, ibranın hukuki niteliği ve sonuçları bakımından anonim

⁷¹ OĞUZMAN, K. / SELİÇİ, Ö. / OKTAY-ÖZDEMİR, S., Kişiler Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2005, s.253.

⁷² 31.03.2005 tarih ve 25772 sayılı RG.

ortaklıklarda ibraya ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanacağı ifade edilmektedir⁷³. Bu sebeple niteliğine uygun düştüğü ölçüde anonim ortaklıklar anlamında düzenlenen ibra kararına ilişkin hükümlerin dernekler bakımından da uygulama alanı bulacağını ifade edebiliriz.

Spor kulüpleri, Dernekler Kanunu ve Dernekler Yönetmeliği'nde ifade edilen gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulabilirler. Spor kulüplerinin tanımı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Gençlik ve Spor Kulüpleri Yönetmeliği'nin⁷⁴ 4. maddesinde yapılmıştır. Bu düzenlemeye göre "Spor Kulübü kavramı spor faaliyetlerinde bulunmak amacıyla kurularak Genel Müdürlüğe kayıt ve tescilini yaptıran dernekleri ifade eder." Gençlik ve Spor Kulüpleri Yönetmeliği'nin 11/c maddesinde yer alan "yönetim ve denetim kurulları raporlarını görüşmek, yönetim kurulunu ibra etmek" düzenlemesi dışında kulüp yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluklarına ve ibralarına ait kanunlarımızda herhangi bir düzenleme mevcut değildir⁷⁵. Yönetmelikte varlık gösteren bu düzenleme dışında ibra kararının yönetim kurulu üyeleri bakımından hangi anlamı ifade ettiği, bunun kapsamı ve sınırlarına ilişkin olarak Dernekler Kanunu ve Medeni Kanunun derneklere ilişkin hükümleri herhangi bir düzenlemeye sahip değildir. Bu sebeple, 6102 sayılı YTTK. kapsamında yer alan ibra kararına ait düzenlemelerin spor kulübü ve dernek yöneticilerinin ibrasına kıyasen uygulanması olanaklıdır⁷⁶. Spor kulübü yöneticilerinin ibrası konusunda, anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin ibrasına yönelik olan eserlerden ve mahkeme kararlarından yararlanmak mümkündür. Bu anlamda, anonim ortaklıklar hukukunda, genel kurul, ibra kararı ile kendisine sunulan hesaplar ve verilen bilgilerden anlaşılan hususlarda, yönetim kurulu üyelerini aklamakta ve haklarında ortaya çıkabilecek şüpheleri ortadan kaldırmaktadır. Geçerli bir ibra kararı ile maddi bakımdan yönetim açısından yapılan işlem ve faaliyetler onaylanmakta ve derneğin her türlü tazminat talebi sona ermektedir. Fakat ibra kararı ortaklık içi bir hukuki işlemdir. Ortaklık dışındakilere etkisi yoktur. Bu açıklamalar

⁷³ Yarg. 11.HD., T.19.10.1976, E.1976/8348, K.1976/8885, YKD, C.IV, S.4, 1978, s.532; bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz. ULUSOY, İbra, s.256, dn.17; AYTAÇ, İbra, s.17.

⁷⁴ 08.07.2005 tarihli Yönetmelik, 25869 sayılı RG.

⁷⁵ AKDAĞ-GÜNEY, N., Spor Kulübü Yöneticilerinin Hukuki Sorumluluğu ve İbranın Sorumluluk Davasına Etkisi, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.V, S.2, İstanbul 2008, s.95.

⁷⁶ AKDAĞ-GÜNEY, İbranın Sorumluluk Davasına Etkisi, s.104.

ışığında, dernek ve spor kulüplerinin genel kurulları tarafından verilen ibra kararı sadece derneği ya da spor külünü bağlar. Kulüp yönetim kurulu üyeleri, daha sonra kendileri aleyhine sorumluluk davası açılması durumunda, haklarında verilmiş olan ibra kararını gerekçe göstererek davaya itiraz edebilirler. İbra kararı, dernek üyelerinin ve alacaklıların hukuki sorumluluk davası açma haklarını sona erdirmez.

2821 sayılı Sendikalar Kanununun 2. maddesinde sendikanın tanımı yapılmıştır. Söz konusu düzenlemeye göre, sendika işçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için meydana getirdikleri tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. Tüzel kişiliğe sahip olan sendika, ancak yönetim kurulu sayesinde haklarını kullanır ve borçlarını yerine getirir. Yönetim kurulu, işlerini dikkat ve özenle yerine getirmek zorundadır. Bu sebeple, kusuru yüzünden sendikanın uğradığı zararlardan yönetim kurulu sorumlu tutulur⁷⁷. Diğer bir anlatımla, yönetim kurulu üyeleri görevlerini ifa ederken kusurlu davranışları nedeniyle sendikanın uğradığı zararlardan dolayı genel hükümlere göre müteselsilen sorumlu olurlar. Yönetim kurulu üyeleri ile sendika arasındaki hukuki ilişkinin vekalet ilişkisi olarak kabul edilmesi ve hak ve sorumluluk hususunda bu hukuki ilişkiye uygulanan hükümlerin uygulanması yerinde olur⁷⁸. Yönetim kurulu üyelerinin sendikaya karşı sorumluluğu on yılda zamanaşımına uğrar. Bununla birlikte yönetim kurulu, yıllık raporun ve yıllık hesabın genel kurul tarafından istinasız kabul edilmesiyle ibra edilmiş ve böylece normal olarak on yıl sürecek sorumluluktan genel kurul kararı ile hemen kurtulmuş olur⁷⁹. Öte yandan genel kurulda yönetim kurulunun açık bir biçimde ya da örtülü ibrası yönetim kurulu üyelerinin genel kurulda ele alınma olanağı olmayan veya ileride ortaya çıkacak yeni durumlar nedeniyle sorumluluklarını ortadan kaldırmaz⁸⁰. 2821 sayılı Sendikalar Kanunu açıkça ibra kararına ilişkin bir düzenlemeye sahip değildir. Ancak genel kurulun görevleri SenK. m.11'de sayılmıştır. Bu görevler arasında yönetim ve denetleme kurulu hakkında ibra kararının alınması da varlık göstermektedir. Nitekim 11. madde emredici bir nitelik taşımakta olup, burada sayılan

⁷⁷ TUNÇOMAĞ, K. / CENTEL, T., İş Hukukunun Esasları, 2.Bası, Beta Basım, İstanbul 1999, s.268.

⁷⁸ TUNCAY, A. C., Toplu İş Hukuku, 2.Bası, Beta Basım, İstanbul 2010, s.60.

⁷⁹ TUNÇOMAĞ / CENTEL, s.268.

⁸⁰ TUNCAY, s.60; KILIÇOĞLU, M., Toplu İş Hukukundan Doğan Davalar ve Çözüm Yolları, İstanbul 2007, s.183-184.

yetkiler başka bir organa devredilemez. Öte yandan şube genel kurullarının yetkileri daha sınırlıdır. Bunların mali ibra yetkileri yoktur (SenK. m.11/son). Ancak sadece genel kurulun yetkili olduğunu kaleme almak yeterli bir düzenleme değildir. Nitekim uygulamada çözülmesi gereken hukuki sorunlar ortaya çıkacaktır. Bu hukuki sorunları çözüme bağlama noktasında gerekli düzenlemeler mevcut değildir.

2821 sayılı Sendikalar Kanunu m.63/1 “İşçi ve işveren sendikaları ve konfederasyonları hakkında, bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde Türk Medeni Kanununun ve Dernekler Kanununun bu kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.” şeklinde kaleme alınmıştır. Bu anlamda dernekler hakkında ibra konusunu açıklarken vardığımız sonucun SenK. m.63/1 atfıyla sendikalar bakımından da geçerli olacağını söylememiz mümkündür. Bu durumda anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı alınmasına ilişkin varlık gösteren düzenlemelerin niteliğine uygun düştüğü ölçüde sendikalar hakkında uygulanması mümkündür.

Çalışmamızın daha önceki bölümlerinde açıkladığımız dernekler ve sendikalarda ibra kararı ile ilgili düzenlemelerden farklı olarak 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu⁸¹ ibra konusunda çeşitli düzenlemelere sahiptir.

Öncelikle KoopK. m.42/2, N.4’e göre, “yönetim ve denetçiler kurullarını ibra etmek” genel kurulun devir ve terk edemeyeceği yetkileri arasındadır. Buna ek olarak KoopK. m.50 “Kooperatif işlerinin görülmesine herhangi bir suretle katılmış olanlar yönetim kurulunun ibrasına ait kararlarda oylamaya katılamazlar.” şeklinde kaleme alınmıştır. Söz konusu düzenleme sadece yönetim kurulu üyelerinin ibrasına ilişkin kararlar açısından uygulanabilir olup kanunun açık hükmü uyarınca denetçiler hakkında bu hüküm uygulama alanı bulmaz.

Kooperatiflerde yönetim kurulu üyelerinin en önemli yükümlülüğü, işlerin yönetimi için özen gösterme ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi yolunda bütün gayretini harcamadır

⁸¹ 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre; tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp koruma amacı ile gerçek ve kamu tüzel kişileri ile özel idareler, belediyeler, köyler, cemiyetler, dernekler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli teşekküllere kooperatif denir.

(KoopK. m.62)⁸². Bu anlamda yönetim kurulu üyelerinin ve memurların kendi kusurlarından doğan zararlardan sorumlu tutulacakları kanunda düzenlenmiştir. Fakat hukuki sorumluluk ile ilgili herhangi bir hüküm kanunda öngörülmemiştir. Bu durumda KoopK. m.98 yollaması ile anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarına ilişkin hükümler kooperatif yönetim kurulu üyeleri hakkında da uygulanacaktır⁸³. Bu anlamda Kooperatifler Kanununun 98. maddesinde yer alan, “Bu kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda, Türk Ticaret Kanunundaki Anonim şirketlere ait hükümler uygulanır.” düzenlemesi uyarınca kooperatif organlarının ibrasında anonim ortaklık yöneticilerinin ibrasına ilişkin düzenlemelerin geçerli olacağı söylenebilir⁸⁴. Diğer bir ifadeyle, gerek ibra kararının hukuki niteliği gerek ibra kararının hüküm ve sonuçları hakkında anonim ortaklıklara ilişkin düzenlemeler kooperatif organları hakkında da kıyasen uygulanabilir.

⁸² Ayrıntılı bilgi için bkz. ERİŞ, G., Açıklamalı İçtihatlı Uygulamalı Kooperatifler Hukuku, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2001, s.978.

⁸³ “Davacılar hakkında 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 98. maddesi yollaması ile açılmış bir sorumluluk davasının mevcut olduğunun belirlenmesi halinde, davacılar hakkında verilen ibra edilmeme kararının açılmış sorumluluk davasında değerlendirilecek olması karşısında, davacıların ibra edilmeme kararının iptalini dava etmelerinde hukuki yarar yoktur. Ancak açılmış bir sorumluluk davası yoksa ve makul bir sürenin geçmesine rağmen bu davanın açılmadığı anlaşılırsa, alınan ibra edilmeme kararının KoopK. m.53’e göre değerlendirilmesi gerekir.” Yarg.11.HD. T.25.11.2004, E.2004/2554, K.2004/11495 (www.kazanci.com.tr, 18.05.2012, 10.30).

⁸⁴ ULUSOY, İbra, s.256, dn.16; İbraya ilişkin kararlar için bkz. ERİŞ, Kooperatif, s.995.

3. ANONİM ORTAKLIKLARDA İBRA KAVRAMI

3.1 İBRA KARARININ ANLAM VE AMACI

İbra, anonim ortaklıkların devamı süresinde en çok kullanılan kavramlardan bir tanesidir. Nitekim anonim ortaklıkların faaliyetlerinden soyutlanması olanaklı değildir. Kuruluş işlemlerinden başlayıp tasfiye işlemlerine kadar tüm yönetim ve temsil faaliyetleri ibraya konu olurlar⁸⁵. Öğretide farklı ifade biçimleri ile açıklanan fakat sonuçta aynı unsurlara yer veren ibra tanımları mevcuttur⁸⁶. Bunun nedeni, ibranın yasal

⁸⁵ ULUSOY, İbra, s.255.

⁸⁶Doktrinde ibra kararı hakkında farklı tanımlamalar mevcuttur. Anonim ortaklıklarda ibra genel kurulun, ilgililerin belli bir dönem sonunda, o dönemle ilgili iş ve faaliyetlerini onaylaması ve ortaklığın ibra edilenlere karşı faaliyetlerinden dolayı alacak ileri sürmeyeceği veya onları sorumlu tutmayacağı anlamına gelir, AYTAÇ, İbra, s.16; İbra, ortaklık genel kurulunca ortaklık yönetim kurulu üyelerinin ortaklığa karşı hesap verme yükümünü kaldıran ve bu sebeple üyelerin o devredeki işlemlerinden dolayı sorumluluğun söz konusu edilmesini önleyen beyandır, bkz. POSTACIOĞLU, İ., Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti İle İlgili Bazı Meseleler, Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul 1978, s.507; İbra, tüzel kişinin yetkili organının (genel kurul), sorumlu organın üyelerine karşı karar şeklindeki bir irade açıklamasıdır, POROY, R. / TEKİNALP, Ü. / ÇAMOĞLU, E., Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 12. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s.315; İbra, tüzel kişinin yetkili karar organının kararı ile hesap veren organın üyelerine karşı, yaptıkları işlemlerin hukuka ve mevzuata uygun olduğunun bir karar şeklinde açıklanmasıdır, PULAŞLI, Şerh2, s.1965; İbra, tüzel kişinin hesap veren organın üyelerine karşı karar şeklindeki bir irade açıklamasıdır. Yetkili organ bu kararı ile, sorumluların söz konusu dönemdeki işlemlerini hukuka ve ortaklığın çıkarlarına uygun bulduğunu beyan etmektedir, ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.223; Ortaklıklar hukukunda ibra kararı, belli bir hesap döneminde gerçekleşen yönetim kurulu işlem ve faaliyetlerinin usulüne uygun olarak yerine getirilmiş olduğu kabul edilmek suretiyle bu işlemlerin onaylandığı ve bunlarla ilgili olarak gerçekleşmiş veya olası zararlardan dolayı yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğuna gidilmeyeceğinin tek tarafı olarak beyan edildiği genel kurul kararıdır, ŞAHİN, s.16; İbra, yöneticilerin belirli bir döneme ait faaliyetleri sebebiyle ortaklığın yöneticilerden herhangi bir talepte bulunma hakkından vazgeçme niteliği taşır, TEKİL, F., Anonim Şirketler Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1998, s.226; İbra, yapılan işlemlerin hukuka uygun olduğunun ve şirket açısından işin gereğine uygun olduğunun, genel kurul tarafından beyan edilmesidir, BİLGİLİ, F. ve DEMİRKAPI, E., Şirketler Hukuku, Dora Basım Yayın, Bursa 2012, s.297.

bir tanıma sahip olmamasıdır⁸⁷. Kanaatimizce ibra, kuruluştan dolayı sorumlu olanların kuruluş dönemine ilişkin olarak gerçekleştirmiş oldukları işlem ve faaliyetlerinin, kuruluştan sonra ise, belli bir hesap dönemi içerisinde gerçekleşen yönetim kurulu üyelerinin işlem ve faaliyetlerinin usulüne uygun olarak yerine getirilmiş olduğunun kabul edilerek onaylanması ve ortaklık tüzel kişiliğinin bu işlem ve faaliyetler sebebiyle gerçekleşmiş ya da olası zararlardan dolayı söz konusu kişilerin hukuki sorumluluğuna başvurmayacağını beyan eden tek taraflı bir genel kurul kararıdır.

Anonim ortaklıkta, yönetim kurulu üyelerini ibra etmeye yetkili organ genel kuruldur. İbra konusunda karar vermek genel kurulun münhasır yetkileri arasında yer alır⁸⁸. Bu sebeple, genel kurulun tek taraflı irade beyanı, icra işlemine gerek olmaksızın sonuç doğuran tek taraflı bir beyandır⁸⁹.

Anonim ortaklıklarda genel kurul, ortaklığın karar organı olarak, yönetim kurulu üyelerinin, ilgili hesap dönemindeki işlemlerini, ekonomik ve hukuki sonuçları bakımından onaylamakta, ilgilileri sorumluluktan kurtarmakta ve onların görevlerine devam edebilmelerini sağlamaya yönelik güven açıklamasında bulunmaktadır⁹⁰. Diğer bir anlatımla, genel kurul bu kararı ile yönetim kurulu üyelerinin söz konusu dönemdeki işlemlerini hukuka ve ortaklık bakımından işin gereğine uygun bulduğunu tek taraflı bir kararla açıklamaktadır. Bu anlamda, genel kurul ibra kararı ile bir yandan kendisine sunulan hesaplar ve verilen bilgilerden anlaşılan konularda, yönetim kurulu üyelerini temize çıkarmakta ve haklarında doğabilecek şüpheleri ortadan kaldırmakta, diğer yandan onları ilgili dönemdeki faaliyetleri sebebi ile sorumlu tutmayacağını

⁸⁷ Yazar ibra kararının sahip olduğu öneme rağmen kanunda tanımının yapılmamasını eleştirmektedir, ULUSOY, İbra, s.255.

⁸⁸ Bu sonuca 6762 sayılı TTK. m.374 ve m.380 düzenlemelerinin birlikte yorumu ile varılmaktadır; ULUSOY, İbra, s.255.

⁸⁹ HELVACI, M., Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2001, s.137; AYTAÇ, İbra, s.37; ÇELİK, s.47; AYDEMİR, s.1077.

⁹⁰ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.297; Genel kurulun, yönetim kurulunu ibra etmesi, onun ilgili hesap dönemindeki tüm işlemlerinin hukuki ve iktisadi sonuçlarını uygun bulunduğu anlamını ifade etmektedir, ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.223.

açıklamaktadır⁹¹. Bu bakımdan İbra kararı çalışmamızın daha sonraki bölümlerinde ayrıntılı olarak açıklayacağımız menfi borç ikrarı niteliği taşır. Genel kurul İbra kararı ile yönetim kurulu üyeleri tarafından itiraz edilen ya da varlığı konusunda şüphe duyulan bir alacağı ortadan kaldırdığından çoğunlukla menfi borç ikrarı şeklinde gerçekleşmektedir⁹².

İbra kararının ortaklık dışındakilere etkisi yoktur. İbra, tamamen ortaklık içi bir hukuki işlemdir⁹³. Bu sebeple, İbra kararı, İsviçre-Türk hukuk sisteminde, yalnızca ortaklığı ve belirli şartlar çerçevesinde bazı pay sahiplerini bağlar. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun İbra ile ilgili hükümlerinin 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndan farklı olarak benimsemiş olduğu düzenlemeler, İbranın hukuki sorumluluğu sona erdirici etkisini güçlendirmektedir⁹⁴.

İbra kararının dava haklarına etkisinin 6762 sayılı kanunda düzenlenmemiş olması ve bu konuda İsv.BK'nın ilgili hükmünün hukuk sistemimize alınmamış olması önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmiş ve bu nedenle eleştirilmiştir. Bu eleştiriler üzerine 6102 sayılı yeni TTK. m.558/2'de bu konu ile ilgili gerekli düzenleme yapılmıştır. Yeni düzenlemeye göre, genel kurul tarafından verilen bir İbra kararı, İbranın kapsamına giren maddi olaylara ilişkin olarak, gerek şirketin, gerek İbraya olumlu oy veren veya İbra kararından sonra, ancak bu kararı bilerek pay iktisap etmiş olan pay sahiplerinin sorumluluk davası açma hakkını ortadan kaldıracaktır. Yeni maddenin ikinci fıkrası tamamen İsv.BK m.758'den alınmıştır. Açıkladığımız bu düzelemeye göre, İbra kararı, ortaklığın dava hakkını sona erdirir. Yeni düzenlemeye baktığımız zaman "sorumluluktan İbraya ilişkin karar" şeklinde kaleme alındığını görebiliriz. Bu ifade İbra kararının yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun kaldırıldığının kabul edilmiş

⁹¹ AYTAÇ, İbra, s.16; ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.315, N.613; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.297; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.224; ÇELİK, s.47.

⁹² ÇELİK, s.48; ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.315, N.315.

⁹³ AYTAÇ, İbra, s.16; NECLA-AKDAĞ, Hukuki Sorumluluk, s.298.

⁹⁴ ŞAHİN, s.1; 6762 sayılı kanunda bu konu düzenlenmemiştir. Bu nedenle, İbra kararının sorumluluğa ve dava haklarına etkisi meselesi çözümü doktrin ve Yargıtay'a kalmıştır. Bu anlamda 6762 sayılı TTK. hükümlerini dikkate alan doktrin, pay sahipleri ve alacaklıların, ortaklığın ve dolayısıyla kendilerinin uğradıkları zararlar nedeniyle yönetim kurulu üyelerini dava etme haklarının İbra kararına rağmen devam edeceğini çoğunlukla kabul etmektedir.

olduğunu belirtmektedir. Söz konusu hükme göre, ibra kararı, yönetim kurulu üyelerinin sadece ortaklığa karşı sorumluluklarını ortadan kaldırır. Düzenlemenin bu şekilde anlaşılması gerekir. Bu düzenlemeye göre, karara katılmayan veya ortaklık paylarını ibra kararını bilerek almayan pay sahiplerinin ibra kararına rağmen yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna başvurma hakları devam etmektedir.

6102 sayılı YTTK.m.558/2 pay sahiplerinin dava haklarının ibra kararına rağmen devam edeceğini açıkça düzenlemektedir. Bu düzenlemede diğer pay sahiplerinin dava haklarının ibra tarihinden itibaren altı ay geçmesiyle düşeceği öngörülmüştür. Öte yandan, yeni kanunda ibra kararının, alacaklıların dava hakları üzerindeki etkisi düzenlenmemiştir. Bu nedenle söz konusu meselenin çözümünde doktrinde yer alan görüşlerin dikkate alınması gereklidir.

Bu konu ile ilgili 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu'nun hükümleri değerlendirildiğinde, ibra kararına tanınan etkinin artırılmış olduğu ancak bu etkinin yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu tamamen sona erdirme derecesine varacak kadar güçlendirilmemiş olduğu anlaşılmaktadır⁹⁵.

Açıklamalarımızdan da anlaşıldığı üzere, ortaklığa tanınan dava hakkı ile pay sahipleri ve alacaklılara tanınan dava haklarının şartları birbirinden farklı olduğu için, bu davaların alınan ibra kararına etkisi de farklı olmaktadır. Bu sebeple konunun her davacı bakımından ayrı olarak değerlendirilmesi gerekir. Ortaklığın, pay sahiplerinin ve ortaklık alacaklılarının dava hakları ve ibra kararının bu davalar üzerindeki etkisi, bu konudaki doktrin görüşleri çalışmamızın ilgili bölümünde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Anonim ortaklıklarda organların ortaklık tüzel kişiliğine karşı sorumlulukları zamanaşımı (YTTK. m.553, m.555, m.556, m.560), kusursuzluğun ispatı (YTTK. m.553) ve ibra (YTTK. m.424 ve m.559) ile sona erer. Görüldüğü gibi, anonim ortaklıklar hukukunda ibra kararı, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu sona erdiren bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun dışında ortaklığın, YTTK. m.559'da öngörüldüğü üzere yönetim kurulu üyeleri ile sulh yoluna gitmek ya da davadan feragat etmek suretiyle yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu sona erdirmesi mümkündür. Bunun yanında 6098 sayılı yeni Borçlar Kanunu çerçevesinde

⁹⁵ ŞAHİN, s.19.

genel hükümlerden yararlanmak suretiyle sorumluluğun sona erdirilmesi söz konusu olabilir. Asıl inceleme konumuz ibra olduğu için diğer sorumluluğu sona erdirme nedenlerini ismen belirtmekle yetinip, ibra kararının, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu sona erdirme bakımından etkisini detaylı olarak inceleyeceğiz.

3.2 İBRA KARARININ HUKUKİ NİTELİĞİ

3.2.1 Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından

Karşılaştırmalı hukuk incelendiğinde Kıta Avrupası ülke hukuklarının hemen hepsinde ibra kurumunun düzenlenmiş olduğu görülmektedir⁹⁶. Öte yandan anonim ortaklıklarda ibra konusu, diğer hukuk sistemlerinde farklı şekilde düzenlenmiştir⁹⁷. Sistemler arasında varlık gösteren bu farklılık, özellikle ibranın sorumluluk davasına etkisinde kendisini göstermektedir. İbra kararının ortaklığın açacağı sorumluluk davasına etkisi, ibranın niteliğine ilişkin olarak kabul edilen çözüm tarzlarına göre farklılık göstermektedir⁹⁸. Söz konusu farklı değerlendirmelerin temelinde, ibranın çok yönlü oluşu ve bünyesinde çeşitli unsurları bulundurması yanında, ibranın borçlar hukuku kavramlarına bağlanması ile ibranın fonksiyonu ve sonucu hakkındaki tartışmalar varlık gösterir⁹⁹.

3.2.1.1 İsviçre hukuku

Anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyelerinin ibrası konusu, İsviçre Hukuku ile Türk Hukuku arasında önemli ölçüde benzerlik göstermektedir¹⁰⁰. Özellikle Türk

⁹⁶ ŞAHİN, s.89.

⁹⁷ HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.138; ÇELİK, s.74.

⁹⁸ ÇELİK, s.74; AYDEMİR, s.1079.

⁹⁹ AYTAÇ, İbra, s.18; ÇELİK, s.80; AYDEMİR, s.1079.

¹⁰⁰ ÇELİK, s.77.

Hukuku'nda olduğu gibi İsviçre Hukuku'nda da, yönetim kurulu üyelerinin ibrası, ortaklığın yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açma hakkından vazgeçmesi anlamını ifade etmekte ve bu hakkın sona ermesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır¹⁰¹. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda İsv.BK. m.758'e benzer bir düzenleme bulunmamasına ve ibra kararının dava haklarına etkisinin düzenlenmemiş olmasına karşın, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m.558/2 hükmünde öngörülen düzenleme ile İsv.BK. m.758 hükmü hukukumuzaya aynen alınmıştır. YTTK.m.558/2 yeni hükmüne kaynak İsviçre hukukunda yer alan düzenlemeye uygun olarak, yönetim kurulu üyeleri, yönetici ve denetçilerin ibrası yeniden düzenlenmiş ve genel kurulun ibra kararının ortaklığa karşı da etkili olduğu belirtilmiş ve ayrıca, "sadece açıklanan maddi olaylarla" sınırlandırılmıştır.

İsviçre Hukukunda ibra kararı, 1936 tarihli Kanun'un 757. maddesinde düzenlenmişken¹⁰², 01.07.1992 tarihinde yürürlüğe giren Anonim Şirketler Hakkındaki Federal Kanun ile İsv.BK.'da yapılan değişiklik sonucunda 756 ve 758. maddelerde ele alınmıştır¹⁰³. İbra kararına ilişkin olan İsv.BK. m.756/1 düzenlemesine göre, ortaklığa verilmiş zararlar için ortaklık ve her bir pay sahibi dava açma hakkına sahiptir. Pay sahipleri davayı tazminatın ortaklığa verilmesi koşulu ile açabilirler. İsv.BK. m.758 hükmü incelendiğinde ise, ibra kararının pay sahibinin dava hakkına etkisinin düzenlenmiş olduğu ve ibra kararının sadece genel kurulda açıklanan konu ve olaylarla sınırlandırılmış olduğu görülmektedir. Söz konusu düzenlemeye göre, ibra kararı, ortaklık ve karar lehinde oy kullananlar ile ibra kararını bilerek pay senetlerini devralmış olan pay sahiplerinin sorumluluk davası açma haklarını sona erdirir¹⁰⁴. Kararın alındığı tarihten itibaren altı ay geçince tüm pay sahiplerinin dava hakları sona erer¹⁰⁵. Bu anlamda geçerli bir ibra kararı anonim ortaklık tarafından açılacak

¹⁰¹ ŞAHİN, s.89; ÇELİK, s.78.

¹⁰² Söz konusu hüküm için bkz. TANDOĞAN, H., İsviçre Borçlar Kanunu, Kısım 3-5 ve Haksız Rekabete Dair Federal Kanun, Ankara 1958, s.44,45.

¹⁰³KARAYALÇIN, Y., İsviçre Borçlar Kanunu'nda Anonim Şirketler Hukuku Alanında Yapılan Değişiklikler, Batider, C.17, S.1, Y.1993, s.7; ŞAHİN, s.89.

¹⁰⁴ Bu kapsamın dışında kalan pay sahipleri ibrayı takip eden altı ay içinde dava açmazlarsa, dava açma hakları sona erecektir; bkz. HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.136, dn.440.

¹⁰⁵ KARAYALÇIN, İsviçre Hukuku, s.33; ŞAHİN, s.89.

sorumluluk davalarına engel olmaktadır. Pay sahibinin dolaylı zararlar nedeniyle sorumluluk davası açma hakkını ve ibra kararının buna etkisini düzenleyen hükümler yukarıda açıkladığımız gibi mevcuttur. Düzenleme dolaylı zararlara ilişkindir. Ancak İsviçre doktrininde hakim görüş ibra kararının pay sahiplerinin doğrudan doğruya uğradıkları zararlar için sahip oldukları dava haklarını da sona erdirmediği yönündedir¹⁰⁶. Ayrıca madde metni ortaklığın alacaklılarından hiç söz etmemektedir. Nitekim düzenlemede yer almamakla birlikte öğreti ve yargı kararlarında ibra kararının ortaklık alacaklılarına karşı ileri sürülemeyeceği kabul edilmektedir¹⁰⁷.

İsviçre Hukukunda anonim ortaklıklarla ilgili ibra kararı konusuna; oy hakkından mahrumiyete ilişkin İsv.BK. m.695, yönetim kurulu üyelerini hakkında ibra kararının genel kurul tarafından alınacağına ilişkin İsv.BK. m.698/b.4, teminat olarak yatırılan hisse senetlerinin ibra kararı verilmeden geri verilemeyeceğini öngören İsv.BK. m.710/3 hükümlerinde yer verilmiştir.

İsviçre Hukukunda da ibra kararı tek taraflı bir hukuki işlemdir. Genel kurulun tek taraflı şekli bir irade açıklamasıdır¹⁰⁸. Bu kararla anonim ortaklık adına genel kurul, yönetim kurulu üyelerinin hesap vermiş oldukları faaliyet dönemindeki işlemleri onaylamakta, hukuka ve işin gereğine uygun bulduğunu beyan etmektedir. İbra kararı, anonim ortaklık olağan genel kurul toplantılarında yer alan bir gündem maddesi olup, genel kurulun devredilemez yetkilerinden bir tanesidir. Öte yandan, ibra kararı olağanüstü genel kurul toplantılarında ya da tüm pay sahiplerinin hazır bulunduğu çağrısız toplanabilen genel kurul toplantılarında da alınabilir¹⁰⁹.

İsviçre Hukukunda örtülü ibra düzenlenmemiştir. Örtülü ibra kararını, geçerliliğini ve kapsamını düzenleyen YTTK.m.424 hükmüne karşılık gelen bir madde bulunmamaktadır. Ancak bilançonun onaylanması ile ibranın gerçekleşeceği karine

¹⁰⁶ ŞAHİN, s.89.

¹⁰⁷ Ortaklığın iflası durumunda da açılacak sorumluluk davalarında ibra kararı aynı etkiyi göstermektedir, bkz. HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.136, dn.440; ÇELİK, s.78.

¹⁰⁸ ÇAMOĞLU, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s.327; AYTAÇ, İbra, s.39; ÇELİK, s.79.

¹⁰⁹ AYTAÇ, İbra, s.38.

olarak kabul edilmektedir¹¹⁰. Bu kabule göre, ibra kararı hükümlerini ancak, pay sahiplerine sunulan olaylar ve bilgiler bakımından doğurur¹¹¹. Yine 6102 sayılı YTTK.m.558/1 hükmünde açıkça belirtilen ibra kararının genel kurul kararıyla kaldırılamayacağı kuralı İsviçre Hukukunda düzenlenmemiştir.

Anonim ortaklıklarda ibra kararı, oldukça sık karşılaşılan ve özellikle uygulamada önemli bir yere sahip olan bir kurum olmasına rağmen İsviçre mevzuatında ibra kararı konusunda yeterli bir düzenleme mevcut değildir¹¹². İbra konusunda varlık gösteren düzenlemeler ibra kararının hukuki niteliği, şekli yapısı, kapsamı, hukuki sonuçları gibi hususları tespit etme bakımından yetersiz olmaları sebebi ile Türk Hukukunda olduğu gibi birçok konunun çözümü doktrine kalmıştır¹¹³.

İsviçre Hukukunda da ibra kararı, ortaklığın ibra edilenlere karşı, belli bir hesap dönemi sonuna kadar olan işlem ve faaliyetleri sebebiyle hiçbir alacak talebinde bulunmayacağını ifade ettiğinden dolayı çoğunluk görüşüne göre menfi borç ikrarı niteliğindedir¹¹⁴. Bunun yanında ibra kararını tek taraflı feragat işlemi ya da makbuz verilmesi niteliğinde kabul eden görüşlerin¹¹⁵ yanı sıra; ibranın her olayda, farklı görüşlere konu olan çeşitli unsurları bünyesinde barındırabileceği, bu sebeple, ibraya genel bir hukuki nitelik verilmesine rağmen, her olayın kendisine özgü özelliklerinin de dikkate alınması gerektiği de belirtilmiştir¹¹⁶.

¹¹⁰ANSAY, İbra, s.429; ÇAMOĞLU, E., Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Sorumluluk Davalarına Etkisi, İÜHF, C.36, S.1-4, Y.1971, s.330, dn.21; ÇELİK, s.77; ŞAHİN, s.90.

¹¹¹ BİLGİLİ, F., İsviçre ve Alman Hukuklarında Anonim Ortaklıkların Organlarının Davranışlarından Dolayı Üçüncü Kişiler Karşısındaki Sorumluluğu ve Organların Tazminat Borcu, Ankara 2004, s.150-151; ÇELİK, s.77; ŞAHİN, s.90.

¹¹² ÇAMOĞLU, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s.326; AYTAÇ, İbra, s.38; ÇELİK, s.78.

¹¹³ AYTAÇ, İbra, s.38; ÇELİK, s.78.

¹¹⁴ AYTAÇ, İbra, s.39, dn.114'te sayılan yazarlar; ÇAMOĞLU, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s.326; ÇELİK, s.78.

¹¹⁵ ÇAMOĞLU, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s.326, dn.9; Hukuki Sorumluluk, s.224, dn.6'da belirtilen yazarlar; ÇELİK, s.78.

¹¹⁶ AYTAÇ, İbra, s.39; dn.142'de belirtilen yazarlar; ÇELİK, s.79.

3.2.1.2 Alman hukuku

Alman Hukukunda ibra kararına verilen anlam, kararın hüküm ve sonuçları Türk-İsviçre Hukukundan oldukça farklıdır. İbra kararı, 1897 tarihli Alman Ticaret Kanununun 260. maddesinde düzenlenmişti. Genel kurul tarafından alınan ibra kararı, ibra edilenlerin işlem ve faaliyetlerinin kusursuz olduğu ve ortaklığın söz konusu kişilere karşı hiçbir hak ileri sürmeyeceği anlamını ifade ediyordu¹¹⁷. Bu anlamda ibra kararı, tazminat haklarından vazgeçildiği anlamına geliyordu. Yani anonim ortaklığın tazminat talep etme hakkı sona eriyordu.

1937 tarihli Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle, ibra kararının hukuki niteliği önemli tartışmalara konu olmuştu. Bu kanunun 104. maddesinde ibra kurumu yer almaktaydı. Ancak söz konusu kanunun 84. maddesinin 4. fıkrası ibra kararına rağmen yönetim kurulu aleyhine tazminat davası açılabileceğini açık olarak saklı tuttuğundan dolayı 104. maddede düzenlenen ibra kararının sorumluluğu ortadan kaldırmadığı sonucu ortaya çıkmaktaydı¹¹⁸. 104. maddeye göre, genel kurul, her hesap dönemi sonunda, yönetim ve denetim kurulu üyelerinin ibrası hakkında karar vermek zorundaydı. Diğer yandan, 84. maddenin 4. fıkrası ise, ortaklığın tazminat talep hakkından feragati ve sulh yapmasının geçerliliğini, talep hakkının doğmasından itibaren beş yıllık bir sürenin geçmesi ve azınlığın muhalefet etmeme şartına bağlamıştı¹¹⁹. Söz konusu iki düzenlenin farklı anlamlar taşıması ve birlikte değerlendirilmeye çalışılması nedeniyle ibranın hukuki niteliği uzun tartışmalara sebep olmuştur. Özellikle, tüm pay sahiplerinin oybirliği ile ibra kararı alınmasının feragat niteliğinde olduğu ileri sürülmekteydi¹²⁰. Bunun dışında çoğunluk görüşü, ibra kararı ile genel kurulun, yöneticilerin o iş yılındaki işlemlerini geçici olarak onayladığı ve onlara karşı bir güven açıklamasında bulunduğu yönündeydi¹²¹. İbra kararı hukuken bağlayıcı nitelik göstermeyen bir görüş açıklaması olarak kabul ediliyordu. Ancak ibra kararının

¹¹⁷ 1897 tarihli kanunun yürürlükte olduğu dönemde ibra kararı, “feragat” veya “menfi borç ikrarı” olarak değerlendiriliyordu; bkz. AYTAÇ, İbra, s.39.

¹¹⁸ ANSAY, İbra, s.418.

¹¹⁹ ANSAY, İbra, s.418; AYTAÇ, İbra, s.40; ÇELİK, s.74; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.224.

¹²⁰ AYTAÇ, İbra, s.40; ANSAY, İbra, s.418.

¹²¹ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.225; ÇELİK, s.74.

hiçbir zaman tazminat talebinden vazgeçmek anlamını taşımadığı ve tazminat davası açılmasına engel olmayacağı ifade ediliyordu¹²².

1965 tarihli Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu ile söz konusu tartışmalara son verilmiş ve bu anlamda ibra kararının hukuki niteliği açıklık kazandırılmıştır. 1965 tarihli kanunun 120. maddesinin 2. fıkrasına göre, ibra ile genel kurul, denetim kurulu ve yönetim kurulu üyelerince gerçekleştirilen ortaklık yönetimini onaylar. İbra, tazminat talep etme haklarından feragat anlamını taşımaz¹²³. Böylece Alman hukukunda ibra kararının ortaklığın dava hakkını sona erdirmeyeceği kabul edilmiştir. Bu düzenleme uyarınca ibra kararının, daha çok bir güven açıklaması APOK m.120/1'in 2.cümlesi gereğince yönetim kurulu üyelerinin işlem ve faaliyetlerinin onaylanması niteliği bulunmaktadır¹²⁴. Nitekim Alman doktrininde ve içtihatlarında ibra kararının menfi borç ikrarı niteliğine sahip olduğu yönündeki görüş tamamen terk edilmiştir¹²⁵.

Alman Hukukunda yalnızca ilgili işlem ve faaliyetlerin onayı ya da yönetim kurulu üyelerine yapılan bir güven açıklaması niteliğinde olan ibra kararı Türk-İsviçre Hukukundaki öneme sahip değildir¹²⁶. Nitekim Alman Hukukunda ibra kararı, yönetim kurulunun ilgili faaliyet dönemindeki işlemlerinin onaylanması ve geleceğe yönelik yönetim kuruluna duyulan güvenin açıklanması anlamını ifade ettiği kabul

¹²² ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.225; ÇELİK, s.74; ANSAY, İbra, s.418-419.

¹²³ 1965 tarihli APOK m.120 eski 104 ve 93. maddeleri ile eski 84. maddeyi tekrar etmesine rağmen eklenen bir cümle ile duruma açıklık getirmiş ve ibranın bir feragat niteliğinde olmadığı kanunla belirlenmiştir; AYTAÇ, İbra, s.40.

¹²⁴ BİLGİLİ, Organların Tazminat Borcu, s.162; ÇELİK, s.75; 1965 tarihli APOK m.93/4 (m.117, m.309/3, m.318/4) düzenlemelerine göre genel kurulda alınacak bir kararla ortaklığın dava hakkından feragat etmesi olanaklıdır. Bunun için dava hakkının doğduğu tarihten itibaren üç yıl geçmesi ve yüzde 10 oranındaki azınlığın feragate itiraz etmemiş olması gerekir; bu konu ilgili açıklamalar için bkz. ŞAHİN, s.91.

¹²⁵ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.299; Banka Yönetim Kurulu Üyesinin İbra Edilmiş Olmasının Bankacılık Kanununa İstinaden Açılan Şahsi İflas Davasına Etkisi, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.4, S.1, İstanbul 2007, s.53.

¹²⁶ AYTAÇ, İbra, s.40; TEKİNALP, Ü., İbra Edilmeyen Yönetim Kurulu Üyelerinin İptal Davası Açabilip Açamayacakları Sorunu, İktisat ve Maliye Dergisi, C.23, S.1, 1976, s.165; ŞAHİN, s.91.

edilmektedir¹²⁷. Zira açıkça ibra kararı verilmiş olması, ortaklığın tazminat haklarından vazgeçtiği anlamına gelmez. Yani yöneticilerin genel kurul tarafından ibra edilmesi, ortaklığın yöneticilerden tazminat talep etmesine, onların sorumluluğuna gitmesine engel teşkil etmemektedir. Öte yandan, ibranın reddi durumunda yönetim kurulu üyelerinin azli için bir neden ortaya çıkmış olur. Yine bu durum yönetim kurulu üyelerinin istifa edebilmeleri bakımından haklı bir sebep oluşturabilir¹²⁸. Bu açıklamalarımıza ek olarak, ibranın reddi ile birlikte söz konusu ortaklık bünyesinde otoritenin düşmesi, meslek ve çalışma isteğinin azalması, kendine güvende sorun yaşanması gibi olumsuz sonuçlar söz konusu olabilir. Diğer yandan, anonim ortaklık yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı verilmesi durumunda, ortaklığa teminat olarak verilen hisselerin iadesi talep edilebilir¹²⁹. Son olarak, Alman Hukukunda yapılışı bakımından ibra kararı tek taraflı bir hukuki işlem olarak kabul edilmektedir.

3.2.1.3 Fransız hukuku

İbra kararı hakkında düzenleneme ilk olarak 1867 tarihli Fransız Ortaklar Kanununda yer almıştır. Söz konusu düzenlemeye göre, ibra kararı, yönetici ve denetçilerin yaptıkları işlem ve faaliyetlerin ortaklık tarafından onaylanması ve ortaklığın tazminat talep etme hakkından vazgeçmesi anlamını ifade ediyordu¹³⁰. Sorumluluk davalarına etkisi bakımından ibra kararının yalnızca ortaklığın değil, pay sahiplerinin de ortaklık zararlarını talep etmek için sorumluluk davası açma haklarını sona erdirdiği kabul ediliyordu¹³¹. Ancak pay sahiplerinin doğrudan zarar-haksız fiile ilişkin dava haklarını ve alacaklıların haklarını ise sona erdirmiyordu. Bu bakımdan ibra özellikle feragat olarak nitelendiriliyordu. Buna ek olarak, ibra kararının temelini oluşturan hususlarda eksiklik bulunması, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu gerektiren olayların genel

¹²⁷ Bu sebeple, genel kurul gündemine ibra kavramı yerine güven açıklaması ifadesinin konulması bile teklif edilmiştir; bkz. AYTAC, İbra, s.41; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.299

¹²⁸ ÇELİK, s.75.

¹²⁹ ÇELİK, s.75.

¹³⁰ AYTAC, İbra, s.42; ÇELİK, s.76.

¹³¹ AYTAC, İbra, s.42; ŞAHİN, s.92.

kurulun bilgisine sunulmamış olması nedenleriyle ibra kararının geçersizliğinin dava edilmesi mümkün görünüyordu¹³². Söz konusu kanunun yürürlükte olduğu dönemde yönetim kurulu üyeleri açıkça ibra edilebildikleri gibi hesapların genel kurul tarafından onaylanması da yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmesi sonucunu ortaya çıkarıyordu¹³³.

Daha sonra 1937 tarihli kanun hükmünde kararname ile 1867 tarihli Kanununun 17. maddesine eklenen ilk fıkra ile ibra kararının anlamı değiştirilmiş ve hukuki etkisi sona erdirilmiştir. Söz konusu değişikliğe göre, ibra kararının tazminat talep etmeye ilişkin dava haklarını sona erdirmeye ilişkin olan etkisi, tüm dava hakları bakımından ortadan kaldırılmıştır. Bu değişiklik bugünkü Fransız Hukukunda ibraya verilen anlam ve düzenlemenin temelini teşkil etmektedir. Nitekim yürürlükteki 1966 tarihli Ticaret Şirketleri Hakkında Kanununun 246. maddesinin 2.fikrasında, 1937 tarihli değişiklik ile ibraya verilen anlam ve hukuki etki aynı niteliktedir¹³⁴.

Fransız Hukuku da üye devlet hukuklarının Avrupa Birliği Hukukuna uyumlaştırılması çerçevesinde Alman Hukukuna benzer bir yöntemi benimsemiştir. Söz konusu m.246/2 hükmü ile hiçbir genel kurul kararının sorumluluk davalarını bertaraf edemeyeceği hüküm altına alınmıştır¹³⁵. Görüldüğü gibi Fransız Hukukunda da genel kurul tarafından verilen ibra kararı, yalnızca işlemlerin onaylanması niteliğindedir. Yönetici ve deneticilere karşı ilgili dönemdeki görevleri nedeniyle ortaya çıkacak zararlar karşılığı açılan ya da açılacak olan tazminat davalarını sona erdirmez. Sorumluluk davası açma hakkından feragat anlamına gelen hükümler geçersizdir¹³⁶. Diğer bir anlatımla, ibra kararı ortaklığın karşı karşıya kaldığı zararlar nedeniyle sorumluluk davası açma hakkından vazgeçtiği anlamını taşımaz. Bu anlamda Fransız Hukuku bakımından da ibra kararı büyük ölçüde önemini yitirmiştir. Günümüzde ibra kararı, Fransız anonim ortaklıklarında her yıl olağan genel kurul toplantılarında alınması gelenek haline gelen bir karar niteliğindedir. Öte yandan ibra kararının hiçbir hukuki sonucunun bulunmadığını söylemek doğru değildir. Zira ibra kararı ilgililer tarafından teminat olarak yatırılan payların geri alınmasında önemli bir etkiye sahiptir. İbra kararı

¹³² ŞAHİN, s.92.

¹³³ ÇELİK, s.76; ŞAHİN, s.92.

¹³⁴ AYTAÇ, İbra, s.42.

¹³⁵ HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.137, dn.440; AYDEMİR, s.1077, dn.28.

¹³⁶ AYTAÇ, İbra, s.43; ÇELİK, s.77.

verilmedikçe söz konusu paylar geri alınmaz. Yine ibra kararı yönetime güven açıklama gibi çeşitli işlemlere sahiptir.

3.2.1.4 Avrupa Birliği hukuku

Avrupa Birliği Hukukuna bakıldığında ilk olarak 1970 tarihinde Avrupa Birliği Komisyonu tarafından Avrupa tipi anonim ortaklığa ilişkin bir tasarı düzenlenmiştir¹³⁷. Söz konusu tasarının 218.maddesinde ibra kararı ortaklığın dava hakkından vazgeçmesi anlamında ayrıntılı bir biçimde düzenlenmişti¹³⁸. Fakat daha sonra hazırlanan 1975 tarihli tasarıda ibra ile ilgili olan düzenlemeye yer verilmemiştir¹³⁹. Bu anlamda yönetim ve denetim kurulunun işlemlerinin onaylanması, güven ya da güvensizliğin bildirilmesi söz konusu olmadığından, genel kurulun yetkileri azalmıştır¹⁴⁰. Nitekim ibra kararı alma hakkının ortadan kaldırılması ile genel kurulun önemli bir denetim aracı elinden alınmıştır¹⁴¹. Buna ek olarak yönetim ve denetim kurulunun işlem ve kararlarına karşı pay sahiplerinin görüşlerini oyları ile ifade edebilmeleri imkanı ortadan kaldırılmıştır. Yine pay sahibinin bilgi alma hakkı büyük ölçüde azaltılmıştır. Bu açıdan ibra kurumunun tasarıda bulunmasının gerekli olduğu belirtilmiştir¹⁴². Fakat 19.08.1989 tarihinde Avrupa Topluluğu tarafından “Anonim Ortaklığın Yapılanması ve Organların Yetki ve Yükümlülükleri” teklifinde de ibraya yer verilmemiştir. Yalnızca ortaklığın

¹³⁷ ŞAHİN, s.92; ÇELİK, s.79.

¹³⁸ Tasarının 218. maddesinde ibra düzenlenmişti. Genel kurul, yönetim ve gözetim kurulunun işlemlerini onaylayıp onaylamamak yetkisine sahipti. İbra, hukuki nitelik bakımından feragat anlamına geliyordu. Bunun nedeni m.213/3 uyarınca, ibra kararının verilmesinden sonra yönetim kuruluna karşı artık sorumluluk davası açılmayacaktı, AYTAÇ, İbra, s.44.

¹³⁹ Tasarıda genel kurulun gözetim kurulu üyelerini azletme (m.83) ve yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açma (m.72/2) hakkı düzenlenmişti; ÇELİK, s.79.

¹⁴⁰ AYTAÇ, İbra, s.44.

¹⁴¹ Eleştiriler için bkz. AYTAÇ, İbra, s.45.

¹⁴² LUTTER, M., “Avrupa Tipi Anonim Ortaklıkta (S.E) Pay Sahibi”, (Çev. Ömer Teoman), İktisat ve Maliye Dergisi, C.24, S.8, 1978, s.352; AYTAÇ, İbra, s.45; ÇELİK, s.79.

açacağı sorumluluk davasına ibra kararının herhangi bir etkisinin olmayacağı ifade edilmiştir (m.14/5 ve m.18/b.1)¹⁴³.

Avrupa anonim ortaklığına ilişkin tüzük, 08 Ekim 2001 tarihinde kabul edilmiş olup 08 Ekim 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir¹⁴⁴. 1970 ve 1975 tarihli tasarılar da Avrupa Anonim Ortaklık Hukuku yaratma isteği mevcut olduğundan dolayı anonim ortaklık ile ilgili tüm hususlar ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Bu düzenleme şekli ile üye ülke hukuklarının tamamen bertaraf edilmesi amaçlanmıştır. Fakat bu konudaki söz konusu yaklaşım daha sonraları tümüyle değişmiştir. Bu anlamda yürürlüğe giren 2004 tarihli tüzükte de ibra kurumu düzenlenmemiştir. Söz konusu tüzük daha çok genel hükümler içeren, boşlukların doldurulması için üye ülke hukuklarına göndermede bulunan çerçeve bir düzenleme şeklindedir¹⁴⁵.

3.2.2 Türk Hukuku Bakımından

3.2.2.1 İbranın hukuki niteliği ile ilgili tartışmaların gerekçesi

Anonim ortaklıklarda genel kurulun, yönetim kurulu üyelerinin bir hesap yılı sonunda, o yıla ait işlem ve faaliyetlerini onaylama ve ortaklığın ibra edilenlere karşı bu işlem ve faaliyetlerinden dolayı bir alacak ya da hak ileri sürmeyeceği ve onları sorumlu tutmayacağı anlamına gelen ibranın hukuki niteliği çeşitli hukuk sistemlerindeki farklı düzenlemeler ve söz konusu bu düzenlemelerin yeterli ve açık olmaması nedeniyle tartışmalıdır. İbranın çok yönlü olması ve bünyesinde çeşitli unsurları toplaması özellikle de Ticaret Kanunumuzda ibra kurumu ile ilgili yeterli düzenlemelerin olmaması tartışmaların temel sebebidir. İbra kararının hüküm ve sonuçları, dava haklarına etkisi gibi birçok meselenin açıklığa kavuşturulabilmesi bakımından ibra kararının hukuki niteliğinin kapsamlı bir şekilde incelenmesi ve tespit edilmesi gerekir.

¹⁴³ ÇELİK, s.79.

¹⁴⁴ BİLGİLİ, F., Avrupa Anonim Ortaklığı, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C.2, S.6, Y.2003, s.1.

¹⁴⁵ BİLGİLİ, AAO, s.21; ŞAHİN, s.93; ÇELİK, s.80.

Türk hukukunda ibra kararının hukuki niteliği konusunda baskın görüş, kararın menfi borç ikrarı niteliği bulunduğu yönündedir¹⁴⁶. Öte yandan özellikle Alman ve İsviçre doktrininde anonim ortaklıklarda ibra kararının hukuki niteliği konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür¹⁴⁷. Bu görüşler, güven açıklaması¹⁴⁸, makbuz, onay¹⁴⁹, ispatı kolaylaştırıcı bir unsur¹⁵⁰, ibra sözleşmesi, sulh sözleşmesi, feragat ve menfi borç ikrarı şeklindedir. Türk hukukunda ibra kararı, menfi borç ikrarı dışında feragat, makbuz, sulh sözleşmesi, ibra sözleşmesi ya da şahsi defi olarak değerlendirilmiş ancak diğer görüşler pek tartışılmamıştır.

¹⁴⁶ANSAY, İbra, s.422; ÇELİK, s.101; TEKİL, AŞ, s.226; AYDEMİR, s.1079; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.298; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.137; AYTAÇ, İbra, s.31 vd.; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.225; İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s.329; PULAŞLI, Şerh2, s.1965; Şirketler, s.959; ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.315, N.613; KORKUT, Ö., Anonim Şirketlerde İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği, Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s.193; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler, s.297.

¹⁴⁷ŞAHİN, s.19.

¹⁴⁸ Anonim ortaklıkta genel kurul yönetim kurulu üyelerini ibra etmekle, onlara gelecek dönem için duydukları güveni ifade etmektedir. Bu şekilde yönetim kurulu üyelerinin faaliyetlerine herhangi bir şüphe duymadan devam etmeleri sağlar, ULUSOY, İbra, s.276; Güven açıklaması hukuki sonuçları olmaktan çok, yönetim kurulu üyelerine bir sonraki döneme gönül rahatlığı ile devam etmelerini mümkün kılacak, psikolojik etkisi olan bir beyandan ibarettir, ŞAHİN, s.19, dn.55; AYTAÇ, İbra, s.22 vd.

¹⁴⁹ İbra kararının taşıdığı bir diğer anlam da, hesap belgelerinin, belgelerdeki işlem ve faaliyetlerin ve bunların sonuçlarının kabulü ile yönetim kurulu üyelerinin ve yönetimin onaylanmasıdır. Böylece yönetim, yeni döneme başlayabilmek için gereken izni almış olur; ŞAHİN, s.19, dn.57; Onay görüşüne göre ibra kararı, geçmiş hesap dönemindeki yönetim faaliyetlerinin onaylanması, alınan kararların ortaklık menfaatlerine en uygun kararlar olduğu, icra edilmelerinde yöneticilerin kusurlu davranışlarının bulunmadığının onaylanması anlamını ifade etmektedir; ULUSOY, İbra, s.276; AYTAÇ, İbra, s.21-22.

¹⁵⁰ Genel kurul yönetim kurulu üyelerini ibra etmekle onların kusursuz bir hesap dönemi yürüttüklerini, işlemlerini onayladığını, dolayısıyla kusur karinesinin artık geçerli olmadığını açıklamış olur. Bu durumda ibra kararına rağmen açılmış bir sorumluluk davasında yönetim kurulu üyesinin kendisinin kusursuz olduğunu değil, ortaklığın, davalı yönetim kurulu üyesinin kusurlu olduğunu ispat etmesi gerekir. Bu görüş davada ispat yükünün değişmesi sonucunu doğuracağı gerekçesi ile desteklenmemiştir. Özellikle pay sahiplerinin ve alacaklıların dolaylı zarar gören sınıfa ilişkin olarak açacakları tazminat davasını olumsuz olarak etkileyeceğinden şüphe duyulmamaktadır. Nitekim bu kişilerin ortaklığın işleri hakkında sahip oldukları bilgiler oldukça sınırlıdır. Gerekli bilgi ve belgelere ulaşarak yönetim kurulu üyelerinin kusurlu olduklarını kanıtlamaları pek mümkün görülmemektedir; ULUSOY, İbra, s.275; ŞAHİN, s.19, dn.58.

3.2.2.2 Menfi borç ikrarı görüşü

Menfi borç ikrarı, alacaklının borçlunun herhangi bir borcunun kalmadığına ilişkin olarak yapmış olduğu tek taraflı bir irade açıklamasıdır¹⁵¹. Menfi borç ikrarı ile borç geleceğe etkili olarak sona erdirilir¹⁵². Menfi borç ikrarında bulunan, alacağının bulunmadığını ifade etmek suretiyle, mevcut olup olmadığı konusunda kesinlik bulunmayan ya da ileride doğması mümkün olan alacağı sona erdirmektedir. Anonim ortaklıklar bakımından konuyu değerlendirdiğimizde, İBRA kararı ile anonim ortaklıklarda taraflarca şüpheli görülen ya da borçlu tarafından reddedilen alacak ortadan kaldırılmaktadır. Bunun sonucunda İBRA kararı, ortaklığın İBRA edilenlere karşı, ilgili hesap dönemi sonuna kadar olan işlem ve faaliyetlerinden dolayı, herhangi bir alacak talebinde bulunmayacağı anlamını taşır.

Menfi borç ikrarı karşı tarafa varması gerekli tek taraflı bir irade açıklaması ile gerçekleşir¹⁵³. Esas hukuki sonucu taraflar arasındaki hukuki ilişkiye son vermesidir. Alacaklının bu yönde bir irade açıklamasını hangi sebeple yaptığının bir önemi yoktur. Alacaklı alacağından feragat ettiği ya da borcun ifa edildiğine inandığı için menfi borç ikrarında bulunabilir. Alacaklı soyut borç ikrarında bulunmuşsa borç kesin bir şekilde ortadan kalkar. Ancak sebep göstermişse, sebebin geçersizliği menfi borç ikrarının da geçersizliği sonucunu doğurur. İrade sakatlıklarına ilişkin olarak hata, hile, ikrah hükümleri menfi borç ikrarında da uygulanır.

İsviçre Hukukuna paralel bir biçimde, genel kurul İBRA kararı ile yönetim kurulu üyeleri tarafından itiraz edilen ya da şüpheli bir alacağı ortadan kaldırdığından, İBRA kararı menfi borç ikrarı niteliğindedir. Nitekim Türk Öğretisi ortaklıklar hukukunda varlık sürdüren İBRA kararının, menfi borç ikrarı niteliğinde olduğu konusunda görüş birliği içerisindedir¹⁵⁴.

¹⁵¹ ULUSOY, İBRA, s.259.

¹⁵² TURANBOY, ss.50-52.

¹⁵³ ULUSOY, İBRA, s.260.

¹⁵⁴ ANSAY, İBRA, s.422; ÇELİK, s.101; TEKİL, AŞ, s.226; AYDEMİR, s.1079; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.298; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.137; AYTAÇ, İBRA, s.31 vd.; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.225; İBRANIN Sorumluluk Davalarına Etkisi, s.329; PULAŞLI, Şerh2, s.1965;

Menfi borç ikrarı tek bir borç ilişkisini kapsayabileceği gibi birden fazla hukuki ilişkiyi de kapsayabilir. Nitekim yönetim kurulu üyeleri belli bir hesap dönemi içerisinde sayısız işlem yapmaktadırlar. İbra kararının kapsamına dahil olan bu işlem ve faaliyetler nedeniyle ortaklığın bir tazminat alacağı bulunup bulunmadığı ya bilinmemekte ya da şüpheli veya taraflarca tartışmalıdır. Yapılan bu işlem ve faaliyetlerden dolayı ortaklığa zarar vermiş olabilirler. Fakat işlem sayısı çok fazla ve karmaşıktır. Bu işlemlerin teker teker ele alınması ve ortaklığın tazminat alacağı bulunup bulunmadığını değerlendirmek yerine genel kurul, tüm hesap dönemi faaliyetlerini birlikte değerlendirerek yönetim kurulu üyelerinin ibra edilip edilmediklerine karar verir¹⁵⁵. Bu açıklamalar ışığında gerçekten ilk bakışta ibra kararının menfi borç ikrarı niteliği taşıdığı söylenebilir. Ancak Aytaç¹⁵⁶ menfi borç ikrarı görüşünü iki yönden eleştirmektedir. Birincisi, ibra edilenlerin kusursuz yönetimleri ya da ibra kararı kapsamına giren dönemdeki faaliyet ve hesaplarının usulüne uygun bir nitelik taşıması durumunda, menfi borç ikrarı ile açıklanan ibranın pek bir anlamı kalmamaktadır. Diğer bir ifadeyle ibra edilenlerin görevlerini gereği gibi yerine getirmeleri ve herhangi bir kusurlarının olmaması durumunda, ibra kararının artık tazminat hakları ya da davaları ile ilişkisi yoktur ve ibra kararı menfi borç ikrarı niteliğinde olmaktan çıkar. Bu halde ibra kararı, genellikle yönetimin onaylanması ve ibra edilenlere duyulan güvenin açıklanması şeklinde karşımıza çıkar¹⁵⁷. İkincisi, tazminat isteme imkanının kesin olarak varlık göstermesine rağmen yani ilgililerin sorumluluklarının kesin olması durumunda yine de ibra edilmeleri halinde ibra kararı teorik olarak menfi borç ikrarı niteliğinden çok borçlar hukuku anlamında ibra sözleşmesi şeklinde görülür¹⁵⁸. Yine tüm pay sahiplerinin ittifakla verdiği bir ibra kararı, feragat olarak ifade edilebilir. Özellikle YTTK. m.424 düzenlemesi bu sonuca destek olabilir.

Şirketler, s.959; ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.315, N.613; BİLGİLİ, F. / DEMİRKAPI, E., Ticaret Hukuku Dersleri, Dora Basım Yayın, Bursa 2011, s.331; ÇAMOĞLU, E., Anonim Ortaklık Genel Kurulu Kararları Aleyhine Açılan İptal Davalarının Birleştirilmesi Açısından İbra Kararları, İstanbul Barosu Dergisi, C.76, S.1, İstanbul 2002, s.136; POROY, R. / TEKİNALP, Ü. / TEKİNALP, G., Ortaklıklar Hukukunda Organların Sorumluluğu, İÜHF, C.XLV-XLVII, S.1-4, İstanbul 1982, s.385.

¹⁵⁵ ULUSOY, İbra, s.261.

¹⁵⁶ AYTAÇ, İbra, s.33.

¹⁵⁷ AYTAÇ, İbra, s.49; ÇELİK, s.102.

¹⁵⁸ AYTAÇ, İbra, s.33; ÇELİK, s.102.

Görüldüğü gibi, ibra kararı ilke olarak menfi borç ikrarı sayılmasına rağmen, bazı durumlarda ibra sözleşmesi, onay ya da feragat şeklinde karşımıza çıkabilir. Ancak Aytaç'a göre¹⁵⁹, ibra kararının çeşitli durumlarda farklı olarak nitelendirilmesi doğru değildir. İbranın bir anonim ortaklık genel kurul kararında başka diğerinde başka düşünülmesi; ibra kararının yüzde doksan beş çoğunlukla ya da basit çoğunlukla alınması arasında hukuken fark yaratılması, anonim ortaklıklar bakımından kanunda kabul edilen kurallara ve gerçeklere uygun olmaz. İbra kararları arasında ayırım yaparak, hukuki niteliğini farklı değerlendirmek uygulamada karışıklığa neden olur. Hukuki kavramlar arasında ayırıcılık ortaya çıkar. Nitekim Ticaret Kanunumuzun farklı hukuki niteliğe sahip birden fazla çeşitte ibra kararını düzenlediğini kabul etmemiz mümkün değildir. Bu şekilde bir ayırım kanunumuza ve uygulamaya yabancıdır. Bu açıklamalarımız ışığında ibrayı “menfi borç ikrarı” biçiminde değerlendirmek gerekir. Özellikleri bulunan olaylarda ibra kararlarının nitelik bakımından farklı tutulması ya da ele alınmasının ancak hakimin takdir hakkı ve ispat hukuku açısından bir önemi olabilir. Diğer bir anlatımla farklılıklar, sorumluluk davalarıyla ilgili olarak, ispat konusunda ve hakimin takdir yetkisinde yardımcı birer unsur olarak görülebilirler. Ancak bu yardımcı niteliğin, sadece pay sahiplerinin ve alacaklıların açtıkları ya da açacakları davalarda akla gelebileceği gözden uzak tutulmamalıdır¹⁶⁰. Kanaatimizce, anonim ortaklıklar bakımından verilen ibra kararının genellikle menfi borç ikrarı olarak ortaya çıkması sebebiyle, ibra kararının hukuki niteliğinin menfi borç ikrarı olarak kabul edilmesi mümkündür.

Bu konuda Ulusoy¹⁶¹, Aytaç'ın eleştirilerine katılmakla beraber anonim ortaklıklarda belli bir hesap döneminde sayısız işlem yapıldığını ve bu işlemlerin bazılarının çok az miktarda olsa dahi yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu gerektirebileceğini ifade etmektedir. Olağan işlem ve faaliyetlerin önemli bir kısmı yönetim kurulu tarafından belirlenen yardımcı personel tarafından yapılmaktadır. Gerek yönetim kurulu üyeleri tarafından bizzat gerek tayin edilen yardımcı personel tarafından yapılsın bu işlemlerin bazıları yönetim kurulunun sorumlu tutulmasına neden olabilir. Diğer bir anlatımla, yapılan işlem ve faaliyetlerden birkaçı ortaklığın zarara uğramasına neden olmuş

¹⁵⁹ AYTAÇ, İbra, s.49.

¹⁶⁰ AYTAÇ, İbra, s.49; Bu görüşün eleştirisi için bkz. ÇELİK, s.103.

¹⁶¹ ULUSOY, İbra, s.261.

olabilir. Mutlak mükemmelliğe ve kusursuzluğa sahip yönetici tipi ile karşılaşma imkanı yönetim kurulu üyesinin kendisi hakkında ibra kararı alınırken olumsuz oy kullanması kadar zor bir olasılıktır. Bu nedenle yönetim kurulu üyelerinin belli bir hesap dönemi içerisindeki sayısız işlem ve faaliyetlerinden en az birisinin ortaklığa karşı az ya da çok bir tazminat borcunu yükleyebileceğini ifade etmek olağan hayatın gerçeklerine ters düşmez. Zira genel kurul bu ihtimali düşünerek yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı verir. Yine yazara göre, menfi borç ikrarı görüşüne getirilebilecek en önemli eleştiri, genel kurulun yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı vermesi yöneticilerin tazminat borçlarını borçlar hukukunda olduğu tamamen ortadan kaldırmaz. Genel kurulun ibra kararı ile doğrudan zarar gören sıfatı ile ortaklık tüzel kişiliğinin tazminat davası açmayacağı ikrar edilir. Nitekim ibra kararının verilmesinin ardından anonim ortaklık, artık yönetim kurulu üyelerine karşı söz konusu döneme ilişkin ve ibra kararının kapsamına giren işlemlerden dolayı, sorumluluk davası açamaz¹⁶². Ancak yönetim kurulu üyelerinin tazminat borçları devam etmektedir. Bunun nedeni, dolaylı zarar gören sıfatı ile ortaklar ve alacaklıların (yeni düzenlemede iflas halinde) dava açma haklarının devam ediyor olmasıdır. Oysa menfi borç ikrarında alacaklı borçluya herhangi bir borcunun kalmadığını beyan etmektedir. Bu nedenle genel kurulun ibra kararı ile menfi borç ikrarında olduğu gibi yönetim kurulu üyelerinin ortaklık nezdinde olan tazminat borçları ortadan kalksaydı ortakların ve alacaklıların açacakları tazminat davasında hükmolunacak tazminatın, tazminat alacağı sona erdiği için ortaklığa ödenmemesi, tazminatın ortaklara ve alacaklılara ödenmesi gerekirdi. Ancak YTTK. m.555/1 bu durumun tersini ifade etmektedir. Söz konusu düzenlemeye göre, ortaklığın uğradığı zararın tazminini, ortaklık ve her bir pay sahibi isteyebilir. Pay sahipleri tazminatın ancak şirkete ödenmesini isteyebilirler.

¹⁶² AKDAĞ-GÜNEY, Şahsi İflas Davasına Etkisi, s.63.

3.2.2.3 Makbuz görüşü

Makbuz ile ibra arasındaki benzerlikleri göz önünde tutarak anonim ortaklıklar hukukunda yer alan ibra kararını makbuz olarak nitelendiren görüş mevcuttur¹⁶³. Günümüzde bu görüşün taraftarı bulunmamaktadır. Bu görüş başlangıçta Fransız Hukukunda temsil edilmiştir¹⁶⁴.

Borçlunun borcu ödediği konusunda en kuvvetli delile bir makbuz elde etmekle sahip olacağını dikkate alan Borçlar Kanunu, borcu ödeyen borçluya bir makbuz isteme imkanı tanımıştır (BK. m.103). Makbuz alacaklı ya da temsilcisi tarafından imzalanan ve borcun ödendiğini belirten bir belgedir¹⁶⁵. Makbuz ödemenin delilini teşkil eder. Borcun kısmen ödenmesi durumunda da yapılan ödeme için makbuz verilmektedir. Bu halde makbuz, belirli bir miktar paranın ödendiğini ispat eden yazılı bir belgedir¹⁶⁶. Makbuz verilmesi borcu sona erdiren kurucu bir işlem değildir. Borcun tamamen ya da kısmen ödendiğine ilişkin beyan edici bir işlemdir. Diğer bir anlatımla makbuz bir bilgi açıklamasından ibarettir. Makbuz borcun ödendiğinin ikrar edilmesidir. Makbuz öncelikle borçluya borcunu ödediğini ispat edebilmesi için gereklidir. Bu bakımdan makbuz borçluyu aklama fonksiyonuna sahiptir. Bu anlamda, genel kurul özellikle bilanço ve kar-zarar hesaplarını onaylayarak vermiş olduğu ibra kararı ile bir alacaklı gibi, yönetim kurulu üyelerinin belli bir hesap dönemine ilişkin olarak yaptıkları işlem ve faaliyetleri kabul etmekte ve makbuz vermiş gibi olası tazminat haklarından vazgeçmektedir¹⁶⁷. Bu görüş ibra kararını, ortaklık hesaplarının onaylandığını ikrar eden bir makbuz niteliğinde kabul etmektedir. Fakat genel kurul tarafından bilançonun onaylanmasına rağmen genel kurulun ibra kararı vermemesinin olanaklı olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Öte yandan, genel kurul karar tutanağında ibranın beyan edilmiş

¹⁶³ ARSEBÜK, E., Borçlar Hukuku, C.1-2, 3. Bası, Ankara 1950, s.862; Hirsch, ETTK hükümlerini esas aldığı “Ticaret Hukuku Dersleri” isimli eserinde, ibra kararına makbuz niteliği atfetmiştir, HIRSCH, E., Ticaret Hukuku Dersleri, 3.Bası, Hak Kitabevi, İstanbul 1948, s.319.

¹⁶⁴ AYTAC, İbra, s.19.

¹⁶⁵ Borcun ödendiğini beyan etmekten öteye, alacaklıdan bu ilişkide başka alacağı kalmadığı beyanı alınması artık makbuz değil menfi borç ikrarı niteliği teşkil eder; OĞUZMAN/ ÖZ, s.347.

¹⁶⁶ REİSOĞLU, s.309.

¹⁶⁷ ULUSOY, İbra, s.269.

olması makbuz niteliğini alsa bile, ibra kararının hükümlerini açıklamak bakımından makbuz niteliği çok yetersiz kalmaktadır¹⁶⁸. Yine alacaklı, borcun tamamen ya da kısmen ödenmediği gerekçesiyle makbuzdan dönemez. Bu yöndeki ikrarını geri alamaz. Ancak genel kurul bilanço ve kar-zarar hesaplarını onaylamak suretiyle ibra kararı vermiş olsa bile, özel denetçi tayin ederek bilançoda yer alan bazı hususların hiç veya gereği gibi belirtilip belirtilmediğinin ya da bilançonun şirketin gerçek durumunu yansıtmayı yansıtmadığının ve bu hususta bilinçli hareket edilip edilmediğinin araştırılmasına karar verebilir. Bu açıklamalarımıza ek olarak makbuz, bir borcun ifa edildiğini gösterirken ibra kararında böyle bir durum söz konusu değildir. İbra kararı ile varlığı şüpheli olan bir borcun ifasından vazgeçilmektedir. Son olarak, ibra kararı yenilik doğurucu niteliğe sahip olması yönüyle de makbuzdan ayrılır¹⁶⁹. Açıkladığımız gerekçelere dayanarak, ibra kararının makbuz niteliğine sahip olmadığını belirtebiliriz.

3.2.2.4 Feragat görüşü

Maddi hukukta feragat, çoğunlukla aynı ya da yenilik doğuran bir haktan hak sahibinin tek taraflı bir irade beyanıyla vazgeçmesi anlamını ifade etmektedir¹⁷⁰. Usul işlemi olarak feragat, davacının, talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir (HUMK. m.307).

Feragatin tek taraflı bir hukuki işlem olması, genel kurul ibra kararının alacaktan feragat niteliğinde algılanmasına neden olmuştur. Fakat alacak haklarından tek taraflı olarak feragat mümkün olmadığından genel kurulun ibra kararının hukuki niteliği “alacak hakkından feragat” ile açıklanamaz¹⁷¹. Zira anonim ortaklıklarda genel kurul yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı aldığında yönetim kurulu üyelerinin ibra kararını kabul edip etmeme gibi bir hakları söz konusu değildir.

¹⁶⁸ ŞAHİN, s.19, dn.56.

¹⁶⁹ Makbuz ise borçlunun borcu ödediğini kanıtlayan yazılı bir belge olup bu anlamıyla beyan edici niteliğe sahiptir, bkz. ULUSOY, İbra, s.270.

¹⁷⁰ FEYZİOĞLU, s.426.

¹⁷¹ FEYZİOĞLU, s.426; AYTAÇ, İbra, s.26; ULUSOY, İbra, s.268.

Genel kurulun ibra kararı, ortaklığın dava hakkını sona erdirdiğine göre, dava hakkından vazgeçme anlamına gelen dava hakkından feragat ile açıklanabilir mi? Feragat görüşüne göre¹⁷², anonim ortaklık ibra kararı vermekle doğan ya da doğacak olan tazminat haklarından tek taraflı olarak vazgeçmektedir. Bu anlamda anonim ortaklık genel kurulu aldığı ibra kararı ile ilgili hesap dönemindeki işlem ve faaliyetlerden dolayı ibra edilenlere karşı sahip olduğu sorumluluk davası açma hakkından feragat etmiş yani vazgeçmiş olur¹⁷³. Buna göre, borç ve borç ilişkisi mevcut olmaya devam eder. Ancak alacaklı mevcut bulunan alacağı ileri sürme, talep etme hakkından vazgeçmekte, bu hakkı sona erdirmektedir¹⁷⁴. Bu taahhüt alacağın hiçbir zaman dava edilememesi sonucunu ortaya çıkarır. Feragatin söz konusu olmasına rağmen dava açılmışsa davalı “dava hakkından feragat” edildiği def’ini ileri sürecektir.

Anonim ortaklığın ibra edilenlere karşı gerçekten tazminat talep etme hakkının mevcut olup olmadığı her ibra olayında farklı olmakla beraber, ibra kararında çoğunlukla bir feragat niteliği görmek olanaklıdır¹⁷⁵. Söz konusu nitelik sadece kesin olarak ortaya çıkan zararlar bakımından değil, aynı zamanda henüz belli olmayan, fakat o hesap dönemindeki işlem ve faaliyetlerden daha sonraki zamanlarda ortaya çıkabilecek riskler için de geçerlidir. Bu konu ile ilgili örnek olarak, anonim ortaklık ilgililer hakkında ibra kararı vermiş ve başka teşebbüslere iştiraki onaylamışsa, bu işlem sonucunda ileride doğacak zararlardan ibra edilenleri sorumlu tutamaz¹⁷⁶. Nitekim bu özelliği ile alacak doğmadan, zarar ortaya çıkmadan yapılabilecek sorumsuzluk anlaşmasından da ayrılır¹⁷⁷.

İbra kararlarının çoğunda feragat niteliği görülse bile ibra kararının hukuki niteliğini açıklama konusunda feragat görüşü tek başına yeterli değildir. Özellikle, ibra edilenlerin kusursuz bir yönetim sergilemeleri durumunda tazminat hakkı ortaya çıkmayacağından

¹⁷² Doktrinde ibra kararının hukuki niteliğinin “dava hakkından feragat” olduğu görüşü Şahin tarafından savunulmaktadır; bkz. ŞAHİN, s.35.

¹⁷³ ULUSOY, İbra, s.268.

¹⁷⁴ ŞAHİN, s.26.

¹⁷⁵ AYTAC, İbra, s.25.

¹⁷⁶ AYTAC, İbra, s.25.

¹⁷⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. OĞUZMAN/ÖZ, s.466-467; AKMAN, G. S., Sorumsuzluk Anlaşması, İstanbul 1976, s.19.

dolayı bu durumda ibra kararı feragat olarak nitelendirilemez. Ayrıca ibra kararı ile ortaklık kendi dava hakkından feragat etmektedir. Buna karşılık, pay sahiplerinin doğrudan ve dolayısıyla zararlarına ilişkin olarak dava açma hakları devam eder. Aynı şekilde ortaklık alacaklıları da doğrudan zararlarını ve (iflas durumunda) dolayısıyla zararlarını talep edebilirler.

3.2.2.5 Sulh sözleşmesi görüşü

Sulh sözleşmesi, taraflar arasında doğmuş ya da doğacak olan bir ihtilafı ya da tereddüdü karşılıklı rıza göstererek ve fedakarlıkta bulunarak ortadan kaldırmak için tarafların yaptıkları sözleşmedir¹⁷⁸. Taraflar sulh sözleşmesi ile bir yandan belirsiz bir çerçevede üzerindeki çekişmeye son vermekteler, bir yandan bu sözleşme ile gelecek için yeni birtakım yükümlülükleri taahhüt etmektedirler¹⁷⁹. Bu anlamda sulh sözleşmesinde tarafların birtakım taleplerinden karşılıklı olarak vazgeçmeleri söz konusudur. Sözleşmenin tarafları şüpheli ya da çekişmeli konu üzerinde birlikte tasarruf ederler. Taraflarından sadece birinin talebinden vazgeçmesi ya da karşı tarafın iddialarını kabul etmesi söz konusu olursa artık bu halde sulh sözleşmesi varlık göstermez. Olayın özelliğine göre ibra, bağışlama ya da borç ikrarı söz konusu olabilir¹⁸⁰.

İbra kararı bazı durumlarda sulh sözleşmesi niteliğinde ortaya çıkabilir¹⁸¹. Bu halde alacaklı hakkından feragat etmiş olmasına karşın borçludan bir karşılık almış ve sulh

¹⁷⁸ TURANBOY, s.42; ÇELİK, s.35; Sulh, görülmekte olan bir davamın taraflarının, karşılıklı anlaşma ile dava konusu uyuşmazlığa son vermeleridir; KURU, B. / ARSLAN, R. / YILMAZ, E., Medeni Usul Hukuku, Ankara 2007, ss.552-556.

¹⁷⁹ ÇELİK, s.35.

¹⁸⁰ FEYZİOĞLU, C.1, s.372; TURANBOY, s.45; AYTAÇ, İbra, s.28; ÇELİK, s.35; ULUSOY, İbra, s.266.

¹⁸¹ BERKİ, Sulh ve İbra, s.753; Sulh sözleşmesinde ibra kararında olduğu gibi tarafların karşılıklı ve birbirlerine uygun iradeleri ile gerçekleşen bir tasarruf işlemi söz konusudur. Ayrıca iki kurumda da açık ve kesin bir biçimde hukuki durumu ortaya koyma amacına yönelik bir tespit işlemi de söz konusudur, AYTAÇ, İbra, s.29; Yine kefalet, rehin gibi fer'i haklarda BK. m.131 düzenlemesi kıyasen sulh sözleşmesine de uygulanır. Bu açıdan sulh sözleşmesi ibra kararının fer'i haklara etkisine benzer bir

yapmıştır. Fakat bu iki kavram ortaklıklar hukukunda mutlak bir biçimde birbirlerinden ayrılırlar¹⁸². Nitekim sulh ve ibra kararının farklı kurumlar oldukları YTTK. m.559 hükmünden de kolaylıkla anlaşılmaktadır. YTTK. m.559 düzenlemesi kuruluş ve sermaye artırımından dolayı ibrayı düzenlemektedir. Bu düzenlemeye göre kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumlulukları, şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe “sulh ve ibra” yoluyla kaldırılamaz. Her ne kadar madde başlığı yalnızca ibra olarak düzenlenmiş ise de, madde metninde “sulh ve ibra” ifadesi kullanılarak söz konusu kurumlar iki farklı hukuki müessese olarak ele alınmıştır.

İbra kararının sulh sözleşmesi niteliğine sahip olmadığını ifade ettikten sonra iki kurum arasında hangi özelliklerin benzer nitelikte olduğunu ve hangi özelliklerin farklı nitelik taşıdığını açıklamakta yarar vardır. Öncelikle borçlar hukuku anlamında sulh sözleşmesinin gayesi taraflar arasında varlık gösteren uyuşmazlığın yargı yoluna başvurmaksızın ortadan kaldırılmasıdır. Sulh sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen bir akittir. Sulhun sözleşme niteliğine sahip olması da onu genel kurulun ibra kararına yabancılaştıran bir unsurdur¹⁸³. Diğer bir anlatımla, sulh, iki tarafa borç yükleyen, karşılıklı bir sözleşme olup, ibrada genel kurulun tek taraflı bir irade açıklaması söz konusudur.

Daha önce de ifade ettiğimiz üzere, sulh sözleşmesinde, taraflar karşılıklı olarak fedakarlıkta bulunurlar. Ancak ibra kararı ile anonim ortaklık tazminat talep etme hakkından tek taraflı olarak vazgeçmektedir¹⁸⁴. İbra kararı ile yönetim kurulu üyeleri ile ortaklık arasındaki, sulh kurumunda olduğu gibi, uyuşmazlığın ortadan kaldırılması ve bu şekilde dava açılmasının önlenmesi amaçlanmaktadır. Ancak sulh sözleşmesinde olan karşılıklı fedakarlık ilkesi ibra kararında bulunmaz. Genel kurulun ibra kararı alması bakımından yönetim kurulu üyelerinin herhangi bir fedakarlıkta bulunması söz konusu değildir.

etkiye sahiptir; ÇELİK, s.37; Ancak sulh sözleşmesinin her zaman tasarruf işlemi olarak ortaya çıkmayacağı görüşü için bkz. TURANBOY, s.44.

¹⁸² ULUSOY, İbra, s.265.

¹⁸³ ŞAHİN, s.24.

¹⁸⁴ AYTAÇ, İbra, s.29; ATAN, s.59; TANRIVER, S., Mahkeme Huzurunda Yapılan Kabuller, Prof. Dr. İlhan Öztürk'a Armağan, AÜHFD, C.44, S.1-2, 1995, s.333.

Sulh sözleşmesinin tarafları arasında daha önceden mevcut bir hukuki ilişki, bir uyuşmazlık veya bir alacağın varlığı hususunda tereddüt olmalıdır. Bu ilişkide tarafların amacı dava açılmasını önlemek ya da açılmış bir davaya son vermektir. Sulh kurumunun, taraflarca mahkeme önünde yapılabilecek bir usul hukuku işlemi niteliği olabileceği gibi, mahkeme dışında bir maddi hukuk işlemi olarak borçlar hukuku anlamında iki taraflı bir akit niteliği de mevcut olabilmektedir¹⁸⁵. Diğer bir anlatımla, dava açılmasını önlemek amacıyla sulh sözleşmesi yapılıyorsa bu maddi hukuk açısından bir borçlar hukuku sözleşmesi niteliğine sahiptir. Derdest bir davaya son vermek için yapılıyorsa, uyuşmazlığı ortadan kaldırma amacına sahip olduğundan aynı zamanda bir usul hukuku işlemidir¹⁸⁶. Uyuşmazlığı ortadan kaldırmak amacıyla yapılan sulh sözleşmesi mahkeme içinde ya da mahkeme dışında yapılabilir. Mahkeme dışında yapılan sulh sözleşmesi herhangi bir şekle tabi değildir¹⁸⁷. Ancak anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyelerinin ibra edilebilmeleri için bu yönde bir genel kurul kararının alınması zorunludur. İki kurum arasındaki en temel şekil farkı budur.

Sulh sözleşmesinin konusunu yalnızca borçlar hukuku kapsamında yer alan ilişkiler oluşturmaz. Nitekim aynı haklar, aile hukuku, miras hukuku kapsamına dahil olan ilişkiler de sulh sözleşmesinin konusunu oluşturabilir¹⁸⁸. İbranın konu edindiği temel ilişki ise borç ilişkisidir. Sonuç olarak, anonim ortaklık hukukunda genel kurulun ibra kararı açıklamamız doğrultusunda sulh sözleşmesi ile açıklanamaz.

3.2.2.6 İbra kararının şahsi defî niteliğinde olduğu görüşü

İbra kararının şahsi defî niteliğine sahip olduğu görüşü doktrinde savunulmaktadır. Bu görüşe göre¹⁸⁹, bir alacaklı borçlusu nezdinde olan alacağına ilişkin olarak menfi borç

¹⁸⁵ ŞAHİN, s.24; ULUSOY, İbra, s.266; DOMANIÇ, AŞ, s.298.

¹⁸⁶ Mahkeme önünde sulh şekle bağlıdır. Kanunun öngördüğü bu şekil, sulh için geçerlilik şartıdır (HUMK. m.154/3-ç).

¹⁸⁷ Mahkeme dışı sulh sözleşmesi, diğer sözleşmeler gibi tamamen maddi hukuk (mesela BK) hükümlerine tabidir; KURU/ ARSLAN/ YILMAZ, s.556.

¹⁸⁸ ÇELİK, s.37.

¹⁸⁹ ULUSOY, İbra, s.270 vd.

ikrarında bulunmuşsa bu durumda irade sakatlıkları dışında hiçbir biçimde alacak talebinde bulunamaz. Menfi borç ikrarı ile borç kesin bir şekilde sona ermiştir. Genel kurulun yönetim kurulu üyeleri hakkında verdiği ibra kararının menfi borç ikrarı niteliğinde olduğu kabul edilirse artık ortaklığın tazminat alacağı kesin olarak ortadan kalktığı sonucuna varılmalıdır. Bu anlamda ortaklık tüzel kişiliği bakımından tazminat davası açma hakkını ortadan kaldırdığı için menfi borç ikrarı görüşü, genel kurulun ibra kararının hukuki niteliğini açıklama hususunda yeterli olurken pay sahiplerinin dolaylı zararları nedeniyle açacakları tazminat davasını açıklamaya yetmez¹⁹⁰. Bunun nedeni, pay sahipleri dolaylı zarar gören sıfatına istinaden yönetim kurulu üyelerine karşı tazminat davası açabilmektedirler (YTTK. m.555/1, TTK. m.336). Genel kurulun yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı almış olması bu davanın açılmasına engel teşkil etmez. TTK. m.340 ise 336. madde gereğince açılacak davalarda TTK. m.309'un uygulanacağını belirtmektedir. TTK. m.309'a göre, pay sahiplerinin dolaylı zarar gören sıfatı ile yöneticilere karşı açacakları davada hükümlenerek tazminat ortaklığa verilir. Aynı yönde YTTK. m.555 pay sahiplerinin tazminatın ancak ortaklığa ödenmesini isteyebileceklerini düzenlemektedir. Davalılar tarafından ortaklığa ödenecek bu tazminat, genel kurulun ibra kararı kapsamında sorumluluktan kurtardığı tazminattır¹⁹¹. Bu durumda ortaklık tüzel kişisinin ya da pay sahiplerinin açacağı tazminat davasında, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarının karara bağlanacağı tek bir tazminat borcu vardır. Söz konusu tazminat borcu, ortaklık tüzel kişiliği için doğrudan uğranılan zararlardan, pay sahipleri için ise dolaylı uğranılan zararlardan doğmaktadır. Pay sahiplerinin açacakları sorumluluk davasında hükümlenen tazminatın ortaklığa ödenmesiyle, aslında anonim ortaklık genel kurulunun ibra kararı kapsamına dahil olan ortaklık zararı tazmin edilmektedir. Bu görüşe göre¹⁹², eğer ibra kararı menfi borç ikrarı niteliğine sahip olsaydı ibra kararı ile ortaklığın tazminat alacağına kesin olarak son verilmiş olması gerekirdi. Bu anlamda ortaklığa ödenecek olan tazminatın ortaklık bakımından sebepsiz zenginleşme niteliğine sahip olması gerekli olurdu ki, mahkeme kararı ile bir kimsenin sebepsiz zenginleşmesine karar verilmesi olanaklı değildir.

¹⁹⁰ ULUSOY, İbra, s.271.

¹⁹¹ ULUSOY, İbra, s.271.

¹⁹² ULUSOY, İbra, s.271.

Bu görüşü savunanlar ibra kararının hukuki niteliğini maddi hukuka ilişkin savunma vasıtalarından biri olan ve borçluya borcunu yerine getirmekten kaçınma imkanı veren “şahsi defî” savunmalarını hangi gerekçelere dayandırarak açıklamaktadırlar?

Defî, davalının aslında borçlu olduğu bir edimi özel bir sebeple yerine getirmekten kaçınmasına imkan veren bir hak niteliği taşımaktadır¹⁹³. Diğer bir anlatımla, davalı aslında borçludur; ancak davalının özel bir nedenle borcunu yerine getirmekten kaçınma hakkı vardır. Bu açıklamalarımıza ek olarak, eğer defî teşkil eden vakıalar, yalnızca taraflar arasında ileri sürülebiliyorsa, şahsi defî niteliğine bürünürler. Bu anlamda, ibra kararı, zamanaşımında olduğu gibi, anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin tazminat borçlarını sona erdirmemektedir. Yönetim kurulu üyeleri tazminat borçlusunu olarak kalmaktadırlar. Fakat borçlarını yerine getirmekten kaçınma imkanı sağlayan bir vakıa olarak ibra kararını ileri sürme ve ortaklığa karşı bu borçlarını yerine getirmekten kaçınma imkanına sahiptirler¹⁹⁴. Bu bakımdan söz konusu niteliği ile ibra kararı, yönetim kurulu üyeleri için bir defî niteliği taşımaktadır¹⁹⁵. Buna ek olarak, ibra kararı, dolaylı zarar gören pay sahiplerinin açacakları sorumluluk davasında ileri sürülemediği yalnızca ortaklığın açacağı davada ileri sürülebildiği için, şahsi defî niteliğindedir. Zira şahsi defî, taraflar arasındaki ilişkiden doğan defîlerdir. Yine bu görüşe göre¹⁹⁶, taraf kavramı ortaklık tüzel kişiliği ile ibra kararına olumlu oy veren pay sahiplerini de kapsamalıdır. Bu anlamda eğer ibraya oy veren pay sahipleri belli ise, ibra kararı onlara karşı da bir defî olarak ileri sürülebilmelidir.

İbra kararı şahsi defî olarak kabul edildiğinde ortaya çıkan sonuçlar şunlardır: Anonim ortaklık tarafından kendisine tazminat davası açılan yönetim kurulu üyesi ibra kararını bir defî olarak açıkça ileri sürmek zorundadır. Anonim ortaklık genel kurulunun yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı aldığı dava dosyasından anlaşılabilirse bile hakim bunu kendiliğinden gözeterek davayı reddedemez¹⁹⁷. Yine davalı yönetim kurulu

¹⁹³ KURU/ ARSLAN/ EJDER, s.332 vd.

¹⁹⁴ ULUSOY, İbra, s.273.

¹⁹⁵ Bu görüşe ilişkin ayrıntılı açıklama ve örnekler için bkz. ULUSOY, İbra, s.273.

¹⁹⁶ ULUSOY, İbra, s.273.

¹⁹⁷ Davalı tarafından ileri sürülmeyen ibra kararı, dava dosyasından anlaşılabilirse örneğin, genel kurul kararının ilan edildiği Ticaret Sicili Gazetesinin incelenmesi sonucunda anlaşılabilirse bile hakim bu durumu kendiliğinden gözetemez, bkz. ULUSOY, İbra, s.274.

üyesi bilinçli bir şekilde ibrayı bir defî olarak ileri sürmek istemeyebilir. Söz konusu yönetim kurulu üyesi iş dünyasındaki itibarını korumak amacıyla ibra edildiğini ispatlayarak değil, yerine getirdiği işlem ve faaliyetlerinde doğru ve gereği gibi davrandığını, kusursuzluğunu kanıtlayarak tazminat borçlusu olmadığını ortaya çıkması tercih edebilir.

İbra kararının hukuki niteliğinin şahsi defî olduğunun kabul edilmesi durumunda ortaya çıkan diğer bir sonuç ise davada ileri sürülme zamanıdır. Sorumluluk davası açılan davalı yönetim kurulu üyesi ibrayı bir defî olarak cevap dilekçesinde ileri sürmek zorundadır. Daha sonraki zamanlarda ileri sürülen ibra kararı savunmayı genişletme yasağı ile karşı karşıya kalır.

Son olarak, aralarında teselsül bulunsa bile, davalılardan biri tarafından ileri sürülen defiden diğer davalılar yararlanamaz. Nitekim YTTK. m.557 gereği, yönetim kurulu üyeleri ortaklığa karşı müteselsilen sorumlu olsalar bile, anonim ortaklık genel kurulu onları bireysel bir şekilde ibra eder¹⁹⁸. Bu nedenle birden fazla yönetim kurulu üyesi davalı olarak gösterilmiş olsa bile, her davalı kendine yönelik ibra kararını ileri sürer.

3.3 YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN İBRASINA İLİŞKİN POZİTİF DÜZENLEMELER

3.3.1 1926 Tarihli Eski Türk Ticaret Kanunu

1926 tarihli eski Türk Ticaret Kanunu'nun 309 ve 379. maddelerinde genel kurulun ibra kararı alması düzenlenmişti¹⁹⁹. ETTK. m.309, 6762 sayılı TTK. m.310 ve 6102 sayılı

¹⁹⁸ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.300.

¹⁹⁹ Madde 379'a göre, "Bilançonun tasdikine dair olan heyeti umumiye kararı aksine sarahat olmadığı halde meclisi idare azası ile müdürler ve murakıpların ibrasını mutazammındır. Mamefih bilançoda bazı cihetler meskut kalmış veyahut bilanço ortaklığın vaziyeti hakikiyesinden tezahürüne mani yanlış birtakım hususati mübeyyin bulunmuş ise heyeti idare azası ile müdürler ve murakıplar bilançonun tasdiki ile istihsal etmiş olmazlar." ETTK. m.379'da yer alan bu düzenleme TTK. m.380'de devamlılığını sürdürmüştür.

yeni TTK. m.559'un mehzamını oluşturmaktadır. Fakat kuruluştan dolayı yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerini tescilden itibaren beş yıllık sürenin geçmesi şartına tabi tutmakta idi. Öngörülen beş yıllık sürenin geçmesinden sonra yönetim kurulu üyeleri ancak sermayenin onda birini temsil eden pay sahipleri karşı çıkmazsa ibra edilebilirlerdi²⁰⁰. Nitekim ETTK. m.379 düzenlemesi aynen 6762 sayılı TTK. m.380'e alınmıştır²⁰¹. Yine 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunumuzun 424. maddesi genel anlamda söz konusu bu maddenin tekrarıdır. ETTK. m.379 hükmünün ağır dili dışında esas bakımından YTTK. m.424 hükmünden hiçbir farklılığı bulunmamaktadır²⁰².

3.3.2 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

6762 sayılı Türk Ticaret Kanununda da yönetim kurulu üyelerinin ibraları ile ilgili yeterli ve sistematik bir düzenleme mevcut değildir²⁰³. Anonim ortaklıklarda ibra kararı esas olarak TTK.m.310 ve m.380 hükümlerinde düzenlenmiştir. TTK. m.310 düzenlemesinde, kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin, kuruluş işlemlerinden dolayı TTK. m.305, m.306, m.307, m.308 hükümlerine aykırılık nedeniyle ortaya çıkabilecek sorumluluklarının ortaklığın tescilinden itibaren dört yıl süresince sona erdirilemeyeceği yani ibra kararı alınamayacağı hükme bağlanmıştır. Görüldüğü gibi sorumluluk, ancak ortaklığın tescilinden itibaren dört yıl geçtikten sonra, sulh ya da ibra kararı ile son bulur. Sulh ya da ibra kararı genel kurulun onayı ile hüküm ifade eder²⁰⁴. Söz konusu dört yıllık sürenin sona ermesinden sonra genel kurulda kurucular, yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler hakkında ibra kararının alınması

²⁰⁰ ARIÇ, M. Ş., Yargıtay İctihatlarına Göre Haşiyeli Ticaret Kanunu, İstanbul 1946, s.167.

²⁰¹ ETTK. m.379'un 1937'den önceki Alman Ticaret Kanunu'nun 260. maddesinden akınmış olabileceği görüşü için bkz. ANSAY, İbra, s.428.

²⁰² ŞAHİN, s.86.

²⁰³ Nitekim 6762 sayılı TTK. anonim ortaklıklar bakımından büyük ölçüde ETTK. düzenlemelerini devam ettirmiş olup İsviçre Borçlar Kanunu hükümlerinden iltibasla az sayıda değişiklikler getirmiştir. Nitekim söz konusu durum TTK.'nın gerekçesinde de ifade edilmiştir; ANSAY, T., Çağdaş Anonim Şirketlerin Sorunları ve Türk Anonim Şirketleri, Ankara 1971, s.25; AYTAÇ, İbra, s.63

²⁰⁴ Tasdik kararı verilmezse, hukuk ve ceza davası –eğer zamanaşımı süresi sona ermemişse- açılması gerekir; POROY(Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.256, N.509.

esas sermayenin onda birini temsil eden pay sahiplerinin ibra kararına itiraz etmemiş olmalarına bağlıdır. Bu çok önemli bir azınlık hakkıdır. Bu düzenlemeye göre, kuruluştan itibaren dört yıl boyunca genel kurulda alınan bilançonun tasdiki ya da açık ibra kararları kuruluştan doğan sorumluluğu kapsamaz²⁰⁵. Bu şekilde ortaklığın dava hakkından vazgeçme, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu ortadan kaldırma yetkisi kuruluştan doğan sorumluluk ile ilgili olarak kanun ile sınırlandırılmıştır.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ibra kararının esas olarak düzenlendiği madde 380 hükmüdür. ETTK.'dan aynen alınan 380. maddeye göre, bilançonun tasdikine dair olan umumi heyet kararı, aksine sarahat olmadığı takdirde, idare meclisi azalarıyla müdürler ve murakıpların ibrasını tazammun eder. Bununla beraber, bilançoda bazı hususlar belirtilmemekte veya bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine mani yanlış birtakım hususları ihtiva etmekte ise, idare meclisi azalarıyla müdürler ve murakıplar, bilançonun tasdiki ile ibra edilmiş olmazlar. Bu düzenleme ile genel kurulun bilançonun onayına ilişkin kararına ibra sonucu bağlanmış olup, örtülü ibra kararı düzenlenmiştir. Öte yandan düzenlemede açık ibra kararı alınmasına yönelik bir hüküm bulunmamaktadır. İfade şekillerine bakılarak, anonim ortaklıklarda TTK.m.310 ve m.380 anlamında iki farklı ibra kurumunun düzenlendiği söylenemez²⁰⁶. TTK. m.380 ve m.310'da düzenlenmiş olan ibra kararları arasında konu bakımından farklılık söz konusu olup m.310 yalnızca kuruluştan doğan sorumluluğun kaldırılması sonucunu doğururken, m.380'de yönetim kurulu üyelerinin genel olarak yönetim görevlerinden doğabilecek sorumluluklarının ortadan kaldırılması söz konusudur. Başka bir anlatımla, TTK.m.380 düzenlemesinde yer alan ibra kararı, her yıl genel kurul toplantılarında yapılan ibrayı belirtmekte olup 310. madde ise kuruluştan doğan sorumluluğun ortadan kaldırılmasını düzenlemektedir. Ancak her iki karar da genel kurul kararına dayandığından ya da genel kurul kararı ile tamamlandığından hukuki nitelikleri ve sonuçları açısından farklı değildir²⁰⁷.

²⁰⁵ ANSAY, İbra, s.412; ŞAHİN, s.86.

²⁰⁶ AYTAC, İbra, s.63.

²⁰⁷ Düzenlemeyi açıklamak ya da 310. ve 380. maddeleri bağdaştırmak üzere, belki kanunun 380. maddeye, kuruluş işlemleri ve bunlardan doğan sorumluluk açısından bir istisna kabul ettiği söylenebilir; bu görüş için bkz. ANSAY, İbra, s.421; AYTAC, İbra, s.63; Bu iki maddenin öngördüğü ibra kararları

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na bakıldığında anonim ortaklıklarla ilgili diğer bazı hükümlerde de ibra kararına dolaylı olarak değinildiği görülmektedir: Yönetim kurulu üyeleri tarafından teminat olarak yatırılan hisse senetleri, üyenin umumi heyetçe ibrasına kadar görevinden doğan sorumluluğa karşı merhun hükmünde olup başkasına devrolunamaz ve şirketten geri alınamaz (m.313/1)²⁰⁸.

Görevleri sona eren yönetim kurulu üyeleri, genel kurul tarafından ibra edilmedikçe denetçiliğe seçilemezler (m.347/4). Bu şekilde kanun koyucu, ortaklığa karşı aklanmamış olan bir kimsenin ortaklık yönetimini denetlemesinin neden olabileceği sakıncaları önlemeye çalışmıştır.

Pay sahipleri organların tayini, hesapların tasdiki ve kazancın dağıtılması gibi ortaklık işlerine ait haklarını genel kurul toplantılarında kullanırlar (m.360/1). Nitekim ibra kararı hakkında oy kullanmak, pay sahiplerinin yönetime ilişkin hakları arasında yer almakla birlikte, sonuçları bakımından malvarlıksal haklarını etkileyecek niteliğe sahiptir.

Nihayet TTK. m.374/2'de genel kurul toplantısında ibra kararına ilişkin olarak yapılacak olan oylamada oy hakkından yoksun olanların kimler olduğu hükme bağlanmıştır. Buna göre, ortaklık işlerinin görülmesine herhangi bir şekilde katılmış olanlar, yönetim kurulu üyelerinin ibrasına ait kararlarda rey hakkını haiz değildirlir.

Bu konuyla ilgili son olarak belirtmemiz gereken önemli bir nokta da ibra kararıyla doğrudan ya da dolaylı olarak bağlantılı olan düzenlemeler kanunda sistematik ve

arasında konu ve şartları açısından farklılık olmasına rağmen hukuki nitelik ve hükümleri açısından farklılık yoktur; ŞAHİN, s.87.

²⁰⁸ Tevdi olunan pay senetleri yönetim kurulunun genel kurul tarafından ibra edilmesine kadar teminat olarak kalır. TTK.m.313/1 düzenlemesi senetlerin bu süre boyunca başkasına devredilemeyeceği ve geri alınamayacağı hükmünü koymuştur. Rehin hükmünde olan senetlerin geri alınamaması normaldir. Öte yandan, kanunun “devredilemeyeceği” tarzındaki ifadesini mutlak bir devir yasağı olarak yorumlamamak gerekir. Düzenlemenin yasaklamak istediği işlem, yönetim kurulunun rehin hakkından feragat ederek devredilen senetlerin üçüncü kişiye teslim edilmesidir. Yoksa rehin hakkı saklı kalmak üzere teminat senetlerinin üçüncü kişiye devrinde ve bu devrin pay sahipleri defterine işlenmesinde ortaklık menfaati açısından bir sakınca yoktur. Teminat senetlerini devralan üçüncü kişinin, bu senetlerin ibra kararına kadar ortaklıkta rehin kalmasına muvafakat ettiği varsayılmalıdır; ÇAMOĞLU (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.300-301, N.588.

konuya açıklık verecek bir şekilde yer almamaktadırlar²⁰⁹. İbra kararına ilişkin olarak kanunda yer alan düzenlemelerin eksikliği, çözümlenmesi gereken çok fazla sorunu ve tartışmayı da beraberinde getirmektedir²¹⁰. Bu anlamda özellikle ibra kararının hukuki niteliği, sakatlığı, ibra kararının sonuçları ve sorumluluk davalarına etkisi, hukuk güvenliği ve taraf menfaatlerinin korunması bakımından önem verilmesi gereken konulardır. Öte yandan bugüne kadar ibra sözleşmesinin Borçlar Kanunu içerisinde yer almaması²¹¹ ve ibra kurumunun değişik kanunlarda gelişigüzel yer alması bu konuda karışıklıklara yol açmaktadır. Nitekim uygulamada da ibra kavramı ile birlikte farklı birçok kavramın kullanılması yanlış anlaşılmalara neden olacak niteliktedir. Açıkladığımız bu eksiklikler nedeniyle özellikle uygulamada ibra kararının genel kurul kararıyla geri alınması ve sorumluluk davası açılması bu eleştirileri haklı göstermektedir. Bu nedenlerle ibra kararını tüm yönleriyle ve açıklıkla ortaya koyacak ve incelenmesini kolaylaştıracak şekilde ilgili düzenlemelerin bir bütün halinde ya da aynı kısımda yer alması daha doğru olur²¹².

3.3.3 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu

Anonim ortaklıklarda sorumluluk ile ilgili hükümler 6762 sayılı TTK.'da oldukça dağınık bir şekilde düzenlenmişken, 6102 sayılı yeni TTK.'da bağımsız bir bölüm altında toplanmıştır²¹³. Gerçekten 6762 sayılı kanunda kuruluştan doğan sorumluluk (TTK. m.305-310) ile yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu (TTK. m.336-341, m.346) farklı yerlerde düzenlenmiştir. Buna ek olarak bazı konulara ilişkin olarak da

²⁰⁹ Örnek olarak, "ibra" başlığını taşıyan 380. madde "Genel Kurul Kararlarının Tesiri" kısmında yer almaktadır. Öte yandan 310. madde, kuruluşa "Ani Kuruluşa İlişkin Müşterek Hükümler" kısmında düzenlenmiştir. Sorumluluk hükümleri de çok dağınık bir biçimde düzenlenmiştir. Öte yandan, bir genel kurul kararı olması nedeniyle ibra kararının 380. madde anlamında ait olduğu bölümde düzenlendiği söylenebilir; AYTAÇ, İbra, s.64.

²¹⁰ ÇELİK, s.23.

²¹¹ Bu nedenle 6098 sayılı yeni Borçlar Kanunu m.132 hükmünde ibra sözleşmesi düzenlenmiştir.

²¹² AYTAÇ, İbra, s.64; ÇELİK, s.24.

²¹³ KENDİGELEN, A., Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011, s.394.

kuruludan doğan sorumluluğa ilişkin müşterek hükümlere gönderme yapılması söz konusudur²¹⁴. Bu dağınıklığı ortadan kaldırmaya çalışan yeni düzenlemede sorumluluk ile ilgili hükümler, İsviçre Hukukuna (İsv.BK. m.752-760) paralel olarak, tek bir başlık altında toplanmıştır²¹⁵. Buna ek olarak sorumluluk ile ilgili bazı düzenlemeler eski yerlerinde yer varlık sürdürmeye devam ettikleri gibi²¹⁶, bu bağımsız başlık dışında da sorumluluğa ilişkin yeni düzenlemelere yer verilmiştir²¹⁷.

3.3.3.1 Kuruluş ve sermaye artırımında ibra

Kuruluş ve sermaye artırımında ibra kararı, kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin, ortaklığın kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumluluklarının genel kurul kararı ile kaldırılması anlamını taşımaktadır²¹⁸. Söz konusu düzenleme 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunumuzun 559. maddesinde yer almaktadır. Düzenlemeye bakıldığında “Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin, şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumlulukları, şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yoluyla kaldırılamaz. Bu sürenin geçmesinden sonra da sulh ve ibra ancak genel kurulun onayıyla geçerlik kazanır. Bununla beraber, esas sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden pay

²¹⁴Müdürlerin sorumluluğuna ilişkin olarak anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu ile ilgili hükümlerin uygulanacağı hükme bağlanmıştır (TTK. m.342). Yine benzer bir düzenleme denetçilerin sorumluluğu bakımından da söz konusudur (TTK. m.359). Tasfiye memurlarının sorumluluğu konusunda ise kollektif ortaklık ile ilgili düzenlemelere gönderme yapılmıştır (TTK. m.450/1, m.224). Yine TTK. m.340 bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

²¹⁵ KENDİGELEN, YTTK, s.395.

²¹⁶ Örtülü ibra kararı ile ilgili olarak bkz. YTTK. m.424 (TTK. m.380).

²¹⁷ Birleşme, bölünme, tür değiştirmeden sorumluluğa ilişkin YTTK. m.193; şirketler topluluğuna ilişkin m.202 vd.; Şirketin kendi paylarını taahhüt yasağına aykırılığa ilişkin YTTK. m.388/3; denetçilerin sır saklama yükümlülüğünü ihlale ilişkin YTTK. m.404; 2002 banka krizi nedeniyle çeşitli mahkeme kararlarına konu olan ibra kararını güncel tartışmaların ortaya çıkardığı ihtiyaçlar şekillendirmiştir; TEKİNALP, Ü., Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku İle Tek Kişi Ortaklığının Esasları, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2.Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011, s.259, N.16-18.

²¹⁸EREM, T. S., Anonim Şirketler Hukuku, Yörük Matbaası, İstanbul 1965, s.103; PULAŞLI, Şirketler, s.961.

sahipleri sulh ve ibranın onaylanmasına karşı iseler, sulh ve ibra genel kurulca onaylanmaz.” şeklinde kaleme alındığı görülmektedir²¹⁹.

Yeni düzenleme, kural olarak TTK. m.310 hükmünde öngörülen düzenlemeyi yansıtmaktadır. Nitekim gerekçeye bakıldığında söz konusu düzenlemenin TTK.m.310’un tekrarı olduğu ifade edilmektedir. Fakat bu yerinde bir tespit değildir. Nitekim 310. madde hükmü yalnızca kuruluştan doğan sorumluluğa ilişkin bir düzenlemedir. Yeni düzenlemede sermaye artırımından doğan sorumluluk bakımından da aynı usul öngörülmüştür. Düzenlemeye göre, sadece kuruluştan değil, sermaye artırımından doğan sorumluluktan dolayı da yönetim kurulu üyelerinin dört yıl geçmedikçe ibra edilmeleri mümkün olmayacaktır. Diğer yandan 6102 sayılı YTTK. m.559 bir azınlık hakkını içermektedir. Buna göre esas sermayenin onda birini temsil eden pay sahipleri sulh ve ibranın onaylanmasına karşı iseler, sulh ve ibra genel kurulca onaylanmaz. Öte yandan söz konusu yeni düzenlemede halka açık anonim ortaklıklar bakımından bu hakkın sermayenin yirmide birini temsil eden pay sahipleri tarafından kullanılacağı açıkça öngörülmüştür²²⁰. Bu düzenleme özellikle SPK’ya tabi halka açık anonim ortaklıklarda göre yapan yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu bakımından önemli bir değişiklik getirmiştir.

6102 sayılı YTTK. m.559 incelendiğinde denetçilerinde düzenleme içinde yer aldığı görülmektedir. Bu konuda bir görüşe göre²²¹, denetçilerin organ niteliği açıkça kabul edilmemiş ve bu konudaki tartışma doktrin ve uygulamaya bırakılmış olup kural olarak organlar için öngörülen ibra kararı kapsamına denetçinin de alınması yerinde değildir. Bu anlamda ibra kararı ile ilgili bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu kabul edilirse bile, kuruluş ve sermaye artırım işlemlerinden dolayı ibra edilmesi gereken esas olarak ortaklığın finansal tablolarını inceleyen denetçi değildir. Kuruluş ve sermaye artırım

²¹⁹ Aradan dört yıllık zaman geçse bile, azınlığın onaya muhalif olduğu anlaşılırsa, sulh ve ibra kararı geçerli olmaz; bkz. ARSLANLI, H., Anonim Şirketler I, Umumi Hükümler, 2. Bası, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1959, s.229.

²²⁰ Son Tasarıda bu oran hatalı bir şekilde “beşte bir” olarak belirlenmişti. Adalet Komisyonu aşamasında bu düzenleme benzer nitelikteki diğer düzenlemelerle de uyumlu bir biçimde “yirmide bire” düşürülmüştür; eleştiri için bkz. MOROĞLU, E., Türk Ticaret Kanunu İle Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarıları Değerlendirme ve Öneriler, 6. Bası, İstanbul 2009, s.322.

²²¹ KENDİGELEN, YTTK, s.409.

işlemlerini inceleyen işlem denetçisidir. Bu nedenle buradaki denetçiden anlaşılması gereken işlem denetçisidir. Ancak 6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu İle Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun²²² ile işlem denetçisi kurumu kaldırıldı.

Son olarak daha önce de vurguladığımız gibi maddenin kapsamına sermaye artırımını da dahil edilmiştir. Bu nedenle dört yıllık sürenin tespit edilmesine ilişkin olarak ilk cümleye, ortaklığın tescil tarihinin yanı sıra sermaye artırımında artırımın tescil edildiği tarihin dikkate alınacağı şeklinde bir düzenlemenin eklenmesi gerekmektedir. Bu anlamda ilk cümleye “şirketin” kelimesinden sonra “veya sermaye artırımının” kelimeleri eklenmelidir.

3.3.3.2 Faaliyet döneminde ibra

3.3.3.2.1 İbranın etkisi

6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanununda ibra kararı ile ilgili olarak kabul edilen bir başka düzenlemede “ibranın etkisi” başlığını taşıyan 558. madde düzenlemesidir. Yeni olan bu düzenlemenin ilk fıkrasında öncelikle son dönemlerde Türk hukuk uygulamasını da yakından ilgilendiren bir konuya Yargıtay uygulamasına da paralel bir biçimde kanun hükmü ile kesin bir çözüm getirilmek istenmiştir²²³. Bu anlamda genel kurul tarafından verilen bir ibra kararının sonradan yeni bir genel kurul kararı ile ortadan kaldırılamayacağı açıkça düzenlenmiştir (YTTK. m.558/1). Ancak bu düzenleme genel kurul tarafından verilen ibra kararının bir mahkeme hükmü ile iptal edilmesine engel teşkil etmez. Nitekim söz konusu düzenlemenin birinci fıkrasına bakıldığında genel kurul kararlarının iptali ile ilgili olan YTTK. m.445 hükmünün saklı tutulduğu görülmektedir.

²²² 30.06.2012 tarih ve 28339 sayılı RG.

²²³ KENDİGELEN, YTTK, s.408.

6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu m.558/2 düzenlemesi ise tamamen İsv.BK m.758'den alınmıştır. Söz konusu düzenlemeye göre genel kurul tarafından verilen bir ibra kararı, ibranın kapsamına giren maddi olaylara ilişkin olarak, gerek ortaklığın, gerek ibraya olumlu oy veren veya ibra kararından sonra, ancak bu kararı bilerek pay iktisap etmiş olan pay sahiplerinin sorumluluk davası açma hakkını ortadan kaldırır (YTTK. m.558/2). Aynı hükümde “genel kurulun sorumluluktan ibraya ilişkin kararı” ifadesi kullanılmakla ibra kararının sorumluluğu kaldırdığı öngörülmüş olmaktadır²²⁴.

Yeni düzenlemede ayrıca diğer pay sahiplerinin, diğer bir ifadeyle ibra kararına olumlu oy vermeyen ya da ibra kararından habersiz olarak payları iktisap eden pay sahiplerinin dava açma haklarının altı aylık hak düşürücü süreye tabi olduğu ve bu sürenin ibra kararının alındığı tarihten itibaren işleyeceği hükme bağlanmıştır (YTTK. m.558/2)²²⁵. Düzenlemenin İsv.BK. m.758/1,2'den alınmış olduğu kanunun hükme ilişkin gerekçe bölümünde ifade edilmiştir.

Yukarıda açıkladığımız üzere ibra kararının ortaklığın ve pay sahiplerinin dava haklarına etkisi düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile kanundaki önemli bir eksiklik giderilmiştir. Bu hükümle ibra kararının pay sahiplerinin dolaylı zararları nedeniyle açacakları sorumluluk davalarına etkisine yönelik yapılan tartışmalara son verilmek istenmiştir. Yeni düzenleme ile anonim ortaklıkta genel kurulun ibra kararı, İsviçre Borçlar Kanunu kapsamında yer alan düzenlemeye yaklaştırılmakla birlikte, genel kurulun ibra kararına eski düzenlemeye oranla daha fazla etki tanınmıştır²²⁶. Ayrıca anılan düzenleme YTTK. m.424 hükmünden farklı bir biçimde olması gereken yerde yani sorumlulukla ilgili olan 11. bölümde yer almaktadır. Öte yandan söz konusu düzenlemeye ilişkin çeşitli eleştiriler de yapılmaktadır. Öncelikle YTTK. m.424 ve m.558 sadece örtülü ibra kararına yer vermektedir. Açık ibra kararının kanunda açık olarak düzenlenmemesi önemli bir eksikliktir. Nitekim ibra kararı, bilanço, kar ve zarar

²²⁴ ŞAHİN, s.88.

²²⁵ İbra kararından habersiz olarak sonradan pay iktisap eden yeni pay sahiplerine, altı aylık bir hak düşürücü süre ile sınırlı olsa da, bu şekilde bir dava hakkının tanınmasının doğru bir düzenleme olup olmadığı tartışılabilir. Nitekim bu düzenleme, ibra kararına olumlu oy veren pay sahiplerinin kaybettiikleri dava hakkını, karardan sonra yapılacak muvazaalı devirlerle dolaylı bir biçimde kullanmalarına yani hükmün dolanılmasına imkan tanımaktadır, bu konuda bkz. KENDİGELEN, YTTK, s.409, dn.215.

²²⁶ ÇELİK, s.25.

hesabının onaylanması şeklinde örtülü olarak verilebileceği gibi açık bir kararla da verilebilir. Asıl olarak hukuken geri alınamayacak olan bu ibra türüdür. Düzenlemede ibra kararının geri alınmayacağı ifade edilmişse de, asıl ilgili olduğu açık ibra kararı özel olarak düzenlenmemiştir.

Diğer bir eleştiri ise maddenin birinci fıkrasının “445 inci madde hükmü saklıdır” şeklinde kaleme alınmasıdır²²⁷. Genel kurul kararlarının iptali ile ilgili olarak iptal sebepleri başlıklı 445. madde düzenlemesinin saklı tutulduğunun kaleme alınması gereksizdir. Nitekim düzenlemede sözü edilen ibra kararının genel kurul kararı ile kaldırılamayacağıdır. Zira bu düzenleme ibra kararının iptal davası yoluyla kaldırılmasına herhangi bir engel teşkil etmemektedir²²⁸.

Son olarak, 558. maddenin 2. fıkrası dava açma hakkını gereksiz yere kısıtlaması bakımından eleştirilmektedir. Dava hakkını altı aya çıkaran düzenleme bakımından ise, ortaklığın bağımsız denetçiler tarafından denetleniyor olması ve gerektiğinde bunların sorumlulukları yoluna da gidilebilmesinin olanaklı olması sebebiyle eleştirilmiştir. Bu anlamda üç aylık iptal davası açma süresinin yeterli olacağı ifade edilmektedir²²⁹.

3.3.3.2.2 *Bilançonun onaylanmasına ilişkin karar*

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu m.380’de “ibra” kenar başlığı ile düzenlenen hüküm, birtakım değişikliklerle ve kenar başlığı da değiştirilerek 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu m.424’e aktarılmıştır. Kenar başlığının değiştirilmesinin gerekçesi olarak ise, ibra kararının daha sonraki bölümlerde hukuki sorumluluk başlığı altında ayrıca düzenlenmiş olması ve bu maddede ise ibra kararının değil, bilançonun onaylanması ile ilgili kararın sonucunun hükme bağlanması olarak gösterilmiştir²³⁰. Böylece sonuç

²²⁷ MOROĞLU, E., Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Başlangıç, Ticari İşletme, Ticaret Şirketleri ve Son Hükümlere İlişkin Değerlendirme ve Öneriler, 2. Bası, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2005, s.181.

²²⁸ MOROĞLU, Değerlendirme ve Öneriler, s.182.

²²⁹ Eleştiriler hakkında detaylı bilgi ve daha fazla açıklama için bkz. MOROĞLU, Değerlendirme ve Öneriler, s.182.

²³⁰ KENDİGELEN, YTTK, s.275.

olarak YTTK. m.424'de "örtülü ibra" kurumu düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre "Bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur. Bununla beraber, bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse onama ibra etkisini doğurmaz." Yeni düzenlemede bu şekilde kaleme alınan hükme yapılan ekler ise, aksine açıklığın "kararda" yer alması gerektiğinin vurgulanması ve bilançonun ortaklığın gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içermesinin örtülü ibra kararının alınmasına engel olabilmesi için ayrıca "bu hususta bilinçli hareket edilmesi" şartının da aranmasıdır. Hükümün gerekçesinde bu ifadenin sadece bilançonun ortaklığın gerçek durumunu göstermemesi sebebi ile ilgili olduğu ifade edilmektedir. Gerekçede "kast" sözcüğünün kullanımından kaçınmak amacıyla "bilinç" kelimesinin tercih edildiği belirtilmektedir²³¹. Bu düzenleme gereği, bilançoda maddi nitelikte basit muhasebe hatalarının bulunması ibra kararının geçerliliğini zedelemeyecektir²³².

Görüldüğü gibi yeni düzenlemede bilançonun gerçek durumu yansıtmadığı hallerde bilinçli hareket edilmiş olması sorumluluğun doğması bakımından gereklidir. Mevcut düzenleme bu şekilde bir ayırım yapmaksızın bilançonun gerçek durumu yansıtmamasına geçersizlik sonucunu bağlamıştır. Yeni düzenlemeye göre, bilanço bilinçli olarak gerçeği yansıtmayan bir biçimde düzenlenmediyse yönetim kurulu üyeleri ibra edilmiş olacaklardır. Bilinçli hareketin kim tarafından ve nasıl ispat edileceği konusunda herhangi bir düzenlemeye sahip olmayan hüküm, yöneldiği sonuç açısından da tartışmalıdır²³³. Bilançoyu hazırlamak yönetim kurulunun en önemli görevlerinden bir tanesidir. Bu görevin gereği gibi yerine getirilmemesi sorumluluklarını gerektirir. Bu konuda bir görüşe göre²³⁴, düzenleme bu haliyle adeta yönetim kurulu üyelerine yanlış bilançoya rağmen sorumluluktan kurtulmak için bir

²³¹ Ancak "bilinç" kelimesi yorumlamayı gerektirdiğinden, hükümün hangi durumlarda uygulanacağı sorunu yeni bir tartışmayı beraberinde getirecektir, bkz. KENDİGELEN, YTTK, s.276; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.325-326.

²³² ŞAHİN, s.87.

²³³ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.326.

²³⁴ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.326.

imkan sağlamakta ve yönetim kurulunun bu konudaki hatasının sonucunu ortaklığa yüklemektedir.

Yeni Türk Ticaret Kanunu m.424 düzenlemesinde bilançonun onaylanması kararına yönetim kurulu üyelerinin ve yöneticilerin yanı sıra TTK. m.380 düzenlemesine paralel olarak “denetçilerin” de ibra edilmesi sonucunun bağlanması dikkat çeken diğer bir husustur. Yeni sistemde artık bir organ olarak görev yapmayan denetçinin genel kurul kararı ile ibra edilmesi söz konusu olmayacaktır²³⁵.

Son olarak, yeni düzenleme bakımından konumuza ilişkin olarak bazı eleştiriler yapmamız mümkündür. 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunumuzda ibra kararına ilişkin birçok düzenlemeye yer verilmiş olmasına rağmen yanlış sistematik aynen korunmuştur. Öncelikle 424. madde düzenlemesinin bulunduğu yer yanlıştır. İbra kararı “sorumluluk” ile ilgilidir. Bu nedenle sistematik açıdan bu hüküm eleştirilmekte olup yeni kanunun sistematığına göre bu düzenlemenin 11. bölümde 558. maddede yer alması gerektiği ifade edilmektedir²³⁶. Yine ibra kararını düzenleyen 424. madde hükmünün eksik ve yetersiz olduğu belirtilmektedir. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun örtülü ibra kararını düzenleyen açık ibra kararına yer vermeyen hükmü olduğu gibi yeni kanuna aktarılmıştır²³⁷.

Doğrudan doğruya ibra kararına ilişkin olarak düzenlenen bu hükümler dışında YTTK. m.436 ve m. 420 düzenlemeleri de ibra kararı ile ilgilidir. Oydan yoksunluk halleri esas olarak korunmuş olup kapsamla ilgili bazı değişikliklerinin öngörüldüğü YTTK. m.436 hükmü oydan yoksunluk hallerinin işlendiği bölümde incelenmiştir. Nitekim bilanço görüşmelerinin ertelenmesi talebini öngören YTTK. m.420 hükmü de esas olarak TTK. sistemini korumuştur. Bu düzenlemeye de azınlık haklarının işlendiği bölümde yer verilmiştir.

²³⁵ Yönetim alanı ile ilgili olarak kendisine görev tevdi edilen tüm maddelerden denetçi/denetçiler ifadesi özel olarak çıkarılmıştır. Bu düzenlemede “denetçi” kelimesinin madde metninde yer almaya devam etmesinin bilinçli bir tercih mi yoksa bir unutmanın sonucu mu olduğu gerekçeden anlaşılamamaktadır, KENDİGELEN, YTTK, s.276.

²³⁶MOROĞLU, TTK Tasarısı, s.230; ÇELİK, s.25.

²³⁷ Genel kurulun ibra konusundaki inhisari yetkisi dikkate alınarak açık ibra kararının düzenlenmesi gereği gözden kaçırılmıştır; MOROĞLU, Değerlendirme ve Öneriler, s.137; TTK Tasarısı, s.230.

Genel olarak ibra kararına ilişkin olarak yeni kanunumuzda yer alan düzenlemeleri değerlendirdiğimizde söz konusu hükümlerin dil bakımından sadeleştiğini ancak kanun sistematigi açısından uygun olmadığını ifade edebiliriz.

3.4 İBRA KARARININ TÜRLERİ

İbra, genel kurul tarafından açıkça verilecek bir kararla alınabileceği gibi hesapların onaylanması yolu ile de alınabilir. Hesapların onaylanmasından bağımsız olarak ve açıkça belirtilerek alınan karara açık ibra kararı, birtakım şartlarla ibra sonucunu ortaya koyan hesapların onaylanması kararını da örtülü ibra kararı biçiminde ifade etmek olanaklıdır²³⁸.

3.4.1 Açık İbra Kararı

Açık ibra genel kurul gündeminde ibraya yönelik bir madde bulunması durumunda, bu madde gereğince alınan ibra kararıdır²³⁹. Açık ibra kararında genel kurul, yönetim kurulu üyesini ibra edip etmediğini açıklamak zorundadır²⁴⁰.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanununda genel kurulun açık ibra kararı alabileceğini öngören herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak açık ibra kurumunun uygulama alanı bulabileceği doktrinde çoğunlukla kabul edilmektedir²⁴¹. 6102 sayılı

²³⁸ AYTAÇ, İbra, s.136; AYDEMİR, s.1080.

²³⁹ HIRSCH, s.320; ARAR, K., Kara Ticareti Şirketler Hukuku, Ankara 1952, s.184; ÇELİK, s.51.

²⁴⁰ HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.139.

²⁴¹ Genel kurulun gerek açık ve gerekse örtülü olarak verdiği ibra kararları da hukuken tek taraflı, yenilik doğuran irade beyanı niteliğindedirler; MOROĞLU, E., Anonim Ortaklıkta İbranın Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması, Makalelerim II, İstanbul 2006, s.58; Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbrası, Hukuki Mütalaalar, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2007, s.273; ŞAHİN, s.115; İbra kararı açık olabileceği gibi zımnî de olabilir; ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.316, N.615; Genel kurul gündeminde bilançonun görüşülmesi maddesi varsa ve ibra kararı alınması konusunda ayrı bir madde olmasa bile zımnî açık ibra maddesinin var olduğu kabul edilmeli ve açık ibra kararı da alınabilmelidir, HELVACI,

yeni kanunda da açık ibra kararı YTTK. m.408/2-b m.409/1 hükümlerinde dolaylı olarak öngörülmüştür. Yönetim kurulu üyelerinin seçimi, süreleri, ücretleri ile huzur hakkı, ikramiye ve prim haklarının belirlenmesi, ibraları hakkında karar verilmesi ve görevden alınmaları YTTK.m.408/2-b uyarınca genel kurula ait devredilemeyen görev ve yetkililerdir. Diğer bir anlatımla yönetim kurulu üyelerinin ibrası hakkında karar alma yetkisi genel kurulun münhasır yetkileri arasında yer almaktadır. Yine olağan toplantı gündemini öngören YTTK. m.409/1 düzenlemesinde yönetim kurulu üyelerinin ibraları hakkında müzakere yapılarak karar alınacağı ifade edilmektedir. İbra kararının açık olarak alınabileceği oy hakkından mahrumiyeti düzenleyen YTTK m.436/2 (TTK. m.374/2) hükmünden dolaylı olarak anlaşılmaktadır. Nitekim söz konusu madde metninde “yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda” şeklinde bir ifade kullanılmış olup oy hakkından mahrumiyete ilişkin olan bu düzenleme bilançonun tasdiki ile meydana gelen örtülü ibra kararına özgülenmiş değildir. Bununla birlikte genel kurulun yetkileri arasında açık ibra kararının alınmasını yasaklayan bir düzenleme de mevcut değildir. Yine kuruluştan doğan sorumluluğa ilişkin olarak farklı şartlara tabi olan ibra kararı kanunumuzda düzenlemiştir. Bu durum örtülü ibra kararı dışında da ibra kararının alınabileceğini ortaya koymaktadır²⁴². Görüldüğü gibi, 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanununda açık ibra kararını düzenleyen nitelikte bir hüküm bulunmamakta, hükümler yalnızca açık ibra kararının alınmasını dolaylı bir biçimde öngörmektedirler²⁴³.

Açık ibra kararı alınması bakımından uygulamaya bakıldığında genel kurul toplantılarında, genellikle bilançonun onaylanmasını takiben ayrı bir gündem maddesine bağlı olarak yönetim kurulu üyelerinin ibrası ilişkin ayrı bir karar alındığı görülmektedir²⁴⁴. Genel kurul toplantı gündeminde bilançonun onaylanması ile ilgili olan gündem maddesi dışında yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı alınmasına ilişkin olarak ayrı bir gündem maddesinin düzenlenmesi gerek menfaatler dengesine uygunluk açısından gerek yönetim kurulu üyelerinin hukuki güvenlik sağlamaları

Hukuki Sorumluluk, s.140; TEOMAN, Ö., Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu, İstanbul 1983, s.124, dn.24; ÇELİK, s.51; AYTAÇ, İbra, s.136.

²⁴² ÇELİK, s.52.

²⁴³ 6102 sayılı YTTK. m.408/1-b, m.409/1.

²⁴⁴ ŞAHİN, s.115.

açısından daha yerinde bir nitelik taşımaktadır. Bu anlamda bilanço ve ibra ayrı gündem maddelerine çerçevesinde ayrı ayrı onaylanmakta, toplantı ve karar tutanağında ise bu ikisi ayrı iki madde olarak gösterilmektedir²⁴⁵. İşte bu şekilde alınan kararlar açık ibra kararı olarak ifade edilmektedir. Bilindiği gibi genel kurul ibra kararının kapsamını belirlemekte serbesttir. Bu sebeple ibra kararını açık ya da örtülü olarak ikiye ayırmak dışında açık ibra kararını da genel ve özel olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür²⁴⁶.

3.4.1.1 Genel ibra kararı

Herhangi bir sınırlama olmadan alınan ibra kararları genel ibra kararı anlamını ifade etmektedir. Her yıl olağan genel kurul toplantılarında alınan ibra kararları kural olarak bu niteliktedir²⁴⁷. Genel ibra kararı, ibra edilenler bakımından tüm yönetim kurulu üyelerini konu bakımından ilgili faaliyet dönemindeki tüm işlem ve faaliyetleri ve zaman bakımından hesap döneminin tamamını kapsar²⁴⁸. Diğer bir anlatımla, bütün yönetim kurulu üyelerinin, söz konusu faaliyet dönemindeki bütün işlemleri sebebiyle ibra edildikleri anlamını ifade etmektedir²⁴⁹. Konu bakımından bir sınırlama taşımayan genel ibra kararı, yıllık rapor, hesaplar ya da genel kurulda yapılan sözlü veya yazılı diğer açıklamalardan anlaşılan tüm işlemleri kapsamaktadır²⁵⁰. İbra kararı ayrıca başka bir açıklık taşımıyorsa genel ibra olarak yorumlanmalıdır²⁵¹. Uygulamada genel kurul toplantılarında alınan ibra kararları genellikle “yönetim kurulunun ibra edilmiş olduğu” ifadesi ile belirtilmektedir. Bu ifade genel ibra kararını tanımlamak amacıyla kullanılır.

²⁴⁵ ŞAHİN, s.115.

²⁴⁶ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.308; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.226; ÇELİK, s.52; AYTAÇ, İbra, s.136; TEOMAN, Oy Hakkından Yoksunluk, s.124.

²⁴⁷ AYTAÇ, İbra, s.136; ŞAHİN, s.120; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.307.

²⁴⁸ Bilançonun onaylanması sonucu ortaya çıkan örtülü ibra kararı genel ibra kararı niteliğindedir.

²⁴⁹ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.226; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.139.

²⁵⁰ ÇELİK, s.52.

²⁵¹ AYTAÇ, İbra, s.136; TEKİL, AŞ, s.228-229; Uygulamada yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararının alınması olağan genel kurul toplantılarının vazgeçilmez maddelerinden bir tanesidir; bkz. ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.226; ÇELİK, s.52; AYDEMİR, s.1081.

3.4.1.2 Özel ibra kararı

Genel kurul ibra kararının kapsamını belirlemede serbesttir. Bu anlamda genel kurul iradesini genel olarak açıklamak suretiyle değil de; ibranın kapsamını daraltmak ya da genişletmek suretiyle veya kanun gereği (YTTK. m.559) sadece birtakım konulara ilişkin olarak bir ibra kararı alabilir²⁵². İşte bu şekilde alınan karara özel ibra kararı denir.

İbra kararının konu ve zaman bakımından sınırlandırılması mümkündür. Bu anlamda ibra kararı faaliyet döneminin yalnızca bir kısmına ya da belirli işlemlere inhisar ettirilebilir. Özellikle şüpheli işlemler ya da faaliyet raporunun bazı kısımları ibra kararının kapsamının dışında tutulabilir²⁵³. Bunun gibi, ibra kararı zaman açısından kural olarak son hesap yılını kapsar. Ancak geçmiş dönemlerin bilançonun kapsamına alınması ve bu şekilde kapsamın genişletilmesi suretiyle özel bir ibra kararının da alınması olanaklıdır²⁵⁴. Yine kural olarak bilanço ilgili hesap dönemine ilişkin olarak hüküm ifade etmektedir. Fakat hesap yılının sona ermesinden sonra ancak genel kurul toplantısı gerçekleşmeden önce yapılan işlem ve faaliyetlerin de bilanço kapsamına alınması mümkündür.

Öte yandan şahıs bakımından ibra kararının kapsamının serbestçe belirlenip belirlenemeyeceği konusu tartışmalıdır. Bu konuda bir görüşe göre²⁵⁵, ibra kararı, üyelerin şahsına değil; yönetim kuruluna verilmektedir. Bu sebeple yönetim kurulu üyelerinin bazılarının ibra kararı dışında tutulması olanaklı değildir. Bu konuda bizim de katıldığımız çoğunluk görüşüne göre²⁵⁶, ibra yönetim kuruluna değil; yönetim kurulu üyelerine verilmektedir. Genel kurul mutlaka yönetim kurulu üyelerinin tamamını ibra etmek zorunda değildir²⁵⁷. Genel kurul, yönetim kurulu üyelerinden bazılarını ibra edip,

²⁵² ÇELİK, s.53.

²⁵³ AYTAC, İbra, s.138.

²⁵⁴ ÇELİK, s.54; TEKİL, AŞ, s.228.

²⁵⁵ ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.111; MİMAROĞLU, S. K., Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti, Ankara 1967, s.21.

²⁵⁶ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.226; ATAN, s.63; ÇELİK, s.54; AYTAC, İbra, s.137.

²⁵⁷ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.226; ÇELİK, s.53; AYTAC, İbra, s.137.

diğer yönetim kurulu üyelerini ibra kararının kapsamı dışında bırakabilir²⁵⁸. Anonim ortaklık ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki sözleşme ilişkisi de bu sonucu onaylar niteliktedir²⁵⁹. Sonuç olarak ibra kararının şahıs, konu ve zaman bakımından sınırlandırılması mümkündür.

Genel kurulun bazı şahıs ve olayları ibra kararının kapsamına alabilmesi veya kapsam dışı bırakması olanaklı olduğundan özel ibra kararı, genel ya da örtülü ibra kararlarına göre daha elverişli bir niteliğe sahiptir.

Kuruluş ve sermaye artırımından kaynaklanan sorumluluğun ibrasını düzenleyen YTTK. m.559 hükmü, yalnızca kuruluş ve sermaye artırımını hakkında ibra kararı alınmasını öngördüğünden konu bakımından; kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin ibra edilmesini öngörmesi açısından ise şahıs bakımından ibra kararının kapsamını belirlemiştir. Bu anlamda söz konusu düzenleme uyarınca alınan ibra kararı da özel ibra kararı niteliğine sahiptir²⁶⁰.

3.4.2 Örtülü İbra Kararı

6102 sayılı Ticaret Kanunumuzun 424. maddesine baktığımızda “Bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur.” şeklinde kaleme alındığını görebiliriz. Düzenlemeye göre, bilançonun genel kurul tarafından onaylanması, aksi belirtilmedikçe kural olarak, ilgili hesap döneminde yürütülen tüm işlem ve faaliyetlerinden dolayı, o dönem görevli olan tüm yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmeleri sonucunu doğurur²⁶¹. Genel kurulunun bilanço

²⁵⁸ Bu gibi durumlarda genel kurul toplantısında yönetim kurulu üyeleri için ayrı ayrı oylama yapılabilir ya da bazı işlemler önemlerinden dolayı ayrı oylamaya konabilir, bkz. ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.226.

²⁵⁹ İbra edilmek hakkı, ortaklık ile yönetim kurulu üyesi arasındaki sözleşmeden doğan bireysel bir haktır. Yönetim kurulunun, kurul olarak bir tüzel kişiliği yoktur. Bu nedenle sözleşme ilişkisi ortaklık ile yönetim kurulu üyeleri arasındadır; ÇELİK, s.55.

²⁶⁰ AYTAÇ, İbra, s.138; aynı yönde ÇELİK, s.55.

²⁶¹ ŞAHİN, s.107.

onaylaması ile kanunun bu duruma bağlamış olduğu sonuç gerçekleşir. Bu nedenle bu durum doktrinde ibra varsayımı²⁶², zımni ibra²⁶³, örtülü ibra²⁶⁴ ya da ibra sonucu²⁶⁵ gibi farklı ifadeler kullanılarak belirtilmektedir.

Ticaret Kanunumuz söz konusu düzenleme ile bir ibra karinesi ortaya koymuştur. Buna göre, kanun bilançonun onaylanmasına ibra sonucunu bağlamış olup bilançoyu onaylayan genel kurulun ibra iradesi taşıdığını varsaymıştır²⁶⁶. Bu anlamda genel kurul, bilançoyu onaylarken yönetim kurulu üyelerini ibra etme niyetinde olmasa ya da onayın ibra sonucunu ortaya çıkaracağını bilmeseyse bile, bilançonun onaylanması ibra sonucunu meydana getirir²⁶⁷. Hesapların ve bilançonun onaylandığı genel kurul kararı ile kurul üyelerinin ibra edilmiş olduğuna ilişkin ayrı bir kayıt olmasa bile yönetim kurulu üyeleri ibra edilmiş olurlar. Fakat 424. maddenin açık hükmüne göre genel kurul kararı aksi yönde açıklık taşıyabilir. Yani genel kurul, bilançoyu onaylamakla birlikte, yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı almayabilir. Bu şekilde ortaklığın yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açma hakkının düşmesi ortadan kaldırılmış olur.

Her hesap dönemi sonunda olağan genel kurul toplantısında ilgili hesap dönemine ilişkin bilanço, kar zarar hesabı, yönetim kurulu ve denetçiler tarafından hazırlanan raporlar genel kurulun bilgisine sunulur. Bilançonun, bilançonun düzenlenmesine ilişkin ilkelere uygun bir şekilde açık ve tam olarak hazırlanmış olduğu, bilançoda yer alan işlem ve kayıtların usule ve hukuka uygun olduğu görülür ve azınlık pay sahipleri tarafından bilanço görüşmelerinin ertelenmesi de talep edilmezse bilanço ve genel kurulun bilgisine sunulan diğer belgeler de onaylanır.

²⁶² ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.227; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.139.

²⁶³ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.302; AYTAÇ, İbra, s.136; Başlıkta ibra varsayımı ifadesi kullanılmış olup metin içinde zımni ibra ifadesi tercih edilmiştir; ÇAMOĞLU (Poroy/ Tekinalp), Ortaklıklar, s.317, N.615; DOMANIÇ, AŞ, s.540.

²⁶⁴ MOROĞLU, İbra Kararının Geri Alınması, s.60; ÇELİK, s.55; ŞAHİN, s.107.

²⁶⁵ İMREGÜN, O., Anonim Ortaklıklar, 4. Bası, İstanbul 1989, s.246.

²⁶⁶ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.227; AYTAÇ, İbra, s.139; ÇELİK, s.56.

²⁶⁷ ÇAMOĞLU, E., Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Sorumluluk Davalarına Etkisi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.36, S.1-4, İstanbul 1971, s.330; Hukuki Sorumluluk, s.227; AYTAÇ, İbra, s.139; ÇELİK, s.56.

6102 sayılı YTTK. m.424 yalnızca bilançonun onaylanmasından söz etmektedir. Bu hükme rağmen “bilanço” düzenlemesi geniş anlamda yorumlanmaktadır. Nitekim bu terimin içine bilançonun önemli bir tamamlayıcısı olan kar zarar hesabı, yönetim kurulunun yıllık raporu da girer²⁶⁸. Zira bu belgeler birbirini tamamlayan ve ibra kararına temel olan belgelerdir. İbra kararının kapsamı konusunda daha sonraki bölümlerimizde açıklayacağımız üzere, bilançonun tasdiki ile meydana gelen ibra kararı, bilançodan, kar zarar hesabından, yıllık rapordan, denetçi raporundan ve hatta yönetim kurulunun sözlü açıklamalarından anlaşılabilen konuları kapsar. Toplantılardaki tartışmalar esnasında genel kurulun bilgisine ulaşmış olan işlemler sözü geçen belgelerde yer almamış olsalar bile, ibra kararının kapsamı içinde kabul edilmektedirler²⁶⁹.

Çelik'e göre²⁷⁰, örtülü ibra kararı (YTTK. m.424) düzenlemesi bilançonun onaylanmasıyla yalnızca yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve denetçilerin ibrasını öngördüğünden kişi bakımından; kural olarak bilançodaki konularla sınırlı olması nedeniyle de konu bakımından özel bir ibra kararı niteliğindedir. Aksi görüşte olan yazarlara göre²⁷¹, bilançonun onaylanması ile ortaya çıkan örtülü ibra kararları da genel ibra kararı niteliğindedir.

Örtülü ibra kararının kanunda hükme bağlanmasındaki amaç özellikle anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyelerinin huzur içinde çalışabilmeleri ve görevlerini başarıyla yerine getirmelerinde sahip olduğu işlevdir. Nitekim yöneticileri uzun süre sorumluluk riski altında tutmama açısından da örtülü ibra kararı önemlidir. Örtülü ibra kararının kabul edilmesindeki diğer amaç ise dava hakkını zamanaşımı süresinden önce sona erdirilmeştir. Bunun nedeni hesap dönemi içinde gerçekleşen işlem ve faaliyetlerden kaynaklanan zararların asıl sebeplerin zamanaşımı süresi içinde ortaya

²⁶⁸ Nitekim bu onay, tüm bu belgelerin kapsamında yer alan işlemlerin usule ve hukuka uygun bir biçimde yerine getirildiği anlamına geldiğinden ve sonuçları onaylandığından aynı zamanda bu işlemleri yerine getiren yönetim kurulu üyelerinin bu işlemlerin sonuçları bakımından ibra edilmesi anlamına gelir; DOMANİÇ, AŞ, s.541; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.227; ŞAHİN, s.108.

²⁶⁹ Yargıtay'ın bu yöndeki kararı için bkz. 11. HD. T.14.10.1982 E.82/3596 K.82/3884, ÇAMOĞLU (Poroy / Tekinalp) Ortaklıklar, s.317, N.615.

²⁷⁰ ÇELİK, s.56.

²⁷¹ AYTAÇ, İbra, s.136, dn.88; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.228.

ıkarılmasının çok zor olması inancına dayanır²⁷². Anonim ortaklıkta hesapların sonuçlarının uzun zaman değerlendirilmemesi, hataların ve yolsuzlukların ortaya çıkmamasına engel olur. Bu konuda ispat yükü yönetim kurulu yeleri üzerindedir. Ancak uzun zaman geçmesi ispat vasıtalarının kaybolmasına neden olabilir. Bu durumda yönetim kurulu üyelerinin kusursuzluklarını ispat etmesi çok zorlaşır. Nitekim bazı durumlarda kusurları olmasa bile açıkladığımız bu sebeplerle yönetim kurulu yeleri sorumlu tutulabilir ve haklı menfaatlerinin zarar görmesi söz konusu olur²⁷³.

²⁷² Bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz. ÇELİK, s.56.

²⁷³ ANSAY, T., Anonim Şirketler Hukuku, Ankara 1982, s.149.

4. İBRA KARARININ KAPSAMI

4.1 GENEL OLARAK

Geçerli bir ibra kararı ancak kapsamı ile sınırlı olarak hüküm ifade eder. Bu nedenle ibra kararının kapsamı dışında kalan hususlardan dolayı yönetim kurulu üyeleri ibra edilmiş sayılmazlar. Dolayısıyla bu konularla ilgili olarak ortaklığın yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gitmesi mümkündür. Yönetim kurulu üyeleri aleyhine açılacak sorumluluk davalarında, zarara neden olduğu ileri sürülen fiil ve işlemlerin ibra kararının kapsamında bulunmadığını ispat etme yükü MK. m.6 gereği davacı ortaklık üzerindedir²⁷⁴.

Herhangi bir sınırlama yapmaksızın, genel olarak alınmış bir ibra kararı kişi olarak tüm yönetim veya denetim kurulu üyelerini, işlem ve faaliyet olarak hesap dönemi içinde yapılmış olan tüm işlem ve faaliyetleri ve zaman dilimi olarak da tüm hesap yılını kapsar²⁷⁵. Gerek örtülü gerek açık ibra kararı, kural olarak ilgili hesap döneminde görevli olan bütün yönetim kurulu üyelerinin o dönemde gerçekleştirilmiş bulunan tüm fiil ve işlemlerini bünyesinde barındırır. Ancak yönetim ve denetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı verme konusunda tek yetkili organ olan genel kurul, alacağı ibra kararının kapsamını belirleme yetkisine sahiptir²⁷⁶. Bu anlamda genel kurul ibra kararını yönetim kurulu üyelerinin tümüne ya da bir kısmına; hesap dönemi içindeki işlem ve faaliyetlerin tümüne ya da bir kısmına ve hesap yılının tümüne veya belli bir zaman dilimine hasredebilir. Sonuç olarak bir sınırlama yapılmadan verilen ibra kararı genel nitelik taşır. Bilançonun onayı suretiyle gerçekleşen örtülü ibra kararı da genel ibra kararı niteliğine sahiptir.

²⁷⁴ DOMANİÇ, AŞ, s.540; ŞAHİN, s.120.

²⁷⁵ MOROĞLU, İbra Kararının Geri Alınması, s.61; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.228.

²⁷⁶ MOROĞLU, İbra Kararının Geri Alınması, s.60.

4.2 İBRA KARARININ KİŞİ BAKIMINDAN KAPSAMI

İbra kararı ile birlikte, anonim ortaklığın yönetim kurulu organ olarak değil, yönetim kurulu üyesi sıfatı ile bu organın sorumluluğunu taşıyan kişiler ibra edilmiş olurlar²⁷⁷. YTTK. m.424 düzenlemesinden de açıkça anlaşılacağı gibi, bilançonun onaylanması ile kurullar ya da organlar değil, bunların üyeleri ibra edilmektedir. Nitekim ibra kararının, ilgililerin işlemlerinin onaylandığını ve ortaklığa karşı sorumluluklarının kalmadığı anlamını taşıması, kurul olarak ibra edilmediklerini göstermektedir.

Genel kurul, yönetim kurulu üyelerini tamamen kapsayacak şekilde tek bir ibra kararı alabilir. Özellikle bu durum genel ibra kararı ve örtülü ibra kararında söz konusudur. İşte bu çerçevede, örtülü ibra ile ilgili YTTK. m.424’de yer alan düzenlemeden, bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı ile yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmiş olacakları anlaşılmaktadır²⁷⁸. Öte yandan, genel kurul, yönetim kurulu üyelerinin hepsi hakkında ibra kararı almak zorunda değildir. Bazı kişilerin ibra kararı kapsamı dışında tutulması mümkündür. Buna göre genel kurul, ibra kararında kimlerin ibra edildiğini açıkça ve ismen belirtmişse yalnızca bu kimseler ibra edilmiş sayılır. Söz konusu durumda, açılacak olan sorumluluk davası da ibra kararının kapsamına dahil olmayan kişilere yöneltilir. Böylece genel kurul, ibra edilmeyen üye hakkında sorumluluk davası açma hakkını saklı tutmuş olur. Açık ya da örtülü ibra kararı olsun herhangi bir çekince taşımayan ve bir bütün olarak verilen ibra kararının ise, bütün yönetim kurulu üyelerini kapsadığı kabul edilir²⁷⁹.

Bu konuda Yargıtay, yönetim kurulu üyelerinin sadece bazılarının ibra edilip, diğerlerinin ibra edilmemesini MK. m.2’ye aykırılık oluşturmadığı sürece geçerli kabul

²⁷⁷ AYTAÇ, İbra, s.82; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.300; PULAŞLI, Şirketler, s.960; YÜKSEL, S., Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunun Şartları ve Yargının Bunlara Yaklaşımı, İsviçre Borçlar Kanunu’nun İktibasının 80. Yılında İsviçre Borçlar Hukuku’nun Türk Ticaret Hukuku’na Etkileri, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009, s.357; ÇAMOĞLU, İptal Davalarının Birleştirilmesi Açısından İbra Kararları, s.136.

²⁷⁸ AYDEMİR, s.1085; AYTAÇ, İbra, s.83.

²⁷⁹ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.301; AYTAÇ, İbra, s.81 vd.

etmektedir²⁸⁰. Bütün yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmediği, sadece bir kısım üyenin ibra edildiği kararlar doktrinde özel nitelikli ibra kararları olarak tanımlanmaktadır²⁸¹.

6762 sayılı TTK. m.380 hükmüne göre, bilançonun onaylanmasına ilişkin olan genel kurul kararı, aksine sarahat olmadığı takdirde, yönetim kurulu üyeleri ile müdürler ve murakıpların ibrasını ifade eder. Ancak 6102 sayılı yeni kanunda, TTK. m.342 ve devamı hükümlerinde olduğu gibi ayrıca bir “müdürlük” kurumu düzenlenmemiştir. Bu durum, TTK.m.342 anlamında müdürlerin hukuki niteliği konusundaki tartışmaları da sonlandırmış olmaktadır. Nitekim yeni kanuna TTK.m.342 vd. hükümleri ya da benzerlerinin alınmaması, murahhas müdürler ve üyelerle²⁸², yönetim kurulu üyeleri dışında ortaklığı temsile yetkili olan kişilerin hukuken ticari mümessil, ticari vekil ya da şartları varsa adi vekil olarak nitelendirilmeleri sonucunu ortaya çıkaracaktır. Zira yeni kanunda, anonim ortaklığa ticari mümessil tayin edilip edilemeyeceği konusundaki tereddütler ortadan kaldırılmıştır. Nitekim yeni kanununun 368. maddesi, anonim ortaklığa ticari mümessil ve ticari vekil tayininin mümkün olduğunu ve bu yetkinin de yönetim kuruluna ait olduğunu açık bir biçimde düzenlemiştir²⁸³. Sonuç olarak, TTK.m.342 vd. anlamında müdürlük kurumu yeni kanunda yer almadığından söz konusu kişilerin, eğer temsil yetkileri varsa, ortaklıkla aralarındaki ilişkinin niteliğine göre, ticari mümessil ya

²⁸⁰ “Üyelerden ikisinin ibra edilmiş olmasının, aynı dönemde görev yapan davacıların mücerret ibrasını gerektiren bir ölçü olarak kabul edilmesi de düşünülemez. Yönetim kurulu üyelerinin ibralarının ayrı ayrı ele alınıp karara bağlanması mümkün bulunmaktadır. Dava konusu dönemle ilgili olarak bir kısım yönetim kurulu kararlarında sadece davacıların imzası bulunduğu, ibra edilen iki üyenin bu kararlara iştirak etmeyerek imzadan kaçındıkları gözlenmektedir.” Yarg. 11. HD. T. 07.02.1984, E.1984/252, K.1984/ 594 (www.kazancı.com, 03.04.2012, 00.30).

²⁸¹ AYTAÇ, İbra, s.136; ŞAHİN, s.130.

²⁸² Murahhas üyelerle murahhas müdürler arasındaki farklar bunların idare meclisi üyesi veya ortak olup olmamaları durumundan ortaya çıkmaktadır. Murahhas üyeler hem yönetim kurulu üyesi hem de ortak oldukları halde, murahhas müdürler yönetim kurulu üyesi olmadıkları gibi ortak olmak zorunda da değildirler; bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz. ÜNAL, M., Anonim Ortaklıklarda Yönetim ve Yönetim Görevlerinin Murahhaslara Bırakılması, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.XI, S.3, Ankara 1982, s.72.

²⁸³ Tek başına bir yönetici veya kurul komitesi özel olarak yönetim kurulu tarafından şirket adına belirli bir sözleşmeyi yapmak üzere yetkilendirilebilir; GIRVIN, S., FRISBY, S. & HUDSON, A., Charlesworth’s Company Law, Eighteenth Edition, Sweet&Maxwell, London 2010, s.119.

da ticari vekil veya adi vekil oldukları hususunda herhangi bir tereddüt bulunmamalıdır²⁸⁴.

4.3 İBRA KARARININ KONUSU BAKIMINDAN KAPSAMI

İbra kararının maddi kapsamı kişisel kapsamı kadar kolay belirlenememektedir. Kural olarak, genel kurul tarafından alınan geçerli bir ibra kararı aksine bir karar olmadığı sürece belli bir faaliyet dönemi içinde yapılmış tüm işlemleri kapsar. Bu anlamda İsviçre ve Türk hukuk doktrininde ibra kararı, yalnızca genel kurulun bilgisine ulaşan işlem ve konuları kapsar²⁸⁵. Gerek sunulan belge ve hesaplardan, gerek yapılan ek açıklamalardan, genel kurulda anlaşılan ya da genel kurul tarafından bilinebilecek,

²⁸⁴ YTTK. m.370/2 hükmüne göre, yönetim kurulu, temsil yetkisini bir veya daha fazla murahhas üyeye veya müdür olarak üçüncü kişilere devredebilir. En az bir yönetim kurulu üyesinin temsil yetkisini haiz olması şarttır. TTK. düzenlemesinde olduğunun aksine yeni kanunda müdürlük kurumu düzenlenmemiş olmasına rağmen, temsil yetkisinin devredildiği üçüncü kişilerin müdür olarak ifade edilmesi dikkat çeker. Buna göre yeni kanun sisteminde kendisine temsil yetkisi bırakılan yönetim kurulu üyesi “murahhas” olarak ifade edilirken temsil yetkisini devralan üçüncü kişiler müdür olarak belirtilecektir. Uzun yıllardır tercih edilen “murahhas müdür” ifadesinin kullanılmaması yerinde değildir. Nitekim bu terimin terk edilmesi, yeni kanun içeriğinde bir kavram karışmasına neden olmuştur. Mesela yeni kanun m.375/d’de “müdür” kelimesi, TTK. m.342 anlamında müdürü karşılar şekilde kullanılmışken, YTTK. m.370/2 hükmünde “müdür” kelimesi, murahhas müdürü karşılar şekilde kullanılmıştır; bkz. SOYKAN, İ. C., Türk Ticaret Kanunu’nda Ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nda Anonim Şirketin Yönetimi Ve Temsili, Legal Hukuk Dergisi, C.8, S.91, İstanbul 2010, s.2405-2406; YTTK. m.407/3 hükmünde sadece “murahhas üyelere” söz edilip, “murahhas müdürlerden” hiç bahsedilmemiş olması büyük bir eksiklik; bkz. TEOMAN, Ö., Yürürlükteki Hukukumuza ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarına Katılmak Zorunda Olanlar, Tüm Makalelerim Cilt III: 2002-2010, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s.232.

²⁸⁵“...Genel kurul toplantısında sunulan geçmiş yıllara ait faaliyet ve kesin hesap raporları ile tahmini bütçe ve denetleme raporlarında; ön inceleme raporunda tespit edilen idari para cezası ile vergi borçlarının gösterilmemiş olduğu, bu borçların bilinmeksizin davalıların ibra edildikleri anlaşılmaktadır. Şu durumda genel kurul toplantısında ibra edilmiş olmaları davalıların sorumluluktan kurtarmaz.” Yarg.4.HD. T.05.04.2006, E.2005/3234, K.2006/3852 (www.kazanci.com.tr, 17.05.2012, 12.51); HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.138; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.303; AYTAÇ, İbra, s.85 vd.; AYDEMİR, s.1086.

tanınabilecek konu ve işlemler ibra kararının kapsamını belirler²⁸⁶. Genel kurulun hiçbir biçimde bilmediği ve öğrenmesi olanağının da bulunmadığı konu ve işlemler ibra kararının kapsamına dahil değildirler. Nitekim genel kurulun bilmediği bir konuda ibra kararı vermesi düşünülemez²⁸⁷. Bu şekilde alınan ibra kararı sakatlık tehlikesi ile karşı karşıya kalır. Buna ek olarak, pay sahipleri ancak bilanço ve ona bağlı evrakı inceleyebilmektedirler²⁸⁸. Dolayısıyla gerekli olan incelemeyi yapıp hakından bilgi sahibi oldukları konulara ilişkin olarak değerlendirme yaparlar. Bu değerlendirme sonucuna göre ibra kararına yönelik olumlu ya da olumsuz oy kullanırlar. Zira pay sahibinin kendisine tanınan yetkileri etkin bir şekilde kullanabilmesi, ona yeterince bilgi alma hakkı sağlanması ile olur. Bilgi alma ve inceleme hakkı, esas sözleşmeyle ve ortaklık organlarından birinin kararı ile kaldırılamaz ve sınırlandırılmaz²⁸⁹ (YTTK. m.437/6).

²⁸⁶ TEKİL, AŞ, s.229; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.138; AYTAÇ, İbra, s.84; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.303; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.228; ATAN, s.64; İMREGÜN, O., Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Hukuksal Sorumu, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 2001, s.269.

²⁸⁷ "...Mahkemece, davalının yaptığı işlemlerin genel kurulda ibra edildiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmişse de, ibra kararının alındığı genel kurul tutanağı incelendiğinde yönetim kurulun ibra edildiği yazılı olup, ibraya konu işlemlerin, harcamaların açık bir şekilde ortaya konulup tartışılmadığı, dava konusu zarar miktarına ilişkin herhangi bir açıklama bulunmadığı görülmekle, yapılan ibranın davalıyı sorumluluktan kurtaran geçerli bir ibra olduğunun kabulü mümkün değildir." Yarg. 11.HD. T.09.10.2003, E.2003/2559, K.2003/9087 (www.kazanci.com, 03.04.2012, 09.45).

²⁸⁸ ATAN, s.64; AYTAÇ, Z., Anonim Ortaklık Denetçilerinin Sır Saklama Yükümlülüğü, Batider, C.X, S.1, Y.1979, s.200-201.

²⁸⁹ Genel kurul öncesinde ve genel kurulda pay sahibine ortaklığın hesaplarını inceleme imkanı sağlanarak pay sahibinin bilgi alma hakkını kullanmasına izin verilmektedir. Pay sahibinin bilgi alma hakkı, genel kurulda oy kullanmak yolu ile ortaklığın yönetime dolaylı yollardan katılmasına imkan veren araçların en önemlilerinden bir tanesidir²⁸⁹. Yeni düzenlemede pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı genişletilmiş ve güçlendirilmiştir. Öncelikle bilgi alma hakkının kapsamına konsolide finansal tablolar da dahil edilmiştir (YTTK. m.437/1). Buna ek olarak genel kurulda denetçilerin yanı sıra yönetim kurulundan da bilgi istenebileceği açık bir biçimde vurgulanmıştır (YTTK. m.437/2). Bağlı şirketleri de kapsayan bu bilgi verme yükümlülüğü gereği verilecek bilgilerin hesap verme ve dürüstlük ilkelerine uygun olması gerekliliği ayrıca düzenlenmiştir. Pay sahibinin bilgi alma hakkını düzenleyen YTTK. m.437 finansal tablolar (YTTK. m.68 gereği açılış ve yıl sonu bilançosu), konsolide finansal tablolar, yıllık rapor, denetleme raporları ile yönetim kurulu kar dağıtım önerisinin olağan genel kurul

Açıklamalarımız ışığında, sadece genel kurul tarafından açıkça bilinen işlem ve konuların değil, hesaplardan ve açıklamalardan anlaşılması mümkün olan, bilinebilecek işlem ve faaliyetlerin de ibra kararının konu bakımından kapsamını teşkil ettiğini söyleyebiliriz²⁹⁰. Bu anlamda bilanço kavramı yorumlanırken kar ve zarar hesabının yanı sıra, yıllık faaliyet raporu ve denetçi raporu ve genel kurula bilgi ulaştırılan diğer kaynaklar da bilanço kavramına dahil edilmelidir. İbra kararının gerçekleşmesini bu şarta bağlamanın temelinde yer alan düşünce, pay sahiplerinin genel kurulda sunulan tüm belgeleri incelemeleri neticesinde yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirmediklerine dair bir işaret, ibare, kayıt, kanıt bulunmadığı sürece işlemleri onaylamaları ve yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı almalarıdır²⁹¹.

Yapılan işlem ve faaliyetin doğrudan doğruya bilanço, kar zarar hesabı, yıllık rapor ve denetçiler raporu gibi belgelerle genel kurulun bilgisine ulaşması olanaklı olduğu gibi, bu gibi yazılı belgelerde yer almış olmasa da, yapılan iş, işlem veya faaliyetin genel kurulda görüşülüp tartışılması da bunların ibra kararının kapsamında yer alması açısından yeterlidir²⁹². Bu anlamda genel kurulda tartışılan konularda zararın bilinmediği iddiasında bulunulamaz²⁹³. Bu konuya ilişkin olarak Yargıtay'ın yerinde bir kararı bulunmaktadır. Söz konusu kararda, özel denetçi raporunun görüşülüp tartışıldığı bir genel kurulda verilen açık ibra kararından sonra, artık zararın pay sahiplerinden saklandığının ileri sürülmesinin mümkün olmadığı ifade edilmektedir²⁹⁴. Genel kurul

toplantısından en az on beş gün önce, şirketin merkez ve şubelerinde, pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulmasını öngörmüştür. TTK. m.662'den farklı olarak kar ve zarar hesabını genel kurula sunulacak belgeler arasında belirtmemiştir.

²⁹⁰ PULAŞLI, Şerh2, s.1969; Konuyla ilgili örnek karar için bkz. ANSAY, T., Anonim Ortaklıklar ve Mahkeme Uygulaması, AÜHFD, C.27, S.1-2, Ankara 1970, s.127; POROY/TEKİNALP/TEKİNALP, Ortaklıklar Hukukunda Organların Sorumluluğu, s.385

²⁹¹ ŞAHİN, s.111.

²⁹² ATAN, s.65; PULAŞLI, Şerh2, s.1969; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.229; ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.317, N.615.

²⁹³ Somut olayda davalılar hakkında verilen ibra kararı faiz zararının tüm açıklığı ile genel kurulda tartışılmaması nedeniyle gerçek anlamda borçtan kurtulma olarak değerlendirilemez. Bu itibarla, mahkemece, davalıların sermaye borcunu geç tahsil etmeleri nedeniyle oluşan faiz zararından sorumlu olduklarının kabulü ile oluşacak sonuca göre karar vermesi gerekir; bkz. Yarg. 11 HD. T.26.10.2010, E.2009/2967, K.2010/0838 (www.kazanci.com.tr, 17.05.2012, 12.26).

²⁹⁴ Yarg. 11. HD. T.14.10.1982, E.1982/3596, K.1982/3884 (www.kazanci.com, 03.04.2012, 10.47).

kendisine ulaşan bilgilere ve açıklamalara rağmen yönetim kurulu üyeleri hakkında İbra kararı veriyorsa, artık bundan sonra ortaklık, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna giderek zararın tazmin edilmesini talep edemez. İbra kararının kapsamının tespit edilmesinde kullanılan “genel kurulun bilgisine ulaşma” ölçüsü, söz konusu belgelerin birlikte değerlendirilmesini zorunlu kılar.

Türk doktrinde İbra kararının genel kurulun bilgisine ulaşan işlem ve faaliyetleri kapsamı ile ifade edilmek istenilen, gerek genel kurula ulaşan belgelerden gerek sözlü açıklamalardan orta yetenekte bir ortağın anlayabileceği hususlardır²⁹⁵. Bu anlamda genel kurulun bilebilme veya değerlendirme ölçüsü orta yetenekte bir pay sahibi esas alınarak belirlenir. “Orta yetenekte bir ortağın bilançodan anlayabileceği aksaklıklar” formülünü, bu ortakların “genel kurulun bilgisine ulaşan bilgilerden öğrendikleri aksaklıklar” biçiminde yorumlamalıyız²⁹⁶. Buna göre, vasat bir pay sahibinin gerekli dikkat ve özeni göstermesine rağmen sunulan belgelerden ve yapılan sözlü açıklamalardan anlayamayacağı konularda genel kurulun bilgi sahibi olduğu söylenemez²⁹⁷. Bazı pay sahiplerinin ortaklık işlerinde, bilanço ve hesaplarda uzman olması yani pay sahibinin şahsi yeteneği, eğitimi, bilgi ve becerisi bu konuda rol oynamaz²⁹⁸.

İbra kararının kapsamı konusunda incelenmesi gereken diğer bir husus ise, münferit pay sahiplerinin, özel olarak, yani genel kurul dışında edinmiş oldukları bilgilerin kapsam içinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusudur. Bu konuda münferit pay sahiplerinin ulaştığı bilgiler, İbra kararının kapsamının tespit edilmesinde dikkate

²⁹⁵ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.306; PULAŞLI, Şerh2, s.1968; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.229; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.138; İsviçre Hukuku anlamında bu kıstas iyi bir aile reisinin davranışı olarak kabul edilmektedir, bkz. ATAN, s.64; ÇELİK, s.195; ŞAHİN, s.122; ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.197; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.229; İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s.329.

²⁹⁶ ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.317, N.615.

²⁹⁷ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.307; AYTAÇ, İbra, s.103; ÇELİK, s.194.

²⁹⁸ Genel kurulu oluşturan pay sahiplerinin tümü örtülü İbranın kapsamına girecek konularla ilgili olarak uzman ise artık orta yetenekteki bir ortağın davranışının söz konusu olmaması gerekir. Yazara göre bu konuda alınması gereken temel kıstas, örtülü İbraya karar veren genel kuruldaki pay sahiplerinin niteliğidir. Bu nedenle orta yetenekteki bir ortağın davranışı kıstasının her durumda kesin olarak uygulanması yanlış ve hatalı birtakım sonuçlara yol açabilir; bkz. ÇELİK, s.195.

alınmaz. Bir konu hakkında ibra kararı verilebilmesi için o konunun genel kurul tarafından öğrenilmiş olması gereklidir. Nitekim ibra kararını münferit pay sahibi değil genel kurul vermektedir. Ancak pay sahibi özel olarak bildiği hususu genel kurulda açıklamış ve mesela yönetim kurulundan bu konu hakkında bilgi istemiş ise, işlem genel kurulun bilgisine ulaştırılmış kabul edilmektedir²⁹⁹. Bunun dışında bazı ortaklar tarafından bilinen hususların genel kurul tarafından da biliniyor varsayılması olanaklı değildir. Bu konuyla ilgili olarak pay sahibinin anonim ortaklıkta çoğunluk hissesine örnek olarak yüzde 80'ine sahip olması durumunda da genel kurulun konu hakkında bilgi sahibi olmadığı ileri sürülebilir mi? İbra kararını etkilemeyecek bir azınlığın durumdan haberdar olmaması halinde, artık genel kurul tarafından bilinmeme itirazının ileri sürülmesi doğru değildir³⁰⁰. Bu konuya ilişkin olarak yeni düzenlemeye bakıldığında Adalet Komisyonu aşamasında YTTK. m.437/2'ye eklenen bir cümle ile eşit işlem ilkesinin özel bir görünümünün hükme bağlandığı görülmektedir. Buna göre, bir pay sahibinin bu sıfatla genel kurul dışında ulaştığı bilgilerin istem üzerine diğer pay sahiplerine de aynı kapsam ve ayrıntıda verilmesi zorunlu kılınmıştır. Bu durumda yönetim kurulunun, gündemle ilgili olmama ya da ortaklık sırrı veya bilginin verilmesi halinde ortaklığın menfaatlerinin tehlikeye girebileceği gerekçelerine dayanarak bilgi vermekten kaçınamayacağı açıkça ifade edilmiştir.

Açıklamalarımız doğrultusunda denetçiler tarafından bilinen işlemler hakkında da aynı sonuca varmak gerekir. Nitekim denetçiler görevleri ve yasal yetkileri sayesinde yönetim kurulunun gerçekleştirdikleri işlem ve faaliyetler hakkında genel kurula göre daha fazla bilgi edinmek imkanına sahiptirler. Bu bilgileri genel kurula ulaştırmak denetçiler için önemli bir görevdir. Ancak denetçilerin söz konusu görevlerini ihmal ya da kasten yerine getirmemelerinin sonucunu ortaklığa yüklemek doğru değildir. Bu nedenle denetçilerin özel olarak bildiği hususları genel kurulun da bildiğini kabul etmek doğru bir yaklaşım değildir. Bunun nedeni, genel kurul kendisine ulaştırılmamış olan denetçilerin özel bilgisine göre değil, yalnızca kendi bilgisine sunulan konularla ilgili olarak bir değerlendirme yapabilme imkanına sahiptir.

²⁹⁹ ÇAMOĞLU, Hukuki sorumluluk, s.230; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.307.

³⁰⁰ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.307.

Acaba genel kurul tarafından bilançonun onaylanmasından ayrı olarak alınan açık ibra kararı ile örtülü ibra kararı arasında maddi kapsamları bakımından herhangi bir farklılık mevcut mudur? Türk hukuku bakımından konuyu değerlendirdiğimizde gerek yargı kararları gerek doktrin kapsam açısından örtülü ibra kararları ile açık ibra kararları arasında bir fark bulunmadığını ifade etmektedir³⁰¹. Açık ibra kararı örtülü ibra kararı gibi, genel kurulun bilgisine ulaşan konuları kapsar. Bu konuda bir görüşe göre³⁰², ibra kararının kapsamını genel kurulun bilgisi dışında olan yönetim kurulu üyelerinin işlem ve faaliyetleri ile genişletmek, son zamanlarda yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu hakkında yaşanan gelişmelere de aykırılık oluşturacak nitelik taşır. Açık ibra kararına bu şekilde bir anlam yüklemek yönetim kurulu üyelerinin sorumluluktan kurtulmalarını kolaylaştırır. Öte yandan, ortaklığın, pay sahiplerinin ve alacaklıların menfaatlerini açık bir biçimde zedeler. Nitekim Yargıtay'ın görüşü de bu yöndedir³⁰³.

Moroğlu³⁰⁴ ise, açık ibra kararı bakımından aksi görüşü ileri sürmektedir. Bu konuda yazar görüşünü üç nedenle açıklamaktadır. Öncelikle, açık ibra örtülü ibra kararında olduğunun aksine, ilke olarak bilanço, kar ve zarar hesabının kabulü kararına bağlı ve onun sonucu olmayan bağımsız niteliğe sahip olan bir karardır. Açık ibraya sadece bilanço ve diğer belgelerin görüşülüp karara bağlanacağı olağan genel kurul toplantısında değil, uygun görülen herhangi bir olağanüstü genel kurul toplantısında da karar verilebilir. Bu konuda önemli olan nokta bu konuya ilişkin olarak gündemde madde bulunmasıdır. Diğer bir sebep ise, ibra kararının sadece genel kurulun bilgisine ulaşan iş, işlem ve faaliyetleri kapsayacağına yönelik olan YTTK. m.424 hükmü yazara göre sadece örtülü ibra kararları açısından varlık göstermektedir. Bu düzenlemenin farklı nitelikte olan açık ibra kararları bakımından uygulanması, istisnai hükümlerin dar yorumlanıp uygulanması ilkesine aykırıdır. Yine bu görüşe göre, Türk Ticaret Kanunu kapsamında düzenlenmeyen açık ibra kararı, menfi borç ikrarı ve yenilik doğurucu bir hukuki işlem olarak kapsamı ve hükümleri açısından Borçlar Kanunu kapsamında yer

³⁰¹ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.308; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.139; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.228; AYTAÇ, İbra, s.84 vd.

³⁰² AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.308.

³⁰³ “Bilanço onaylanmadan yönetim kurulu üyeleri ibra edilemezler ve kar dağıtımı da yapılamaz.” bkz. Yargıtay 11. HD. T.09.03.1992, E.1992/6300, K.1992/3338 (www.kazanci.com.tr 09.05.2012 23.50).

³⁰⁴ MOROĞLU, İbra Kararının Geri Alınması, s.62.

alan genel hükümlere tabidir. Son olarak, örtülü ibra kararının kapsamını ilgili bulunduğu hesap dönemine ilişkin bilanço, kar ve zarar hesabı ile faaliyet ve denetim raporları ve bunlarla ilgili olarak genel kurulda yapılan açıklamalar oluşturduğu halde, açık ibra kararları bakımından bu belge ve raporlara ve bunlara ilişkin açıklamalara bağlı kalınması gerekmemektedir. Açık ibra kararı bahsedilen belgelerde yer almayan ya da yer alması mümkün olmayan hususlarla da ilgili olabilir. Bu anlamda bu görüşe göre açık ibra kararı, ilgili kararda aksine bir kayıt yer almadıkça, genel kurulun bilgisine ulaşmış olan hususlarla sınırlı olmaksızın, yönetim ve denetim kurulu üyelerinin ortaklığı karşı olan tazminat sorumluluğunu tamamen ortadan kaldırır. Moroğlu tarafından savunulan bu görüş doktrinde Çelik³⁰⁵ ve Şahin³⁰⁶ tarafından paylaşılmaktadır. Akdağ-Güney³⁰⁷ tarafından bu görüş çeşitli sebeplerle eleştirilmektedir. Bu eleştiriler incelendiğinde öncelikle ibra kararının hukuki niteliği yani onun menfi borç ikrarı özelliği göstermesinin ön plana çıktığı görülmektedir. Nitekim açık ibra kararını, yönetim kurulu üyelerinin her türlü işlem ve faaliyetini kapsayacak bir nitelikte kabul etmek, ibra kararının etki alanının olması gerekenden daha fazla genişletmek anlamına gelir. İbra kararının menfi borç ikrarı niteliği taşıması bu duruma izin vermez. Yine ibra kararı ile genel kurul, anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerine karşı varlık gösteren ya da olası tazminat haklarından vazgeçmektedir. Bir kimsenin bir hakkından vazgeçmesi için, vazgeçtiği hakkının içeriğini ve kapsamını bilmesi gerekir. Bu durumda anonim ortaklık genel kurulunun yönetim kurulu üyelerini sorumluluktan kurtarıırken neden vazgeçtiğini bilmelidir. Bu nedenlerle, genel kurulda alınan bir ibra kararının maddi kapsamı genel kurulda anlaşılan ya da genel kurul tarafından bilinebilecek konu ve işlemlerle sınırlıdır. İbra kararının genel kurula sunulan belgelerle sınırlandırılmasının nedeni, kural olarak pay sahiplerinin genel kurula sunulan belgeleri ve raporları incelemeleri sonucunda edindikleri bilgilere güvenerek işlem ve sonuçları onaylamaları, buna bağlı olarak yönetim kurulu üyelerini aklamaları düşüncesine dayanmaktadır. Açık ibra kararına farklı bir anlam yüklemek genel

³⁰⁵ ÇELİK, s.198.

³⁰⁶ Yeni kanunun sistematığına göre ibra kararlarının şekli konusunda yeni bir ayırım, adlandırma ve tanımlama yapmak yerinde olur. Ayırımın açık ve örtülü olarak değil, bilanço ile birlikte alınan ibra kararı ve bilançodan ayrı olarak alınan ibra kararı olarak yapılması uygun olur; bu görüş ve açıklamalar için bkz. ŞAHİN, s.116 vd.

³⁰⁷ AKDAĞ-GÜNEY, Şahsi İflas Davasına Etkisi, ss.58-60.

hükümler uyarınca da mümkün değildir. Yine son olarak, açık ibra kararını bu yönde değerlendirmek YTTK. m.424 (TTK. m.380) hükmünü içi boş bir düzenleme niteliğine büründürür. Bunun nedeni ise çok açıktır. Çünkü bu durumda, genel kurul gündeminde ibranın yer aldığı durumlarda açık ibra kararı söz konusu olacaktır. Açık ibra kararının genel kurulun bilgisinde olan olmayan tüm işlem ve faaliyetleri kapsadığı düşünüldüğünde bu doğrultuda alınan ibra kararı geçerli olacaktır. Böylece bilançonun gerçeği yansıtmaması, yanlış bilgiler içermesi gibi durumlarda, kanun koyunun öngördüğü geçersizlik yaptırımını dolanılmış olacaktır. Bu anlamda yönetim kurulunun kanun gereği hazırlamak zorunda olduğu bilanço, faaliyet raporu gibi bazı belgelerin kanuna uygun hazırlanmasının bir anlamı kalmayacaktır. Yönetim kurulu, istediği bilgileri bu belgelere aktaracak, bazı belgeleri ise saklamak yoluyla genel kuruldan alacağı açık ibra kararı ile sorumluluktan kurtulacaktır. Biz de bu anlamda çalışmamızda açık ibra kararı ile örtülü ibra kararının maddi kapsamını değerlendirirken genel kurulun bilgisi ölçüsünü esas aldık.

Sonuç olarak görüldüğü gibi, ibra kararının maddi kapsamının belirlenmesinde genel kurulun bilgisine ulaşma ölçüsü temel unsurdur. Genel kurulun bu bilgiyi edinmede başvuracağı temel kaynakların başında da bilanço gelmektedir. Kar ve zarar hesabı, yıllık faaliyet raporu, denetçi raporu, özel denetçi raporu ve sözlü açıklamalar da genel kurulun ibra kararı alırken başvuracağı diğer kaynaklar olarak sıralanabilir. İbra kararının kapsamı belirlenirken tüm bu belgelerden anlaşılan işlem ve sonuçların dikkate alınması gereklidir.

4.3.1 Bilanço

4.3.1.1 Genel olarak

6762 sayılı Ticaret Kanununun aksine, 6102 sayılı yeni Ticaret Kanununda anonim ortaklıkların hesaplarına yönelik düzenlemelere yer verilmemiştir. Bu durum Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan, Türkiye Muhasebe Standartlarına (TMS) bırakılmıştır (m.88/2). Bu nedenle, tüm gerçek ve tüzel kişilerin ticari

finansal tablolarını, eklerini ve yıllık faaliyet raporunu, bilanço gününü izleyen hesap döneminin ilk üç ayı içinde hazırlanması ve genel kurula sunması hususu düzenlenmektedir. Bu anlamda söz konusu düzenleme aynı zamanda yılsonu finansal tablolarının, bilanço ile gelir, nakit akım ve öz sermaye tabloları ile ekleri olduğunu açık bir şekilde ifade etmektedir. Kanun koyucu yeni düzenlemede de ekleri ile birlikte anonim ortaklığın finansal tablolarını ve yıllık faaliyet raporunu hazırlama konusundaki sorumluluğu yönetim kuruluna yüklemiştir (YTTK. m.514, m.516). Yönetim kurulu söz konusu belgeleri bilanço gününü izleyen hesap döneminin ilk üç ayı içerisinde hazırlayacak ve genel kurula sunacaktır³¹². Bu görev yönetim kurulunun bütün üyelerine ait bir kurul görevidir³¹³. Bu hakkın ve görevin devri olanaklı değildir.

6102 sayılı YTTK. m.69 hükmünde bilançoların düzenlenmesine yönelik genel kurallar öngörülmüştür. Ancak TTK. m.457/2 hükmünün aksine, yeni kanunumuzun anonim ortaklıklarda bilanço ve mali tablolar konusunu düzenleyen m.514-528 hükümlerinde, genel hükümlere gönderme yapılmamıştır³¹⁴. Açıkladığımız sebeplerden dolayı anonim ortaklık finansal tablolarının YTTK. m.69 düzenlemesinde öngörülmüş olan ilkelere göre değil, bu konuda özel olarak düzenlenmiş bulunan m.515 hükmünde belirlenen ilkelere göre düzenlenecektir.

Finansal tabloların hazırlanmasında uygulanacak ilke ve standartlar YTTK. m.515 hükmünde düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre, anonim ortaklıklar, finansal tablolarını, Türkiye Muhasebe Standartlarına göre şirketin malvarlığını, borç ve yükümlülüklerini, öz kaynaklarını ve faaliyet sonuçlarını tam, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara ve işletmenin niteliğine uygun şekilde; şeffaf ve güvenilir olarak; gerçeği dürüst, aynen ve aslına sadık surette yansıtacak şekilde (dürüst rejim ilkesi) düzenlemekle yükümlüdürler. Gerekçede de ifade edildiği gibi bu düzenleme dört emredici ilkeyi bünyesinde barındırmaktadır. Buna göre, yılsonu finansal tabloları Türkiye Muhasebe Standartlarına göre çıkarılır (m.88, geçici m.1). Finansal tablolardan şirketin malvarlığı, borçları, yükümlülükleri, öz kaynakları ve faaliyet sonuçları

³¹² Yeni kanunda ticari defterlerin kapanış tasdiki için altı aylık süre öngörülmüştür. Ancak bu defterlere dayalı olarak hazırlanması zorunlu finansal tablolar için üç aylık bir süre öngörülmesi ilginçtir; bkz. KENDİGELEN, YTTK, s.366, dn.178.

³¹³ PULAŞLI, Şerh2, s.1725.

³¹⁴ Ayrıntılı açıklama ve değerlendirmeler için bkz. ŞAHİN, s.126.

anlaşılmalıdır. Finansal tablolar tam, anlaşılabilir, geçmiş yıllarla karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara ve işletmenin niteliğine uygun, şeffaf, güvenilir olmalıdır. Ortaklığın durumunun resmini vermelidir.

4.3.1.2 Anlam ve etkisi

Yeni düzenleme hakkında bu şekilde bilgi verdikten sonra çalışmamızın esas temelini teşkil eden bilanço konusunu incelememiz gerekmektedir. Bilanço, anonim ortaklığın belirli bir zamandaki malvarlığı ve finansal durumunu özet bir biçimde gösteren tablodur³¹⁵. Bilançonun içeriği YTTK. m.73 kapsamında düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre, Türkiye Muhasebe Standartlarında aksi öngörülmüş olmadıkça bilançoda, duran ve dönen varlıklar, özkaynaklar, borçlar ve dönem ayırıcı hesaplar ayrı kalemler olarak gösterilir ve yeterli ayrıntıya inilerek şemalandırılır. Duran varlıklar içinde işletmeye devamlı surette tahsis edilmiş bulunan varlıklar yer alır. Bilançonun aktif tablosunda, mevcutlarla alacaklar ve varsa zararlar yer alır. Pasif tablosunda ise borçlar gösterilir. Esas sermaye de pasif kısmında yer alır. Aktiflerle pasiflerin denkleştirilmesinden, bilanço karı ya da zararı ortaya çıkar. Bilançoda mahsuplaşma yasağı varlık gösterir. Söz konusu yasağa göre, aktif kalemler pasif kalemlerle, giderler gelirlerle, taşınmazlara ilişkin haklar, bunlarla ilgili yüklerle mahsup edilemez (YTTK. m.72/2). Buna ek olarak bilançoda aktifleştirme yasağı geçerlidir. Bu yasak YTTK. m.74 hükmünde kaleme alınmıştır. Söz konusu düzenlemeye göre, Türkiye Muhasebe Standartlarında aksi öngörülmemişse, işletmenin kuruluşu ve özkaynak sağlanması amacıyla yapılan harcamalar için bilançoaya aktif kalem konulamaz. Bedelsiz olarak elde edilmiş, maddi olmayan duran varlıklar için bilançonun aktifine kalem konulamaz; meğerki, Türkiye Muhasebe Standartlarında aksi öngörülmüş olsun. Sigorta sözleşmelerinin yapılması için gerekli olan giderler aktifleştirilemez; meğerki, Türkiye Muhasebe Standartlarında aksi öngörülmüş olsun.

³¹⁵6762 sayılı TTK. m.74/1'e göre çok genel tanıma göre "Bilanço, envanterde gösterilen kıymetlerin tasnifi ve karşılıklı olarak, değerleri itibarıyla tertiplenmiş bir hülasesidir."; Kural olarak bu zaman, faaliyet yılının son günüdür; PULAŞLI, Şerh2, s.1726, dn.9.

Ortaklık hesaplarının düzgün ve doğru muhasebe ilkelerine uygun şekilde gösterilmesi bilançonun en önemli işlevidir³¹⁶. Başka bir anlatımla, sonuç açıklama, bilançonun temel amacını oluşturmaktadır³¹⁷. Bu anlamda bilanço faaliyetlerin sonucunu yani kar payı dağıtımına esas olan yıllık safi karı göstermektedir³¹⁸. Yıllık bilanço bir sonuç açıklama bilançosu niteliğine sahip olduğu için, ortaklığın ekonomik faaliyetleri, yönetim kurulu üyeleri tarafından gerçekleştirilen işlem ve faaliyetler, ortaklığın gerçek malvarlığı durumu hakkında bilgi vermez³¹⁹. Yine bilançoda yer alan aktif ve pasif kalemlerden yönetim kurulu üyelerinin hesap dönemi boyunca gerçekleştirdikleri işlem ve faaliyetler ve bunların münferit sonuçları hakkında bilgi edinmek olanaklı değildir³²⁰. Bunun nedeni bilanço kapsamında varlık gösteren aktif ve pasif kalemlerdeki göstergeler, gerek geçmiş dönemlerde gerek ilgili hesap döneminde yürütülen işlerin sonucu olarak malvarlığındaki değerleri göstermekle birlikte, ilgili döneme ait işlerin sonuçlarının daha öncekilerden ayrılmasına ve bu değerler ile yönetim kurulu üyeleri tarafından yürütülen işler arasında bağlantı kurulmasına olanak tanımamaktadır³²¹.

Bilançonun çeşitleri, düzenleme amaç ve zamanına göre isimlendirilir. Bu duruma örnek olarak, açılış bilançosu (m.68/1), yılsonu bilançosu (m.68/1), tasfiye bilançosu (YTTK. m.540) ve ara bilanço (YTTK. m.376, SPKur Teb. Seri: IV, No.27, m.9/1,II)³²² gibi. Yeni düzenlemede, açılış ve yılsonu bilançosu finansal tablo olarak ifade edilmektedir (YTTK. m.68/1). Finansal tablolar, tacirin, ticari faaliyetinin başında ve her faaliyet döneminin sonunda, varlık ve borçlarının tutarlarının ilişkisini gösterir (YTTK. m.68/1, 1.cüm.). Ticaret Kanununda anonim ortaklıklar bakımından tek tip

³¹⁶ TEKİL, AŞ, s.481; PULAŞLI, Şerh2, s.1727.

³¹⁷ PULAŞLI, Şerh2, s.1727.

³¹⁸ Fakat ortaklık tüzel kişinin gerçek anlamda kar ve zarar durumunun tespit edilebilmesi açısından bilanço yeterli değildir. Bilanço kar ve zararı gösterse de, bunu ortaya çıkaran işlemleri, gider ve gelirleri doğuran kalemleri ve söz konusu işlemlerin münferit sonuçlarının bilançodan anlaşılması mümkün değildir. Bunlar daha çok kar-zarar hesabından anlaşılabilir; bkz. ŞAHİN, s.124, dn.497.

³¹⁹ ÇAMOĞLU, E., Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulunun Yıllık Raporu Hakkında Düşünceler, İktisat ve Maliye Dergisi, C.XVII, S.12, Haziran 1971, s.540.

³²⁰ Bilanço, iş ve işlemlerin sayısal bir şemasını verir, bu rakamları meydana getiren işlemler hakkında bilgi vermez; bu görüş hakkında bkz. ÇAMOĞLU, Yıllık Rapor, s.540; ŞAHİN, s.125.

³²¹ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. ŞAHİN, s.125.

³²² Bu tebliğde, ara bilanço, ara mali tablo olarak ifade edilmektedir.

bilanço öngörülmemiş, buna karşılık SPK'ya tabi anonim ortaklıklar bakımından SPK Kur tebliğleri ile zorunlu standart genel hesap planı, tip bilanço (bilanço şeması), gelir tablosu öngörülmüş, yönetim kurulu ve denetim kurulu raporlarında hangi bilgilerin yer alacağı, bilanço ve gelir tablosu tespit edilmiştir³²³.

6102 sayılı TTK. m.424 gereği olarak bilançonun ibra kararına esas tutulabilmesi için geçerli muhasebe usul ve esaslarına uygun olarak ve bilanço ilkelerinin öngördüğü biçimde hazırlanması zorunludur. Bilançonun düzenlenmesine ilişkin ilkeler YTTK. m.69 hükmünde düzenlenmiştir. Gerçeklik ilkesi, bilançoya geçirilen değerlerin gerçeğe uygun olmasını, ortaklığın malvarlığı durumu ile aktif ve pasifte yer alan tüm değerlerin kanunda öngörülmüş değerlendirme ölçülerine göre tam, eksiksiz olarak gösterilmesini öngören ilkedir³²⁴. Açıklık ilkesi, bilançonun Türkiye Muhasebe Standartları kapsamında tespit edilen esaslara göre düzenlenmesini belirtir. Bu esaslara göre bilanço, anlaşılabilir bir şekilde ve genel kabul gören muhasebe göstergeleri ve terimleri ile düzenlenmiş olmalıdır³²⁵. Nitekim anonim ortaklıkların bilançosu da, ilgililerin, işletmenin iktisadi ve mali durumu hakkında mümkün olduğu kadar doğru fikir edinebilmeleri bakımından ticari esaslara uygun olarak eksiksiz, açık ve kolay anlaşılabilir düzenlenmelidir³²⁶. Devamlılık ve süreklilik ilkesi, hem biçim ve şema birliği hem de hesapların tutulma ve içeriklerine ait kurallarda devamlılığı zorunlu kılar³²⁷. Bu şekilde aynı kuralların uygulanması sağlanır. Böylelikle birden fazla yıllara ait hesapların karşılaştırılması olanaklı olur. Birlik ilkesi ise ortaklığın faaliyetlerinden

³²³ Standart genel hesap planı ve planın kullanım esasları Tebliği, seri VIII, No.7; RG.01.02.1984/ Standart mali tablo ve raporlara ilişkin hükümler Tebliği, seri VIII, No.2; RG.13.02.1983; ŞAHİN, s.125.

³²⁴ PULAŞLI, Şerh2, s.1728; Bunun anlamı, bilanço anonim ortaklığa ait varlıkların tam listesini vermelidir. Varlıklar listesi, öngörülen ölçüler uygulanarak değerlendirilmelidir, TEKİNALP (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.698, N.1469.

³²⁵ KARAYALÇIN, Y., Muhasebe Hukuku, "Bilanço Hukuku" Kitabının Genişletilmiş 2. Basısı, Ankara 1988, s.82; PULAŞLI, Şerh2, s.1728; Çok sayıda hesaplar tek kalemde toplanmamalı, hesap isimleri anlamlı ve hesabın içeriğine uygun olmalıdır, TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.698, N.1470; ŞAHİN, s.125.

³²⁶ Nitekim açıklık ve doğruluk ilkeleri tacirlerin bilançolarında olduğu gibi anonim ortaklıklarda da temel kuraldır; ARSLANLI, H., Anonim Şirketler IV-V, Anonim Şirketin Hesapları, Anonim Şirketin İnfisalı ve Tasfiyesi, İstanbul 1961, s.5.

³²⁷ PULAŞLI, Şerh2, s.1728.

bir kısmının ya da belirli bir alanın karını öne çıkartıp yıllık sonucun saklanmasının önüne geçer. Doğruluk ilkesi, bilançonun ilgilileri kandırmaya yönelik olarak aldatıcı rakam ve değerlerle kar zarar durumunun mevcut halinden farklı gösterilmemesini gerekli kılar³²⁸. Diğer bir anlatımla, anonim ortaklığın tüm finansal tablo ve raporlarının gerçeği dürüst olarak yansıtması, bunların birbirleriyle uyumlu olması, birbirlerini tamamlamaları bu ilkenin gereğidir. Anonim ortaklıkların yılsonu finansal tablolarında yer alan varlıklar ve borçlarla ilgili değerlemeler, sınırlı olmamak ve Türkiye Muhasebe Standartlarındaki esaslarda dikkate alınarak YTTK. m.78 düzenlemesinde öngörülmüştür. Sermaye Piyasası Kanununa tabi olan anonim ortaklıklar bakımından, mali tablolar ve raporların, SPK. m.16/1 gereği olarak çıkarılan tebliğlerle belirlenen genel kabul görmüş muhasebe kavram, ilke ve standartlarına uygun bir biçimde düzenlenmesi gerekliliği öngörülmüştür.

Bilançonun onaylanması durumunda, bilançodaki kalemlerle ilgili olarak örtülü ibra kararı gerçekleşmiş olur. Bilançoda yer alması gereken kalemlerin eksik ya da yanlış olması, bilançonun eksik ya da yanlış olması anlamına gelir. Bilançoda bulunmayan ya da bulunup da doğru olmayan hususlar hakkında ortaklığın her türlü tazminat hakkı mevcuttur. Bu bakımdan bilançoda yer alacak kalemlerin ortaklığın gerçek durumunu yansıtacak nitelikte olması gerekir. Ancak yeni kanunumuz bakımından bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço ortaklığın gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta “bilinçli hareket edilmişse” onama ibra etkisini doğurmaz. Bu anlamda, 6102 sayılı YTTK.’da bilinçli hareket etme koşulu getirilmek suretiyle, bilanço düzenleyenlerin bilinçli hareket etmemeleri durumunda ibranın geçerli olacağı öngörülmektedir. Bilanço hazırlamak yönetim kurulu üyelerinin en önemli görevlerinden bir tanesidir³²⁹. Bu görevin gereği gibi yerine getirilmemesi yönetim kurulu üyelerinin sorumlu tutulmalarını gerektirir. Ancak yeni düzenleme ile yönetim kurulu üyelerinin kasıtlı olarak gerçeğe aykırı bilanço düzenlemeleri durumu hariç, yanlış ya da yanıltıcı bilanço nedeniyle sorumlu tutulamayacakları hükme bağlanmıştır.

³²⁸ KARAYALÇIN, Muhasebe, s.83.

³²⁹ Her ortaklığın yönetim kurulu üyeleri ortaklık için hesap yılına ilişkin olarak bilanço hazırlamak zorundadırlar; Palmer’s Company Law Annotated Guide to the Companies Act 2006, Chapter 4, Annual Accounts, Second Edition, Sweet&Maxwell, London 2009, s.365

Bilançoda yer alan “alacaklar”, kar zarar hesabında yer alan “kabul edilmeyen giderler” gibi genel nitelik gösteren ifadeler ortaklığın içinde bulunduğu gerçek durumu ortaya koymaz³³⁰. Bilançonun ortaklığın gerçek durumunu ortaya koyması için, borçların kaynakları, tüm alacaklı ve borçluların isim ve sıfatları, borç ve alacakların dayanağı olan işlem ve faaliyetlerin ayrı ayrı kalemler halinde gösterilmesi gerekir. Yönetim kurulu üyelerinin bireysel, ayrı ve özel işlem ve faaliyetleri bilanço kapsamında yer almaz³³¹.

4.3.2 Yıllık Faaliyet Raporu

Yönetim kurulunun devredilemez görevlerinden bir tanesi de yıllık faaliyet raporu hazırlamaktır. Yıllık faaliyet raporu, olağan genel kurul toplantısında yönetim kurulunun bir yıllık faaliyeti hakkında pay sahiplerine bilgi verir. Faaliyet raporu, yönetim kurulu üyeleri tarafından ortaklığın ticari, mali ve ekonomik durumunu ve yerine getirilen işlemlerin özetlerini göstermeye yönelik olarak hazırlanan belgedir. Bilanço ve kar-zarar hesabı ortaklık işlemlerinin rakamsal bir şema verip, bu sonuca götüren işlemler hakkında bilgi vermediklerinden aydınlatma güçleri zayıftır³³². Ortaklık tarafından elde edilen safi karın gösterilmesine ilişkin olan ve sayısal verilere dayanan bilanço ve başarı hesabına göre faaliyet raporu daha çok kar ya da zarar doğuran işlemler hakkından bilgi vermeye yönelik olup yönetim kurulunun faaliyetleri hakkında bilinmesi gerekenleri ortaya koyan asıl kaynaktır³³³. Diğer bir anlatımla, bilanço ve başarı hesabındaki rakamlara ulaştıran işlemler hakkındaki açıklamalar yıllık raporda yer alır. Yıllık faaliyet raporu ortakları ve kamuyu aydınlatmak bakımından bilanço ve kar-zarar hesabını tamamlamaktadır³³⁴. Nitekim ortaklar ibra hakkında

³³⁰ ÇELİK, s.183.

³³¹ ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.201.

³³² ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.227, dn.19b; Yıllık Rapor, s.540-541; ÇELİK, s.190.

³³³ ŞAHİN, s.127.

³³⁴ ÇAMOĞLU, Yıllık Rapor, s.540-541.

olumlu ya da olumsuz bir karar verebilme bakımından gerekli asgari bilgileri bu rapor sayesinde edinebilirler³³⁵.

Yıllık faaliyet raporunun şekli ve içeriği konusunda TTK.'da düzenleyici bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle Çamoğlu³³⁶, raporun asgari içeriğinin kanun ile belirlenmek suretiyle raporun yeterli unsurları ve bilgiyi içermesinin sağlanması gerekliliğini ifade etmektedir. Yazara göre yıllık faaliyet raporunun ayrıntılı olarak düzenlenmesinde yönetim kurulu üyelerinin de menfaatleri bulunmaktadır. Bunun nedeni, yıllık faaliyet raporunun içeriği, ibra kararının kapsamının belirlenmesinde bir ölçü görevi görür. Faaliyet raporunun ayrıca, ibranın kapsamını belirlemede bir ölçü olması sebebiyle, ibrayı değerlendirmeye elverişli ve ortaklık yararlarını koruyucu nitelikte düzenlenmesi gerekir³³⁷.

Bu konuyla ilgili olarak 6102 sayılı yeni kanunda yıllık faaliyet raporunun içeriği hakkında özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Raporun içeriği YTTK. m.516'da belirtilmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, şirketin, o yıla ait faaliyetlerinin akışı ile her yönüyle finansal durumunu, doğru, eksiksiz, dolambaçsız, gerçeğe uygun ve dürüst bir şekilde yansıtır. Bu raporda finansal durum, finansal tablolara göre değerlendirilir. Raporda ayrıca, şirketin gelişmesine ve karşılaşması muhtemel risklere de açıkça işaret edilir. Bu konulara ilişkin yönetim kurulunun değerlendirmesi de raporda yer alır. Yine YTTK. m.516 hükmünün 2. fıkrasında yönetim kurulu faaliyet raporunun ayrıca içermesi gereken diğer hususlar belirtilmektedir. Bahsedilen bu son maddede dikkat çeken nokta ise, tüm yönetim kurulu üyeleri ile üst düzey yöneticilere ödenen ücret, prim, ikramiye gibi mali menfaatler, ödenekler, yolculuk, konaklama ve temsil giderleri, ayni ve nakdi imkanlar, sigortalar ve benzeri teminatlar hakkında faaliyet raporunda bilgi verilmesinin açık bir biçimde öngörülmesidir (YTTK. m.516/2-c). Kanunun TBMM'de görüşülmesi sırasında kabul edilen bir önergeyle YTTK. m.516'ya yeni bir fıkra eklenmiş ve gerek anonim şirket gerek şirketler topluluğu bakımından hazırlanacak yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun zorunlu asgari içeriğinin Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

³³⁵ AYTAÇ, İbra, s.92.

³³⁶ ÇAMOĞLU, Yıllık Rapor, s.540 vd.

³³⁷ ÇELİK, s.190; AYTAÇ, İbra, s.92; ÇAMOĞLU, Yıllık Rapor, s.543.

Tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle ayrıntılı bir biçimde düzenlenmesi gereği hükme bağlanmıştır (YTTK. m.516/3). 6102 sayılı kanunumuzda finansal tablolara ilişkin olarak açıkça, faaliyet raporlarına ilişkin olarak ise örtülü bir şekilde dürüst rejim ilkesine dikkat çekilmiş ve sözü geçen belgelerin bu ilkeye göre düzenlenmesi yükümlülüğü öngörülmüştür (YTTK. m.515).

6762 sayılı TTK. kapsamında bilançoların kamuya açıklanması söz konusu değildir. Buna karşılık, Sermaye Piyasası Kanununa tabi olan ortaklıklar bakımından SPK m.16'ya göre çıkarılacak tebliğlerle yayınlanma yoluyla kamuya açıklama yükümlülüğü mevcuttur. Nitekim 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunumuz da SPK'ya tabi olmayan ortaklıklar bakımından da kamuyu aydınlatma ilkesinin öngörülmüştü. Kanun koyucu söz konusu yeni düzenleme ile gerek anonim ortaklığın gerek topluluğun finansal tabloları ile yönetim kurulu yıllık faaliyet raporunun, kar dağıtımına ilişkin genel kurul kararının ve denetçi tarafından YTTK. m.403 kapsamında verilen görüş ile buna ilişkin genel kurul kararının, bilanço gününden itibaren altı ay içinde Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilmesini ve ortaklığın internet sitesine de eklenmesini zorunlu kılmıştı. Bu konuda sorumluluk da, YTTK. m.514 ve m.516'da olduğu gibi anonim ortaklığın yönetim kuruluna yüklenmişti³³⁸. Ancak söz konusu düzenleme 26.06.2012 tarihinde kabul edilen 6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu İle Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun m.43 ile kaldırılmıştır³³⁹.

4.3.3 Kar Zarar Hesabı

Kar zarar hesabı, hesap yılına ilişkin tüm gelir ve giderlerin sonucunun, kar ya da zarar şeklinde gösterildiği belgedir³⁴⁰. Kar zarar hesabı, ortaklık malvarlığı kapsamına dahil

³³⁸ Son Tasarı kapsamında bu belgelerin "Türkiye genelinde yayın yapan günlük tirajı en az ellibin olan bir gazetede" ilan edilmesi öngörülmüş ise de, Adalet Komisyonu bu şekilde bir ilanın ortaklığa yükleyeceği yüksek maliyeti dikkate alarak sözü geçen cümleyi madde metninden çıkarmıştır; KENDİGELEN, YTTK, s.370.

³³⁹ 30.06.2012 tarih ve 28339 sayılı RG.

³⁴⁰ TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.697, N.1468; ŞAHİN, s.126; ÇELİK, s.188.

olan ve ortaklık malvarlığından çıkan değerler ile safi kar ya da zararı doğuran kaynakları göstermesi nedeniyle, yönetim kurulu üyelerinin faaliyetlerinin değerlendirilebilmesine olanak verir³⁴¹. Fakat 6762 sayılı Kanun kapsamında kar zarar hesabının nasıl hazırlanacağı, asgari bir şeması ve içeriği ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Nitekim TTK.m.362 hükmüne karşılık gelen YTTK.m.437’de de kar zarar hesabına yer verilmemiştir.

Çoğunluk görüşüne göre³⁴², bilanço kelimesi geniş anlamda kullanılmaktadır. Bu bakımdan bilanço, kar zarar hesabı ve yıllık faaliyet raporunu da kapsar. Bu sonuç YTTK. m.424 düzenlemesinin bir gereğidir. Zira pay sahiplerinin ibra hakkında karar verebilmeleri bakımından ibrayı gerektiren sebepleri ve kaynakları da öğrenmeye ihtiyaçları vardır. Bu bilgileri ise kar ve zarar hesabı verir. Bu açıdan yönetimin faaliyetini ve başarısını değerlendirmede kar ve zarar hesabının önemi çok fazladır. Bu bakımdan bilançoda olduğu gibi, kar ve zarar hesabının da tam, doğru ve kolay anlaşılabilir bir biçimde düzenlenmesi gerekir.

Bu konuda diğer bir görüşe göre³⁴³, bilanço kelimesinin geniş yorumlanması mümkün değildir. Bunun nedeni ise, kar ve zarar hesabı, ileri sürüldüğü gibi kanun koyucu tarafından bilanço kadar önemsenmemiştir. Kar ve zarar hesabının nasıl düzenlenmesi gerektiği konusunda dahi kanunda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Uygulama bakımından da bu hesabın düzenlenmesi bir formaliteden ibarettir. Bu açıdan en azından Türk Hukuk uygulaması bakımından çoğunlukla tam ve doğru düzenlenmeyen bir kar ve zarar hesabının bilançoya dahil edilmesi örtülü ibra kararının verilmesini imkansız kılar. Bu şekilde ağır bir sonucun yorum yoluyla kabul edilmesi olanaklı değildir.

4.3.4 Denetim Raporu

Anonim ortaklık denetçilerinin görevi, genel olarak ortaklığın iş ve işlemlerini denetlemektir. Denetçilerin yapacağı bu denetim şekli ve maddi denetim olmak üzere

³⁴¹ KARAYALÇIN, Muhasebe, s.95; ŞAHİN, s.127; ÇELİK, s.188.

³⁴² ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.227; AYTAÇ, İbra, s.92.

³⁴³ ÇELİK, s.189.

iki kısımda gerçekleştirilebilir. Asıl önemli olan maddi denetimdir³⁴⁴. Bu nedenle denetçilere tüm bilgi ve belgelerin verilmesi gerekir (YTTK. m.401). Özellikle ortaklığın yönetim kurulu, finansal tabloları ve yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunu düzenlettirip onaylayarak, denetçiye verir. Bu konuda bir sınırlama yapılamaz.

Denetçiler, olağan genel kurul toplantılarında yıllık rapor, bilanço, kar ve zarar hesapları ile ortaklığın durumu hakkında genel kurula bilgi verirler. Buna ek olarak, pay sahipleri tarafından açıklanması istenen hususlar hakkında da bilgi vermek zorundadırlar. Nitekim yapılan denetim sonucunda denetçi tarafından ikisi asgari zorunlu olmak üzere toplam üç yazılı rapor düzenlenmesi ve yönetim kuruluna sunulması (YTTK. m.402/7) hükme bağlanmıştır. Yeni düzenlemeye göre, denetçi, yapılan denetim türü, kapsamı, niteliği ve sonuçları hakkında, gereken açıklıkta, anlaşılır, basit bir dille yazılmış ve geçmiş yılla karşılaştırmalı olarak hazırlanmış, finansal tabloları konu alan bir rapor düzenlemekle yükümlüdür (YTTK. m.402/1).

Bu raporun dışında ayrı bir rapor halinde, yönetim kurulunun, ortaklığın ya da topluluğun durumu hakkındaki yıllık faaliyet raporunda yer alan irdelemeleri, denetçi tarafından, finansal tablolar ile tutarlılığı ve gerçeğe uygunluğu açısından değerlendirilir (YTTK. m.402/2). Bu düzenleme, denetçinin yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporuna ilişkin denetimiyle ilgilidir. Bu denetim, ayrı bir rapora bağlanır. Bunun nedeni, denetçinin, kural olarak, yıllık faaliyet raporunu denetlememesi, denetleyebilecek imkanlara sahip olmamasıdır. Nitekim yıllık faaliyet raporunda yalnızca finansal tablolar hakkında bilgiye yer verilmemekte bu rapor aynı zamanda, plan ve projeksiyonları, istihdam durumunu, pazar payını, pazarlamayı ve benzeri durumları da içermektedir³⁴⁵. Finansal tablolara yönelik kısımların ya da tamamen raporun denetçi tarafından denetlenmesi mümkün değildir. Zira düzenlemede, yıllık faaliyet raporunun hangi noktalara özgüleneceği açık bir biçimde ifade edilmektedir.

Ortaklığın yıllık raporunun denetiminde, ortaklığın ve topluluğun yılsonu finansal tablolarıyla denetçinin denetleme sırasında edindiği bilgilerin uyum gösterip göstermediği ve ortaklığın yıllık raporunun, ortaklığın genel durumuna ilişkin olarak

³⁴⁴ AYTAC, İbra, s.95.

³⁴⁵ PULAŞLI, Şerh1, s.1125.

yerinde bir takdim niteliğini taşıyıp taşımadığının ortaya konulması gerekmektedir³⁴⁶. Denetçilerin, incelemeleri sonucunda tespit ettikleri, usulsüzlük, hata ya da yolsuzlukları, kanun veya esas sözleşme hükümlerine aykırı bulunan hususları raporlarında açıklamaları gerekmektedir³⁴⁷. Denetim raporu yönetim kurulu üyelerinin faaliyetlerinin denetlenmesinden çok hesapların denetlenmesinden meydana gelmektedir.

Denetçilerin birden fazla olması durumunda raporun kurul halinde verilmesi gerekir. İki denetçinin bulunduğu durumda denetçilerin ortak rapor üzerinde anlaşamamaları halinde ayrı ayrı iki rapor düzenlemeleri mümkündür³⁴⁸. Söz konusu durumda denetçilerden bir tanesi rapor vermişse, bu rapor da genel kurulda görüşülebilir³⁴⁹.

Yapılan denetim sırasında YTTK. m.398/4 kapsamında, yani YTTK. m.378 hükmünde öngörülen riskin erken saptanması ve yönetimi komitesine ilişkin bir değerlendirme yapılmışsa, bunun sonuçlarının da denetçi tarafından ayrı bir raporda belirtilmesi zorunludur (YTTK. m.402/6). Bu hükümde sözü geçen raporun düzenlenmesi denetim çerçevesinde bir değerlendirme yapılması şartına bağlanmış gibi anlaşılmaktaysa da, YTTK. m.398/4 kapsamında denetçinin bu konuda ayrı bir rapor düzenleyerek denetim kuruluna sunması her halde zorunludur³⁵⁰. Hazırlanacak raporların içeriklerine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler YTTK. m.203/3-5 hükümlerinde yer almaktadır. Nihayet denetçi, raporunu imzalar ve yönetim kuruluna sunar (YTTK. m.402/7).

Olağan genel kurulda denetçi raporu olmadan alınan kararlar batıldır. Nitekim YTTK. m.397/2 hükmüne göre, denetçinin denetiminden geçmemiş finansal tablolar ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu düzenlenmemiş hükmündedir. Buna ek olarak, m.402 hükmünde düzenlenen denetim raporunun içeriği, m.403 hükmünde yer alan denetçinin denetimin sonucunda vereceği görüş yazısı birlikte değerlendirildiğinde, denetçi raporu olmadan, genel kurulun finansal tablolar ile yıllık raporları onaylayamayacağı ve bilanço karının kullanım şekli hakkında karar veremeyeceği,

³⁴⁶ PULAŞLI, Şerh1, s.1126.

³⁴⁷ AYTAC, İbra, s.96; ŞAHİN, s.128.

³⁴⁸ ÇELİK, s.191.

³⁴⁹ İMREGÜN, AO, s.262.

³⁵⁰ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. KENDİGELEN, YTTK, s.254.

yönetim kurulu üyelerini ibra edemeyeceği kabul edilebilir. Açıkladığımız kurallara aykırı olan genel kurul kararı, pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkına aykırı nitelik taşır. Dolayısıyla anonim ortaklığın temel yapısını bozması nedenine ilişkin olarak batıl bir karar niteliğinde olur.

Yeni kanunda “Denetleme” başlıklı toplam on maddeden oluşan bu bölüm bütünüyle yenidir. Söz konusu bu düzenleme ile en küçük bir uzmanlık gerektirmeyen “iç denetleme” şeklinde tanımlanabilecek 6762 sayılı TTK. sistemi tamamen sona erdirilmiştir. Yeni düzenlemede “bağımsız dış denetim” olarak tanımlanabilecek, anonim ortaklığın muhasebesinin (finansal tablolar ile raporlarının), yine genel kurul tarafından seçilen, bağımsız ve uzman kişiler aracılığı ile denetlenmesi sistemi öngörülmüştür³⁵¹.

4.3.5 Görüş Yazıları (YTTK. m.403)

Denetçi, denetim faaliyeti sonunda, rapor dışında ayrıca görüş yazısı³⁵² da yazmak yükümlülüğü altındadır. Denetçinin hazırlayacağı görüş yazısı ancak şu dört yazıdan bir tanesi olabilir:

Olumlu görüş yazısı: Denetlenen finansal tablo ve raporların kanun ve esas sözleşme hükümlerine uygun olması durumunda verilir. Diğer bir anlatımla, denetçi, olumlu görüş verdiği takdirde yazısında, öncelikle 398. madde ve Türkiye Muhasebe Standartlarına göre yapılan denetimde, Türkiye Muhasebe Standartları ve diğer gereklilikler açısından herhangi bir aykırılığa rastlamadığını; denetim sırasında elde edilen bilgilere göre, ortaklığın ya da topluluğun finansal tablolarının doğru olduğunu, malvarlığı ile finansal duruma ve karlılığa ilişkin resmin gerçeğe uygun bulunduğunu ve

³⁵¹ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. KENDİGELEN, YTTK, s.245-246.

³⁵² Gerekçede yazı denilmesinin nedenleri şunlardır: 1-Rapor ifadesi kullanılsaydı 402. maddede yer alan denetçi raporu ile karışabilir, hatta onun bir sonucu olarak görülebilirdi. Buradaki amaç, denetçinin ayrı bir yazı vererek sonuç açıklamasıdır. 2-“Görüş” kelimesi öznel bir değerlendirmeyi belirtmez. Uluslararası standartlara göre ulaşılan sonucu belirtir. 3-Kaynakta kullanılan “not” kelimesinin kavrama uygun olmadığı düşünülmüştür.

tabloların bunu dürüst bir şekilde yansıttığını belirtir³⁵³ (YTTK. m.403/1). Görüş yazısında, yönetim kurulunun finansal tablolara ilişkin konular açısından sorumluluğunu gerektirecek bir sebebin mevcut olmadığına, varsa buna işaret edilir (YTTK. m.403/2).

Sınırlı olumlu görüş yazısı: Çekinceleri varsa denetçi, olumlu görüş yazısını sınırlandırabilir veya olumsuz görüş verebilir. Finansal tabloların ortaklığın yetkili kurulları tarafından düzeltilebilecek aykırılıklar içerdiği durumlarda verilir. Söz konusu aykırılıkların tablolarda açıklanmış sonuca etkilerinin kapsamlı ve büyük olmadığı durumlarda verilir. Sınırlamanın konusu, kapsamı ve düzeltmenin nasıl yapılabileceği sınırlandırılmış olumlu görüş yazısında açıkça gösterilir.

Olumsuz görüş yazısı³⁵⁴: Ortaklığın yılsonu finansal tabloları ile yıllık raporunun Türkiye Muhasebe Standartları ile kanuna ve/veya esas sözleşmenin finansal raporlama hükümlerine uygun olmadığını ifade eder. Bu yazı yöneticilerin sorumluluğuna dayanak oluşturan bir belge olarak benimsenebilir. Olumsuz görüş yazısının sonuçları ağırdır. Bu bakımdan denetçi, geniş kapsamlı aykırılıkların bulunması, durumun açık ve ispatlanmış olması durumunda bu yazıyı vermelidir.

Görüş vermekten kaçınma: 6102 sayılı yeni kanununda denetçinin bazı koşullarla görüş vermekten kaçınabileceği de açıkça hükme bağlanmıştır. Buna göre, ortaklığın muhasebesinde ve finansal tablolarında, kanunun denetleme bölümündeki hükümlere uygun denetleme yapılmasına ve sonuçlara ulaşılmasına imkan vermeyen miktarda belirsizliklerin bulunduğu ya da ortaklık tarafından denetlenecek hususlarda önemli kısıtlamaların yapıldığı durumlarda denetçi, bunları ispatlayabilecek delillere sahip olmasa bile, gerekçelerini açıklayarak görüş vermekten kaçınabilir (YTTK. m.403/4).

³⁵³ Türkiye Muhasebe Standartları gereği gibi uygulanmış olup da, yalnızca sonucu değiştirmeyen ya da etkilemeyen bazı aykırılıklar varsa; temel hatalar, aldatmalar, hileler, aykırılıklar, peçelemeler, gizlemeler, başka türkü göstermeler söz konusu değilse; belgesiz kayıt yapılmamışsa, dayanak belgeler gerçekse, envanterle oynanmamış ise; aykırılıklar önemli tutarlara varmayan, ihmal edilebilen tahsil/tahakkuk ilkesi benzeri uygulamalardan, ıskontolardan, değer düzeltmelerinden hatta akti fleştirmelerden doğuyorsa, sınırlı olumlu görüş yazısı verilebilir; bkz. PULAŞLI, Şirketler, s.698.

³⁵⁴ Olumsuz görüş yazısı ortaklığın kurumlar vergisi beyannamesi vermesi yükümünü ortadan kaldırmaz. Bu beyannamenin hazırlanmasına, matrahın belirlenmesine olumsuz etki yapmaz. Bunun nedeni, Türk hukukunda ticari ve mali bilanço tamamen ayrılmış olup ilkeleri de birbirinden farklıdır.

Hazırlanacak bu görüş yazılarının içeriği hakkında maddede bazı ilkeler belirtildiği gibi, görüş geçici 3. maddede öngörülen kurumun belirlediği şekilde ve herkesin anlayabileceği bir dille yazılır (YTTK. m.403/2, 2.cümle). Zira açık anlatım ve bildirim ilkesi bu düzenlemede kapsamında varlık gösterir³⁵⁵.

Olumsuz görüş ile sınırlı olumlu görüşün sonuçları bakımından YTTK. m.403/5'te özel bir düzenleme kaleme alınmıştır. Ancak bu düzenleme 6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu İle Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Daire Kanun³⁵⁶ m.20 ile değiştirilmiştir. Düzenlemenin son hali³⁵⁷, “Olumsuz görüş yazılan hâllerde yönetim kurulu, görüş yazısının kendisine teslimi tarihinden itibaren dört iş günü içinde, genel kurulu toplantıya çağırır ve genel kurul yeni bir yönetim kurulu seçer. Esas sözleşmede aksi öngörülmemişse, eski yönetim kurulu üyeleri yeniden seçilebilir. Yeni yönetim kurulu altı ay içinde, kanuna, esas sözleşmeye ve standartlara uygun finansal tablolar hazırlar ve bunları denetleme raporu ile birlikte genel kurula sunar. Sınırlı olumlu görüş verilen hâllerde genel kurul, gerekli önlemleri ve düzeltmeleri de karara bağlar.” şeklindedir.

4.3.6 Özel Denetim Raporu (YTTK. m.438-444)

Temel bir azınlık hakkı olarak öngörülmesine rağmen, uygulanma aşamasında birtakım sorunlarla karşılaşılan özel denetçi hakkındaki TTK. m.348 düzenlemesinin yerine, yeni

³⁵⁵ PULAŞLI, Şirketler, s.697.

³⁵⁶ 30.06.2012 tarih ve 28339 sayılı RG.

³⁵⁷ 6102 sayılı YTTK. m.403/5 düzenlemesinin önceki hali, “Olumsuz görüş yazılan veya görüş verilmesinden kaçınılan durumlarda genel kurul, söz konusu finansal tablolara dayanarak, özellikle açıklanan kâr veya zarar ile doğrudan veya dolaylı bir şekilde ilgili olan bir karar alamaz. Bu hâllerde yönetim kurulu, görüş yazısının kendisine teslimi tarihinden itibaren dört iş günü içinde, genel kurulu toplantıya çağırır ve görevinden toplantı gününde geçerli olacak şekilde istifa eder. Genel kurul yeni bir yönetim kurulu seçer. Yeni yönetim kurulu altı ay içinde, kanuna, esas sözleşmeye ve standartlara uygun finansal tablolar hazırlar ve bunları denetleme raporu ile birlikte genel kurula sunar. Sınırlı olumlu görüş verilen hâllerde genel kurul, gerekli önlemleri ve düzeltmeleri de karara bağlar.” şeklinde kaleme alınmıştır.

kanunda oldukça ayrıntılı bir düzenleme yapılmıştır. Bu şekilde “özel denetim isteme hakkı” konusunda tamamen farklı bir sistem benimsenmiştir³⁵⁸.

Pay sahipleri, genel kurulda gerek yönetim kurulu üyeleri gerek denetçiler tarafından yapılan sözlü açıklamalardan tatmin olmazlar ya da hesaplarda şüpheli noktalar görürlerse, özel bir denetçi atanmasını isteyebilirler. Yeni düzenlemede her bir pay sahibinin, bazı şartlarla genel kuruldan özel denetçi atanmasını talep edebileceği hükme bağlanmıştır (YTTK.438/1). Hakkın kullanılmasının ön şartı ise, ilgili soruna ilişkin bilgi alma veya inceleme hakkının daha önceden kullanılmış olmasıdır (YTTK. m.438/1).

Yapılan denetim faaliyeti neticesinde özel denetçi tarafından, ortaklık sırları da korunarak, ayrıntılı bir rapor hazırlanır (YTTK. m.442/1). Fakat bu rapor derhal özel denetçi atanmasını talep eden azınlığa tebliğ edilmez. Aksine mahkeme öncelikle raporu ortaklığa tebliğ edecek ve ortaklık sırlarının ya da korunmaya değer diğer menfaatlerinin zarara uğrayacağı yönünde muhtemel bir itirazı da karara bağlayacaktır (YTTK. m.442/2). Bu aşamadan sonra azınlığa sunulacak rapor hakkında mahkeme, gerek ortaklığa gerek talep sahiplerine değerlendirmelerini bildirmek ve ek soru sormak imkanı da tanıyacaktır (YTTK. m.442/3)³⁵⁹.

Son olarak, özel denetçi atanmış ise sonuç alınıncaya kadar ibra kararı verilmemesi gerekir. Fakat sonucun olumlu olması koşulu ile ibra kararının önceden verilebileceği ifade edilmektedir. Özel denetimin sonuçlandırılmasından sonra ise genel kurul ibra kararı verip vermemekte serbesttir. Eğer ibra kararı önceden verilmiş ve özel denetim ile hesapları ve ibra kararını değiştiren ya da etkileyici sonuçlar ortaya çıkmışsa ibra kararı iptale tabi olur³⁶⁰.

³⁵⁸ Bu konuda köklü değişiklikler yapılmasından dolayı yeni kanunun yürürlüğe girmesinden önce atanan, ancak henüz raporunu vermeyen özel denetçinin, isterse tazminat ödemeksizin ve herhangi bir yaptırımla karşı karşıya kalmadan görevinden ayrılabilmesi, aksi takdirde görevini YTTK. hükümlerine uygun bir şekilde yerine getirmekle yükümlü olduğu özel olarak düzenlenmiştir; KENDİGELEN, YTTK, s.292.

³⁵⁹ Ortaklık sırlarının korunması amacıyla getirilen bu düzenleme amaca uygun görünmekte ise de, yargılamanın ülkemizdeki mevcut işleyişi dikkate alındığında bu amacın gerçekleşmesinin zor olduğunu en azından uzun zaman alacağını belirtmek yerinde olur; KENDİGELEN, YTTK, s.295.

³⁶⁰ AYTAÇ, İbra, s.99.

4.3.7 Yönetim Kurulu Üyelerinin Sözlü Açıklamaları

Bilanço, kar zarar hesabı ve yıllık faaliyet raporunda yer alan hesap ve bilgilerin yeterince açık olmaması halinde sözlü açıklamalarla konunun açıklığa kavuşturulması mümkündür. Bu sebeple ibra kararının kapsamının belirlenmesine yararlanılabilecek diğer bir kaynakta sözlü açıklamalardır. Nitekim pay sahiplerinin yönetim kurulu üyelerinden istedikleri bilgiyi alamamaları durumunda, yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerden genel kurulda sözlü açıklama yapılmasını talep hakları vardır. Zira pay sahibinin bilgi alma hakkını düzenleyen YTTK. m.437/2 hükmünde, pay sahibinin genel kurulda yönetim kurulu ve denetçilerden yönetim işleri hakkında bilgi verilmesini isteme hakkı açıkça öngörülmüştür. Bu bakımdan pay sahibinin genel kurulda sözlü açıklama talep hakkının yasal dayanağı oluşturulmuştur.

Sözlü açıklamalar yönetim kurulunun gerek görmesi üzerinde yapılabileceği gibi pay sahibinin tarafından sorulan soru üzerinde de yapılabilir³⁶¹. Gerek bu gibi talepler üzerine gerek herhangi bir talep olmadan yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin sözlü olarak yapmış oldukları açıklamaların içerdiği bilgiler genel kurula sunulmuş sayılır. Yapılan sözlü açıklamalar sonucunda öğrenilen bilgilerin genel kurula sunulduklarının tespit edilebilmesi bakımından kayıt tutulmasında ya da açıklamaların içerdiği konu başlıklarının tutanağa geçirilmesi yerinde bir davranış olur³⁶².

4.4 İBRA KARARININ ZAMAN BAKIMINDAN KAPSAMI

Genel kurul tarafından alınmış geçerli bir ibra kararı kural olarak son hesap dönemine ilişkindir. Son hesap döneminin tamamı için verilir. Diğer bir anlatımla, hesap dönemi sonunda toplanan olağan genel kurulda alınan ibra kararı kural olarak bilançonun ait olduğu ilgili hesap dönemine ilişkin olarak hüküm ifade eder³⁶³.

³⁶¹ AYTAÇ, İbra, s.94.

³⁶² ÇELİK, s.193.

³⁶³ ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.198.

Hesap döneminin sona ermesinden sonra ancak genel kurul toplantısından önce yapılan işlem ve faaliyetler, bir sonraki hesap dönemine ait sayılırlar. Bu hususlar bir sonraki hesap dönemi bilançosunun konusunu oluştururlar. Yine kural olarak ibra kararı bir önceki hesap dönemine ait iş, işlem ve faaliyetleri de kapsamaz³⁶⁴. Bununla beraber bilançonun kapsamı daraltılarak bazı işlemlerin onaylanması ya da belli bir dönem içerisinde yapılan işlemlerin bilançonun onayı dışında tutulması da olanaklıdır. Aynı şekilde bilançonun kapsamının genişletilerek geçmiş dönemleri kapsayacak biçimde onaylanmasında da herhangi bir engel yoktur³⁶⁵. Öte yandan, ibra kararı geleceğe yönelik olmaz.

³⁶⁴ ATAN, s.64; ÇELİK, s.182; AYTAÇ, İbra, s.101; ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.198.

³⁶⁵ TEKİL, AŞ, s.228; ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.198; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.228; ÇELİK, s.183.

5. İBRA KARARININ ALINMASI

5.1 İBRA KARARININ ŞARTLARI

5.1.1 Kuruluş Dönemine İlişkin Şartlar

6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunumuzda kurucularla birlikte, anonim ortaklığın tüzel kişilik kazanmasından hemen sonra göreve başlayan ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin de sorumlulukları düzenlenmiştir. Söz konusu sorumluluğun ibra kararı ile ortadan kaldırılması olanaklıdır (YTTK. m.559). Ancak ibra kararının alınması bakımından bazı şartların gerçekleşmesi gerekmektedir.

Yeni Türk Ticaret Kanununun 559. maddesine göre kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin, ortaklığın kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumlulukları, ortaklığın tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yoluyla kaldırılamaz. Türk Ticaret Kanununun 559. maddesi yalnızca kuruluş ve sermaye artırımından doğan sorumluluğa ilişkin bir düzenleme olup kuruluştan sonraki aşamalarda uygulanma olanağı söz konusu değildir. Nitekim bu durum Yargıtay kararlarında da açık bir şekilde ifade edilmektedir³⁶⁶.

Yeni Ticaret Kanunu m.559 düzenlemesinin amacı, ortaklığın kuruluş işlemlerinden dolayı ortaklık alacaklıları ile münferit pay sahiplerine karşı sorumlu olan kurucu, yönetim kurulu üyesi ile denetçilerin kuruluş işlemleri ve sermaye artırımını bittikten hemen sonra, sulh ve ibra ile sorumluluktan bir an önce kurtulmalarına mani olmaktır. Bu konuda belirtmek gerekir ki, TTK. m.310 hükmünde hem sulh hem de ibraya yer verilmiş olmasına rağmen madde başlığının yalnızca ibra olarak kaleme alınması

³⁶⁶ Yarg. 11.HD. T.03.11.1983, E.1983/3523, K.1983/4748,(www.kazanci.com, 08.04.2012, 13.01). Ortaklığın kuruluş işlemleri için ortaklığın tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra söz konusu olamaz. Ancak madde metninde anılan kişilerin ortaklığın tescilinden itibaren yaptıkları işlemlerde sulh ve ibra yapılabilir, Gönen ERİŞ, Ticari İşletme ve Şirketler, Cilt 2, Seçkin Yayıncılık, 4. Bası, Ankara 2007, s.1669.

eleştirilebilecek bir noktadır. Bu nedenle madde metninde yer alan “sulh ve ibra” ifadesinin “sulh veya ibra” şeklinde düzeltilmesi ya da madde başlığının yalnızca “ibra” değil “sulh ve ibra” olarak değiştirilmesi gerekir. Bu konuda yeni düzenlemeye baktığımızda YTTK. m.559 hükmünde de bu konuda herhangi bir değişiklik yapılmamış olduğunu görebilmekteyiz.

6102 sayılı YTTK. m.559 hükmünde sulh ve ibra olmak üzere iki tane sona erme sebebine yer verilmişse de, bu hükmün sulh ve ibra kararının dışında kabul, feragat, tahkim, kusursuzluğun ispatı gibi diğer sona erme sebeplerini de kapsadığı ifade edilmektedir³⁶⁷. Bu anlamda bahsedilen bu yollarla da sorumluluğun kaldırılmaması gerektiği belirtilmektedir.

Yeni TTK. m.559 kişi bakımından kurucular, yönetim kurulu üyeleri ve denetçileri kapsar³⁶⁸. Kimlerin kurucu sayılacağı yeni düzenlemede tanımlanmıştır. YTTK. m.337/1 hükmüne göre, pay taahhüt edip esas sözleşmeyi imzalayan gerçek ve tüzel kişiler kurucudur. Yine pay taahhüdü ve esas sözleşmenin imzalanması işlemlerinden birini üçüncü bir kişinin hesabına yapan kişiler de kuruluştan doğan sorumluluk açısından kurucu sayılırlar (YTTK. m.337/2). Öte yandan, TTK.’nın yeni düzenlemesinde tedrici kuruluş kaldırılıp, payların halka arzı öngörüldüğünden, 6762 sayılı TTK. m.278/II düzenlemesinde yer alan “esas mukaveleyi tanzim ve imza etmeksizin paradan başka bir şeyi sermaye olarak koyan kişi de kurucu sayılır” şeklindeki hüküm de artık geçerliliğini kaybetmiştir.

6102 sayılı YTTK. m.559 kapsamında, kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin, ortaklığın kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumluluktan kurtulabilmeleri birtakım şartların gerçekleşmesine bağlıdır. Söz konusu şartların neler olduğu aşağıda başlıklar halinde incelenmiştir.

³⁶⁷ DOMANİÇ, Hukuki Mesuliyet, s.96.

³⁶⁸ YTTK. m.559 kapsamında adı geçen diğer kişiler, yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerdir. Ancak madde metninde açık bir biçimde ifade edilmese de söz konusu düzenlemede kastedilen ilk yönetim kurulu ve denetçilerdir. Bu sebeple yeni düzenlemede madde metnine “ilk” kelimesinin eklenmesi doğru bir yaklaşım olurdu.

5.1.1.1 Süre

Çoğunluk sistemi ile idare edilen her toplulukta ve özellikle anonim ortaklıklarda, yönetici konumunda olan kimselerle, kendilerini bu konuma getiren çoğunluğun, ortaklığı, şahsi isteklerini ya da kendi çıkarlarını hedef tutarak değil, ortaklık tüzel kişiliğinin menfaatlerini en üstte tutarak idare etme yükümlülüğü vardır³⁶⁹. Ancak ortaklığın kurulduğu ilk yıllarda, ilk yönetim kurulu üyeleri kurucular tarafından seçildiklerinden ve çoğunlukla kurucular aynı zamanda ilk yönetim kurulu üyelerini oluşturduklarından, kurucuların ilk yönetim kurulu üyelerinin üzerinde etkisi çok fazladır. Diğer bir anlatımla, kuruluş işlemlerinden doğan sorumluluğun ortadan kaldırılmasına ilişkin olarak dört yıllık sürenin öngörülmesinin nedeni, kurucuların genellikle kuruluş aşamasında ortaklığa hakim bulunmaları, ilk yönetim kurulu ve denetçilerin seçiminde etkin rol oynamaları, kurucuların, ilk yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin kuruluş sırasında etkinliklerinin fazla olmasıdır. Nitekim bu sebeplerden dolayı yapılan bazı yolsuzlukların saklanması ve bunlara rağmen ilgililerin hemen ibra kararı ile sorumluluktan kurtarılmaları ve bu sebeple diğer pay sahiplerinin ve ortaklık alacaklılarının menfaatlerinin zarar uğratılmasını engelleme amacı mevcuttur³⁷⁰. Bu anlamda, kuruluşa ve kuruluşu takip eden ilk yıllarda kurucuların ve yönetim kurulu üyelerinin üstünlüğünün devam edeceğine inanıldığından dört yıllık süre içinde ortaklığın kuruluştan doğan sorumluluk davasından sulh ve ibra yoluyla vazgeçme imkanı YTTK. m.559 düzenlemesi ile sınırlandırılmıştır³⁷¹. Dört yıllık sürenin dolmasından önce anonim ortaklık genel kurulu tarafından ibra kararı alınmasının olanaklı olmamasına karşılık, kurucuların ve yönetim kurulu üyelerinin ibrası

³⁶⁹ DOĞANAY, İ., Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre, Anonim Şirketlerde, Azınlıkta Kalan Pay Sahiplerinin, Genel Kurul Kararlarını İptal Ettirebilmeleri Hali, İmran Öktem'e Armağan, Sevinç Matbaası, Ankara 1970, s.363.

³⁷⁰AYTAÇ, İbra, s.106; DOMANIÇ, Hukuki Mesuliyet, s.80; ŞENER, O. H., Anonim Ortaklıklarda Azınlık Pay Sahiplerinin Kuruluştan Doğan Sorumluluğun Sulh veya İbra Yoluyla Sona Erdirilmesine Engel Olabilme Hakkı, Yargıtay Dergisi, 1991/1-2, s.92; ATAN, s.67; AVCI, s.82.

³⁷¹ Bu düzenleme kuruluş işlemlerinin ibrasına yönelik olduğundan, diğer işlemlerle ilgili olarak açık ibra kararı alınabilir. Yine hesap dönemi sonunda bilançonun onaylanması ile örtülü ibra kararı alınabilir. Fakat bu kararların kuruluştan doğan sorumluluğu kapsamı mümkün değildir. Bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz. ÇELİK, s.121.

konusunun ancak ibra davası yolu ile mahkeme huzurunda çözümlenebileceği doktrinde ileri sürülmüştür³⁷².

Ortaklığın tescil tarihinden itibaren dört yıllık süre geçmeden kurucularla, ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler, sorumluluklarından ibra edilirse bu işlem geçerli olmaz³⁷³. Bu sebeple açılacak sorumluluk davasında davalılar dört yıl geçmeden alınan ibra kararına dayanamazlar³⁷⁴. Bununla birlikte dört yıl geçmeden ibra kararının alınması durumunda bu kararın hükümsüzlüğünün ne olduğu hususu doktrinde tartışmalıdır. Bu konuda İmregün'e göre³⁷⁵, dört yıllık sürenin geçmesinden önce ibra kararının alınmasının yaptırımı butlandır. Dört yıl geçtikten sonra, azınlığın itirazına rağmen ibra kararının alınmasının yaptırımı ise iptal edilebilirliktir. Çelik'e göre³⁷⁶, dört yıl geçmeden alınan ibra kararı mutlak butlanla maluldür. İptal edilebilir kararlar bakımından icazet söz konusu olduğuna göre ve iptal edilebilir kararlara karşı kanunda öngörülen süre içerisinde dava açılması gerektiğine göre, ibra kararının dört yıl geçmeden verilmesi ve dört yıl sonra da verilen karara icazet yoluyla geçerlilik kazandırılması söz konusu olamaz. Buna ek olarak, icazet kararını da ibra kararını da verme yetkisi münhasıran genel kurula ait olduğundan dolayı genel kurulun dört yıl geçtikten sonra ibra kararı vermek yerine icazet kararı vermesinde pratik bir yarar yoktur. Atan'a göre³⁷⁷, düzenlemenin amacı belirli bir gruba karşı ortaklığın menfaatlerini korumak olduğundan işlem mutlak butlanla sakat olsa bile dört sene sonra sulh ve ibra yoluna gitmek mümkün olduğuna göre, ortaklığa icazet hakkı verilmesi maksada uygun düşer.

³⁷² Yazar TTK. m.310 (YTTK. m.559) gereği, dört yıldan önce ortaklık tarafından genel kurul kararı ile sorumluluğun kaldırılmasının mümkün olmadığını ifade ettikten sonra, dört yıldan önceki dönemde ibra sorununun ancak mahkeme nezdinde alınacak kararlarla çözümlenebileceğini belirtmektedir; DOMANIÇ, AŞ, s.302.

³⁷³ AYTAC, İbra, s.106.

³⁷⁴ ATAN, s.68; AYTAC, İbra, s.106.

³⁷⁵ İMREGÜN, O., Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunları Telif Çareleri, İstanbul 1962, s.55; Aynı yönde ŞAHİN, s.97.

³⁷⁶ ÇELİK, s.122.

³⁷⁷ ATAN, s.68.

Dört yıl geçmeden önce alınan ibra kararı, ortaklığı ve pay sahiplerini bağlamayacaktır. Kanaatimizce YTTK. m.559 hükmündeki düzenleme emredici bir nitelik taşımakta olup yalnızca ortaklığın ve pay sahiplerinin değil ortaklık alacaklılarının çıkarlarını korumaya da yöneldiğinden bu hükme aykırı bir biçimde dört yıllık süreyi beklemeden alınan ibra kararının yaptırımını butlandı. Azınlığın itirazına rağmen ibra kararının alınmasının yaptırımını ise, pay sahiplerinin menfaatlerini korumaya yönelik emredici hükümlere aykırılık sebebiyle YTTK. m.445'e göre kararın iptal edilmesidir.

Kanunda öngörülen dört yıllık süre içerisinde sorumluluğun ibra kararı ile ortadan kaldırılması mümkün olmadığına göre, ilgililer aleyhine sorumluluk davası açılması yoluna gidilebilir. Bu şekilde açılmış bir sorumluluk davası mevcut ise, dört yıllık sürenin geçmesinden sonra bu davaya rağmen davanın sonuçlanmasını beklemeksizin ibra kararı alınarak uyuşmazlığın sona erdirilmesi mümkündür³⁷⁸.

Usulüne uygun olarak alınmış, kanunda öngörülen tüm şartları haiz olan geçerli bir ibra kararı, kurucuların ve yönetim kurulu üyelerinin ortaklığa karşı kuruluştan dolayı sorumlu tutulmalarını engelleyecek, kendileri aleyhine açılacak sorumluluk davasında defi yolu ile ileri sürülebilecektir.

5.1.1.2 Genel kurul kararı

Kurucuların, ilk yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin, ortaklığın kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumluluklarının ibra kararı ile sona erdirilebilmesi bakımından gerekli olan diğer bir şart genel kurulun bu yönde bir karar vermesidir.

6102 sayılı YTTK. m.559 hükmüne baktığımızda "...Bu sürenin geçmesinden sonra da sulh ve ibra ancak genel kurulun onayıyla geçerlik kazanır." şeklinde kaleme alındığını görebiliriz. Söz konusu düzenlemede genel kurulun onayından bahsedilmişse de bu ifadeyi genel kurulun ibra konusunda karar vermesi olarak algılamak gerekir. Nitekim ibra konusunda karar vermeye yetkili tek organ olan genel kurulun kendi verdiği kararı

³⁷⁸ AYTAÇ, İbra, s.106; ATAN, s.68; AVCI, s.84; ŞAHİN, s.97.

bizzat onaylaması düşünülemez³⁷⁹. Kanunun bu ifadesini yanlış bir ifade olarak kabul etmek gerekir³⁸⁰.

Bilindiği gibi, genel kurullar, 6102 sayılı Ticaret Kanunu veya esas sözleşmede, aksine daha ağır nisap öngörülmüş bulunan haller hariç, sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin varlığıyla toplanır. Bu nisabın toplantı süresince korunması şarttır. İlk toplantıda anılan nisaba ulaşamadığı takdirde, ikinci toplantının yapılabilmesi için nisap aranmaz (YTTK. m.418/1). Kararlar toplantıda hazır bulunan oyların çoğunluğu ile verilir. Bu düzenlemeye göre, ilk toplantıda alınan kararların geçerli olabilmesi için, kanunda öngörülen ¼ oranın toplantı süresince korunması şarttır. Bu durum, aynen çağrısız genel kurul toplantısındaki gibidir. Diğer bir anlatımla, toplantı açılıp, birkaç madde görüşüldükten sonra, pay sahiplerinin ya da temsilcilerinin bir kısmının toplantıyı terk etmesi ve toplantı nisabının ¼ oranının altına düşmesi durumunda, toplantıya devam edilip karar alınmaz³⁸¹. Aksi takdirde alınan kararlar yoklukla maluldür. Söz konusu nisaplar, kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin, kuruluştan ve sermaye artımından doğan sorumluluklarının ortadan kaldırılması bakımından da aynen uygulanır. Ancak bu döneme ilişkin olarak alınacak ibra kararlarının geçerliliği bakımından, esas sermayenin onda birini, halka açık ortaklıklarsa yirmide birini temsil eden pay sahipleri sulh ve ibranın onaylanmasına karşı iseler, sulh ve ibra genel kurul tarafından onaylanmaz. Buna ek olarak YTTK. m.436 düzenlemesinde yer alan oy hakkından yoksunluk halleri kuruluş ve sermaye artırımından doğan sorumluluğa ilişkin olarak verilecek ibra kararları açısından da aynen geçerlidir.

İbra kararının hangi genel kurulda alındığının bir önemi yoktur³⁸². Genel kurulun olağan ya da olağanüstü olmasının ibra kararına bir etkisi olmaz³⁸³. YTTK. m.559 yalnızca

³⁷⁹ AYTAÇ, İbra, s.106.

³⁸⁰ DOMANIÇ, Hukuki Mesuliyet, s.88 vd.

³⁸¹ PULAŞLI, Şerh1, s.782.

³⁸² Kanuni istisnalar saklı olmak üzere pay sahipleri ortaklık işlerine ilişkin haklarını genel kurulda kullanırlar (YTTK. m.407/1). Murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin genel kurul toplantısında hazır bulunmaları şarttır (YTTK. m.407/2). Genel kurul toplantılarında tüm üyelerin hazır bulunmalarını gerekli kılan bir düzenlemenin getirilmesi gerekliliği ve bunun nedenleri için bkz. TEOMAN, Genel Kurul Toplantılarına Katılmak Zorunda Olanlar, s.235;Tüm yönetim kurulu üyeleri

zaman bakımından bir sınırlama öngörmüştür. Buna karşılık genel kurul toplantısının türü bakımından herhangi bir kısıtlama söz konusu değildir.

5.1.1.3 Azınlığın karşı çıkması

6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanununda gerçek anlamda olumsuz azınlık hakkı m.559 hükmünde öngörülmüştür. Buna göre, kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin, ortaklığın kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumluluklarının ortadan kaldırılabilmesi bakımından aranan diğer şartlara ek olarak esas sermayenin onda birini, halka açık ortaklıklarda yirmide birini temsil eden pay sahiplerinin sulh ve ibranın onaylanmasına karşı çıkmamaları gerekir. Nitekim dört yıllık sürenin geçmesinden sonra, kurucular ile ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin ibrası kendiliğinden ortaya çıkmaz³⁸⁴. Genel kurulun bu yönde karar vermesi gerekir. Bu konuda daha önce de açıkladığımız gibi, kanun koyucu ortaklığın kuruluşuna ayrı bir önem verdiğinden dolayı dört yıl geçse bile bu kişilerin genel kurulda yine etkili olabileceklerini dikkate alarak azınlığın sulh ve ibraya karşı çıkmamış olmaları şartını aramaktadır. Bu konuda Postacıoğlu³⁸⁵, yönetim kurulu, genel kurulun çoğunluk kararı ile oluştuğuna göre ve ibrası da, yine bu kurulun çoğunluk kararı ile gerçekleştiğine göre, eğer durum yalnızca basit çoğunluğun hakimiyetine bırakılacak olursa, çoğunluğun oyları ile iş başına gelmiş olan yönetim kurulunun bu çoğunluğun menfaatlerine uygun bir şekilde fakat azınlığın meşru menfaatlerine aykırı olabilecek ve onların zarar görmelerine neden olabilecek kararlarına karşı korumasız bırakılmış olacağını belirterek, azınlığın korunması konusunda özel bir hukuk tekniği olarak yönetim kurulu üyelerinin ibrası ve hukuki sorumluluğu hususlarında sermayenin en az

yıllık genel kurul toplantısına katılmalı ve pay sahiplerinin sorularını cevaplamak üzere başkan tarafından istenilen zamanda ulaşılabilir olmalıdırlar; Shareholder Rights and Proxy Access, United States Senate, Committee On Banking, Housing, and Urban Affairs, Washington 2010, s.116.

³⁸³ HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.140.

³⁸⁴ ÇELİK, s.123.

³⁸⁵ POSTACIOĞLU, İ. E., Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti İle İlgili Bazı Meseleler, Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul 1978, s.482.

onda birine sahip olan ortakların oyu ile çıkacak karara çoğunluğun kararına nazaran üstünlük tanınması yoluna gidildiğini ifade etmektedir.

İbra kararı ile tazminat hakkından vazgeçme, ortaklık malvarlığını etkileyen bir işlem olduğundan ve bu nedenle alacaklılar ile pay sahiplerine zarar verebileceğinden ibra verilmesine engel olacak bu hak esas sözleşme ile ortadan kaldırılamaz³⁸⁶.

Kuruluştan ve sermaye artırımından dolayı sorumlu olanların sulh ve ibrasına engel olma hakkının kullanılmasında esas sermayenin onda birini temsil eden pay sahiplerinin çekimsiz kalmaları yeterli değildir. Azınlığın söz konusu kişilerin ibrasına engel olabilmeleri, açıkça olumsuz oy kullanmalarıyla gerçekleşmekte olup, bunun bir talep olarak ileri sürülmesi olanaklı değildir. Diğer bir anlatımla, kapalı tip anonim ortaklıklarda esas sermayenin onda birini, halka açık anonim ortaklıklarda ise yirmide birini temsil eden pay sahiplerinin, ibra kararına karşı çıktıkları hususunu, genel kurulda beyan ederek olumsuz oy kullanmaları ve bu durumu tutanağa geçirtmeleri gerekmektedir³⁸⁷. Yine ibra kararının engellenmesi bakımından, azınlığın ilgililer hakkında sorumluluk davası açılmasını da talep etmesine gerek yoktur. Bu sebeple YTTK. m.559 hükmünde yer alan azınlık hakkı “olumsuz azınlık hakkı” olarak kabul edilmektedir³⁸⁸. Buna ek olarak, YTTK. m.559 düzenlemesinde öngörülen oranların esas sözleşmesi ile yükseltilmesi mümkün değil ise de, daha aşağı bir orana indirilmesi mümkündür³⁸⁹.

Azınlığın ibra kararı alınmasına karşı çıkması durumunda, kurucularla yönetim kurulu üyelerinin ibra edilebilmeleri ancak mahkemeye başvurmaları ve bu yönde bir karar alınmasıyla gerçekleşir³⁹⁰. Diğer bir anlatımla, dört yıllık sürenin geçmesinden sonra azınlığın ibraya karşı çıkması durumunda, söz konusu kişiler mahkemeye başvurarak, ibra davası yolu ile sorumluluğu bertaraf edebilirler.

³⁸⁶ AYTAC, İbra, s.107.

³⁸⁷ İMREGÜN, AO, s.87; ÇEVİK, O. N., Anonim Şirketler, 4. Bası, Ankara 2002, s.374.

³⁸⁸ KISA, S., Anonim Ortaklıkta Yaşanan Çıkar Çatışmasının Azınlıkta Kalanlara Zarar Vermemesi İçin Öngörülen Önleyici Hukuki Araçlar, Ünal Tekinalp’e Armağan, Cilt 1, İstanbul 2003, s.523.

³⁸⁹ DOMANIÇ, Hukuki Mesuliyet, s.93; PULAŞLI, Şerh2, s.1421.

³⁹⁰ İMREGÜN, AO, s.87; AYTAC, İbra, s.108.

5.1.2 Faaliyet Dönemine İlişkin Şartlar

İbra kararları genel kurul tarafından alındığından, genel kurulun toplanması ve toplantının yürütülmesi bakımından kanunda öngörülen düzenlemelere uygun davranılması gerekir. Tüm genel kurul kararları bakımından söz konusu olan bu şartlar dışında ibra kararları açısından oy ve azınlık haklarına yönelik düzenlemelerin yorumlanması sonucunda birtakım şartların varlığı da kabul edilebilir. Buna ek olarak alınacak ibra kararının türüne göre kanundan doğan bazı şartlar da mevcuttur. Bu bakımdan anonim ortaklıklarda genel kurulun, yönetim kurulu üyelerinin, faaliyet dönemi içinde gerçekleştirdikleri iş, işlem ve faaliyetleri nedeniyle doğabilecek sorumluluklarından kurtarmaya yönelik olarak aldığı bir ibra kararının geçerli olabilmesi için gerekli olan şartlar aşağıda incelenmiştir.

5.1.2.1 Gündemde yer alma

Anonim ortaklık genel kurulunda ilan edilen gündemde yazılı olan konular hakkında görüşme açılabilir ve karar verilebilir³⁹¹. Kural olarak gündemde bulunmayan konular genel kurulda müzakere edilemez ve karara bağlanamaz (YTTK. m.413/2). Buna “gündeme bağlılık ilkesi” adı verilmektedir. Bu ilkeye göre, görüşülecek konuların içeriklerinin önceden belirlenip gündeme açıkça yazılması gerekir. Lüzum görülecek sair hususlar şeklinde bir gündem maddesi belirlemek söz konusu değildir³⁹². Genel kurulun toplantıya davet edildiği ilan ya da mektuplarda toplantı gündeminin gösterilmesi zorunludur. Gündem, genel kurulu toplantıya çağıran tarafından belirlenir (YTTK. m.413/1). Eğer azınlığa mahkeme tarafından YTTK. m.412 hükmü uyarınca genel kurulu olağan ya da olağanüstü toplantıya çağrı yetkisi verilmişse, bu durumda gündemde mahkeme tarafından izin verilen konular yer alır. Çağrıya mahkemenin izni yazılır. Toplantı giderleri ortaklık tarafından karşılanır. Öte yandan gündeme bağlılık kuralının istisnaları da vardır. Haklı sebeplerin varlığında yönetim kurulu üyelerinin

³⁹¹ PULAŞLI, Şerh1, s.746.

³⁹² PULAŞLI, Şerh1, s.746.

görevden alınması (YTTK. m.364), genel kurul toplantısının ertelenmesi (YTTK. m.420/1), pay sahiplerinin özel denetim istemesi (YTTK. m.438), kuruluş ve sermaye artırımında yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin ibrasına engel olunması (YTTK. m.559), çağrısız genel kurul toplantısı (YTTK. m.416) bu istisnalara örnek olarak gösterilebilir.

Gündem ve gündeme bağıllık konusunda bu kısa açıklamamızdan sonra ibra kararının gündemde yer almasına gerek olup olmadığı sorusunu cevaplandırmamız gerekir. Öncelikle TTK. m.369 kapsamında olağan genel kurul gündeminde zorunlu olarak bulunması gerekli olan konular beş grup halinde sayılmıştır. Bunlar arasında ibra kararına ilişkin açık bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak TTK. m.369/2 hükmünde “şirketin bilanço ve kar zarar hesabını ve kazancının dağıtılması hakkındaki tekliflerin tasdiki veya değiştirilecek şekilde kabul yahut reddi” şeklinde ibra kararı ile ilgili bir gündem maddesi varlık göstermektedir. Nitekim bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, kararda aksine kayıt bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin ibrası sonucunu doğurduğundan bu düzenleme gündeme bağıllık ilkesine aykırılık teşkil etmez. Ancak bu durumu örtülü ibra kararları bakımından sınırlamak gerekir³⁹³. Öte yandan bilançonun onaylanmasının ibra sonucunu doğurmayacağı ya da geçersiz sayılacağı durumların varlık göstermesi, ibranın ayrı bir madde olarak gündemde yer almasını zorunlu kılar³⁹⁴.

Açık ibra kararının alınması bakımından ise durum tartışmalıdır. Bu konuda bir görüşe göre³⁹⁵, bilançonun görüşüldüğü bir genel kurulda, gündem maddeleri arasında ibra kararına ilişkin bir madde bulunmasa bile açık ibra kararı verilebilmelidir. Diğer görüşe göre³⁹⁶, açık ibra kararının verileceği durumlarda bu hususta gündemde madde bulunması kararın geçerliliği bakımından zorunludur. Kanaatimizce de açık ibra kararı

³⁹³ AYTAC, İbra, s.111.

³⁹⁴ AYTAC, İbra, s.111.

³⁹⁵ HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.140; TEOMAN, Oy Hakkından Yoksunluk, s.123; Şahin'e göre, her durumda bilançonun onaylanması ibra sonucunu doğurduğundan, gündemde belirtilmese dahi açıkça ibra kararı alınabilir. Bilançonun görüşülmesi ve onaylanmasına ilişkin gündem maddesi bunu da kapsar, ŞAHİN, s.119.

³⁹⁶ AYTAC, İbra, s.111; ÇELİK, s.117.

verileceği zaman bunun gündemde yer alması kararın geçerliliği bakımından zorunludur.

Konuyu 6102 sayılı kanuna göre değerlendirdiğimizde, genel kurulun olağan gündemini belirleyen YTTK. m.409 düzenlemesinde, organların seçimi, finansal tablolar ve diğer belgelerin onayı konularına ek olarak yönetim kurulu üyelerinin ibralarına ilişkin olarak da karar alınacağı öngörülmekle, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun gündemle ilgili 369. maddesinde yer alan eksiklik giderilmiş ve ibra kararının alınması da gündem maddelerinin arasında öngörülmüştür. YTTK. m.409 hükmünün gerekçesinde düzenlemenin kısmen TTK. m.364'ün tekrarı, kısmen de son fıkrasının yeni olduğu ifade edilse de, esas olarak bu madde olağan ve olağanüstü toplantı ayrımını yapan TTK. m.364, olağan genel kurulun gündemi ile ilgili olarak TTK. m.369 ve toplantı yeri ile ilgili TTK. m.371 düzenlemelerinin ifadesi güncelleştirilmiş, fakat içerik olarak aynen bir araya toplanmış halidir³⁹⁷. Yalnızca YTTK. m.409/1'de olağan genel kurul toplantısının gündemine ilişkin olarak “yönetim kurulu üyelerinin ibraları” konusunda da karar alınacağı açıkça düzenlenmiş ve böylece “açık ibra” da olağan genel kurulun zorunlu bir gündem maddesi haline getirilmiştir.

5.1.2.2 Genel kurula verilen bilgi ve belgelerin doğru ve tam olması

Bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço ortaklığın gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse onama ibra etkisini doğurmaz. Tüm iş ve işlemlerin tam ve doğru olarak bilanço ve diğer belgelerde gösterilmesi örtülü ibra sonucunun gerçekleşmesinin zorunlu şartıdır. YTTK. m.424 gereği olarak, bilançoda bulunması gereken hususlardan bazıları gösterilmemişse ya da bilanço yanlış kayıtlar sebebiyle ortaklığın gerçek durumunu yansıtamayacak haldeyse ve bu hususta bilinçli davranılmışsa, bilançonun onayına yönelik karar, yönetim kurulu üyelerinin ibrası sonucunu doğurmaz. Nitekim gerekçede de belirtildiği gibi, “bu hususta bilinçli hareket edilmişse” ifadesi metne eklenmiş olup, bu ifade yalnızca “bilanço ortaklığın gerçek

³⁹⁷ KENDİGELEN, YTTK, s.263.

durumunun görülmesine engel olacak yanlış bazı hususları içeriyorsa” ifadesi ile ilgilidir³⁹⁸. Buna göre, bilançonun onaylanmış olmasına rağmen, gizli tutulan ya da yanlış yansıtılan konularla ilgili olarak yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmediği kabul edilecek ve bunlara ilişkin olarak sorumlulukları ileri sürülebilecektir³⁹⁹.

Çalışmamızın daha önceki bölümlerinde açıkladığımız üzere⁴⁰⁰, doktrinde ağırlıklı görüş, YTTK. m.424 düzenlemesindeki “bilanço” ifadesinin geniş anlamda yorumlanması, eksiklik ve yanlışlığın tespitinde bilançonun dışında, genel kurulun incelemesine sunulan, kar zarar hesabı, yönetim kurulu tarafından hazırlanan yıllık faaliyet raporu, denetçi raporu, kar dağıtım önerisinden oluşan diğer belgelerin de değerlendirilmesi gerektiği yönündedir⁴⁰¹. Belgelerin onayının ibra sonucunu doğurması için, bunların da hatalı, eksik olmaması ve ortaklığın içinde bulunduğu gerçek durumu yansıtması nitelikte olması gerekir⁴⁰². Burada önemli olan husus, ilgili hesap dönemine ilişkin tüm faaliyet bilgilerinin tam ve doğru bir biçimde genel kurulun bilgisine ulaşmış olması ve pay sahiplerine bu belgeleri inceleme imkanının verilmiş olmasıdır. Bu bakımdan ibra hükmünün tespiti bakımından kanunda sadece bilanço için aranan “ortaklığın gerçek durumunu yansıtma ve eksiklik bulunmama” kıstası “genel kurulun bilgisine sunulan ve ulaşan tüm belgeler ve bilgiler” bakımından uygulama

³⁹⁸ Gerekçede yer alan bu açıklama değerlendirildiğinde, ihmal sonucu meydana gelen basit maddi hataların ibranın geçersizliğine sebep olmayacağı söylenebilir; bkz. ŞAHİN, s.115.

³⁹⁹ ŞAHİN, s.110.

⁴⁰⁰ Bakınız çalışmamızda s.66 vd.

⁴⁰¹ AYTAÇ, İbra, s.203; ŞAHİN, s.110; ANSAY, İbra, s.426; ÇAMOĞLU, Yıllık Rapor, s.540-541; SUNGURBEY, İ., Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu ya da Tasfiye Memurlarının İbrasının Hukuki Niteliği, Kapsamı ve Etkisi Üstüne, Medeni Hukuk Sorunları, 2. Cilt, İstanbul 1974, s.175.

⁴⁰² ŞAHİN, s.110; AYTAÇ, İbra, s.142; Bu konuda Çelik’e göre, eksiksiz ve doğru bir bilançonun varlığı tespit edilirken, yalnızca bilançonun eksiksiz ve doğru düzenlenip düzenlenmediğine bakılmalıdır. İstisnai nitelikte olan bu hükmün dar yorumlanması gerekir. Aksi durumda örtülü ibra kararının alınması olanağı neredeyse mümkün olmaz. Yazara göre, uygulamada faaliyet raporu, kar zarar hesabı, denetim raporu çoğunlukla bir formalitedir. Bunların doğru hükümler içermemesi ya da eksik olması ibranın gerçekleşmemesine ve dolayısıyla da bu hususun her zaman ileri sürülmesine neden olur. Böyle bir sonuç ise örtülü ibranın konuluş amacına uygun değildir. Öte yandan yıllık faaliyet raporunun bilançodan ayrı olarak genel kurul oylamasına sunulması mümkündür. Yıllık raporun genel kurul tarafından oylanarak kabul edilmesi ibra sonucunu doğurmaz. Yalnızca rapordaki sonuçların yeterli bulunduğunu ifade eder; ÇELİK, s.130-131.

alanı bulur⁴⁰³. Yine olağan genel kurulun yasal gündem maddelerini oluşturan bilanço, kar zarar hesabı, yıllık faaliyet raporu ve denetçi raporundan oluşan belgelerin hepsi pay sahibinin bilgi alma hakkı bakımından bir bütün teşkil eder. Bu sebeple, bilançoda eksiklik bulunsa bile bu eksikliğin saydığımız belgelerle ve genel kurulda yapılan sözlü açıklamalarla giderilmesi durumunda bilançonun eksikliğinden bahsedilemez. Bu konuda önemli olan husus pay sahiplerinin yanılmasına neden olacak bir biçimde gerçek durumun gizlenmiş, farklı gösterilmiş olmasıdır⁴⁰⁴. Diğer bir anlatımla, genel kurulun ibra kararı olsa bile, yönetim kurulu üyelerinin ortaklık menfaatlerine aykırı işlemler yapmaları, görevlerini kötüye kullanıp ortaklığı zarara sokmaları ve bunları gizlemeleri, bilançoda göstermemeleri halinde böyle bir ibra kararı geçersizdir. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu devam eder.

Yönetim kurulu üyeleri, sadece yılsonu hesapları ve raporlarında açıklanmış maddi olaylara dayanan konulara ilişkin olarak anonim ortaklık tarafından ibra edilirler. Bu sebeple, söz konusu belgelerde bilinçli olarak hiç açıklanmamış veya eksik ya da yanlış açıklanmış olaylar ibrayı kapsamaz. Bu anlamda bilançodaki bilgilerin eksik ya da gereği gibi açıklanmamış olması ya da ortaklığın gerçek mali durumunun anlaşılmasına engel olmak amacıyla yanlış birtakım bilgilere bilinçli olarak yer verilmiş ise genel kurulun bilançoyu onaylaması bahsedilen kişilerin ibrası sonucunu ortaya çıkarmaz⁴⁰⁵.

Genel kurulda pay sahiplerinin hesapları onaylama ve yönetim kurulu üyelerini ibra etme yönündeki oylarını etkilemeyecek nitelikte olan ve bu sebeple de bilançonun özüne dokunmayacak derecede önemsiz, basit ya da teknik hataların bulunması durumunda bu hataların düzeltilmesi suretiyle bilançonun onaylanması durumunda da ibranın gerçekleştiği kabul edilmelidir. Bu bakımdan, bilanço kararının değiştirilmesine neden olmayacak hususlar için, genel kurulun ertelenmesini ve bu anlamda gereksiz masraflar yapılmasını talep etmek doğru bir yaklaşım olmaz⁴⁰⁶.

Genel kurul tarafından onaylanan bilançoda bazı hususlar gösterilmemiş ise, ibranın bu gösterilmeyen hususlar bakımından verilmemiş kabul edilip, diğer konular için geçerli

⁴⁰³ ŞAHİN, s.111.

⁴⁰⁴ ÇELİK, s.129.

⁴⁰⁵ PULAŞLI, Şerh2, s.1968.

⁴⁰⁶ ÇELİK, s.128.

olacağı kabul edilemez. Eksiklik ve bilançonun ortaklığın gerçek durumunun görülmesine engel oluşturacak yanlış bilgileri içermesi ve bu konuda bilinçli hareket edilmesi bilançonun tümü bakımından şüphe yaratır. Bu anlamda ibra kararı tamamen geçersiz olur. Diğer bir ifadeyle, bu olumsuz şartın gerçekleşmesi durumunda bilançonun onaylanması ile sağlanan ibra geçerli sayılmamakta ve ilgililerin sorumluluğu devam etmektedir⁴⁰⁷. Yine böyle bir bilançonun oybirliği ile onaylanması da sonucu değiştirmez. Bilançonun hangi durumlarda eksik ya da yanlış olduğunun tespiti her olayın özelliğine göre değerlendirilmelidir⁴⁰⁸.

5.1.2.3 Bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararında aksine bir kayıt bulunmaması

6102 sayılı YTTK. m.424 hükmünün birinci cümlesine göre, bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin ibrası sonucunu doğurur. Bilançonun onaylanması ile geçerli bir ibra kararının doğabilmesi, kararda ibrayı önleyici bir kaydın bulunmaması koşuluna bağlıdır⁴⁰⁹. Buna göre, bilançonun ve onu tamamlayan diğer belgelerin onayı, genel

⁴⁰⁷ AYTAÇ, İbra, s.141; Çamoğlu'na göre, bazı işlem ve faaliyetler kasıtlı ya da ihmali olarak bilançoya, raporlara geçirilmemişse ibranın tümüyle geçersiz sayılması gerekir; ÇAMOĞLU, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s.330; Bazı hususlar bilançoda gösterilmemiş ya da bazı hususlar hatalı gösterilmişse, bilançodan anlaşılan ve görülen konularda da ibra söz konusu olmaz. Bilançonun herhangi bir sebeple bir bölümünün sakat olması durumunda sakatlık diğer bölümlere de etki eder ve tümüyle geçersiz olur. Bir konuda var olan eksiklik, hata diğer konular bakımından da şüphe oluşturur. Buna karşılık yazar, hukuka ve usulüne uygun bir bilanço mevcut olduğu halde, sadece bazı hususlar bilançodan anlaşılamiyorsa kısmi geçersizliğin söz konusu olacağını belirtmektedir. İbra hükmünü sadece bilançoya geçmeyen işler açısından kaybeder; ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.198; Karşı görüşte olarak bkz. İMREGÜN, AO, s.246.

⁴⁰⁸ Bu konuda mutlak bir gerçeklik ve tamlıktan öte mümkün olduğu kadar gerçeğe uygun olma dikkate alınmalıdır. Örneğin, bir miktar faizin masrafa yazılmamış olması, taşınmazların satışından elde edilen gelirlerin satış sözleşmesinin yapıldığı yılın bilançosuna geçirilmiş olması, aciz vesikasına bağlanmış alacakların bilançonun aktifinde gösterilmiş olması durumlarında yanlış bir bilançodan bahsedilemez; AYTAÇ, İbra, s.141-142; ÇELİK, s.129.

⁴⁰⁹ AYTAÇ, İbra, s.114.

kurul karar tutanağına yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmediğine ilişkin olumsuz kayıt konulduğu halde ibra sonucunu doğurmaz. Hesap dönemi sonunda bilançonun onaylanmasına karşın yönetim kurulu üyeleri ibra edilmeyebilir. Başka bir anlatımla, ortaklık bakımından bilançonun onaylandığı her halde, yönetim kurulu üyelerini ibra etme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Nitekim YTTK. m.408 düzenlemesi ile genel kurulun münhasır yetkileri belirlenmiş olup, yönetim kurulu üyelerinin ibraları hakkında karar alınması da münhasır yetkiler arasında sayılmıştır. Bu bakımdan genel kurul, münhasır yetkilerinden olan yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı alıp almamak konusunda takdir yetkisine sahiptir. Bu anlamda, bilançonun onaylandığı genel kurulda, bilançonun onaylanmasının ibra anlamına gelmeyeceğine ilişkin genel kurul tarafından aksi yönde karar alınması durumunda örtülü ibra gerçekleşmez. İşte, bilançonun onaylanması kararında böyle bir kaydın bulunmaması örtülü ibra kararının bir şartı olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.1.2.4 Oy hakkına ilişkin sınırlamalara uyulması

Anonim ortaklıklarda ibra kararı almaya yetkili organ genel kuruldur ve ibra kararı için özel bir nisap öngörülmemiştir. Ancak ibra ile ilgili genel kurul kararı alınırken, bazı kişiler ve durumlar bakımından öngörülmüş bulunan oy hakkına ilişkin sınırlamalar mevcuttur. Bu anlamda kanun ile öngörülen bazı oy sınırlamalarının uygulanması ibra kararının alınması açısından dolaylı bir biçimde özel yetersayı aranması durumuna benzer bir zorluk teşkil edebilir⁴¹⁰. Bu sınırlamalara uygun davranılmaması ibra kararını iptal tehlikesi ile karşı karşıya getirir⁴¹¹. Çalışmamızın bir sonraki bölümünde bu konu ayrıntılı bir biçimde incelenmiştir.

⁴¹⁰ ŞAHİN, s.135.

⁴¹¹ AYTAÇ, İbra, s.112.

5.1.2.5 Genel kurul kararı

Anonim ortaklıklarda genel kurul, pay sahiplerinin ya da temsilcilerinin usulüne uygun çağrı üzerine belirli bir gündemi görüşmek ve karara bağlamak için bir araya gelmesinden oluşan, ortaklığın karar ve irade organıdır⁴¹². Buna ek olarak, oy hakkına sahip pay sahiplerinin veya temsilcilerinin iradelerini açıkladığı, bilgi aldığı ve ortaklık işlerine yönelik bazı hakların kullanıldığı bir kuruldur. Geçerli bir ibra kararından bahsedebilmemiz için ibra kararının yetkili organ olan genel kurul tarafından alınması gerekir. İbra kararı da, pay sahiplerinin aynı yönde olan iradelerinin beyan edilmesi ile ortaya çıkar. İbra kararı doğrudan doğruya etkisini gösterir. Kararın ayrıca icra edilmesine gerek yoktur. Genel kurulun ibra kararı dışı etkili olmadığından ortaklık alacaklılarını bağlamaz. İçeride dönük bir karar olduğundan, geçerliliği için açıklanması gerekli ve yeterlidir⁴¹³.

İbra kararının şeklen geçerli olabilmesi için yazılı olarak yapılması gerekir. Yazılı şekil geçerlilik şartıdır. Bu durumda ibra kararının toplantı tutanağına geçirilmesi gerekir. Nitekim YTTK. m.422 düzenlemesinde, tutanakta yer alması gereken hususlar ayrıntılı bir biçimde sayıldığı gibi, tutanağın Bakanlık temsilcisinin yanı sıra TTK. m.297'den farklı olarak yalnızca toplantı başkanlığı (yani YTTK. m.419/1 uyarınca toplantı başkanı, tutanak yazmanı ve belirlenmişse oy toplama memuru) tarafından imzalanacağı hükme bağlanmıştır. YTTK. m.422'nin ikinci fıkrasına ise TTK. m.378/2'den farklı olarak, tutanağın hemen ortaklığın internet sitesine konulmasına ilişkin bir cümle eklenmiştir.

5.1.2.6 Azınlığın sorumluluk davası açılmasını istememesi

Ortaklık genel kurulu, yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açılmasına karar verirse veya dava açılmamasına karar verilip de esas sermayenin en az onda birini temsil eden pay sahipleri dava açılmasını talep ederlerse, ortaklık, bu karar veya talep

⁴¹² PULAŞLI, Şerh1, s.667.

⁴¹³ AYTAÇ, İbra, s.113.

tarihinden itibaren bir ay içinde dava açmaya mecburdur (TTK. m.341/1). 6762 sayılı kanun bakımından azınlığın bu hakka istinaden yönetim kurulu üyeleri aleyhinde sorumluluk davası açılmasını isterse, bu durumda ibraya karar verilemez. Bu sonuç örtülü ibra kararları bakımından da geçerlidir. Sorumluluk davası açılması ibraya engel olur. Bu nedenle sorumluluk davası açılmaması geçerli bir ibra kararının alınabilmesi bakımından gerekli olan şartlardan bir tanesidir⁴¹⁴. 6102 sayılı YTTK. açısından yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açılabilmesi için, artık genel kurulun sorumluluk davası açılması yönünde bir karar vermesine gerek yoktur. 6762 sayılı TTK. m.341 düzenlemesi yeni kanunda yer almamaktadır⁴¹⁵.

5.2 İBRA KARARINDA OY HAKKI

5.2.1 Genel Olarak

Oy hakkı, pay sahiplerinin ortaklık yönetimini etkileyebilmelerini sağlayan en temel haklardan bir tanesidir⁴¹⁶. Bunun nedeni, pay sahibi oy hakkı ile seçimlerde tercihini ortaya koyar, organlarda yer alacak üyeleri seçer, onların işlemlerini denetler, ibra eder

⁴¹⁴Davacı banka tarafından TTK.'nın 341. maddesi uyarınca kendi yöneticileri hakkında böyle bir davanın açılabilmesi için genel kurulda dava açılması yönünde karar alınması ve davanın denetçiler tarafından asaleten ya da vekil aracılığı açılması gerekmektedir. Ancak, açıklanan hususlar dava şartı olmayıp, sonradan da tamamlanabilir. Somut olayda, genel kurul kararı bulunmamaktadır. Davacı tarafa süre verilerek, genel kurulca açıklanan şekilde bir karar alınmasına ve dava tarihi itibarıyla şirketin denetçilerinin davaya iştiraki ya da onlardan vekaletname alınmasına olanak tanınmalı, verilen süre içerisinde bu eksiklikler tamamlanmaz ise davanın reddedilmesi gerekirken, resen dikkate alınması gereken bu husus üzerinde durulmadan, hüküm tesisi, bozmayı gerektirmiştir; Yarg. 11.HD. T.25.12.2008, E.2008/9264, K.2008/14407 (www.kazanci.com.tr, 17.05.2012, 14.05); AYTAÇ, İbra, s.114; ÇELİK, s.115.

⁴¹⁵ Bulgar Hukukunda esas sermayenin onda birini temsil eden pay sahipleri yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açılmasını talep edebilir. Bu düzenleme Bulgar Ticaret Kanunu (Tırgovski Zakon) m.240a düzenlemesinde kaleme alınmıştır.

⁴¹⁶ TANDOĞAN, H., Anonim Şirketlerde Hissedarların Umumi Heyete İştirak ve Rey Haklarının Esas Mukavele İle Tahdidi, 1. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Ankara 1960, s.98 vd.; PULAŞLI, Şerh2, s.1324.

ya da ibrayı reddeder. Yine genel kurul kararları aleyhine iptal davası açmak, karın dağıtımını sağlamak ve oranını tespit etmek, bilgi edinmek, esas sözleşme değişikliğinden, bilançonun onaylanması, tahvil çıkarılması, ortaklığın feshinden tasfiyesine kadar oldukça fazla konuda oy hakkını kullanma yoluyla hem iradesini açıklar hem ortaklık iradesinin oluşmasına vesile olur. Bu açıklamalarımızdan dolayı oy hakkı müktesep haklardandır⁴¹⁷ (YTTK. m.452).

6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu oy hakkına ilişkin bazı ilkeler öngörmüştür. Bu konuda kanunumuz, örnek olarak, oy hakkının paya değil, pay sahibine bağlı olduğunu, pay sahibinin kural olarak maliki bulunduğu payların toplam itibari değeri ile orantılı olarak oy hakkını kullanacağını, oy hakkı tanınmayan pay sahibinin olamayacağını, pay sahiplerine tanınacak toplam oy haklarının esas sözleşme ile sınırlandırılma olanağının söz konusu olduğunu, payların itibari değerlerinin zorunlu olarak yasal sınırın altına indirilmesi durumunda pay sahibinin eski oy hakkının yine korunabileceğini ve son olarak birikimli oy sisteminin halka açık olmayan anonim ortaklıklarda da benimsenebileceğini kabul etmiştir⁴¹⁸.

6762 sayılı TTK. düzenlemesinde oy hakkı paya bağlandığı ve her payın en az bir oy hakkına sahip olması zorunlu olduğu için hukuk sistemimizde oysuz hisse senedi çıkarılamayacağından bahsedilmiştir. Ancak 6102 sayılı YTTK. sisteminde geçerli olan oy hakkının “paya bağlı olması” kuralı terk edilerek, bundan sonra oy hakkının “pay sahibine” bağlı olacağı öngörülmektedir⁴¹⁹.

Oy hakkının doğumuna ilişkin düzenleme YTTK. m.435 hükmünde yer almaktadır. Bu hükümde oy hakkının kanun tarafından ya da esas sözleşmede belirlenmiş olan payın en az miktarının ödenmesi ile ortaya çıkacağı ifade edilmektedir. 6762 sayılı Türk Ticaret

⁴¹⁷ Dağ'a göre, müktesep hak deyimi ile, bir hukuk öznesinin malvarlığına girmiş ve malikin rızası olmaksızın üzerinde tasarrufu mümkün bulunmayan ve ancak malikin kendi rızası ile tasarruf edebileceği haklar ifade edilir; DAĞ, Ü., Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Açısından Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, Beta Basım, İstanbul 1996, s.9.

⁴¹⁸ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. TEOMAN, Ö., Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkı, Tüm Makalelerim Cilt III:2002-2010, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s.167.

⁴¹⁹ Oy hakkının paya bağlı olması kuralının ortadan kaldırılmasının hiçbir haklı sebebinin olmadığı ve oy hakkının paydan ortaya çıkan bir yönetim hakkı olduğu görüşü için bkz. TEOMAN, Oy Hakkı, s.178.

Kanunu'nda bulunmayan bu düzenleme gereği pay sahibi ya kanunun öngördüğü (YTTK. m.344/1) pay bedelinin yüzde yirmi beşini, yani ¼'ünü ya da esas sözleşmede bundan daha yüksek olarak gösterilen ilk ödemeyi yaptığı takdirde, oy hakkını kazanacaktır. 6102 sayılı yeni kanun oy hakkının doğumunu pay bedelinin tamamının tescil öncesinde ödenmesi şartına bağlamamıştır. Öte yandan, YTTK. m.344/1 hükmünde “en az” ifadesine yer verilerek, esas sözleşme ile pay bedelinin tümünün kuruluş aşamasında ödenmesinin öngörülebilmesini de olanaklı kılmıştır.

Pay sahibi, ibra kararı bakımında sahip olduğu oy hakkını bizzat kullanabileceği gibi, pay sahibi olan ya da olmayan temsilciler aracılığı ile de kullanılabilir (YTTK. m.425). Oy hakkının temsilci aracılığıyla kullanılmasının zorlaştırılmasına yönelik olan esas sözleşme hükümleri geçerli olmaz. Bunun nedeni, oy hakkı gibi, oy hakkının temsilci aracılığıyla kullanılması hakkı da vazgeçilmez ve bertaraf edilmez bir niteliğe sahiptir⁴²⁰. Zira YTTK. m.425 düzenlemesinde temsilcinin pay sahibi olmasını öngören esas sözleşme hükmünün geçersiz olacağı kabul edilmiştir⁴²¹.

Bir pay, birden çok kişinin ortak mülkiyetindeyse, bunlar içlerinden birini veya üçüncü bir kişiyi, genel kurulda paydan doğan haklarını kullanması için atayabilirler (YTTK. m.432/1). YTTK. m.432/2 pay üzerinde intifa hakkı bulunması durumunda aksi kararlaştırılmadığı takdirde oy hakkının intifa hakkı sahibi tarafından kullanılabilceğini hükme bağlamıştır. Ancak, intifa hakkı sahibi, pay sahibinin menfaatlerini hakkaniyete uygun bir şekilde göz önünde tutarak hareket etmemiş olması nedeniyle pay sahibine karşı sorumludur. TTK. m.360/5 ile benzerlik gösteren bu kuralın yeni düzenlemede

⁴²⁰ PULAŞLI, Şerh2, s.1325.

⁴²¹ Oy hakkına yönelik bu düzenleme ile Sermaye Piyasası Kurulu'nun HAAO'larda vekaleten oy kullanılmasına ve Çağrı Yoluyla Vekalet veya Değiştiren seri: IV, No:44 sayılı Tebliğin 4. maddesinde, HAAO'da temsilci tayin edilecek kişilerin pay sahibi olması veya esas sözleşmede aksine hüküm yoksa pay sahibi olmayanların da temsilci olabilecekleri öngörülmektedir. Bu konuda, Pulaşlı'ya göre, HAAO'ların esas sözleşmelerinde yer alan temsilcinin pay sahibi olacağı konusundaki düzenlemelerin değiştirilmesi ya da Sermaye Piyasası Kurulu'nun bir tebliği ile yeniden düzenlenmesi gerekir; PULAŞLI, Şerh2, s.1326.

getirdiği tek fark, taraflar arasında yapılabilecek bir sözleşme ile oy hakkının yine de malike bırakılabilmesinin öngörülmesi⁴²².

6102 sayılı YTTK. m.407/1’de pay sahiplerinin ortaklık işlerine ilişkin haklarını genel kurulda kullanabilecekleri ancak bu konuda varlık gösteren kanuni istisnaların saklı olduğu hükme bağlanmıştır. Bu düzenlemede dolaylı olarak oy hakkının genel kurul toplantılarına katılmak sureti ile kullanılabilmesi belirtilmiştir. Buna karşılık, YTTK. m.434/1 açık bir biçimde pay sahiplerinin oy haklarını genel kurulda kullanabileceklerini vurgulamıştır. Öte yandan, gerek YTTK. m.407/1’deki “Kanuni istisnalar saklıdır” gerek YTTK. m.434/1’de kaleme alınan “1527. maddenin beşinci fıkrası hükmü saklıdır” ifadelerinden yeni kanunun getirdiği düzende oy hakkının genel kurul dışında da kullanılmasının mümkün olduğu anlaşılmaktadır⁴²³. Yeni kanunda, pay sahibinin oy hakkı ile genel kurula katılma hakkı birbirinden kesin bir biçimde ayrılmamıştır. Ancak söz konusu hükmün gerekçesi incelendiğinde, oyun genel kurulda kullanılmasının emredici bir kural olduğu bu nedenle genel kurula katılmadan, örnek olarak mektupla oy kullanılması ya da elden dolaştırma yoluyla karar alınmasının mümkün olmadığı ifade edilebilir⁴²⁴. Ne var ki, teknolojik gelişmeler dikkate alınarak yeni kanunda, anonim ortaklıklarda genel kurulların elektronik ortamda yapılması konusu düzenlenerek, on-line genel kurullara katılma ve oy verme imkanı tanınmıştır. Bu konuda YTTK. m.1527/5 elektronik ortamda oy kullanmanın bir tüzükle düzenleneceğini ve anılan düzenleme yürürlüğe girdikten sonra pay senetleri borsaya kote edilmiş ortaklıklarda bu sistemin uygulanmasının zorunlu hale geleceğini hükme bağlamıştır. Buna ek olarak, elektronik ortamda oy kullanabilmek bakımından birtakım şartların gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bu şartlar; elektronik ortamda genel kurulun yapılması ve oy verilmesi hususunda esas sözleşmede hüküm bulunması (m.1527/2), ayrıca ortaklığın bu amaca özgülenmiş bir internet sitesinin mevcut olması, ortağın bu konuda talepte bulunması, elektronik ortam araçlarının etkin katılmaya

⁴²² Yeni düzenleme oy hakkı açısından bilimsel öğretilere ileri sürülen görüşlere uygun olmakla birlikte, oy hakkı dışındaki yönetim haklarının, örneğin genel kurula katılma ve özellikle iptal davası açma haklarının kimine veya kimler tarafından kullanılacağı sorunu yine çözümsüz bırakması nedeniyle eleştirilebilir; TEOMAN, Oy Hakkı, s.184.

⁴²³ TEOMAN, Oy Hakkı, s.169.

⁴²⁴ AYTAÇ, İbra, s.117; PULAŞLI, Şerh2, s.1326; TEOMAN, Oy Hakkı, s.169, dn.4.

elverişli olduğunun bir teknik raporla ispatlanıp bu raporun tescil ve ilan edilmesi ve oy kullananların kimliklerinin saklı tutulmasıdır (m.1527/3).

5.2.2 Oydan Yoksunluk Halleri

İbra kararının alınması bakımından özel bir nisap öngörülmemiştir. Bu sebeple genel kurulun toplantı ve karar yetersayısına ilişkin genel kuralın uygulanması gerektiği ifade edilebilir. Bu açıklamaya göre, genel kurulun ibra kararı verebilmesi için toplantı yetersayısı sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin varlığıdır. Bu nisabın toplantı süresince korunması şarttır. İlk toplantıda anılan nisaba ulaşamadığı takdirde, ikinci toplantının yapılabilmesi bakımından nisap aranmaz. Kararlar toplantıda hazır bulunan oyların çoğunluğu ile verilir⁴²⁵ (YTTK. m.418). Bununla birlikte ibra kararının alınmasında bazı pay sahiplerine oy hakkı tanınmamıştır (YTTK. m.436). Fakat oydan yoksun olan pay sahipleri genel kurul toplantısına katılma, görüş bildirme, bilgi alma, iptal davası açma ve teklif sunma gibi haklardan yararlanabilirler⁴²⁶. Nitekim oydan yoksunluk halleri, çoğunlukla gündemde yer alan maddelerden sadece bir kısmı bakımından varlık gösterdiğinden, yalnızca karar yetersayısının hesaplanmasında dikkate alınmaz. Toplantı yetersayısının hesabında

⁴²⁵ Buna göre, beş üyeli bir yönetim kurulu, dört kişinin katılımıyla toplanmışsa, karar için üç üyenin olumlu oy vermesi yeterlidir; bkz. ÇEKER, M., Ticaret Hukuku, Karahan Kitabevi, Adana 2012, s.447.

⁴²⁶ İMREGÜN, AO, s.137; ÇELİK, s.134; TEOMAN, Oy Hakkından Yoksunluk, s.173; TEKİL, AŞ, s.294; DERYAL, Y., Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararlarının Hukuki Niteliği, Prof. Dr. Fahiman Tekil'e Armağan, İstanbul 2003, s.397; ŞAHİN, s.144; Sermaye Piyasası Kurulu'nun Oydan Yoksun Paylara İlişkin Esaslar Tebliği (Seri: 1, N:36 21.01.2009 tarihli 27117 sayılı RG) m.20 hükmüne göre, oydan yoksun pay sahipleri esas sözleşmede hüküm bulunmak kaydıyla, ortaklık genel kuruluna oy hakkı bulunmaksızın katılabilirler ve oylamalardan önce görüşlerini açıklayabilirler. Oydan yoksun pay sahiplerinin katıldığı genel kurul toplantı ve karar yetersayılarında, oydan yoksun paylar dikkate alınmaz(m.20/2). Müktesep hak niteliğinde olan genel kurula katılma hakkının oy hakkından ayrı bir hak olarak tebliğ hükmü ile sınırlandırılmaması hakkında bkz. NOMER, F., Anonim Ortaklıkta Oydan Yoksun Paylar, İstanbul 1994, s.65-66.

oydan yoksun paylar dikkate alınır⁴²⁷. Çekimser oylar, olumsuz olarak kabul edilir. Buna ek olarak, oyların eşit olması durumunda ibra teklifi reddedilmiş sayılmalıdır. Oyların eşit olması durumunda genel kurul başkanına üstün oy tanımının bir çözüm olabileceği ifade edilmiş ancak ibra kararının hukuki niteliği ve sonucu dikkate alınarak bu çözümün mümkün olmayacağı belirtilmiştir⁴²⁸.

Bu konuda kısaca bilgi verdikten sonra kanun koyucunun birtakım menfaatleri korumak amacıyla öngördüğü bazı oydan yoksunluk hallerini incelememiz gerekmektedir.

5.2.2.1 Akrabalık bağı olanların oydan yoksunluğu

6102 sayılı yeni kanunda pay sahibinin oydan yoksunluğu 436. maddede düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemenin birinci fıkrasına bakıldığında; “Pay sahibi kendisi, eşi, alt ve üstsoyu veya bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri ya da hakimiyetleri altındaki sermaye şirketleri ile şirket arasındaki kişisel nitelikte bir iş veya işleme veya herhangi bir yargı kurumu ya da hakemdeki davaya ilişkin olan müzakerelerde oy kullanamaz.” şeklinde kaleme alındığı görülmektedir.

Gerekçede de açıklandığı gibi söz konusu hüküm bazı değişikliklerle 6762 sayılı Kanun’un 374. maddesinin yerini almış, bu şekilde içtihatlar ile öğretideki birikim korunmuştur⁴²⁹. Yeni düzenlemenin farklılık gösteren noktaları şunlardır; söz konusu düzenlemede, her şeyden önce oydan yoksunluğa neden olan durumların içine, pay sahibinin, eşinin veya alt ve üstsoyunun yanı sıra, bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri veya hakimiyetleri altındaki sermaye şirketleri de madde metnine eklenmiştir. Diğer farklılık ise, TTK.m.374 hükmünde sadece “iş” ya da “dava” ifadelerine yer verilmişken, YTTK. m.436/1 hükmünde “iş” ibaresinin yanına “işlem” eklenmiştir.

⁴²⁷TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.512-513, N.988; ÇELİK, s.134; TEOMAN, Oy Hakkından Yoksunluk, s.181; PULAŞLI, Şerh2, s.1972; UYSAL, L., Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu-II, TBB Dergisi, S.81, Y.2009, s.26; Aksi görüş için bkz. ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.315-316, N.614; DERYAL, s.397, dn.69.

⁴²⁸ AYTAÇ, İbra, s.113; ÇELİK, s.135.

⁴²⁹ TEOMAN, Oy Hakkı, s.186; KENDİGELEN, YTTK, m.289.

Buna ek olarak “dava” ibaresi de “herhangi bir yargı kurumu ya da hakemdeki dava” olarak değiştirilmiştir. Gerekçede şahıs ve sermaye şirketlerinin m.124 hükmünde gösterildiği, hakimiyet altında bulunma olgusunun ise içtihat yolu açık olmak üzere, m.195’in kıyas yolu ile uygulanmasıyla belirleneceği, yapılan bu eklerle öğretide eleştirilen bir kanun boşluğunun doldurulmuş olduğu açıklanmaktadır. Öte yandan, iki ortaklık arasındaki şahsi iş veya işlem kavramından bahsedilmemektedir.

Söz konusu hükmün konulmasının nedeni, ortaklıkla pay sahibi ya da onun yakınları arasındaki menfaat ihtilaflarında, pay sahibinin tarafsız kalmasının zor olması inancı ile oy hakkının kullanılmasını yasaklayarak ortaklığın korunmasıdır⁴³⁰. Diğer bir anlatımla, pay sahibinin, bu gibi kararlarda tarafsız kalamayacağı, kişisel çıkarlarını ön planda tutarak oy kullanabileceği öngörülmüş, ortaklık menfaatleri bakımından sakıncalı olan bu durumun önlenmesi için oydan yoksunluk hali kabul edilmiştir. Bu düzenleme ile pay sahipleri bakımından genel kurul kararlarına ilişkin genel bir oydan yasaklılık durumu öngörülmüştür.

6102 sayılı YTTK. m.436/1 (TTK. m.374/1) hükmünde kaleme alınan oydan yasaklılık hali, ibra kararında da genel kurul kararı olması nedeniyle uygulanmalı mı? Bu konu doktrinde tartışılmıştır. Tartışmanın temel noktası madde metninde yer alan “kişisel nitelikte bir iş veya işlem veya herhangi bir yargı kurumu ya da hakemdeki dava” ifadesinin dar mı yoksa geniş mi yorumlanması gerektiği hususudur. 6762 sayılı kanunda bu ifade “şahsi bir iş veya dava” olarak kaleme alınmıştır. Bu konuda, Helvacı’ya göre⁴³¹, ortaklık ile yönetim kurulu arasında varlık gösteren hiçbir iş şahsi iş sayılmaz. Yine YTTK. m.436/1 (TTK. m.374/1) hükmüne göre ibra şahsi iş olarak nitelendirilirse, YTTK. m.436/2 (TTK. m.374/2) düzenlemesinin kanunda yer almaması gerekirdi. Bu nedenle, madde metninde sayılanların yönetim kurulu üyelerinin ibrasında

⁴³⁰ AYTAC, İbra, s.118.

⁴³¹ Yazar bu görüşünü 6762 sayılı TTK. m.336 düzenlemesine dayandırmaktadır. Söz konusu düzenlemeye göre, idare meclisi azaları şirket namına yapmış oldukları mukavele ve muameleden şahsen mesul olmazlar. Bu tür muamelelerin sonucu olan ibranın şahsi iş olması mümkün değildir; bkz. HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.141; aynı yönde TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.514-515, N.992.

oydan yoksunluğu söz konusu olmaz. Bu yönde görüş bildiren Teoman⁴³², yönetim kurulu üyelerinin ibrasında, pay sahibinin ortaklık ile bir üçüncü kişi gibi karşı karşıya gelmediğini ifade etmekte, aksine pay sahibi yönetim kurulu üyesinin, pay sahipliği sıfatının verdiği yönetime katılma hakkının sonucu olarak ortaklığın faaliyetinde görev almakta ve kendi kişisel menfaatini değil, ortaklığın menfaatini gözetmekte olduğunu belirtmektedir. Bu anlamda pay sahibi ile ortaklığın menfaati çatışmamaktadır. Yazara göre, yönetim kurulu üyelerinin m.436/1’de sayılan yakınları, aynı zamanda ortaklık işlerinin görülmesine katılmış olmadıkça bunların ibrası hakkında oy kullanabilirler. Bu nedenlerle m.436/1 ve m.436/2 arasında bağlantı kurmak ve yönetim kurulunun ibrasındaki oydan yoksunluğu “şahsi iş” kavramı ile açıklayıp, oydan yoksunluğa pay sahiplerinin yakınlarını da dahil etmek imkanı söz konusu değildir. Pulaşlı’ya göre⁴³³, yönetim kurulu üyelerinin eşleri, üst ve altsoyları, yönetim kurulunun ibrasına ilişkin oylamada oy kullanabilirler. Diğer bir anlatımla, söz konusu bu kişiler ibra oylamasında oy hakkından yoksun değildirler. Zira Yargıtay’da, ibranın madde metninde anılan kişilerle ortaklık arasındaki kişisel bir iş veya dava sayılamayacağı gerekçesi ile ibra oylamasında uygulamayacağını içtihat etmiştir⁴³⁴. Kanaatimizce bu görüş yerindedir. İbra kişisel iş değildir. Nitekim kanunun kaleme alınış şekli ibra kurumunu bu kapsama dahil etmemize imkan vermez. Buna ek olarak, 6102 sayılı yeni kanunda ibra kararının etkisi açık olarak hükme bağlanmıştır. Buna göre, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakları sona erer. YTTK.

⁴³²Yazara göre, TTK. m.374/1 (YTTK. m.436/1) hükmündeki şahsi kelimesi, pay sahibinin ortaklıkla yaptığı hukuki işlemin kişisel bir menfaat sağlamak amacı ile gerçekleştirildiğini ve alınacak kararın pay sahipliği sıfatı ile ilgisi bulunmadığını göstermektedir. Bir işin “şahsi iş” teşkil edip etmediğini anlamak hususunda başvurulacak ölçüt, pay sahibinin o işlemin yapılması sırasında ortaklığın karşısında üçüncü kişi olarak yer alıp almadığıdır. Burada önemli olan, aynı işlemin pay sahibi olmayan bir kişi ile de yapılmasının mümkün olup olmamasıdır. Sorunun cevabı olumsuz olursa, işlemin bireysel nitelik taşıdığı ve pay sahibinin buna ilişkin kararda oy kullanamayacağı anlaşılacaktır; TEOMAN, Ö., Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu Konusundaki Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi, Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim Cilt II: 1982-2001, İstanbul 2001, s.46-47; Oy Hakkından Yoksunluk, s.115 vd.

⁴³³ PULAŞLI, Şerh2, s.1340-1341.

⁴³⁴ Yarg.11 HD. T.08.01.1976, E.1975/3644, K.1976/45 bkz. ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.316, N.614.

m.436/1 hükmünde yer alan kişiler ibra kararında oy kullansalar bile bu durum ibra kararına karşı olan pay sahiplerinin menfaatlerine zarar vermez.

Bu konuda aksi görüş⁴³⁵ belirten Aytaç'a göre⁴³⁶, YTTK. m.436/1 (TTK. m.374/1) hükmünde ifadesini bulan "şahsi iş veya dava" geniş yorumlanmalıdır. İbra kararı da bu kapsamın içinde düşünülmelidir. İbra, pay sahibi ile ortaklık arasında şahsi bir iş niteliğindedir. Bu nedenle madde metninde yer verilen yakınlar, yönetim kurulu üyelerinin ibrasında da oy kullanamazlar. Oy kullanma yasağının ibra sonucunu doğuran hesapların onaylanması kararında (YTTK. m.424) da uygulanması gerekir. Çamoğlu'na göre⁴³⁷, ortakların kendileriyle veya karı ve kocası veya alt ve üstsoyu ile ortaklık arasındaki şahsi bir iş veya davada oy hakkını haiz bulunmadığı konusunda YTTK. m.436/1 (TTK. m.374/1) hükmünde yer alan genel yasağın, ibra konusunda da uygulama alanı bulur. Yönetim kurulu üyeleri, kendilerinin ve madde metninde yer alan yakınlarının ibrasında veya ibra sonucunu doğuran hesapların tasdiki kararında oy hakkından yoksundurlar. Bu konuda Çelik'e göre⁴³⁸, YTTK. m.436/1 (TTK. m.374/1) hükmünde yer alan düzenleme sorumluluk davası ve ibrayı kapsayacak bir şekilde geniş yorumlanmalıdır. Aksi takdirde, söz konusu hükmün öngörülmesindeki, yakın akrabalık bağı sebebiyle pay sahibinin bu gibi durumlarda ortaklığın çıkarlarından öte yakınlarının çıkarlarını ön planda tutarak hareket edebileceği ihtimalinin, ortaklık çıkarları bakımından ortaya çıkaracağı sakıncanın önlenmesi amacı gerçekleşmez. Bu şekilde bir yorum m.436/2 hükmünün kaleme alınmasını da anlamsızlaştırır. Zira

⁴³⁵ Postacıoğlu, ibranın pay sahibi ile anonim ortaklık arasındaki bir "şahsi iş" sayılması gerektiği görüşündedir. Bu nedenle ibra kararının alınması sırasında pay sahibinin karı ya da kocası ile usul ve furuunun da oydan yoksun kılınmalarının zorunlu olduğunu savunmaktadır. Nitekim yazar iş kelimesini geniş yorumlamaktadır; bkz. POSTACIOĞLU, Hukuki Mesuliyet, s.507; Domaniç, bu genel yasağın iş ve davaları konu edinmesi nedeniyle sorumluluk davalarını da kapsadığı bu sebeple de ibra kararı bakımından da uygulanmasının zorunlu olduğu görüşündedir; DOMANIÇ, AŞ, s.542.

⁴³⁶ AYTAÇ, İbra, s.119.

⁴³⁷ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.232.

⁴³⁸ ÇELİK, s.139; Söz konusu bu yasağın, yönetim kurulu üyelerinin ve adı geçen yakınlarının ibrasında ve hatta aralarında menfaat ortaklığı olan yönetim kurulu üyelerinin birbirlerinin ibrasında oy kullanmalarına da engeldir; UÇAR, S., Hukukumuzda Yönetim Kurulu ve Denetçiler İle Sorumluluk Halleri, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul 1994, s.159.

YTTK. m.436/1 düzenlemesi akrabalık bağı olanların oydan yoksunluğunu öngörmüştür. Bu anlamda iki hükümde öngörülen oydan yoksun kişiler farklıdır.

5.2.2.2 Yönetim kurulu üyeleriyle yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişilerin oydan yoksunluğu

6102 sayılı YTTK. m.436/2 hükmüne göre, ortaklık yönetim kurulu üyeleriyle yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamaz. Her ne kadar gerekçede TTK.m.374/2 hükmünün sadece korunduğundan bahsedilmişse de, aksine bu fıkrada da birtakım eklemeler mevcuttur. Zira bu fıkrada ibra kararları açısından bir yandan oydan yoksun kişiler TTK.m.374/2 düzenlemesinden farklı olarak genel bir ifade biçimi ile değil, sınırlayıcı bir sayma yöntemiyle belirlenmiş, diğer yandan ise bu kişilerin yalnızca kendilerine ait paylardan kaynaklanan oyları kullanamayacakları ifade edilmiştir⁴³⁹.

6102 sayılı YTTK. m.436/2 hükmünde oy hakkından yoksun bulunanlar arasında yönetim kurulu üyelerinin yer aldığı açık bir şekilde vurgulanmıştır. Bu düzenleme oldukça yerindedir⁴⁴⁰. Buna ek olarak, oy hakkından yoksun bulunan pay sahiplerinin geniş kapsamı, “yönetimde görevli imza yetkisine sahip olanlar” ifadesi kullanılarak daraltılmaktadır. Zira 6762 sayılı TTK. m.374/2 farklı şekilde kaleme alınmıştır. Bu düzenlemeye göre, ortaklık işlerinin görülmesine her hangi bir suretle iştirak etmiş olanlar, yönetim kurulu üyelerinin ibrasına ait kararlarda oy hakkına sahip değildirler. Bu yasak denetçileri kapsamaz. Bu düzenleme gereği açıkça madde metninde ifade

⁴³⁹ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. KENDİGELEN, YTTK, s.289.

⁴⁴⁰ 6762 sayılı TTK. m.374/2 hükmün yanlış anlamaya sebep olabilecek biçimde kaleme alınmıştır. Zira ortaklık işlerinin görülmesine katılanların yönetim kurulunun ibrasında oy kullanamayacakları, ancak bizzat yönetim kurulu üyelerinin bu kararda oydan yoksun bulunmadıkları şeklinde yanlış bir yoruma uygundur. Bu sonuç öncelikle yasağın konulma amacı olmak üzere ibra kurumunun kabul edilmiş nedeni ile de çeliştiğini söylemek doğru olur. Bu nedenle, hakkında ibra kararı verilecek kişinin oylamaya katılamayacağını öngören bir hüküm kanun tekniğine daha uygundur; bu görüş için bkz. TEOMAN, Oy Hakkından Yoksunluk, s.125-126.

edilmemiş olsa da öncelikle “şirket işlerinin görülmesine iştirak edenlerden” olmaları nedeniyle yönetim kurulu üyelerinin kendi ibralarında oy kullanmalarının mümkün olmadığı doktrinde oybirliği ile kabul edilmektedir⁴⁴¹. Yargıtay’ın görüşü⁴⁴² de aynı yöndedir. Nitekim yeni kanunda bu konu açıklığa kavuşturulduğundan bu konuda tartışmaya gerek kalmamıştır.

Yine doktrinde “ortaklık işlerine katılma” ifadesi geniş yorumlanmaktadır. Dolayısıyla işlerin yürütülmesine katılan müdürler, ticari mümessiller, ticari vekiller, seyyar tüccar memurları veya bunun gibi herhangi bir biçimde ortaklığın idaresine katılmış olan tüm ortaklık memur ve hizmetlilerinin, yönetim kurulu üyesine bağlı olarak çalışan acenteliklerin, devamlı olarak ortaklığın işlerini gören gümrük komisyoncuları ve hukuk müşavirlerinin de ibrada oy kullanamayacağı çoğunlukla kabul edilmektedir⁴⁴³. Öte yandan yasağın kapsamının bu şekilde genişletilmesi uygun görülmemekte, oydan yoksunluk hakkındaki hükümlerin dar yorumlanması gerektiği ileri sürülmektedir⁴⁴⁴. Bu

⁴⁴¹ Bu yazarlara göre, özel nitelikli ibra kararında, yönetim kurulu üyelerinin her birinin ayrı ayrı oylanarak ibra edilmesi durumunda, ibrası oylanmayan yönetim kurulu üyelerinin başka üye hakkında oy kullanması mümkün değildir. ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.199; Murahhasların ibrasında da diğer yönetim kurulu üyelerinin oy kullanması mümkün değildir, bkz. TEOMAN, Oy Hakkından Yoksunluk, s.125; DOMANIÇ, AŞ, s.542; AYTAÇ, İbra, s.122; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.140, ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.232; ŞAHİN, s.141, ÇELİK, s.140; Örnek olay için bkz. AKINTÜRK, T., Anonim Şirketlerde Umumi Heyet Kararlarının İptali, Batider, C.II, S.1, Y.1963, s.99 vd.

⁴⁴² Yönetim kurulu üyeleri kendi ibraları hakkında oy kullanamazlar; Yarg. 11. HD. T.05.05.1981, E.1981/1267, K.1981/2213; aynı yönde Yarg. 11. HD. T.06.05.1982, E.1982/1548, K.1982/2135 (www.kazancı.com.tr, 17.05.2012, 14.19); Kanun koyucu ibranın niteliğinden hareket ederek bir kimsenin kendi işlemleri hakkında kendisini aklamasını kabul etmemiştir; bkz. TEOMAN, Yargıtay Kararı, s.47.

⁴⁴³ Yazara göre, hukukumuzda kimin tarafından atandıklarına, genel kurula doğrudan hesap verme durumu olup olmadıklarına ve idari yetkileri olup olmadığına bakılmaksızın, pay sahibi olup da ortaklık işlerinin görülmesine herhangi bir biçimde katılmış olanlar, yönetim kurulu üyelerinin ibrasında oydan mahrum kabul edilmelidir; AYTAÇ, İbra, s.120; DOMANIÇ, AŞ, s.541; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.232.

⁴⁴⁴TEOMAN, Oy Hakkından Yoksunluk, s.130; ÇELİK, s.143; Yazar söz konusu düzenlemenin dar yorumlanması gerektiğini ifade etmektedir. Çünkü bu düzenleme TTK.’nın yönetimden doğan sorumluluk sistemi ile bağdaşmaz. Ayrıca oydan yoksun bırakılanların sayısını artırıcı bir yoruma gitmek, oyu müktesep hak olarak kabul eden kanunumuza aykırı düşer; TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.514, N.991.

görüŖe göre, madde metninin kelime anlamı aynen uygulanırsa, ortaklıkta aynı zamanda pay sahibi olan müstahdemlerin ve örneğın yalnızca büro hizmetlerinde çalışan sekreterler ile fabrikada göre yapan işçilerin dahi oydan yoksun sayılmaları gerekir⁴⁴⁵. Bu açıklamalarımız ışığında madde metninde yer alan “şirket işleri” ifadesini ortaklığın yönetimi olarak yorumlamak gerekir. Aksi yorum kanunun amacı ile bağdaşmaz⁴⁴⁶. Nitekim 6102 sayılı yeni kanun m.436/2 hükmünde “yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişilerin” oydan yoksunluğu kaleme alınarak kanunun kapsamı geniş yoruma imkan vermeyecek şekilde hükme bağlanmıştır. Bu şekilde oydan yoksun bulunan kişilerin tespit edilmesi kolaylaşmaktadır.

Yönetim kurulu üyeleri kendi ibraları hakkında oydan yoksun oldukları halde, m.436/1 hükmünde sayılan yakınları, aynı zamanda “yönetimde görevli imza yetkisine sahip” olmadıkça bu kişilerin ibrası hakkında oy kullanabilirler. Hem karının hem kocanın yönetim kurulu üyesi olması durumunda ise oydan yoksunluk m.436/1 düzenlemesinde değil, ibraya ilişkin m.436/2’den kaynaklanmaktadır⁴⁴⁷.

Kanun hükmüne göre, yönetim kurulu üyeleri ve diğer yönetimde görevli imza yetkisi olanlar bakımından oydan yoksunluk sadece ibra bakımından söz konusudur. Açık ibra kararı alınması durumunda yani ibra ve bilanço ayrı ayrı oylandığından oydan yoksun olanlar bilanço oylamasına katılabileceklerdir⁴⁴⁸. Öte yandan örtülü ibrada bilanço oylaması ibrayı da kapsadığından oydan yoksunluk bilanço oylamasına da yansır⁴⁴⁹. Nitekim Helvacı’ya göre⁴⁵⁰, bilançonun oylanması örtülü ibra sonucu doğurduğundan

⁴⁴⁵ ÇELİK, s.143; ŞAHİN, s.142.

⁴⁴⁶ TEOMAN, Oy Hakkından Yoksunluk, s.131; ÇELİK, s.143.

⁴⁴⁷ Yazara göre, oy hakkından yoksunluk yalnızca olumlu oy vermeyi değil, aynı zamanda zor bir ihtimal de olsa olumsuz oy vermeyi de içerir; TEOMAN, Oy Hakkından Yoksunluk, s.126; Aynı yönde POSTACIOĞLU, Hukuki Mesuliyet, s.505-506.

⁴⁴⁸ ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.199; TEKİL, AŞ, s.295; TEOMAN, Oy Hakkından Yoksunluk, s.124; ŞAHİN, s.143.

⁴⁴⁹ HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.140-141.

⁴⁵⁰ HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.140-141; Aynı yönde ŞAHİN, s.143.

bu konuda da oydan yoksunluk olduğu sonucuna varılmalıdır. Her iki konunun ayrı ayrı oylanması durumunda ise sorun çıkmaz⁴⁵¹.

5.2.3 Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyesinin İbra Oylamasında Temsilci Sıfatıyla Oy Kullanıp Kullanamayacağı Meselesi

Bu başlık altında incelenmesi gereken diğer bir konu, kendi adına oy kullanması yasaklanan yönetim kurulu üyelerinin, başka bir pay sahibinin temsilcisi olarak oy kullanıp kullanamayacaklarıdır. Konu doktrinde tartışmalı olmakla birlikte, baskın görüş, yönetim kurulu üyesinin, ibra oylamasında bir ortağın temsilcisi sıfatıyla oy kullanamayacağı yönündedir⁴⁵². Bu görüşe dayanak olarak, yönetim kurulu üyesinin, kendi ibrasında oy hakkından yoksunluğunu öngören YTTK. m.436/2 hükmünün var olma nedenleri ve işlevleri gösterilmektedir. Bu konuda Çamoğlu'na göre⁴⁵³, oy hakkından yoksun olan kişi kendi namına oy kullanamayacağı gibi bir paydaşın vekili sıfatıyla da oy kullanamaz. Bu kural, “hiç kimsenin kendi davasının yargıcı olamayacağı” kuralının bir sonucudur. Pulaşlı'ya göre⁴⁵⁴, temsilde güven ilkesi hakim

⁴⁵¹ İbra ile bilanço oylamalarının ayrı gündem maddelerine ilişkin olarak ayrı ayrı yapılması diğer bazı hususlar bakımından uygun olur; ŞAHİN, s.143.

⁴⁵² AYTAÇ, İbra, s.121; ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.55; İMREGÜN, Menfaat İhtilafları, s.36-37; POSTACIOĞLU, Hukuki Mesuliyet, s.506; İMREGÜN, AO, s.137; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.232; PULAŞLI, Şerh2, s.1341; ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.316, N.614.

⁴⁵³Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkında Yönetmeliğinin 21. maddesinin b bendine göre; yönetim kurulu üyeleri genel kurulda gerek topluca, gerekse tek tek yapılacak ibra oylamasında sahip oldukları paylardan doğan oy haklarını kullanamazlar. Ancak yönetim kurulu üyesi olmayan pay sahiplerinin kendilerine verecekleri vekaletten doğacak oy haklarını kullanabilirler. Çamoğlu bu hükmün en kısa zamanda değiştirilmesi gerekliliğinden bahsetmektedir; ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.316, N.614; aksi görüşte olan Kırca'ya göre, yönetim kurulu üyesi başkasına ait oyu kullandığından, ne kendi kendini ibra etmiş olur ne kendi davasının yargıcı konumunda olur. Bu durum ancak yönetim kurulu üyesinin ibrada kendine ait olan oyları kullanmasında olur; KIRCA, İ., Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyesinin İbra Oylamasında Temsilci Sıfatıyla Oy Kullanıp Kullanamayacağı Sorunu, AÜHFD, C.53, S.1, Ankara 2004, s.71.

⁴⁵⁴ PULAŞLI, Şerh2, s.1341.

olması nedeniyle, temsil edilenin temsilciye güvendiği söylenemez. Burada yönetim kurulu üyesinin kendi ibrasında temsilci sıfatıyla oy kullanması durumunda, temsilcinin kendi kendisiyle bir işlem yapması gibi bir durum söz konusu olmaktadır. Bu durumda, temsil edilenin menfaatleri ile yönetim kurulu üyesinin menfaatlerinin çatışması söz konusu olmaktadır. Bu şekilde menfaatlerin çatışması durumunda kural olarak temsil kabul edilmemektedir. Bu nedenlerle, bir kimse kendi hakkında oy kullanma yasağına tabi ise, bir pay sahibinin adına da olsa kendi ibrasında oy kullanmaması gerekir.

Bu konuda diğer görüş⁴⁵⁵, yönetim kurulu üyelerinin, ibra oylamasında temsilen oy kullanmalarının mümkün olduğu yönündedir. Bu konuda Bilgili'ye göre⁴⁵⁶, YTTK. m.436/2 düzenlemesinde yer alan yasak hükmünün temsil yolu ile kullanılacak oylar için de geçerli olacağı görüşü kabul edilecek olursa, oy temsilciliğinin mutlaka yönetim kurulu üyeleri ile ortaklık yönetiminde görevli imza yetkisine sahip (TTK. m.374/2 ortaklık işlerine iştirak etmiş) kimseler dışında birilerine verilmesi YTTK. m.425 hükmü ile bağdaştırılması zor ve temsil yetkisi verecek pay sahiplerinin oy kullanma haklarını kısıtlayan bir durum olur. Pay sahibinin oy temsilciği konusunda tanıdığı veya kendi menfaatlerini koruyacağına emin olduğu kişiyi bulma düşüncesinde olması muhtemeldir. Bu anlamda, bilanço ve faaliyet raporunu gördükten sonra yönetim kurulu üyesine temsil yetkisi vermesi mümkündür. Pay sahibi aynı düşünce ile ortaklığın denetçilerini veya ortaklık çalışanlarını ya da ortaklık işlerine herhangi bir suretle iştirak etmiş olanları da seçebilmelidir. Nitekim pay sahibi yönetim kurulu üyesine temsil yetkisi vermekle yönetim kuruluna güvenini ve ibra hakkında olumlu düşündüğünü ifade etmektedir. Nitekim Kırca'ya göre⁴⁵⁷, yönetim kurulu üyesinin temsilen oy kullanması YTTK. m.433 (TTK. m.361) hükmünü de ihlal etmez. Bunun nedeni,

⁴⁵⁵Bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz. KIRCA, Oy Kullanma, s.71 vd.; TEOMAN, Oy Hakkından Yoksunluk, s.169-172; BİLGİLİ, F., Anonim Şirket Genel Kurulunda Yönetim Kurulu Hakkında İbra Kararı Alınmasında Yönetim Kurulu Üyelerinin veya Diğer Yöneticilerin Vekaleten Oy Kullanabilmeleri, www.e-akademi.org/makaleler/fbilgili-3.htm, s.5-6; TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.515, N.992b; KALPSÜZ, T., Bilanço ve Oy Kullanma Esaslarına Aykırılık Sebebiyle Genel Kurul Kararının İptali, Batider, C.X, S.1, Y.1979, s.39 vd.

⁴⁵⁶ BİLGİLİ, Vekaleten Oy Kullanabilme, s.6.

⁴⁵⁷ Ayrıntılı gerekçeler için bkz. KIRCA, Oy Kullanma, s.72.

yönetim kurulu üyesi kendisine değil, başka bir pay sahibine ait oyu kullanmaktadır. Zira Yargıtay'ın görüşü de bu yöndedir⁴⁵⁸.

Kanaatimizce, bir pay sahibi yönetim kurulu üyelerinden birine temsil yetkisi vermişse bu tercihi ile ona karşı olan güvenini ortaya koymakta ve dolayısıyla da ibra kararı hakkında olumlu görüşe sahip olduğunu açıklamaktadır. Zira pay sahibi ibra hususunda olumlu oy kullanmak istemiyorsa, oyunu bizzat ya da farklı bir temsilci aracılığıyla kullanma yolunu seçebilir. Yine bu yönde bir düşüncesi varsa genel kurul toplantısına katılmayıp oyunu kullanmamayı tercih edebilir. Nitekim yönetim kurulu üyelerinin oy kullanımını bakımından kendilerine temsil yetkisi verilmesi konusunda pay sahiplerinden talepte bulunma gibi bir hakları yoktur. Temsil yetkisinin verilmesi tamamen iradi bir nitelik taşır. Bu konuda uygulamada tartışmalara yol açan bu sorun hakkında öngörülen, oydan yoksun bir kimsenin başkasına ait paylardan kaynaklanan oy hakkını temsilci sıfatıyla kullanabileceğine ilişkin çözüm, kanun hükmü haline getirilmiştir⁴⁵⁹. YTTK. m.436/2 hükmüne bakıldığında, ortaklık yönetim kurulu üyeleriyle yönetimde görevli imza yetkisine sahip kişiler, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda kendilerine ait paylardan doğan oy hakkını kullanamazlar. Öte yandan, yönetim kurulu üyelerinin, kendi oy haklarını temsilci aracılığı ile kullandırmaları mümkün değildir⁴⁶⁰.

5.2.4 Tüzel Kişi Pay Sahiplerinin Temsilcilerinin İbrasında Oy Hakkı

Anonim ortaklıkta pay sahibi olan tüzel kişilerin yönetim kuruluna gönderdikleri temsilcilerinin ibrasında oy kullanabilip kullanamayacakları hususu doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde tüzel kişinin, genel kurul ve yönetim kurulundaki temsilcisinin aynı kişi olması durumunda oy hakkı bulunmadığı konusunda görüş birliği bulunmasına

⁴⁵⁸ Kendi ibralarında oy kullanamayan yönetim kurulu üyelerinin, vekaleten başkalarına ait oyları kullanmalarına bir engel bulunmamaktadır; Yarg. 11.HD. T.08.03.2011, E.2009/9025, K.2011/2462 (www.kazancı.com.tr, 17.05.2012, 14.47).

⁴⁵⁹ KENDİGELEN, YTTK, s.289; TEOMAN, Oy Hakkı, s.187.

⁴⁶⁰ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.232; PULAŞLI, Şerh2, s.1342; İMREGÜN, AO, s.138; TEOMAN, Oy Hakkından Yoksunluk, s.137; AYTAÇ, İbra, s.120.

karşın⁴⁶¹, iki kuruldaki temsilcilerin farklı kişiler olması durumunda tüzel kişi pay sahiplerinin, temsilcisinin ibrasında oy kullanıp kullanamayacağı hakkında iki görüş mevcuttur. Doktrindeki bazı yazarlar⁴⁶², tüzel kişinin, yönetim kurulundaki temsilcisinin ibrasında oy kullanabileceğini kabul etmektedirler. Tandoğan'a göre⁴⁶³, kural olarak tüzel kişinin temsilcisinin fiil ve işlemlerinden sorumlu olmadığını ancak bazı durumlarda MK. m.48/2, 818 sayılı BK. m.50/1 ve BK. m.55 (BK. m.61, m.62/1 ve BK. m.66) uyarınca temsilcisinin fiillerinden sorumlu tutulabilecekse de, ibra kararı pay sahibi ve alacaklıların dava haklarını kaldırmadığından ve tüzel kişiye bu nedenle açılan davada tüzel kişi ibranın söz konusu olduğunu def'i olarak ileri süremeyeceğinden, tüzel kişi ibra kararında oy hakkına sahiptir. Çamoğlu'na göre⁴⁶⁴, tüzel kişilerin anonim ortaklık yönetim kurullarındaki temsilcilerinin ibrasında oy kullanmalarına engel bir durum yoktur. Yazar bu görüşünü iki nedenle açıklamaktadır. Öncelikle temsilci ile tüzel kişi arasında organik bir ilişki mevcut değildir. Diğer bir anlatımla, temsilci tüzel kişinin organı niteliğine sahip değildir. Tüzel kişi kural olarak temsilcisinin işlemlerinden dolayı sorumlu değildir. Bu nedenle, temsilcisinin ibrasında tüzel kişinin genel kuruldaki oy gücünü kullanması menfaatler dengesi bakımından sorun çıkarmaz. İkinci olarak, ibra kararlarının sorumluluk davaları üzerindeki etkisinin çok fazla olmaması yazarı bu sonucu götüren nedenlerden diğeridir. Aytaç'a göre⁴⁶⁵, tüzel kişi ile anonim ortaklık yönetim kurulu üyesi olan temsilcisi arasında organsal bir bağıllık ve sorumluluk ilişkisi bulunmadığından, tüzel kişinin oy kullanmasında bir sorun yoktur. Buna ek olarak, yazara göre ibra kararı sadece ortaklığın dava açma hakkını ortadan kaldırdığı için temsilciyi seçtiren tüzel kişi oylamada onu kurtarmak için hareket etmiş

⁴⁶¹ TEKİNALP, Ü., Anonim Ortaklıkların Yönetim Kurullarında Tüzel Kişilerin Temsili, Ankara 1965, s.139, dn.3; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.237; TEOMAN, Oy Hakkından Yoksunluk, s.133; TANDOĞAN, H., Hükmi Şahısların Anonim Şirket İdare Meclisinde Temsili, Batider, C.I, S.1, Y.1961, s.32 vd.; AYTAÇ, İbra, s.131.

⁴⁶²TANDOĞAN, Hükmi Şahısların Temsili, s.32 vd.; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.236; ÇELİK, s.145; AYTAÇ, İbra, s.130-131.

⁴⁶³ TANDOĞAN, Hükmi Şahısların Temsili, ss.32-34.

⁴⁶⁴ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.236-237.

⁴⁶⁵ AYTAÇ, İbra, s.130-131.

olsa bile, takip imkanı ortadan kalkmış değildir. Diğer bir görüş ise⁴⁶⁶, tüzel kişinin, temsilcinin ibrasında oy kullanamayacağı yönündedir. Bu konuda Tekinalp⁴⁶⁷, tüzel kişinin yönetim kurulundaki temsilcisinin ibrasında oy kullanmasının kendi ibrasında oy kullanmak anlamını ifade ettiğini ve bu durumun TTK. m.374 (YTTK. m.436) düzenlemesine aykırı olduğunu belirtmektedir. Temsilcisi aracılığı ile yönetime katılan tüzel kişi, MK. m.50/2 gereği temsilcisinin eylem ve işlemlerinden sorumlu olacağı için ibra aynı zamanda tüzel kişinin de sorumluluğunun kaldırılması anlamını ifade eder. Kendi kendisini sorumluluktan kurtarma imkanının tanınması mümkün olmadığından tüzel kişi temsilcisinin ibrasında oy kullanamaz. Helvacı⁴⁶⁸, organ sorumluluğu görüşü doğrultusunda tüzel kişinin oy kullanamayacağı görüşündedir. Zira Domaniç de⁴⁶⁹, yönetim kurulunda gerçek kişi ile temsil edilen tüzel kişilerin temsilcilerinin sorumluluğuna katıldıkları için oy yasağına tabi oldukları görüşündedir. Kanaatimizce de 6762 sayılı TTK. sistemine göre, tüzel kişi, temsilcisinin işlem ve faaliyetlerinden sorumlu tutulmasa bile tüzel kişi ile temsilcisinin çıkarları aynı doğrultuda olacağından temsilcisinin ibrasında oy kullanamaz. Zira tüzel kişiliğin temsilci atamasının nedeni, yönetime katılmak⁴⁷⁰ ve temsilcisi ve genel kurulda sahip olduğu oy gücü ile yönetime bir anlamda hakim olmaktır. Buna ek olarak, oydan yoksunluk hallerinin bir tanesini teşkil eden YTTK. m.436/2 hükmüne göre, yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler bile yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerinde kendilerine ait paylardan doğan oy hakkını kullanamazlar. Nitekim söz konusu kişilerin oy hakları, anonim ortaklıkların yönetimine hakim olmak isteyen ve bu nedenle gerçek kişi pay sahiplerine oranla çok daha yüksek miktarda sermayeden pay alan bir özel hukuk tüzel kişi pay sahibinin sahip olduğu oy hakkından çok daha etkisiz olacaktır. Öte yandan, söz konusu özel hukuk

⁴⁶⁶TEKİNALP, Tüzel Kişilerin Temsili, s.138-139; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.141; TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.515, N.992a; KORKUT, s.194-195; Pulaşlı'ya göre, ibra edilecek yönetim kurulu üyesi, temsilcisi olduğu tüzel kişide hakim pay sahibi konumunda ise tüzel kişi ibra oylamasında oy kullanamaz. Eğer hakim pay sahibi değilse, tüzel kişinin ibra oylamasında oy kullanmasının herhangi bir sakıncası yoktur, bkz. PULAŞLI, Şerh2, s.1340.

⁴⁶⁷ TEKİNALP, Tüzel Kişilerin Temsili, s.138-139.

⁴⁶⁸ HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.141.

⁴⁶⁹ DOMANIÇ, AŞ, s.541.

⁴⁷⁰ TEKİNALP, Tüzel Kişilerin Temsili, s.25; aynı yönde ŞAHİN, s.148.

tüzel kişinin oyları ibra sonucunu değiştirecek ölçüde etkili olabilir⁴⁷¹. Bu nedenle, özel hukuk tüzel kişileri temsilcilerinin ibra oylamasında oy hakkında yoksundurlar.

6102 sayılı yeni kanunun 359. maddesinin ikinci fıkrasına göre⁴⁷², bir tüzel kişi yönetim kuruluna üye seçildiği takdirde, tüzel kişiyle birlikte, tüzel kişi adına, tüzel kişi tarafından belirlenen, sadece bir gerçek kişi de tescil ve ilan olunur; ayrıca, tescil ve ilanın yapılmış olduğu, ortaklığın internet sitesinde hemen açıklanır. Tüzel kişi adına sadece, bu tescil edilmiş kişi toplantılara katılıp oy kullanabilir. Görüldüğü gibi, yeni düzenleme ile yönetim kurulu üyeliği sıfatı tüzel kişiye tanınmıştır⁴⁷³. Söz konusu düzenlemeye göre, tüzel kişilerin yönetim kurulu üyeliğine seçilmeleri durumunda, tüzel kişiler adına yönetim kurulunda hareket edecek olan gerçek kişilerin dışında farklı bir kimsenin toplantıya katılması ve oy kullanması söz konusu olamaz. Bu anlamda, vekaleten oy kullanma hakkı yönetim kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişiler bakımından sınırlandırılmıştır. Bu yönde bir düzenlemenin amacı, büyük bir ihtimalle, tüzel kişiler bakımından söz konusu olabilecek oy yasaklarının ihlal edilmesinin önlenmek istenmesidir⁴⁷⁴.

Konuyu kamu tüzel kişileri bakımından incelediğimizde, kamu tüzel kişisi, pay sahibi durumunda ise temsilcisinin ibrasında oy kullanmasının mümkün olmadığı görüşü çoğunlukla kabul edilmektedir⁴⁷⁵. Bunun nedeni ise YTTK. m.334/3'e göre, kamu tüzel kişilerinin yönetim kurulundaki temsilcileri, genel kurul tarafından seçilen üyelerin hak

⁴⁷¹ Tüzel kişinin çoğu zaman, genel kurulda yüksek oranda oya sahip olduğu hususunda bkz. TEKİNALP, Tüzel Kişilerin Temsili, s.27.

⁴⁷² Tüzel kişilerin anonim ortaklık yönetim kurullarında birden çok üye ile temsil edilemeyeceği sorunu dolaylı olarak ve soruya olumsuz şekilde yanıt vermek suretiyle çözülmüştür; bkz. KENDİGELEN, YTTK, s.212.

⁴⁷³ Yeni düzenleme ile tüzel kişilerin de yönetim kuruluna üye seçilebilmelerine imkan verilmiş ve bu şekilde limited ortaklıklara ilişkin YTTK. m.623/2 düzenlemesi ile uyum sağlanmıştır.

⁴⁷⁴ ÇELİK, s.145, dn.143.

⁴⁷⁵ TEKİNALP, Tüzel Kişilerin Temsili, s.138-139, dn.3; ÇELİK, s.153; ŞAHİN, s.145; DOMANIÇ, AŞ, s.541; Aytaç'a göre, kamu tüzel kişinin kendi temsilcisinin ibrasında oy kullanmaması gerekir. Ancak ibranın sorumluluk davalarına sınırlı etkisi ve kamu tüzel kişi temsilcisinin, diğer tüzel kişi temsilcilerinden ayrı bir işleme tabi tutulmaması gerekçesi ile de lege ferenda tüzel kişiye ibrada oy hakkı tanınması düşünülebilir; bu görüş için bkz. AYTAÇ, İbra, s.131; Aksi görüş için bkz. TANDOĞAN, Hükmi Şahısların Temsili, s.32 vd.

ve görevlerini haizdir. Kamu tüzel kişileri, ortaklık yönetim kurulundaki temsilcilerinin bu sıfatla işledikleri fiiller ve yaptıkları işlemler nedeniyle ortaklığa ve onun alacaklıları ile pay sahiplerine karşı sorumludur. Zira kamu tüzel kişinin kendi kendini sorumluluktan aklaması kabul edilemez.

5.2.5 Yasakları Etkisiz Kılmak İçin Pay Senetlerinin Devri

Oydan yoksunluk hallerini etkisiz bırakmaz maksadıyla yapılan pay devirlerini önlemek amacıyla öngörülen YTTK. m.433/1 hükmüne göre, oy hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlamaları dolanmak veya herhangi bir şekilde etkisiz bırakmak amacıyla, payların veya pay senetlerinin devri ya da pay senetlerinin başkasına verilmesi geçersizdir⁴⁷⁶. Maddenin ikinci fıkrasında ise yetkisiz katımlara yönelik itirazın toplantı başkanlığına yapılabileceği açık bir şekilde ifade edilmiş, ayrıca yönetim kuruluna yapılacak itirazın ise toplantıdan önce olabileceğine dikkat çekilmiştir (YTTK. m.433/2).

6102 sayılı YTTK. m.433/1 hükmüne aykırı bir dolanma olduğunun kabulü için, tarafların dolanma ya da etkisiz bırakma kastı ile pay devrini yapmış olmaları gerekir⁴⁷⁷. Madde metninde yer alan “pay senetlerinin verilmesi” ifadesinin, mülkiyet geçirilmeksizin oy kullanmayı sağlamak maksadı ile sadece zilyetliğin geçirildiği devir şekillerini kapsadığı, buna payların mülkiyetin geri verilmesi şartıyla inançlı olarak devredilmesi, mülkiyet geçirilmeksizin payların üçüncü kişiye devri, paylar üzerinde intifa hakkı verilmesi ve buna bağlı olarak oy sözleşmesi yapılması ve benzeri devir şekillerinin tümünün dahil olduğu benimsenmektedir⁴⁷⁸.

⁴⁷⁶ Kural olarak TTK.m.361/1-2 hükümlerini yansıtan bu düzenlemede, küçük de olsa bazı değişiklikler yapılmıştır. Bir taraftan oy hakkının kullanılmasına yönelik sınırlamaları herhangi bir biçimde etkisiz bırakmanın yanı sıra, bu sınırlamaların “dolanılması” amacına da özel olarak dikkat çekilmiş, öte yandan ise bu amaçla pay senetlerinin başkalarına bırakılmasına ek olarak “devirleri” de madde de belirtilmiştir. Bu şekilde hükmün uygulama alanının genişletilmesi amaçlanmıştır; bkz. KENDİGELEN, YTTK, s.285.

⁴⁷⁷ TEOMAN, Oy Hakkından Yoksunluk, s.191; aynı yönde ŞAHİN, s.152; ÇELİK, s.155.

⁴⁷⁸ Söz konusu yasağı TTK.m.360/3-c.2’ye yöneldiği açıktır. Söz konusu düzleme YTTK. m.427/2 hükmünde yer almaktadır. Buna göre, hamiline yazılı pay senedini, rehin, hapis hakkı, saklama sözleşmesi veya kullanım ödünçü sözleşmesi ve benzeri sözleşmeler sebebiyle elde bulunduran kimse,

Özellikle genel kurul toplantılarından önce ilgililerin paylarını yakın akraba olmayan ve ortaklık yönetiminde imza yetkisine sahip olmayan üçüncü kişilere devretmeleri ve bu yol ile oydan yoksunluk durumunu ortadan kaldırmaları söz konusu olabilir. Oy yasaklarının dolaylı olarak ortadan kaldırılmaması için kanun koyucu bu yönde bir düzenlemeyi hükme bağlamıştır. Bu anlamda, oy hakkından yoksun olan bir pay sahibi, bu yasağı dolanmak veya herhangi bir biçimde etkisiz bırakmak maksadıyla sahibi bulunduğu payları başkasına devredemez. Bu gerek açık gerek gizli olarak yapılan devirleri kapsar⁴⁷⁹.

Söz konusu hüküm, ibra kararları bakımından da uygulanmaktadır. Buna göre, ibra oylamasında oy hakkından yoksun olan pay sahiplerinin paylarını başkalarına devretmeleri yasaklanmıştır. İbra kararı bakımından oydan yoksun olan pay sahibinin genel kurula katılarak gündemin diğer konuları ile ilgili oy ve diğer haklarını kullanmasına engel olan bir durum yoktur. Bu nedenle YTTK. m.433 hükmüne aykırı olarak payları devralan kişinin genel kurula katılma hakkı bulunmaktadır. Bu durumda bu kişinin ibra kararına katılması durumunda, alınan kararın YTTK. m.445 anlamında iptalinin istenmesi gerekir⁴⁸⁰.

5.2.6 Oy Hakkından Yoksunluk Nedeniyle Gerekli Nisabın Sağlanamaması

Anonim ortaklıkta az sayıda pay sahibi bulunması ve oydan yoksunluk hallerinin geniş yorumlanması nedeniyle ya da genel kurul ve yönetim kurulunun aynı pay sahiplerinden

pay sahipliği haklarını, ancak pay sahibi tarafından özel bir yazılı belge ile yetkilendirilmişse kullanabilir; TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.521, N.1004; TEOMAN, Oy Hakkından Yoksunluk, s.186-187; ŞAHİN, s.152; ÇELİK, s.155.

⁴⁷⁹ Payların bu şekilde devirlerinin temeli inançlı işlemlere dayanır; AYTAÇ, İbra, s.124.

⁴⁸⁰ Aynı yönde ÇELİK, s.156; İMREGÜN, Menfaat İhtilafları, s.158; Bu konuda 6762 sayılı kanunun 361. maddesinin 3. fıkrasında bir düzenleme mevcuttu. Bu düzenleme tartışmaların yaşanmasına neden olmaktaydı. Yeni kanun kapsamına söz konusu madde alınmamıştır. Bu konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. AYOĞLU, T., Oydan Yoksun Pay Sahiplerinin Katılımı İle Alınan Genel Kurul Kararlarının Akıbeti (TTK. m.361/3'ün Uygulama Alanı), Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y.1, S.1, İstanbul 2002, s.734 vd.

oluşan aile ortaklıklarında tüm pay sahiplerinin yönetim kurulu üyesi olması nedeniyle genel kurulda oy kullanacak pay sahibi olmaması söz konusu olabilir. Bu durumda ibra kararı alınıp alınmayacağı hususu önem taşır. Bu konuda Çamoğlu'na göre⁴⁸¹, tüm ortakların yönetim kurulu üyesi olduğu bir anonim ortaklıkta ibra kararı alınmaz. Nitekim ibra kararı alınmasını zorunlu hale getiren bir durum da yoktur. Bu gibi durumlarda yönetim kurulu üyelerinin kendileri dışında hesap vermeleri gereken bir organ da yoktur. Aynı sonuca tek kişilik anonim ortaklıklar bakımından da ulaşabiliriz. Domaniç'e göre⁴⁸², yasağın genel kurulda oy kullanacak kimse bırakmaması durumunda bu sorunu çözmeye yönelik olarak payların oylamadan önce devrinin olanaklı olmadığını ifade ederek farklı iki öneride bulunmuştur. Bunlardan birincisi, yasaklı oyların kullanılması ve iptal edilebilir nitelikte ibra kararının alınması ve üç aylık iptal davası açma süresinin geçirilerek kararın geçerli hale gelmesinin beklenmesidir. İkinci öneri ise, yönetim kurulu üyelerinin ibra davası açarak, mahkemeden ibraları hakkında karar verilmesini istemeleridir. Bu durumda ortaklığı temsil edecek denetçilerin de davayı kabul etmeleri ile yönetim kurulu üyeleri ibra edilmiş olurlar. Ancak yeni kanuna göre denetçiler artık anonim ortaklığın organı değildir. Bu nedenle ortaklığı mahkeme tarafından atanan bir kayyım temsil eder. İbra kararının alınmaması sorunu, aralarında husumet söz konusu olmayan pay sahiplerinden oluşan aile ortaklıklarından başka ortaklıklarda söz konusu olduğunda ibra davası en uygun çözümdür⁴⁸³.

5.2.7 Oy Hakkından Yoksunluğa Aykırılığın Yaptırımı

6102 sayılı YTTK. m.436 hükmündeki yasağa aykırılığın yaptırımı, YTTK. m.445 ve devamı hükümlerine göre, alınan ibra kararının iptalinin dava edilebilmesidir. İptal davasının açılabilmesi için, oy hakkından yoksun olan payların ibra kararının

⁴⁸¹ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.233-234; Aynı yönde ÇELİK, s.154; ATAN, s.61; Bu halde genel kurul tutanağına ibra kararı alınmayacağı yazdırılması yeterlidir; bkz. TEOMAN, Oy Hakkından Yoksunluk, s.181.

⁴⁸² DOMANIÇ, AŞ, s.542; ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.199.

⁴⁸³ Bu görüşün ayrıntılı açıklaması için bkz. ŞAHİN, s.151.

alınmasında etkili olması gerekir. Başka iptal sebebi de yoksa genel kurul kararının tamamı değil, sadece ibranın iptali dava edilir. İptal davası için yönetim kurulu üyelerinin kendi ibraları hakkında oy kullanmış olmasına itiraz edilmesi ve bu itirazın tutanağa geçirilmesine gerek yoktur⁴⁸⁴. Öte yandan, YTTK. m.436/2 hükmüne aykırı olarak kullanılan oylar, mevcut oy dağılımı içinde ibra kararının alınmasında etkili değilse, ibra kararı geçerliliğini korur.

5.2.8 Oyun İptali

Pay sahibi, oyunun BK. m.30 vd. hükümlerindeki iradeyi bozan sebeplerle sakatlandığını ileri sürerek genel kurulda ibra lehinde veya aleyhinde kullanmış olduğu oyun iptalini BK hükümlerine göre talep edebilir⁴⁸⁵. Pay sahibinin oyunun iptal edilmesi durumunda, daha önce kararın alınması için yeterli olan karar nisabı bozulabilir. Bu nedenle kanuna aykırılık nedeni ile YTTK. m.445 düzenlemesi uyarınca bu kararın iptali talep edilebilir. Bu nedenle oyun iptali davasının da üç aylık süre geçirilmeden açılması gerekir. Oyun iptali ile genel kurul kararının m.445 hükmüne göre iptali aynı davada talep konusu yapılabilir⁴⁸⁶.

Oyun iptali yolunun tercih edilmesinin iki önemli amacı olabilir. Bunlardan ilki, oyun iptal edilmesi karar nisabını etkilediğinde kararın hükümsüzlüğü dava edilerek, kararın hükümden düşürülmesi amaçlanmış olabilir. Diğer amaç ise, karar lehinde oy kullanmış olan pay sahibi karar aleyhinde iptal davası açmak istiyorsa oyunun iptalini dava etmelidir. Ayrıca 6102 sayılı yeni kanunun 558. maddesinin 2. fıkrasına göre, ortaklık genel kurulunun, sorumluluktan ibraya ilişkin kararı, ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak, ortaklığın, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkını kaldırır. Bu nedenle, yönetim kurulu üyeleri aleyhine ortaklık adına dava açmak isteyen pay sahibi, esaslı hataya düştüğünü

⁴⁸⁴ PULAŞLI, Şerh2, s.1342.

⁴⁸⁵ ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.53; MOROĞLU, Kararların Hükümsüzlüğü, s.8.

⁴⁸⁶ MOROĞLU, Kararların Hükümsüzlüğü, s.277.

ya da hile bulunduğunu ileri sürerek oyunun iptalini genel hükümlere göre dava edebilir. Bu şekilde sorumluluk davası açma hakkını tekrar kazanabilir.

5.2.9 Oy Hakkının Donduğu Haller

Oy hakkı bazı durumlarda donar. Bu durumlarda genel kurulda alınabilecek tüm kararlar ve bu arada ibra kararları bakımından da oy hakkı söz konusu olmaz. Bu durumlardan birincisi YTTK. m.482-483 hükümlerine göre, pay sahibinin sermaye taahhüdünde temerrüde düşmesi sonucunda ortaklıktan ıskat edilmesinden sonra, paylar m.384 hükmü uyarınca elden çıkarılmamış ve ortaklığın elinde kalmışsa, söz konusu paylar genel kurul toplantısında nisabın hesaplanmasında değerlendirilmez. Bu paylara ilişkin olarak ortaklık herhangi bir pay sahipliği hakkı kazanamaz (m.389). Bu nedenle oy hakkı kullanılamaz. Payların devri ile beraber bu paylardan kaynaklanan haklar devralan üçüncü kişinin malvarlığında canlanır.

Oy hakkının donduğu diğer bir durum YTTK. m.434 düzenlemesine göre, birden fazla paya sahip olan pay sahibinin oy hakkının oransal ya da sayısal olarak esas sözleşme ile sınırlandırıldığı durumdur. Esas sözleşme ile öngörülen üst sınırın aşılması durumunda pay sahibi sahip olduğu paylara ilişkin olarak genel kurulda oy hakkını kullanamaz.

6102 sayılı YTTK. m.495 düzenlemesine göre, ortaklık, borsada kote edilmiş nama yazılı payları iktisap eden bir kimseyi, pay sahibi olarak tanımayı, ancak, esas sözleşme, iktisap edilebilecek nama yazılı paylar ile ilgili olarak iktisap edenin pay sahibi olarak tanınacağı, sermayeyi esas alan ve yüzde ile ifade edilen bir iktisap üst sınırı öngörmüş ve bu üst sınır aşılmışsa reddedebilir. Bu durumda oy hakları donar.

Oy hakkının donduğu diğer bir durum, ana ortaklığın paylarının yavru ortaklık tarafından iktisap edilmiş olması halinde söz konusu olur (YTTK. m.379/5). Buna göre, yavru ortaklık tarafından devralınan ana ortaklığın paylarının genel kurulda temsili caiz

değildir. Bu kuralın uygulanması için, YTTK. m.195 anlamında bir hakimiyet ilişkisinin mevcut olması gerekir⁴⁸⁷.

5.3 İBRA KARARININ GERİ ALINIP ALINAMAYACAĞI MESELESİ

Son zamanlarda yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu hakkında önem verilen konulardan biri, anonim ortaklık genel kurulu tarafından verilen geçerli bir ibra kararının sonradan yeni bir genel kurul kararıyla geri alınıp alınamayacağı meselesidir. İbra kararları tek taraflı yenilik doğuran hukuki işlemlerdir. Bu anlamda bir kez geçerli olarak ortaya çıktıktan sonra bu kararlardan geri dönülmesi mümkün olmaz. Genel kurul tarafından alınan ibra kararına karşılık ancak iptal davası açılabilir. Anonim ortaklık genel kurulunun verilen ibra kararını kendiliğinden iptal etme veya hükümsüz kabul etme yetkisi söz konusu değildir⁴⁸⁸.

Bu konuda Çamoğlu'na göre⁴⁸⁹, bir tüzel kişinin yetkili organının verdiği bir kararı değiştirmeye ya da geri almaya yetkili olduğu hukukun temel ilkelerinden bir tanesidir. Öte yandan organların kendi kararları konusunda tasarruf yetkileri mutlak değildir. Bu bakımdan geri alma kararının da yine hukukun temel ilkelerinden ortaya çıkan bazı sınırları vardır. Organların tasarruf yetkisi üçüncü kişilerin haklarının başladığı yerde sona erer. Başka bir anlatımla, genel kurul verdiği bir kararla üçüncü kişilerin kazanılmış haklarını ihlal edemez. Aksi bir görüş hukuk güvenliği ilkesini yok etmek anlamını ifade eder. Açıklanan bu temel ilkenin ışığı altında daha önce verilmiş ibra kararlarının yasal bir dayanak olmaksızın alınacak yeni bir genel kurul kararıyla ortadan kaldırılması söz konusu olamaz. Ortaklıktaki çoğunluk hisselerinin ya da hakimiyetin el değiştirmesi sonucu ibra edilmiş eski yönetim kurulu üyelerinin ibralarını kaldırarak haklarında dava açılması doğrultusundaki genel kurul kararları YTTK. m.445 anlamında dürüstlük kurallarına aykırıdır. Bu sebeple iptal edilebilir.

⁴⁸⁷ PULAŞLI, Şerh2, s.1343.

⁴⁸⁸ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.314.

⁴⁸⁹ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.243.

Moroğlu'na göre⁴⁹⁰, kural olarak, yani herhangi bir kanuni engel bulunmadığı durumlarda genel kurul daha önce almış olduğu bir kararını geri alabilir ya da iptal edebilir. Bir konuda karar alma yetkisi kural olarak bu kararı geri alma yetkisini de kapsamında barındırır. Bu kuralın kanuni istisnaları geri alınacak olan genel kurul kararının niteliği dikkate alınmak suretiyle belirlenebilir. Bu konuda yenilik doğurucu niteliği ile ortaklık içi ve ortaklık dışı ilişkilerde kişiler lehine bazı haklar ortaya çıkarmış olan genel kurul kararlarının yeni bir kararla geri alınmaları ya da iptal edilmeleri de geçmişe etkili sonuçlar doğurmaz. Bu bakımdan ibra kararları da yönetim kurulu üyelerini sorumluluktan kurtaran ve yenilik doğuran nitelikte hukuki işlemler olduklarından dolayı yeni bir kararla geçmişe etkili sonuç doğuracak biçimde geri alınamazlar ve iptal edilemezler.

Helvacı da⁴⁹¹, ibra kararının tek taraflı irade beyanı olarak hukuki niteliğinin yenilik doğuran bir hak olduğunu bu sebeple bir sakatlık olmadıkça, ortaklığın ibra kararından dönmesinin olanaklı olmadığını belirtmiştir.

Bu konuda Kırca'ya göre⁴⁹², anonim ortaklık genel kurul kararının bir hukuki işlem olduğu hususunda şüphe bulunmamaktadır. Bir hukuki işlemin sona erdirilmesi ancak kanunlarda öngörülen sebep ve şartlarla mümkündür. Bu bakımdan kişiler, hukuki işlemi keyfi olarak tek taraflı olarak sona erdiremez. Bir genel kurul kararının ortadan kaldırılmasının yolu mahkeme tarafından iptalinin sağlanmasıdır. Yine anonim ortaklıklarda ibra, genel kurula tanınan ve genel kurulu tek taraflı bir hukuki işlemle kullandığı yenilik doğuran bir hak niteliğindedir. Yenilik doğuran haklar ise hakkın kullanılmasına yönelik kararın muhataba varması ile hukuki sonuç doğuran bu anlamda bir defa kullanılmaya müsait olan, dolayısıyla kullanılmaları ile tükenen haklardandır.

⁴⁹⁰ İbra kararı menfi borç ikrarı niteliğine sahiptir. Bu açıdan bu görüşün aksinin kabul edilmesi halinde, bunu beyan ve ikrar eden kişiyi hukuken bağlamayan ve hüküm doğurması bu kişinin istediğine kalmış bir işlem niteliğine sahip olur ki ibrayı hukuken etkisiz ve gereksiz bir işlem durumuna getiren böyle bir kabule imkan yoktur; MOROĞLU, İbra Kararının Geri Alınması, s.64-65; bkz. aynı yazar "Banka Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu Üyesinin İbrası", Hukuki Mütalaalar, Vedat Kıtapçılık, İstanbul 2007, s.303

⁴⁹¹ HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.137, 143, dn.461.

⁴⁹² KIRCA, İ., İbra Kararının Geri Alınması ve Bankacılık Kanunu'nun 133. Maddesi Uyarınca Açılacak Sorumluluk Davalarında İbranın İptali ve Zamanaşımı, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.23, S.3, Ankara 2006, s.35-36.

Diğer bir anlatımla, bu hakların muhataba varmasından sonra geri alınması yani hakkın kullanılmasından önceki duruma dönülmesi söz konusu değildir. Nihayet, ibra kararının yenilik doğuran bir hak niteliğinde olmasının yani sıra bu kararın tek taraflı bir işlem olarak kabul edilmesi yine ibra kararının geri alınmaması sonucunu doğuracaktır. Sonuç olarak, genel kurul tarafından verilen bir ibra kararının yine genel kurul tarafından verilen tek taraflı bir kararla geri alınması mümkün değildir.

Pulaşlı'ya göre⁴⁹³, bu sorunun cevabını ibra kararının olumlu ve olumsuz olması bakımından ayrı ayrı cevaplandırmak gerekir. Bilindiği gibi anonim ortaklıklarda karar alma organı genel kuruldur. Yine bu kurul verdiği bir kararı kural olarak geri almaya ve değiştirmeye yetkilidir. Bu anlamda, genel kurul yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı almamışsa, daha sonra bu yönde karar alabilir. Söz konusu durum özellikle yönetim kurulu üyelerinin ibra kararını hak ettikleri fakat bu yönde bir karar alınmadığında olabilir. Bu durum özellikle daha önceden verilmiş ibra etmememe kararının iptal edilmesini önlemek ve ortaklık içi huzuru sağlamak açısından önem taşır. İkinci olarak, genel kurulun verdiği kararı değiştirmeye ya da geri almaya yönelik bahsettiğimiz bu yetkisi mutlak değildir. Bu anlamda genel kurul verdiği bir karar ile üçüncü kişilerin kazanılmış haklarını ihlal edemez. Bu durum hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir.

Kanaatimizce de, ibra kararı tek taraflı hukuki bir işlem olduğundan genel kurulun bu kararı geri alması olanaklı değildir. İbra kararının anonim ortaklık tarafından geri alınması, ibra kurumunun amacına aykırı olduğu gibi hukuk ve işlem güvenliği ilkeleriyle de bağdaşmaz. Nitekim anonim ortaklık genel kurulunun tek taraflı bir hukuki işlemle kullandığı yenilik doğuran bir hak niteliğine sahip olan ibranın geri alınması kararı ile ortaklık, sorumluk davası açma hakkını tekrar kazanır. Bu durum yönetim kurulu üyelerinin menfaatlerini ihlal eder. Öte yandan ibra kararının diğer genel kurul kararları gibi iptal ya da hükümsüzlüğün tespiti davasına konu edilmesi mümkündür.

⁴⁹³ PULAŞLI, İbra Etmeme Kararının İptalini Dava Etme, s.280 vd.

6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu 558. maddenin 1. fıkrasında bu konuya ilişkin bir düzenlemeye yer vermiştir⁴⁹⁴. Söz konusu düzenlemeye baktığımızda, “İbra kararı genel kurul kararıyla kaldırılamaz. 445. madde hükmü saklıdır.” şeklinde kaleme alındığını görebiliriz.

5.4 İBRANIN KALDIRILMASINA İLİŞKİN GENEL KURUL KARARININ İPTALİ VEYA GEÇERSİZLİĞİNİN TESBİTİ DAVASININ DİNLENEBİLMESİ SORUNU

5.4.1 Genel Olarak

Genel açık ibra kararıyla ibra edilmiş olan anonim ortaklık yönetim ve denetim kurulu üyeleri aleyhine ibra konusu işlem ve faaliyetleri sebebiyle tazminat davası yoluna gidilebilmesi açısından ilk önce ibra kararının hükümden düşürülmesi gerekir⁴⁹⁵. İbra kararının bu amaçla ortadan kaldırılabilmesi bakımından başvurulması gereken yol genel hükümlere ya da YTTK. m.445 vd. maddelerine göre anonim ortaklık genel kurul kararının geçersizliğinin tespiti ya da iptalini dava etmek ya da açılacak tazminat davasında defî olarak ileri sürmektir. Fakat uygulamada son zamanlarda dava yoluna

⁴⁹⁴ 6102 sayılı YTTK. m.558/1 gerekçesine göre, son yıllarda oldukça sık rastlanan ancak Yargıtay tarafından uygun görülmeyen, bir genel kurulun aldığı zamanaşımı süresi içinde bir diğer genel kurulun kaldırması uygulamasına ilişkin ihtilafi, yüksek mahkemenin kararlarına uygun olarak çözüme kavuşturmaktadır. Hükme temel veren düşünce, hakkında dava açılmamış ve kural olarak hükümlerini doğurmuş bulunan ibra kararının yıllar sonra kaldırılmasının işlem güvenliği anlayışına ve hukuka uygun olmadığıdır. Öğretide hakim görüş ibrayı menfi borç ikrarı olarak nitelendirdiğine göre, bu ikrardan tek taraflı olarak dönmek olanağı yoktur. Ayrıca ibranın Türk/İsviçre hukukunda yenilik doğurucu bir karar olduğu görüşü de dikkatle değerlendirilmiştir. Ancak ibra bir genel kurul kararı olduğu için bu karara karşı iptal davası açılabilir. Bu sebeple kanunun 445. maddesi saklı tutulmuştur; bkz. KENDİGELEN, A., Gerekçeli Karşılaştırmalı Yeni Türk Ticaret Kanunu İle Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011, s.674.

⁴⁹⁵ MOROĞLU, E., Anonim Ortaklıkta Genel Kurulun İbrayı Kaldıran Kararı Hakkında Açılan İptal Veya Geçersizliğin Tesbiti Davasının Dinlenebilirliği Sorunu, Prof. Dr. Tuğrul Ansay’a Armağan, Ankara 2006, s.229.

gidilmediği görülmektedir. Bu anlamda tercih edilen yol, eskiden verilmiş olan ibra kararlarının yeni bir genel kurul kararıyla kaldırılmasıdır.

Son yıllarda Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu tarafından el konulan bankaların genel kurulları tarafından eski yönetim ve denetim kurulu üyeleri hakkında verilmiş olan ibra kararlarının kaldırılması ve söz konusu kişiler hakkında tazminat davaları açılması yoluna başvurulduğu görülmektedir.

Konuyla ilgili olan yasal düzenlemelere bakıldığında, 19.10.2005 tarih ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 133. maddesinin 1. fıkrasına göre, faaliyet izni kaldırılan bankaların tasfiyelerinin tamamlanması ancak iflas veya tasfiye masa alacaklarının tümüyle tahsil edilememesi halinde, bankanın sorumlulukları tespit edilen ortakları, yönetim kurulu eski üyeleri ve denetçileri aleyhine varsa ibralarının iptali ve işlemleri nedeniyle verdikleri zararın tazmini için tasfiyenin tamamlanmasını takip eden beş yıl içinde Fon tarafından dava açılabilir. Maddenin 2. fıkrası da, Fon'daki bankaların hisselerinin üçüncü kişilere devir veya intikali halinde banka tarafından, bankanın eski ortakları, yöneticileri ve denetçileri hakkında açılmış olan dava ve takiplere Fon'un halef sıfatıyla devamı öngörülmüştür. Bu dava ve takipler sonucunda hükümlenacak tutarlar Fona ait olur. Bu bankaların başka bir bankaya devredilmesi ya da başka bir banka ile birleşmesi, hisselerinin üçüncü kişilere devredilmesi ya da tasfiyelerine karar verilmesi halinde, bu işlemlerin tamamlanmasını takip eden beş yıl içinde bankanın sorumlulukları tespit edilen yönetim kurulu eski üyeleri ve eski denetçileri aleyhine varsa ibralarının iptali ve işlemleri nedeniyle verdikleri zararın Fon adına tazmini istemi ile Fon tarafından dava açılabilir. Dava açılmasına dair Fon Kurulu kararı dava şartı olarak aranan genel kurul kararı yerine geçer.

Söz konusu hüküm ile elde edilmek istenen amaç, Fon'un ya da başka bir banka organının ibra kararlarını iptal etmesi değildir. Buradaki amaç Fon'un bu ibra kararlarını mahkemede iptal ettirmesidir. Böylelikle Fon'un, kanuni halef sıfatıyla yöneticiler ve denetçiler aleyhine sorumluluk davası açabilmesi bakımından bu davanın ön koşulu olan ibra edilmemiş olma kuralına takılması engellenmiştir⁴⁹⁶. Diğer yandan, genel kurul kararı olması sebebiyle, genel kurul kararlarını iptaline yönelik YTTK. m.445

⁴⁹⁶ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.315.

düzenlemesine tabi olan ibra kararının iptali üç aylık süreye tabi iken, bu düzenleme iptal davası açma süresini tasfiyenin tamamlanmasını izleyen beş yıl olarak hükme bağlamıştır. Bu şekilde sorumluluk davası açabilmesi için Fon'a daha uzun bir süre verilmiştir⁴⁹⁷. Bu düzenlemenin diğer bir özelliği TTK.m.341'de sorumluluk davası açılması bakımından öngörülen genel kurul kararına ilişkin koşulun kaldırılmış olmasıdır. Bu anlamda, madde kapsamında yer alan bankaların, Fon'a devredilmiş olması ve tasfiye ya da yeniden yapılandırma dönemine girmeleri nedeniyle genel kurulu toplamaları olanağının olmadığı göz önüne alınarak, mali sorumluluk davalarında, dava açılmasına yönelik Fon Kurulu kararının aranan genel kurul kararı yerine geçeceği öngörülmüştür. Bu anlamda genel kurul kararı olmadan şahsi sorumluluk davası açılmasına olanak verilmiştir. Nitekim 6762 sayılı TTK. m.341 düzenlemesi 6102 sayılı YTTK. kapsamına alınmamıştır⁴⁹⁸. Bu nedenle artık genel kurul kararına ihtiyaç yoktur.

5411 sayılı Kanun'un 133. maddesinde varlık gösteren ibra kararının iptaline yönelik bu düzenleme yeni değildir. Söz konusu düzenleme 31.01.2002 tarihinde, mülga 4389 sayılı Kanun m.14/7-3 hükmü ile hukukumuzda girmiştir. Bu düzenlemeye bakıldığında 133. madde ile aynı şekilde kaleme alındığı ancak Fon tarafından açılacak dava için iki yıllık süre öngörüldüğü söylenebilir. Söz konusu maddede yer alan "varsa ibralarının iptali" ifadesi, banka olağan genel kurulunda bu doğrultuda bir karar alınabileceğini belirtmemektedir. Bu düzenleme, Fon'a, sorumlulukları belirlenen eski yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler aleyhine ibralarının iptali ve 6762 sayılı TTK.'ya göre sorumluluk davası açma imkanı vermektedir. Bu haliyle düzenleme, sorumluluk davasının ibranın iptali ile birlikte açılmasını öngörmektedir⁴⁹⁹. Genel kurula ibra kararlarının iptali konusunda herhangi bir yetki tanımamaktadır.

Sonuç olarak, söz konusu iki düzenlemeden de kolaylıkla anlaşıldığı gibi genel kurula ibra kararlarını kaldırma yetkisi verilmemektedir. Bu konuyla ilgili uygulamaya bakıldığında, TMSF'ye devredilen bankaların ibra edilen yönetim kurulları ile ilgili

⁴⁹⁷ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.316; KIRCA, İbra Kararının Geri Alınması, s.46.

⁴⁹⁸ Yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açılabilmesi için artık genel kurulun sorumluluk davası açılması yönünde bir karar vermesine gerek yoktur.

⁴⁹⁹ KIRCA, İbra Kararının Geri Alınması, s.43; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.315.

olarak devirden sonra genel kurullarda ibra kararlarının iptaline ilişkin kararlar alındığı görülmektedir⁵⁰⁰. Bu durumun sonucunda Fon'a devredilen bankaların genel kurulları tarafından alınan ibra kararlarının iptaline ilişkin kararlar dava konusu olmuştur. Diğer bir anlatımla, yönetim ve denetim kurulu üyelerinin bazıları haklarında dava açılmadan önce bazıları ise dava açıldıktan sonra ibra kararının kaldırılmasına ilişkin genel kurul kararının iptalini veya geçersizliğinin tespitini dava ettikleri görülmektedir⁵⁰¹.

Bu konuda Yargıtay kararlarına bakıldığında, genel kurulun ibra kararını kaldırıp kaldıramayacağını tartışılmadığı görülmektedir. Aksine ibra kararlarının kaldırılmasına yönelik genel kurul kararlarının iptal ettirilebileceğini, fakat yönetim kurulu üyeleri hakkında açılacak olan sorumluluk davasında bu hususun tartışma konusu yapılabileceği belirtilmektedir. Bu anlamda Yargıtay ayrı bir dava açılmasında hukuki yarar bulunmadığını kabul etmektedir. Zira Yargıtay'a göre⁵⁰², hakkında tazminat davası açılan yönetim kurulu üyesi ya da denetçi, bu davada ibra kararının kaldırılmasına ilişkin kararın geçersizliğini her zaman ileri sürebileceğinden ve ispat edebileceğinden, ayrıca bir iptal ya da tespit davası tanınması dava ekonomisine uygun değildir.

⁵⁰⁰ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.316 vd.

⁵⁰¹ MOROĞLU, Dava, s.231.

⁵⁰²Yargıtay 11.HD. T.12.07.2005, E.2004/10875, K.2005/7564 (www.kazancı.com.tr, 18.05.2012, 11.20); Yargıtay 11. HD. T. 08.11.2005, E.2004/11727, K.2005/10659; Yargıtay 11.HD. T.24.11.2004, E.2004/4, K.2004/11513 kararlar için bkz. AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.316-317; Yargıtay 11.HD. T.07.10.2002, E.2002/4400, K.2002/8701 yayınlanmamış karar için bkz. MOROĞLU, Dava, s.231-232; Öte yandan Yargıtay verdiği bazı kararlarında çelişkili ifadeler kullanmaktadır. Nitekim Yargıtay 11.HD. T.20.04.2006, E.2005/1971, K.2006/4351 sayılı kararında ibra kararının genel kurul tarafından iptal edilebileceğini kabul etmiştir. Daire açıklamasında TTK. anlamında genel kurulun önceki ibra kararlarını iptal yetkisi olduğundan bahisle hisseler Fon tarafından temsil edildiğinden bu yetkinin Fon tarafından kullanılabilmesi belirtilmektedir. Kararda genel kurulun söz konusu yetkisinin kanuni dayanağı açıklanmamaktadır. Nitekim 6762 sayılı Kanun kapsamında bu yönde yetki veren hukuki bir düzenleme mevcut değildir; bkz. AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.318; Yargıtay 11.HD. T.15.01.2004, E.2003/5992, K.2004/250 yayınlanmamış bu karar için bkz. KIRCA, İbra Kararının Geri Alınması, s.44.

5.4.2 Değerlendirme

Anonim ortaklık genel kurulunun ibra kararını kaldıran kararının genel hükümlere göre iptali ya da geçersizliğinin tespiti davasında hukuki yarar bulunması gerekir. Zira anonim ortaklık yönetim ya da denetim kurulu üyesi hakkında tazminat davası açılması bakımından hukuki bir engel teşkil eden bir ibra kararının daha sonraki bir genel kurul kararıyla kaldırılması durumunda, ilgili üyenin bu kaldırma kararının batıl olduğunun tespit edilmesini talep etmekte hukuki yararının bulunduğunu kabul etmek gerekir. Nitekim ibra kararının kaldırılmasına ilişkin kararın iptal ya da geçersizlik nedenlerinin açılmış ya da açılacak olan tazminat davasında defî veya itiraz olarak ileri sürülebilme olanağının bulunması da davacının dava açma hususunda varlık gösteren hukuki yararını ortadan kaldıran bir durum olarak kabul edilmesi doğru değildir⁵⁰³. Kaldı ki hakkında verilmiş olan ibra kararının sonradan başka bir genel kurul kararı ile ortadan kaldırılması durumunda aleyhinde henüz tazminat davası açılmamış olan bir eski yönetim ya da denetim kurulu üyesinin kaldırma kararının geçersizliğinin tespit edilmesini dava etmekte hukuki yararının bulunduğu tartışmasızdır. Zira ibra kararının önemli işlevlerinden bir tanesi de ibra kararı ile genel kurulun, ibra edilenlerin o iş yılındaki işlemlerini onaylaması ve bu suretle onlara karşı bir güven açıklamasında bulunmasıdır. Bu anlamda yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmesi ya da edilmemesine yönelik genel kurul kararı, özellikle ortaklık dışında bulunan ve ortaklıkla ilgilenen yatırımcılara ortaklığın durumu hakkında bir uyarı işlevi de görmektedir⁵⁰⁴. Sonuçta yönetim kurulu üyeleri bakımından ticari hayatta kendilerine duyulan güven onların iş hayatlarının geleceği için çok önemlidir. Kendileri hakkından verilmiş bulunan ibra kararının sonradan başka bir kararla ortadan kaldırılması durumunda söz konusu yönetim kurulu üyelerinin ticari hayatta var olan güvenilirlikleri sarsılabilir. Bu nedenle bu üyelerden dava yerine defî haklarını kullanabilmeleri için haklarında tazminat davası açılmasını beklemelerini istemek doğru bir yaklaşım değildir.

⁵⁰³ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. MOROĞLU, Dava, s.233.

⁵⁰⁴ ÇELİK, s.70.

Ayrıca vurgulamak gerekir ki, hakkında ibra kararı kaldırılan kişinin pay sahibi sıfatına sahip olması durumunda genel hükümlere göre değil de YTTK. m.445 vd. maddelerine göre açacağı iptal davasında hukuki yararını ispat etmesine de gerek yoktur⁵⁰⁵.

İbra kararının kaldırılmasına yönelik genel kurul kararının açılan ya da açılacak olan tazminat davasında ön sorun olarak değerlendirilebileceği konusu, iptal ya da geçersizliğin tespiti davasını açacak olan kişilerin söz konusu davaları açmakta hukuki yararlarının olmadığı anlamını taşımaz. Aksine her iki davanın birbirleriyle bağlantılı olduğunu ifade eder.

Anonim ortaklık genel kurulunun aldığı ibra kararının kaldırılmasına ilişkin kararın iptali ya da geçersizliğinin tespiti davasının reddi yerine bu davanın açılmış olan tazminat davası ile birleştirilmesine HUMK. m.166 uyarınca karar verilmelidir⁵⁰⁶. Nitekim söz konusu düzenlemeye göre, aynı yargı çerçevesinde yer alan aynı düzey ve sıfattaki hukuk mahkemelerinde açılmış davalar, aralarında bağlantı bulunması durumunda, davanın her aşamasında, talep üzerine veya kendiliğinden ilk davanın açıldığı mahkemede birleştirilebilir. Birleştirilme kararı, ikinci davanın açıldığı mahkeme tarafından verilir. Bu karar, diğer mahkemeyi bağlar. Davaların aynı veya birbirine benzer sebeplerden doğması ya da biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelikte bulunması durumunda, bağlantı var sayılır. Bu çözüm sayesinde iptal ya da geçersizliğin tespiti davası açan kişilerin davalarının haksız bir biçimde reddi önemi olur. Aynı zamanda dava ekonomisi gereklerine uygun davranılmış olur.

⁵⁰⁵ Hakkında ibra kararını kaldıran genel kurul kararının geçersizliğini açılacak bir tazminat davasında defî ya da itiraz olarak veya bir iptal ya da tespit davası ile ileri sürme bakımından yönetim ve denetim kurulu üyesinin seçimlik hakkı mevcuttur; MOROĞLU, Dava, s.233.

⁵⁰⁶ MOROĞLU, Dava, s.234.

6. İBRA KARARININ ALINMASINDA AZINLIĞIN KORUNMASI

6.1 GENEL OLARAK

Anonim ortaklıklarda çoğunluk ilkesi geçelidir. Bu kurala göre, ortaklıkta pay veya oy çoğunluğuna sahip olan pay sahipleri, ortaklığın idaresi olan genel kurulda çoğunluğu sağlamak suretiyle kararların belirleyicisi olurlar⁵⁰⁷. Genel kurulda istekleri yönünde karar alma gücüne sahip olan çoğunluk ile azınlıkta kalanların çıkarları birbirine ters olabilir. Bu bakımdan kanun koyucu tarafından çoğunluk karşısında azınlıkta kalanların haklı çıkarlarının korunması amacıyla birtakım hukuki çözümler öngörülmüştür.

Kanun koyucu açıkladığımız nedenlerden dolayı bir taraftan, azınlıkta kalanların haklı çıkarlarının henüz çoğunluk gücünün kötüye kullanılması yoluyla ihlal edilmediği aşamada işlevini gerçekleştiren, yani bu şekilde bir ihlalin ortaya çıkmasını önlemeye yönelik olarak önlemler almış, bir taraftan da böyle bir ihlalin gerçekleşmesi neticesinde meydana gelen sonuçların ortadan kaldırılmasına yönelmiş olan birtakım düzenlemeleri hükme bağlamıştır⁵⁰⁸.

Genel kurulda çoğunluğu oluşturan pay sahipleri tarafından seçilen yönetim kurulu üyeleri, uygulamada kendilerini seçen çoğunluğun çıkarları ve istekleri doğrultusunda işlem ve faaliyetler gerçekleştirme eğiliminde olabilirler⁵⁰⁹. Nitekim ibra kararının alınması bakımından kanunda özel bir yeter sayı aranmış olmadığından, yönetim kurulu üyelerinin aynı çoğunluk tarafından yılsonu ibra edilmeleri beklenen bir sonuçtur. Söz konusu durumlarda ibra kurumu, denetim işlevini görmeyecek, çıkar birliğine dayanan formalite bir işlem olarak varlık gösterecektir. Bu anlamda ibra kararının alınması bakımından aranan şartların mevcut olmamasına rağmen yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı alınmak istenirse bu istek karşısında azınlık pay sahiplerinin sahip olduğu yasal haklar nelerdir? İbra kararı sorumluluk davalarına etki ettiğinden dolayı

⁵⁰⁷ KISA, s.508.

⁵⁰⁸ KISA, s.510-511.

⁵⁰⁹ ŞAHİN, s.93.

azınlıkta kalan pay sahiplerinin çıkarlarının bundan zarar görmemesi bakımından 6102 sayılı kanunumuz doğrudan ibra kararının alınması ile ilgili birtakım azınlık hakları öngörmüştür. Söz konusu haklar, ibra kararının alınmasını geciktirici ya da önleyici nitelik taşırlar. Çalışmamızın şimdiki bölümünde bu hakları inceledik.

6.2 İBRA KARARI BAKIMINDAN AZINLIK HAKLARI

6.2.1 Finansal Tabloların Müzakeresinin Ertenilmesi Talebi

Azınlık haklarının başında, finansal tabloların müzakeresinin ertelenmesini isteme hakkı gelmektedir⁵¹⁰. YTTK. m.420/1 düzenlemesine göre azınlık⁵¹¹, finansal tabloların ve buna bağlı konulara ilişkin müzakerenin bir ay sonraya ertelenmesini genel kuruldan talep edebilir. Buna göre, sermayenin onda birine⁵¹², halka açık anonim ortaklıklarda ise yirmide birine sahip pay sahiplerinin istemi üzerine, genel kurulun bir karar almasına gerek olmaksızın, toplantı başkanının kararıyla müzakere bir ay sonraya bırakılır. Toplantı başkanı bu isteğe uygun hareket etmek zorundadır. Erteleme hakkının kullanılması hakkın kötüye kullanılması olarak da kabul edilemez.

Finansal tabloların (bilançonun) onaylanmasıyla ilgili görüşmelerde, finansal tabloların görüşülmesi sırasında azınlığın açık bir biçimde erteleme isteminde bulunması gerekir. Başka bir anlatımla, genel kurulda azınlığın bu yönde açık bir istemi yoksa toplantı

⁵¹⁰ Doktrinde azınlığın bu hakkı gündeme bağıllık ilkesinin istisnası olarak kabul edilmektedir; PULAŞLI, Şirketler, s.478.

⁵¹¹ Erteleme talebi azınlığa tanınmış bir hak olsa da, genel kurulda çoğunluğun toplantının ertelenmesi yönünde karar almasına engel yoktur; ÇAMOĞLU, E., Azınlığın Bilanço Ertelemesi Gündemdeki Diğer Maddeleri Nasıl Etkiler, Ünal Tekinalp'e Armağan, C.1, İstanbul 2003, s.287; aynı yönde TEOMAN, Ö., Azınlığın Bilanço Görüşmelerinin Ertenilmesini İsteme Hakkı Konusundaki Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi, Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim Cilt II: 1982-2001, İstanbul 2001, s.128 vd.

⁵¹² Yazara göre, azınlık, esas sermayenin onda birini temsil etmek şartı ile tek bir kişi dahi olabilir; TEOMAN, Bilanço Görüşmelerinin Ertenilmesi, s.128.

başkanı bilanço görüşmelerinin başka bir güne bırakılmasına karar veremez⁵¹³. Azınlığın erteleme talebine gerekçe göstermesi gerekli değildir⁵¹⁴. Kanunda bu konu hakkında genel kurula takdir yetkisi tanınmaması, azınlığın gerekçe gösterme zorunluluğu olmadığı yönündeki kabulü haklı çıkarmaktadır⁵¹⁵. Erteleme kararından sonraki toplantıda, görüşmelerin bir daha ertelenebilmesi için finansal tabloların itiraza uğrayan ve tutanağa geçmiş noktaları hakkında, ilgililer tarafından, dürüst hesap verme ilkelerine uygun olarak cevap verilmemiş olması şarttır⁵¹⁶ (YTTK. m.420/2). Finansal tabloların ikinci defa ertelenebilmesi için azınlığın gerekçe göstermesi zorunludur. Bu şartın gerçekleşmesi durumunda, ikinci toplantının ertelenmesini, ilk toplantıda talepte bulunan azınlıktan farklı bir azınlık da isteyebilir⁵¹⁷.

Finansal tabloların müzakeresinin ertelenmesine ilişkin kanunda öngörülen süre, azınlık lehine tanınmış müktesep hak niteliğinde asgari süredir⁵¹⁸. Toplantı gereğinde bir aydan daha fazla bir süre ertelenebilir. Ancak toplantının bir aydan daha kısa bir süre için

⁵¹³ PULAŞLI, Şerh2, s.1421.

⁵¹⁴ ÇAMOĞLU, Bilançonun Ertelenmesi, s.288; PULAŞLI, Şerh2, s.1421; TEKİL, AŞ, s.504; İMREGÜN, AO, s.315; Oturumun başka bir güne bırakılması istenirken, özellikle azınlık hakkının kullanılması söz konusu ise erteleme sebebinin açıklanması ve tutanağa geçirilmesi gerekir. Sebep gösterilmeden erteleme suistimale yol açabileceği görüşünde olarak bkz. BİRSEL, M., Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları, İmran Öktem'e Armağan, Ankara 1970, s.639.

⁵¹⁵ ŞAHİN, s.99.

⁵¹⁶ 6762 sayılı kanun döneminde tartışmalı olan konulardan biri de, bilanço görüşmelerinin ikinci defa ertelenip ertelenemeyeceği idi. Yeni düzenlemede bu boşluk yasal bir düzenleme ile doldurularak açıklığa kavuşturulmuştur. Söz konusu düzenlemeye göre, azınlığın talebiyle bir kez ertelendikten sonra bilanço müzakerelerinin tekrar ertelenebilmesinin talep edilebilmesi için, bilançonun itiraza uğrayan ve tutanağa geçmiş olan noktalarına ilişkin olarak, ilgililer tarafından, dürüst hesap verme ilkelerine göre cevap verilmemiş olması zorunludur. Dürüst hesap verme ilkesi, özenli, gerçek ve hesap verme ilkelerini kapsayan bir aydınlatma biçimidir. Denetlemeye ve dolayısıyla pay sahiplerinin hakları bilinçli bir biçimde kullanılmasına imkan sağlayacak rakamların, olguların ve sonuçların, özenli, doğru ve gerçeğe uygun olması gerekir; ayrıntılı açıklamalar için bkz. PULAŞLI, Şirketler, s.478 vd.

⁵¹⁷AYTAÇ, İbra, s.145; POROY(Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.400, N.757a; Bu konuda Pulaşlı'ya göre, erteleme üzerine yapılacak toplantıda, farklı nedenlerle, değişik azınlık tarafından finansal tabloların müzakeresinin ertelenmesi talep edilemez. Dolayısıyla erteleme talebinin ilk toplantıda yapılması gerekir; PULAŞLI, Şerh2, s.1422; İMREGÜN, Menfaat İhtilafları, s.72.

⁵¹⁸ POROY(Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.399, N.757a; ŞAHİN, s.99.

ertelenmesi mümkün değildir⁵¹⁹. Müktesep hak olduğu için daha az bir süre öngörülebilmesi ancak azınlığın onayı ile istisnai olarak mümkün olabilir⁵²⁰. Bu anlamda azınlığın onayı olmadan bir aydan kısa süre ile erteleme kanuna aykırıdır. Erteleme durumu, YTTK. m.414/1 hükmünde yazılı olduğu şekilde pay sahiplerine ilanla bildirilir ve internet sitesinde yayımlanır. İzleyen toplantı için genel kurul, kanunda öngörülen usule uyularak toplantıya çağrılır (YTTK. m.420/1).

Finansal tabloların müzakeresinin ertelenmesinden etkilenecek gündem maddeleri mevcuttur. Bu anlamda, özellikle finansal tabloların ayrılmaz bir parçası niteliğine sahip olan kar zarar hesabının müzakeresi de ertelemeye dahil olduğu gibi kar payının dağıtımı, ibra kararının alınması⁵²¹ ve yeni üye seçimi yoksa, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin seçiminin de ertelenmesi gerekir. Yeni yönetim kurulu üyeleri ile denetçi seçimleri ve buna bağlı olarak YTTK. m.395-396 gereği yönetim kurulu üyelerine verilecek ortaklıkla iş yapmaya ve rekabet etmeye yönelik izinler görüşülüp karara bağlanabilir⁵²². Görevdeki yönetim kurulu üyelerinin seçimi ve buna bağlı olarak m.395-396 kapsamında öngörülen izinlerin görüşülüp karara bağlanması olanaklı değildir. Yine eğer sermaye artırımını olağanüstü genel kurul toplantı gündeminde değil de, finansal tabloların müzakeresi ve onaylanmasının da yer aldığı bir olağan genel kurul gündeminde varlık gösteriyorsa, bilanço görüşmelerinin ertelenmesi sermaye artırımını maddesinin de birlikte ertelenmesi neticesini doğurması gerektiği doktrinde ileri sürülmüştür⁵²³.

⁵¹⁹Yarg. 11. HD. T.13.12.2007, E.2006/12893, K.2007/15755 sayılı yayımlanmamış karara göre, bir aylık erteleme süresi şartına uyulmadan yapılan genel kurul toplantısında alınan tüm kararlar kanuna aykırılık nedeniyle iptal edilmelidir, POROY(Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.400, N.757b.

⁵²⁰ POROY(Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.399, N.757a; PULAŞLI, Şerh2, s.1422; ŞAHİN, s.99.

⁵²¹AYTAÇ, İbra, s.145; ÇAMOĞLU, Bilançonun Ertelenmesi, s.291; PULAŞLI, Şerh2, s.1423; TEKİNALP, Ü., Azınlığın Bilançonun Onaylanmasına İlişkin Müzakerelerin Ertelenmesi İstemi, Sorunlar-Düşünceler, E. Hirsch'e Armağan, İÜHFM, C.XLII, S.1-4, İstanbul 1977, s.237.

⁵²² PULAŞLI, Şerh2, s.1423; Bilançonun onanması hakkındaki görüşmelerin ertelenmesine karar verilmişse YTTK. m.395 hükmündeki şirketle işlem yapma, şirkete borçlanma yasağı ve YTTK. m.396 hükmündeki rekabet yasağı ile ilgili gündem maddelerinin de görüşülmemesi gerekir; bkz. ULUSOY, E., Anonim Şirketlerde Şirketle İşlem Yapma Yasağı ve Çifte Temsil, Yetkin Yayınları, İstanbul 2005, s.237.

⁵²³ ÇAMOĞLU, Bilançonun Ertelenmesi, s.293-294.

Finansal tabloların onaylanmasına ilişkin görüşmeler ertelenmişse, ibra kararının da ertelenmesi gerekir⁵²⁴. Bunun nedeni ibra kararı ile finansal tabloların onaylanması arasında varlık gösteren sıkı bağlantıdır. Bu anlamda YTTK. m.420 ile ilgili olarak “finansal tabloların müzakeresi ve buna bağlı konular” ifadesi geniş yorumlanmalı ve ibra kararı bu kapsamın içinde yer almalıdır. Diğer bir anlatımla, yönetim kurulu üyelerinin ibraları, faaliyet dönemi içindeki işlem ve eylemlerinin genel kurul tarafından onaylanması anlamını ifade eder. Ortaklar bu oylamada genel kurula sunulan bilanço ve kar zarar hesabı, yönetim kurulu yıllık raporu ve denetim raporu gibi belgelerle kurulda bu konularda yapılan müzakereleri temel alır ve oylarını buna göre kullanırlar⁵²⁵. Bu anlamda azınlığın YTTK. m.420 anlamında yaptığı finansal tabloların müzakeresinin ertelenmesi talebi ibra oylamasının da ertelenmesi sonucunu ortaya çıkarır. Öte yandan bu toplantıda bilanço görüşmeleri ile doğrudan doğruya sıkı bir bağlantı içinde olmayan diğer gündem maddeleri görüşülüp karara bağlanabilir⁵²⁶. Bu konuda herhangi bir tereddüt yoktur.

Azınlığın erteleme talebine karşın, toplantının ertelenmeyip genel kurulda finansal tabloların müzakeresinin devam ettirilmesi ve bilançonun onayına dair alınan karar ile birlikte ibra hakkında alınan karara bağlanacak yaptırım konusu doktrinde tartışmalı olmakla beraber çoğunluk görüşü bu halde kararın kanun hükümlerine aykırılık nedeniyle iptal edilebilir nitelikte olduğu yönündedir⁵²⁷. Yargıtay’ın istikrar kazanmış

⁵²⁴Karşı görüşte olan Çelik’e göre, örtülü ibra kararı bilançonun onayı ile gerçekleştiğinden bilanço görüşmelerinin ertelenmesi ile örtülü ibra kararı da otomatik olarak ertelenir. Ancak gündemde ibraya yönelik bir madde bulunması durumunda bilanço görüşmeleri ertelense bile ibraya ilişkin gündem maddesiyle ilgili olarak olumlu ya da olumsuz bir karar alınabilir. Yazara göre bilançonun onaylanması ile ibra kararının alınması birbirinden bağımsız kararlardır. Nitekim bilançonun onaylandığı durumlarda dahi ibra kararının verilmesi zorunlu değildir; bu konuda detaylı açıklamalar için bkz. ÇELİK, s.166-167; Aynı görüşte olarak Domaniç, bilanço ertelemesine rağmen ibra müzakerelerinin yapılabileceği ve karara bağlanabileceği görüşündedir, DOMANIÇ, AŞ, s.630.

⁵²⁵ ÇAMOĞLU, Bilançonun Ertelenmesi, s.291.

⁵²⁶ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.238.

⁵²⁷İMREGÜN, Menfaat İhtilafları, s.71-72; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.238; ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.199; AYTAÇ, İbra, s.145; PULAŞLI, Şerh2, s.1422; ANSAY, AŞ, s.198; ŞAHİN, s.98; POROY(Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.400, N.757a; Alihan AYDIN, Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlığa Karşı Korunması, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na Armağan, İstanbul 1999, s.29 vd.

kararları ertelenmeyen ibra kararının iptal edilmesi gerektiği yönündedir⁵²⁸. Kanaatimizce de azınlığın erteleme talebinin genel kurul tarafından reddi kararı kanuna aykırılık nedeniyle YTTK. m.445 düzenlemesi bakımından iptali mümkün olan bir karardır. Zira gündeme bağlılık ilkesinin bir istisnasını teşkil eden bu hak pay sahiplerinin menfaatlerini korumaya yönelmiş bulunmaktadır. Nitekim YTTK. m.420/1 kapsamında öngörülen bu hak bir talep hakkıdır. Genel kurul tarafından bu talebin reddedilmesi durumunda açılacak olan iptal davası da nitelik bakımından bir eda davasıdır⁵²⁹. Bu şekilde bir iptal davası açmak isteyen azınlığın YTTK. m.446/1-a bendinde öngörülen muhalefet şerhini toplantı tutanağına yazdırmış olması gerekir.

Nihayet YTTK. m.420 düzenlemesinde, TTK. m.377 düzenlemesindeki “bilanço” terimi yerine, bilançoya göre daha kapsamlı olan “finansal tablolar” ifadesinin kullanılmış olması dışında konunun esası bakımından önemli bir değişiklik söz konusu değildir. Hükmün getirdiği yenilik, azınlığın talebi üzerine genel kurulun bir karar almasına gerek olmaksızın, toplantı başkanının kararıyla müzakerenin bir ay sonraya ertelenebileceği hususunun öngörülmüş olmasıdır. TTK. bakımından bu konuda bir açıklık olmadığından genel kurul tarafından toplantının ertelenmesi yönünde karar alınması gerekiyordu⁵³⁰.

6.2.2 Azınlığın İbraya Engel Olma Hakkı

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, YTTK. m.559 hükmüne göre kuruluştan ve sermaye artırımından ibra edilebilme şartlarından birisi de azınlığın ibra kararına karşı çıkmamış

⁵²⁸ “Yargıtay’ın kökleşmiş nitelik kazanan içtihatlarıyla da kabul edildiği gibi; bilançonun onanmasına ilişkin müzakerelerin ertelenmesi halinde; bilanço ile ilgisi bulunan ya da bağlantısı nedeniyle bilanço oylamasını etkiler nitelikteki tüm gündem maddelerinin müzakerelerinin de ertelenmesi zorunludur. Bilançoyla bağlantılı nitelik taşıyan diğer gündem maddelerinin görüşülüp karara bağlanması, bu kararların iptali sonucunu doğurur. Mahkemenin, diğer gündem maddelerinin görüşülmesi gerektiği ve buna uyulmamasının iptal nedeni sayılacağı yolundaki yaklaşımı da doğru değildir.” Yarg. 11.HD. T.14.10.1982, E.1982/3556, K.1982/3887 (www.kazancı.com, 13.04.2012, 10.13).

⁵²⁹ PULAŞLI, Şerh2, s.1422.

⁵³⁰ 6102 sayılı YTTK bakımından bu konu müzakere edilecek bir konu değildir. Azınlığın talebi üzerine erteleme zorunludur; ŞAHİN, s.100.

olmasıdır⁵³¹. Azınlığın sahip olduğu bu hak, ortaklığın malvarlığına etki etmesi nedeniyle, ortaklık alacaklıları ile pay sahiplerinin dolaylı zararlarına sebep olabileceğinden, mutlak bir hak olup esas sözleşme ile kaldırılamaz⁵³².

6102 sayılı YTTK. m.559 düzenlemesine bakıldığında, kurucuların ve ilk yönetim kurulu üyelerinin kuruluşun ve sermaye artırımından doğan sorumluluklarından ibra edilmeleri konusunun hükme bağlandığı görülmektedir. Buna göre, ibra kararı ancak tescil tarihinden itibaren dört yıl geçmesi ve esas sermayenin onda birini, halka açık anonim ortaklıklarda ise yirmide birini temsil eden pay sahiplerinin sulh ve ibranın onaylanmasına karşı çıkmamış olmaları şartlarına bağlı olarak alınabilir. Tescilden itibaren işleyen dört yıllık süre içerisinde ortaklık, kurucular, ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçilere sorumluluk davası açabilecek ancak bu kişiler ibra kararı bulunduğu gerekçesi ile kuruluşun doğan sorumluluğu bertaraf edemeyeceklerdir.

Tescilden itibaren dört yıl geçtikten sonra, kurucular ve ilk yönetim kurulu üyelerinin ibra edilebilmeleri, azınlığın itiraz etmemiş olmasına bağlı olduğundan, dört yılın geçmesinden sonra dahi ibra kararı alınmasının garantisi bulunmamakta, gündeme bağlılık ilkesinin istisnası olarak kabul edilen bu hakka bu şekilde oldukça önemli bir etki tanınmış olmaktadır⁵³³. Söz konusu hakkın kullanılmış olduğunun kabul edilmesi bakımından genel kurulda azınlığın olumsuz oy kullanıp bunu zapta geçirtmesi yeterli bulunmamakta, azınlığın açık bir şekilde ibraya karşı çıktığını beyan etmesi gerekmektedir⁵³⁴. Azınlık ibraya karşı çıkmakla beraber, 6762 sayılı TTK. m.341'e göre dava açılması talebinde de bulunabilirdi. Ancak 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu kapsamında TTK. m.341'e karşılık gelen bir düzenleme bulunmamakta, azınlığın dava açılmasını talep şeklindeki olumlu hakkı kaldırılmış bulunmaktadır. Bu anlamda yeni kanuna göre, anonim ortaklıkta dava açılması yönündeki öneri reddedildiğinde azınlığı oluşturan pay sahiplerinin bireysel dava açmak yoluna gitmeleri olanaklıdır⁵³⁵. Kurucular ve ilk yönetim kurulu üyeleri, ortaklığın tescilinden sonra yürüttükleri işlem

⁵³¹ Bkz. çalışmamızın IV/A/1 bölümü, s.93.

⁵³² ÇELİK, s.170.

⁵³³ ŞAHİN, s.95.

⁵³⁴ DOMANIÇ, Hukuki Mesuliyet, s.93; İMREGÜN, AO, s.87; ÇELİK, s.170-171.

⁵³⁵ ŞAHİN, s.96.

ve faaliyetlerden dolayı her hesap dönemi sonunda ibra edilebilecek olsalar da dört yıl süresince kuruluşla ilgili işlemler ibra kararının dışında bırakılmak zorundadır.

6102 sayılı YTTK. m.559 (TTK. m.310) hükmünde azınlığa tanınan ibrayı reddetme olanağının kuruluş ve sermaye artırımı dışındaki hallerden doğan sorumluluk açısından da uygulanıp uygulanamayacağı doktrinde tartışılmıştır. Bu konuda bazı yazarlar tarafından 6762 sayılı TTK. m.340 atfının m.310 (YTTK. m.559) düzenlemesini de kapsadığını bu bakımdan azınlığa bütün ibra kararları açısından olumsuz hakkın tanınabileceği ileri sürülmüştür⁵³⁶. Ancak çoğunluk görüşü⁵³⁷, TTK.m.310 (YTTK. m.559) hükmünde yer alan hakkın uygulama alanının kıyas yolu ile bu şekilde genişletilmesinin olanaklı olmadığı yönündedir.

6762 sayılı TTK. m.310 hükmüne karşılık gelen YTTK. m.559/1 hükmünde, azınlığa, ibraya karşı çıkararak ibra kararının alınmasına engel olma hakkı tanınmakla birlikte, kuruluştan doğan sorumluluk ile ilgili olarak ibranın tabi tutulduğu şartlar açısından herhangi bir değişiklik mevcut değildir. Bu bakımdan olumsuz nitelikli bu hak aynı şekilde varlık göstermektedir. Buna ek olarak, 6102 sayılı yeni kanunda aynı düzenleme kapsamında yönetim kurulu üyelerinin, sermaye artırımından doğan sorumluluklarının, dört yıl geçmeden sulh ve ibra yolu ile kaldırılamayacağı kabul edilmekle beraber bu anlamda azınlığa TTK. hükümlerinde bulunmayan bir olumsuz hak tanınmış olmaktadır.

Nihayet YTTK. m.559 düzenlemesi azınlığa ibra kurumu dışında sulh konusunda da engel olma hakkı vermektedir. Söz konusu imkanın davanın kabulü, feragat ve tahkim kurumlarında da geçerli olması gerektiğinden, azınlık söz konusu işlemlere de engel olma hakkına sahip olmalıdır. Öte yandan YTTK. m.559 düzenlemesi kuruluş ve sermaye artırımından doğan sorumluluk haricinde diğer sorumluluklar bakımından uygulama alanına sahip olmadığından aynı sonuç sulh, feragat ve tahkim gibi kurumlar açısından da geçerlidir.

⁵³⁶ ATAN, s.70; ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.199-200.

⁵³⁷ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.239-240; ÇELİK, s.172-173; AYTAÇ, İbra, s.148; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.141-142.

6.2.3 Azınlığın Özel Denetçi Atanmasını Talep Etme Hakkı

6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu, azınlığa, mahkemeden “özel denetçi atanmasını talep” konusunda bir önemli hak daha tanımaktadır. Özel denetçi atanması talebi, pay sahibinin bilgi alma veya inceleme hakkını kullanmasına ilişkin olarak tanınmış olumlu nitelikte bir azınlık hakkıdır. Her bir pay sahibine tanınan bu bireysel hakkın kullanımı, bazı şartlara bağlanmıştır⁵³⁸. Gerçekten bir defa bu hak yalnızca “belirli” yani somutlaştırılmış birtakım olayların açıklığa kavuşturulması amacı ile kullanılabilir. Yine pay sahibi söz konusu hakka ancak diğer pay sahipliği haklarının, bu arada özellikle oy ve dava haklarının kullanılabilmesi açısından gerekli olduğu durumda başvurabilir⁵³⁹. Zira YTTK. m.438 uyarınca, bir pay sahibinin, pay sahipliği haklarının kullanılabilmesi bakımından gerekli olduğu takdirde ve bilgi alma veya inceleme hakkı daha önce kullanılmış ise belirli olayların özel bir denetimle ortaya çıkarılmasını genel kuruldan isteyebilir. Genel kurul istemi onaylarsa, ortaklık veya her bir pay sahibi otuz gün içinde, ortaklık merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden özel bir denetçi atanmasını isteyebilir.

Bu talebin genel kurulda kabul edilmemesi durumunda, sermayenin en az onda birini, halka açık anonim ortaklıklarda yirmide birini oluşturan pay sahipleri veya payların itibari değeri toplamı en az birmilyon Türk Lirası olan pay sahipleri üç ay içinde ortaklık merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinden özel denetçi

⁵³⁸ 6762 sayılı TTK uyarınca, bu hakkın kullanılabilmesi bakımından yüzde 10’u oluşturan azınlık pay sahiplerinin, bu paylara genel kurul toplantısının en az altı ay öncesinden sahip olması gerekir. Bunun yanı sıra araştırılması istenen olay ya da yolsuzluk genel kurul toplantısından en çok iki yıl önce meydana gelmiş olmalı ve konu itibariyle kuruluş ya da yönetim işlemlerine yönelik veya kanun ya da sözleşme hükümlerinin ağır ihlali iddiasına ya da bilançonun gerçekliğinin araştırılmasına ilişkin olmalıdır. Genel kurulun azınlık talebini kabul etme yükümlülüğü bulunmamakta, talep genel kurulca reddedilirse azınlık ancak mahkemeye başvurabilmektedir. Bunun için, azınlığın hisse senetlerini bankaya yatırması zorunludur. Öte yandan 6102 sayılı yeni kanunun “özel denetim isteme hakkı” başlıklı m.438-444 düzenlemelerinde, TTK. kapsamında öngörülen bu olumlu nitelikte azınlık hakkı, pay sahibinin bireysel olarak başvurabileceği bir hukuki yol olarak düzenlenmiştir.

⁵³⁹ KENDİGELEN, YTTK, s.292.

atanmasını isteyebilir⁵⁴⁰ (YTTK. m.439/1). Bilgi alma veya inceleme hakkını kullanmış pay sahibi ile özel denetim isteyen pay sahibinin aynı kişi ya da kişiler olması zorunlu değildir⁵⁴¹. Fakat konu aynı olmak zorundadır.

Özel denetçi isteminin kötüye kullanılması ve ortaklığa zarar vermesi tehlikesinin azaltılması bakımından, pay sahibinin bu öneriyi yapabilmesi yukarıda açıkladığımız üzere birtakım şartlara bağlanmıştır. Özellikle özel denetim talep edilen konuda, genel kurulda bilgi alma veya inceleme hakkının daha önce kullanılmış olması gerekir. Bu şartın gerçekleşmiş olması genel kurul tutanağı ile ispat edilir (m.422). Bu ön şart özel denetimi bilgi alma hakkına bağlamaktadır. Yine bu ön şart, bilgi vermenin geçirtilerek yapılmasını da engelleme amacına yöneliktir.

Söz konusu düzenlemede azınlık kavramı, anonim ortaklığın halka açık olup olmamasına göre farklı tanımlanmıştır. Yine sermayesi çok büyük miktarda olan ortaklıklarda, düzenlemede yer alan yüzdeler erişilmesi zor olabileceğinden parasal olarak sabit miktarda paya sahip olunması durumu da öngörülmüştür.

Azınlığın özel denetçi atanması talebinin görüşülmesi ve karar bağlanabilmesi için, genel kurul gündeminde bu konuda özel bir madde bulunması zorunlu değildir. Zira bu durum YTTK. m.438/1 düzenlemesinde açık bir biçimde belirtildiği gibi, her pay sahibi “belirli olayların özel denetimle açıklığa kavuşturulmasını, gündemde yer alması bile genel kuruldan isteyebilir.” Bu düzenleme gündeme bağlılık ilkesinin istisnalarından bir tanesidir⁵⁴².

Mahkeme, dilekçe sahiplerinin, kurucuların veya ortaklık organlarının, kanunu ya da esas sözleşmeyi ihlal ederek, ortaklığı veya pay sahiplerini zarar uğrattıklarını, ikna edici bir biçimde ortaya koymaları durumunda özel denetçi atar (YTTK. m.439/2).

⁵⁴⁰ Genel kurulun özel denetim istemini reddetmesi halinde hangi süre içerisinde mahkemeye başvurulabileceği konusu 6762 sayılı TTK.’da düzenlenmemiştir.

⁵⁴¹ PULAŞLI, Şerh2, s.1424.

⁵⁴² TEOMAN, Ö., Anonim Ortaklıkta Azınlığın Genel Kuruldan Özel Denetçi Seçilmesini İsteme Hakkı ve Gündeme Bağlılık İlkesi, İktisat ve Maliye Dergisi, C.27, S.2, 1980, s.72 vd.; Aksi kabul edildiği takdirde, bu hak işleyemez veya gerektiği gibi koruma sağlayamaz, POROY(Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.401, N.757c; Bu şekilde, hakkın kullanılmasının önündeki en önemli engellerden biri kaldırılmıştır; KENDİGELEN, YTTK, s.293.

Azınlığın özel denetçi atanmasını talep etmesi durumunda atanmaya ilişkin nedenlerin mahkeme huzurunda kesin bir biçimde ispatı gerekli değildir. Ancak yeterli delil ve emarelerin bulunmaması durumunda, özel denetçi atanması talebi reddedilir. Diğer bir anlatımla, iddiaların varlığının kesin bir şekilde ispatlanması, esas olarak özel denetçi raporunun sonucunda mümkün olacağından, azınlık mahkemeye sunduğu delil ve emarelerle, yolsuzluk ya da aykırılık iddiasının doğruluğunu muhtemel gösterebilirse, özel denetçi atanma talebinin kabul edilmesi gerekir⁵⁴³. Mahkeme, ortaklığı ve istem sahiplerini dinledikten sonra karar verir (YTTK. m.440/1). Mahkeme istemi yerinde görürse, istem çerçevesinde inceleme konusunu belirleyerek bir veya birden fazla bağımsız uzmanı görevlendirir. Mahkemenin kararı kesindir.

6102 sayılı YTTK. m.444/1 gereği, mahkeme, özel denetçi atanmasını kabul etmiş ise, ortaklık tarafından ödenmesi gereken avansı ve giderleri de belirtir. Özel hal ve şartların gerekli göstermesi durumunda giderler kısmen ya da tamamen istem sahiplerine yükletilebilir. Genel kurul özel denetçinin atanmasına karar vermişse giderler ortaklığa ait olur (YTTK. m.444/2). Yeni düzenlemede, davanın kabul edilmesi durumunda, pay sahiplerinin sahip oldukları pay senetlerini bir bankaya rehin olarak tevdi etmeleri hükmüne yer verilmemiştir⁵⁴⁴.

İbra kararı ile ilgili olarak yukarıda açıklamış olduğumuz azınlık haklarının yanı sıra, 6762 sayılı TTK. m.356/2 düzenlemesinde, azınlığa denetçilere şikayet hakkı tanınmıştı. Buna ek olarak, denetçilere başvuran azınlık pay sahiplerinin, sahip oldukları pay senetlerini bir bankaya rehin olarak yatırmaları ve bu senetlerin ilk genel kurul toplantısına kadar bankada kalacağı da öngörülmüştü (6762 sayılı TTK. m.356/3). Fakat söz konusu düzenlemeler azınlığa pratik bir önem sağlamadığı ileri sürülerek

⁵⁴³ İMREGÜN, AO, s.253; ÇELİK, s.179; MOROĞLU, E., Anonim Ortaklıkta Özel Denetçi, İHFM, C.XLII, S.1-4, İstanbul 1977, s.16.

⁵⁴⁴ Öncelikle davacının hisse oranı, genel kurul toplantı tarihinden en az 6 ay önceden beri ortaklık sermayesinin 1/10 hissesine sahip olup olmadığı belirlenmelidir. Ortaklığın basılmış pay senedi olmadığı için davacının payı milli bir bankaya yatıramaması durumunda MK. m.955 vd. maddelerinde belirtilen şekilde payın tevdi veya rehni hususuna davacıya süre verilmelidir. Bkz. Yarg. 11.HD. T.18.04.2011, E.2009/11789, K.2011/4558 (www.kazanci.com.tr, 17.05.2012, 11.49)

eleştirilmekteydi⁵⁴⁵. Bunun nedeni, 6762 sayılı TTK. m.356/1 düzenlemesinin, denetçilere müracaat hakkını münferit olarak her pay sahibine tanımış olmasıydı. Buna ek olarak, yeni düzenleme de pay sahiplerinin “bilgi alma ve inceleme hakkı” (m.437) eski kanuna oranla daha etkili ve kapsamlı olarak düzenlenmiş ve ayrıca belirli olayların özel bir denetimle açıklığa kavuşturulması imkanı da tanımıştır. Bu sebeplerden dolayı azınlığın denetçilere şikayet hakkı yasal bir hak olmaktan çıkarılmıştır.

⁵⁴⁵ 6762 sayılı TTK. m.356/2 uyarınca, azınlık belirli konularda şikayette bulunursa, denetçiler bu şikayetleri incelemek ve varacakları sonucu yıllık raporlarında belirtmek ve “zaruri ve müstacel haller varsa” genel kurulu olağanüstü toplantıya çağırarak zorundadırlar. Denetçilere başvuran azınlık sahip olduğu payları bir bankaya rehin olarak yatırır ve bu senetler genel kurulun ilk toplantısına kadar bankada kalır. Bu hükümler azınlık bakımından özel bir imkan tanımamaktadır; POROY(Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.401, N.757d; PULAŞLI, Şerh2, s.1426.

7. İBRA TALEBİ VE İBRA DAVASI

7.1 İBRA TALEBİ

7.1.1 Genel Olarak

Kural olarak her hesap dönemi sonunda toplanan olağan genel kurulda söz konusu döneme ilişkin bilanço ve diğer belgelerin onaylanması aynı zamanda yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmesi sonucunu doğurmasına karşın, olumsuz ibra kaydı konulmak suretiyle yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmemeleri de mümkündür. Öte yandan, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmeleri için aranan tüm şartların mevcut olması yani yönetim kurulu üyelerinin gerçekleştirdiği işlem ve faaliyetlerin hukuku uygun olması, hesap belgelerinin usule ve muhasebe kurallarına uygun düzenlenmesi ve ortaklığın gerçek durumunu ortaya koyması durumunda çoğu halde bilançonun onaylanmaması ya da yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmemeleri dürüstlük kurallarına aykırı nitelik taşır⁵⁴⁶. İbra etmemeye yönelik karar haklı bir gerekçe ya da sebebe dayanmıyorsa yönetim kurulu üyelerinin başvurabileceği birtakım hukuki yollar mevcuttur.

Hukukumuzda yönetim kurulu üyelerinin, hukuki menfaatlerinin bulunması gerekçesiyle, anonim ortaklık genel kurulundan ibra hakkında bir karar almalarını talep edebilecekleri, genel kurulun ibra kararını geciktiremeyeceği kabul edilmektedir⁵⁴⁷. Buna göre, yapılan talebin reddedilmesi ya da geciktirilmesi halinde ibra davası açılabilir. Gerçekten de anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin haklarında ibra kararı alınmasını talep etmekte menfaatleri vardır. Nitekim ibra kararının geciktirilmesi ya da reddi, yönetim kurulu üyeleri aleyhinde bir şüphe ve huzursuzluk ortaya çıkarır. Söz konusu durum yönetim kurulu üyelerinin kişiliğine zarar verebileceği gibi kamuoyundaki mesleki durumları ve ortaklık bünyesindeki konumları da zarar

⁵⁴⁶ ŞAHİN, s.232.

⁵⁴⁷ AYTAÇ, İbra, s.154; ÇELİK, s.234; ANSAY, İbra, s.423 vd.; ATAN, s.63; TEKİL, AŞ, s.350; ÇAMOĞLU (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.318, N.615c.

görebilir⁵⁴⁸. İbra kararı ile bu gibi olumsuz sonuçlar önlenmiş olur. Buna ek olarak, yönetim kurulu üyeleri ortaklık tarafından sorumluluk davası açılacağı endişesinden ve bu dava nedeniyle yeniden hesap vermekten de kurtulurlar. Ayrıca ibra kararının diğer işlevlerinin gerçekleşmesi bakımından da ibranın verilmesi gerekir. Açıklamalarımız ışığında, yönetim kurulu üyelerinin haklarında ibra kararı alınmasını talep etmeleri bakımından hukuki menfaatlerinin olduğu görülmektedir. Bu bakımdan genel kurul tarafından ibra kararı almaktan sebepsiz yere kaçınılması ya da ibranın reddedilmesi durumunda yönetim kurulu üyeleri ibrayı talep ve dava edebilirler.

Dürüstlük kurallarına aykırı bir biçimde kendileri hakkında ibra kararı geciktirilen veya verilmeyen yönetim kurulu üyelerinin, karar aleyhine iptal veya ibra davası açmak gibi yöntemlere başvurmadan önce, genel kuruldan ibra edilmelerini talep etmeleri doktrinde ibra talebi olarak ifade edilmektedir⁵⁴⁹. Genel kurul toplantısının geciktirilmesi nedeniyle ibra kararının alınmaması, genel kurul toplantısında bilançonun onaylanmasına rağmen yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmemeleri gibi durumlarda yönetim kurulu üyeleri genel kuruldan ibra edilmelerine karar verilmesini talep edebilirler. İbra talebi, genel kurul tarafından ilgililerin işlem ve faaliyetlerinin onaylandığını ve ortaklığa karşı bir sorumluluklarının bulunmadığını, daha sonraki zamanlarda da ortaklık tarafından yönetim kurulu üyeleri olarak kendilerinden hesap vermeleri hususunda bir talepte bulunulamayacağını kapsayan bir irade beyanında bulunulmasını isteme hakkını ifade eder⁵⁵⁰.

İbra talebi, hesap döneminin kapanmasından ve genel kurula hesapların sunulmasından sonra muaccel hale gelir⁵⁵¹. Bu sürenin gereksiz yere uzatılması, genel kurulun toplanamaması, zamanında toplanmasına rağmen karar almanın uzatılması gibi durumlarda ibra talep ve davası muaccel olur. İbranın reddi durumunda ise, ibra davası genel kurul kararının alınmasından sonra açılmalıdır.

Konuyu 6102 sayılı kanunumuz bakımından değerlendirdiğimizde, YTTK. m.409 düzenlemesi ile “ibra hakkında açıkça karar alınması” olağan gündem maddesi olarak

⁵⁴⁸ ÇELİK, s.234.

⁵⁴⁹ HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.144; AYTAÇ, İbra, s.153; ÇELİK, s.233.

⁵⁵⁰ AYTAÇ, İbra, s.157.

⁵⁵¹ AYTAÇ, İbra, s.157; ŞAHİN, s.233; ÇELİK, s.234-235.

öngörülmektedir. Yeni kanunda ibra kararının gündem maddesi olarak öngörülmesi karşısında, ibranın gündemde yer alması, genel kurula ibra hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar alma yükümlülüğü yüklemektedir. Nitekim gündem YTTK. m.410/1 ve m.413/1 uyarınca yönetim kurulu tarafından belirlenmektedir. Buna göre, ibra hakkında madde konulması da yönetim kurulunun yetki alanında olup, yönetim kurulunun genel kuruldan ibra edilmek için ayrı bir talepte bulunmasına gerek kalmamaktadır. Zira yönetim kurulu üyeleri genel kurulda hesap verme görevlerini ifa ederlerken bunun karşılığında ibra edilmek isterler. Bu istek örtülü olarak hesap verme görevinin yerine getirilmesi ile birlikte bulunur. Genel kurulda ibra hakkında olumsuz karar alınması, yönetim kurulu üyelerinin bu örtülü taleplerinin reddi anlamını taşır. Bu durum talebin dava yolu ile ileri sürülmesi yani ibra davası açılmasına olanak tanır.

7.1.2 Hukuki Dayanağı ve Şartları

Yönetim kurulu üyelerinin ibrayı talep hakkı, yönetim kurulu üyeleri ile ortaklık arasındaki sözleşmeden doğan bir haktır⁵⁵². Taraflar arasındaki sözleşme ilişkisi bir taraftan yönetim kurulu üyesine ortaklığın yönetimi ve iş yılı sonunda hesap vermesi yükümlülüğünü yüklerken, diğer taraftan aynı zamanda ibra edilmesini isteme hakkını verir. Bu anlamda ibrayı talep hakkı sözleşmeden doğan bir ifayı talep hakkıdır.

Yönetim kurulu üyelerinin ibra hakkında karar alınmasını talep ve dava edebilmeleri bakımından birtakım şartların gerçekleşmesi gerekir. Bu şartların başında, ilgili faaliyet döneminde görevlerini gerekli dikkat ve özeni göstererek kusursuz bir biçimde yerine getirmiş olmaları yer alır⁵⁵³. Bilindiği gibi ibra kararı alma konusunda genel kurul münhasır yetkiye sahiptir. Bu anlamda genel kurul ibra konusunda geniş bir takdir yetkisine sahiptir. Ancak bu yetki sınırsız değildir. Genel kurul, kusursuz bir bilanço, kar zarar hesabı ve yıllık raporla ilgili faaliyet dönemine ait işlemlerin hesabını veren

⁵⁵² Anonim ortaklığı idare eden yönetim kurulu üyeleri ile ortaklık arasındaki ilişki hukuki mahiyeti itibarıyla tam bir vekalet ilişkisidir; DOĞANAY, İ., Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumlulukları, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.17, S.3, Ankara 1994, s.58; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.244-245; ÇELİK, s.235.

⁵⁵³ AYTAÇ, İbra, s.158.

bir yönetim kurulu ibra etmekle yükümlüdür. Diğer bir anlatımla, ibra edilecek kişilerin görevlerini kusursuz bir şekilde yerine getirmeleri durumunda, ortada somut bir neden yokken ibradan kaçınılması dürüstlük kurallarına aykırılık oluşturur⁵⁵⁴.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumlu tutulabilmeleri için kanundan ya da esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlu olarak ihlal etmeleri gerekir (YTTK. m.553/1). Bu durumda, bahsedilen kişilere kusurlu bir hareketin izafe edilememesi durumunda sorumluluk söz konusu olmaz. Bu konuda özellikle YTTK. m.553 hükmünde kusur sorumluluğunun açıkça yer almış olması ve yönetim kurulu üyesinin özen borcunu düzenleyen m.369/1⁵⁵⁵ hükmünün kaleme alınış tarzı, kasit ve ihmalin yanı sıra dikkatsizlik sonucu ortaya çıkan zararların da sorumluluğa neden olacağı ifade edilebilir⁵⁵⁶. Nitekim 6102 sayılı YTTK. m.369 düzenlemesinde özen ve bağlılık yükümlülüğü hükme bağlanmıştır⁵⁵⁷. Buna göre, yönetim kurulu üyeleri ve yönetimle

⁵⁵⁴ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.245; ÇELİK, s.236; Gerekli özen ve dikkati gösteren ve bu anlamda kusursuz davranan bir yönetim kurulu üyesi, zarar doğmuş olsa bile, ibrayı talep ve dava edebilmelidir; AYTAÇ, İbra, s.160.

⁵⁵⁵ Yönetim kurulu üyelerinin özen borcunu düzenleyen TTK. m.320 hükmü doktrinde haklı olarak eleştirildiğinden dolayı değiştirilmesi önerilen maddelerin başında yer almıştır. YTTK. m.369 düzenlemesi ile sorunu karmaşık bir biçimde ve göndermelerle çözmek yerine, özen yükümlülüğüne ilişkin açık bir düzenleme getirilmiştir. Ayrıca yönetim kurulu üyelerinin bağlılık yükümlülüğüne de yer verilmiştir. Yine YTTK. m.367 uyarınca yönetim hakkı kendisine devredilen üçüncü kişiler de bu hükmün kapsamına dahil edilmiştir; detaylı açıklamalar için bkz. PULAŞLI, H., Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Özen Yükümlülüğü ve Muteselsil Sorumluluğu, Batider, C.XXV, S.1, Ankara 2009, s.27-63; KENDİGELEN, YTTK, s.221.

⁵⁵⁶ PULAŞLI, Şirketler, s.923-924.

⁵⁵⁷ 6762 sayılı TTK. yönetim kurulu üyelerine özen borcu yüklemiş, 320. maddesinde de yöneticilerin gösterecekleri dikkat ve basiretin derecesi bakımından da 818 sayılı BK. m.528/2 hükmünün uygulanacağını ifade etmiştir. BK. m.528/2 hükmü aynen “Şirket işlerini ücretle idare eden şerik, tıpkı bir vekil gibi mesul olur.” şeklinde kaleme alınmıştır. Buna göre, ortaklık işlerini ücret karşılığında idare eden kişiler tıpkı bir vekil gibi sorumludurlar. Vekilin sorumluluğu ise, genellikle, işinin sorumluluğuna (BK. m.321) ilişkin hükümlere tabidir. Buna anlamda ücret alan yönetim kurulu üyesi objektif özen göstermek zorundadır. Öte yandan, ücret almayan yönetim kurulu üyesinin kendi işlerinde gösterdiği özeni göstermesi yeterlidir (818 sayılı BK. m.528/1). Buna karşılık doktrinde Aytaç, yönetim kurulu üyesinin ücretsiz çalışması durumunda da kusur ya da kusursuzluk durumunun objektif kıstasa göre değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Üye ücret alsın ya da almasın her durumda objektif kıstas

görevli üçüncü kişiler, görevlerini tedbirli bir yöneticinin özeniyle yerine getirmek ve ortaklığın menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyarak gözetmek yükümlülüğü altındadırlar. Bu şekilde bir taraftan kendisine yönetim yetkisi bırakılan tüm yöneticiler bakımından objektif bir özen yükümlülüğü getirilmiş ve ölçü olarak “tedbirli bir yöneticinin özeni” esas alınmış diğer taraftan ise yöneticilerin ortaklığın menfaatlerini diğer kişilerin menfaatlerinden üstün tutması ve dürüstlük kuralı kapsamında gözetmesi zorunluluğu hükme bağlanmıştır⁵⁵⁸. Yönetim kurulu üyelerinin kusurları açısından objektif kıstas belirlendiğinden, kusurlu olup olmadıkları belirlenirken, dikkatli ve basiretli bir yöneticinin aynı şartlar altında göstermesi gereken özeni göstermiş olup olmadığı esas alınacaktır⁵⁵⁹.

İbrayı talep ve dava edebilmek bakımından gerekli olan diğer şart ise, genel kurula sunulan hesapların usulüne uygun olmasıdır. İbrayı talep ve gerektiğinde dava edebilmek bakımından, genel kurula usulüne uygun olarak hesapların sunulmuş, bildirimlerin yapılmış olması gerekir⁵⁶⁰.

7.1.3 İbra Talebinin Reddinin Sonuçları

İbra kararı alıp almamak hususunda münhasır yetki genel kurula ait olduğundan, dilerse genel kurul sebep göstererek ya da herhangi bir sebep göstermeden ibranın reddi yönünde bir karar alabilir. Ancak genel kurulun söz konusu yetkisini sınırsız ve keyfi bir biçimde kullanması kabul edilemez. Genel kurul bu yetkisini kullanırken çok dikkatli davranmalı ve dürüstlük kurallarını dikkate almalıdır. Bu bakımdan genel

esas alınması ancak her olayın özelliğine göre subjektif unsurlar da değerlendirilmelidir; bkz. AYTAÇ, İbra, s.159-160; Aynı yönde ÇELİK, s.237.

⁵⁵⁸ KENDİGELEN, YTTK, s.221-222; 6102 sayılı yeni kanunun 369. maddesinin gerekçesinde özenli bir yönetici gibi davranma yükümlülüğünden, somut olayda bir iş adamı gibi karar verme (business judgement) ölçüsünün anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir.

⁵⁵⁹ Her ne kadar yanlış bir karar olsa da bir yönetici tarafından iyi niyetle ve eylemin makul bir eylem olup olmadığı konusunda gerekli özen gösterildikten sonra varılmış bir karar kendi başına yükümlülükle sonuçlanmayacaktır. Business judgement rule için bkz. SMERDON, s.116.

⁵⁶⁰ AYTAÇ, İbra, s.161.

kurulun ilgili hesap dönemine ilişkin bilanço ve diğer hesap belgelerini kabul edip keyfi bir biçimde ibrayı reddetmesi dürüstlük kurallarına aykırılık teşkil eder. Bu durumun aksine anonim ortaklık yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı alınmasına rağmen bilanço ve hesapların onaylanmaması da mümkün değildir. Öte yandan yönetim kurulu üyeleri tarafından kusursuz bir yönetim gösterilmesine rağmen, genel kurul bazı yolsuz işlemlerin söz konusu olabileceğini düşünüyorsa ve bu nedenle sorumluluk davası açma hakkını saklı tutmak istiyorsa ibra talebini reddedebilir⁵⁶¹. Bu gibi hallerde bazı sonuçlar doğar. Bu sonuçlar ibra talebinin geciktirilmesi durumunda da ortaya çıkar.

7.1.3.1 Ortaklığın sorumluluk davası açma hakkının devam etmesi

Genel kurulun ibra talebini reddetmesi halinde, ibra kararının hiçbir işlevi gerçekleşmez. Bu bakımdan anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin söz konusu hesap dönemine ilişkin işlem ve faaliyetleri nedeniyle sorumlulukları devam eder. Nitekim ortaklığın da yönetim kurulu üyeleri hakkında sorumluluk davası açma hakkı da saklı kalır. Öte yandan, ibra talebinin reddedilmesi ile sorumluluk davası kendiliğinden açılmaz. Sorumluluk davası açılmaması durumunda yönetim kurulu üyeleri hakkında hukuki bir sonuç doğmuş olmaz⁵⁶².

7.1.3.2 Yönetim kurulu üyeleri bakımından istifa için haklı bir nedenin oluşması

İbrayı talep hakkı sözleşmeden doğan bir haktır. Bu bakımdan haksız bir şekilde ibranın reddi durumunda sözleşmeye aykırılık ortaya çıkar. Bu durumda, ibraları reddedilen anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin sözleşmeye aykırılık sebebi ile istifa ya da feshi ihbar hakkı doğabilir. Söz konusu hakkın kullanılabilmesi bakımından gerekli olan koşullar yönetim kurulu üyesi ile ortaklık arasındaki sözleşmenin niteliğine ve borçlar hukukunun genel hükümlerine göre belirlenmelidir.

⁵⁶¹ ÇELİK, s.237.

⁵⁶² ATAN, s.185.

Anonim ortaklık yönetim kurulu üyeleri ile ortaklık arasındaki ilişki, kural olarak vekalet sözleşmesi niteliğindedir⁵⁶³. Bu bakımdan 6089 sayılı BK. m.512 uyarınca, vekalet veren ve vekil, her zaman sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirebilir. Ancak, uygun olmayan zamanda sözleşmeyi sona erdiren taraf, diğerinin bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür. Dolayısıyla, ibranın reddi halinde yönetim kurulu üyeleri istifa haklarını kullanabilirler. İbranın reddi neticesinde istifa daima “uygun olmayan zamanda istifa” olarak kabul edilmemelidir⁵⁶⁴. İbranın reddi haksız ise yönetim kurulu üyelerinden uygun olmayan zamanda istifa ettikleri gerekçesi ile tazminat istenemez. Zira keyfi olarak ibra edilmeyen bir yönetim kurulu üyesinin aynı şekilde bir süre daha görevine devam etmesi kendisinden beklenemez. Ancak ibranın reddi haklı ise, ortaklık uygun olmayan zamanda istifa gerekçesine ilişkin olarak tazminat talep edebilir.

Anonim ortaklık yönetim kurulu üyesi ile ortaklık arasında hizmet akdi yapılmış ise, yönetim kurulu üyesinin haksız olarak ibranın reddine dayanarak, tek taraflı bir irade beyanı ile sözleşmeyi feshedebilir. İbranın reddi haklı bir nedendir. Somut olayın özelliğine göre fesih hakkını kullanan üyenin tazminat talep etme hakkı olabilir (Yeni BK. m.437).

7.1.3.3 Yönetim kurulu üyelerinin iptal ve ibra davası açabilme imkanları

Olumsuz ibra kararı, genel kurul gündemine bağlı olarak, ibraya ilişkin olarak yapılan oylamada gerekli karar yeter sayısı olan basit çoğunluğun elde edilememesi durumunda yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmemesi yönünde karar alınması, ibra önerisinin

⁵⁶³ Türk doktrinde çoğunluk anonim ortaklık ile yönetim kurulu üyeleri arasında bir sözleşme ilişkisi bulunduğunu ve bunun da genellikle vekalet akdi olduğunu kabul eder; MİMAROĞLU, s.102; AYTAÇ, İbra, s.172; ATAN, s.11 vd.; Yazara göre, yönetim kurulu üyelerinin yetki ve görevleri çoğunlukla esas sözleşme ve kanun ile belirlenir. Bunun dışında, boşluk bulunan durumlarda sözleşmeye ilişkin genel hükümlerin yani yerine göre vekalet veya hizmet sözleşmesi hükümlerinin uygulama alanı bulacağı görüşünde olarak bkz. AKDAĞ-GÜNEY, N., Anonim Şirketlerde Azledilen Yöneticilerin Tazminat Hakları, AÜHFD, C.57, S.1, Y.2008, s.18.

⁵⁶⁴ AYTAÇ, İbra, s.172.

reddedilmesi şeklinde tanımlanabilir⁵⁶⁵. Bu gibi durumlarda, ibra davası ve diğer hukuki yolların dışında, yönetim kurulu üyelerinin, kanuna, esas sözleşme hükümlerine veya dürüstlük kurallarına aykırı ibra etmeme yönündeki olumsuz genel kurul kararı aleyhine YTTK. m.446/1, c-d hükümlerine göre iptal davası açma olanağının mevcut olup olmadığı incelenmelidir. İbranın reddi kararı da bir genel kurul kararı niteliğindedir. Bir teklifin reddine ilişkin olan kararın iptal davasına konu olabileceği kabul edilmektedir⁵⁶⁶. Nitekim bu karar bir teklifin reddini de kapsayacak biçimde geniş yorumlanmaktadır⁵⁶⁷.

Bu konuda doktrinde bazı yazarlar hukuki yarar bulunmaması nedeniyle olumsuz genel kurul kararlarının iptalinin mümkün olmadığını ileri sürülmüş olsa dahi⁵⁶⁸, diğer bazı yazarlar, hukuki yarar bulunan durumlarda olumsuz kararlar aleyhinde iptal davası açılabileceğini kabul etmektedirler⁵⁶⁹. Olumsuz genel kurul kararlarının iptalinde çoğunlukla bulunduğu düşünülen hukuki yarar, reddedilen teklifin bir daha genel kurul önüne getirilmesidir. Bu tür kararlara örnek olarak, yönetim kurulu üyelerinin azli teklifinin reddine ilişkin kararın iptali, bilançonun onaylanmasının reddi kararının iptali gösterilmektedir⁵⁷⁰. Özellikle yönetim kurulu üyelerinin ibralarının reddine yönelik kararlarda, bu kişiler güvenilirliklerini kaybedecekleri ve bir bakıma itham edilmiş sayılacaklarından, hakkaniyete uygun olarak olumsuz ibra kararının iptalini talep etmelerinde manevi menfaatleri bulunmaktadır. Yönetim kurulu üyelerinin hesap verme yükümlülüklerinin gereği olarak, usule ve kanuna uygun bir şekilde hazırlanmış hesap belgeleri ile hatasız, eksiksiz, kusursuz bir yönetim gerçekleştirdiklerini ispat etmelerine rağmen ibra edilmemeleri halinde söz konusu durum dürüstlük kurallarına aykırılık teşkil edeceğinden olumsuz ibra kararı iptal edilebilmelidir. Bu imkan anonim ortaklık genel kurulunda çoğunluğu elde eden bir grup pay sahibi tarafından, görevlerini gereği

⁵⁶⁵ ŞAHİN, s.188.

⁵⁶⁶ AYTAÇ, İbra, s.170; TEKİNALP, Ü., Anonim Ortaklığın Genel Kurulunda Bir Teklifin Reddine Karşı İptal Davası Açılabilir mi?, İstanbul Barosu Dergisi, C.XXXIX, S.7-8-9, İstanbul 1965, s.256.

⁵⁶⁷ TEKİNALP, Teklif, s.256.

⁵⁶⁸ ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.200; İMREGÜN, AO, s.153-154.

⁵⁶⁹ ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.318-619, N.615d; PULAŞLI, Şerh2, s.1977 vd.; AYTAÇ, İbra, s.170; ÇELİK, s.238.

⁵⁷⁰ ŞAHİN, s.189.

gibi gerçekleştirmiş olan yönetim kurulu üyelerinin, keyfi ve haksız olarak, dürüstlük kurallarına aykırı bir biçimde ibra edilmemelerine ilişkin alınan kararın iptali konusunda hukuki güvence oluşturur.

Olumsuz ibra kararının iptal edilmesi durumunda, bir sonraki genel kurul toplantısında ibra hususunun tekrar görüşülmesi ve oylanması gerekir. Bu durumda, genel kurulda aynı sebeplere istinaden ibra etmeme kararının alınması mümkün değildir. İbra etmeme kararının iptal edilmesi söz konusu kararın hiç alınmamış olması sonucunu ortaya çıkarır. Öte yandan, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmiş olmaları sonucunu doğurmaz. Yine mahkemenin iptal kararı genel kurul açısından yönetim kurulu üyelerinin ibrasına ilişkin karar alma hususunda zorunluluk yaratmaz. Bu nedenle ibranın reddi kararının iptali, yönetim kurulunun ibra edilmesi konusunda garanti oluşturmaz. Zira genel kurulun farklı gerekçelere bağlı olarak ret kararı vermesi de mümkündür. Bu bakımdan yönetim kurulu üyelerinin ibra etmeme kararının iptali yerine, doğrudan anonim ortaklığı hasım göstermek suretiyle ibra davası açmalarında yarar vardır⁵⁷¹.

Bu konuda üzerinde durulması gereken diğer bir husus yönetim kurulu üyesinin kuruldaki bağımsız bir şekilde dava açma hakkının bulunup bulunmamasıdır. 6762 sayılı TTK. m.381/1, N.3 hükmünde yönetim kurulu üyelerinin genel kurul kararlarının iptalini dava edebilmelerinin şartları hükme bağlanmıştır. Aynı düzenleme YTTK. m.446/1,d hükmünde de yer almaktadır. Buna göre, “kararların yerine getirilmesi, kişisel sorumluluğa sebep olarsa yönetim kurulu üyelerinden her biri” iptal davası açabilir⁵⁷². Kanunumuz dava hakkını iki şartın gerçekleşmesine bağlı tutmuştur. Bu şartlar, kararların infaz edilebilirliği ve bunun kişisel sorumluluk doğurması. Dava açılabilmesi için, genel kurul kararının uygulanmasının yönetim kurulu üyelerinin kişisel sorumluluklarına neden olması şarttır. Aksi halde genel kurul kararı kanuna, esas sözleşmeye ve dürüstlük kurallarına aykırı olsa bile iptal davası açılmaz⁵⁷³. Doktrinde

⁵⁷¹ TEKİL, AŞ, s.325; ŞAHİN, s.190.

⁵⁷² İMREGÜN, AO, s.180;Bu şart, davanın dinlenilebilmesi bakımından dava şartı olup, hakim tarafından re'sen dikkate alınır. Bu şartın bulunmaması durumunda hakim tarafından esasa girilmeden dava usul yönünden reddedilir; MOROĞLU, E., Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 4. Bası, İstanbul 2004, s.234.

⁵⁷³ PULAŞLI, Şerh2, s.1977.

genel kurulun olumsuz ibra kararının infaz edilebilir olup olmadığı meselesi tartışmalıydı⁵⁷⁴. Bu tartışmanın nedeni, yönetim kurulu üyeleri hakkında sorumluluk davası açılabilmesi açısından 6762 sayılı kanunun 341. maddesi uyarınca genel kurulun izin vermesi gerekliliği idi. Nitekim Yargıtay kararlarına bakıldığında⁵⁷⁵, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmemeleri ve önceki ibra kararlarının kaldırılması kararlarının tek başına uygulanabilir kararlardan olmadıklarının kabul edildiği görülmektedir. Fakat bu düzenleme YTTK. kapsamında yer almadığından artık buna ilişkin tartışmalar sona ermiştir. Bu bakımdan yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmemelerine yönelik genel kurul kararı, artık doğrudan uygulanabilir nitelikte bir karardır⁵⁷⁶.

⁵⁷⁴ Doktrinde Tekinalp, ibra kararının icrası mümkün olmayan nitelikte bir karar olmasına rağmen, ibra etmeme kararının infaz edilebilir bir karar olduğu görüşündedir. Bu kararın infazı sorumluluk davası ile gerçekleşir. İbra etmeme kararına karşı sorumluluk davası açılmaması da kararın bu niteliğini değiştirmez. Genel kurul, ibra etmeme kararlarında da kanun, esas sözleşme ve dürüstlük kurallarına uygun davranmalıdır. İbra etmeme kararları da bunlara aykırılık durumunda iptale konu edilebilmelidir. Aksi düşünce hükmün amacına aykırıdır; TEKİNALP, Olumsuz İbranın İptali, s.166; Aynı görüşte AYTAÇ, İbra, s.170; Aksi görüşte olarak bkz. Yazar yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmeleri, ibra edilmemeleri, azledilmelerine yönelik kararlar aleyhine yönetim kurulu üyeleri tarafından bireysel olarak açılan davaların, icrası mümkün olmayan kararlardan olmaları nedeniyle, reddinin gerektiği görüşündedir, MOROĞLU, Kararların Hükümsüzlüğü, s.234; TEKİL, AŞ, s.235; İbra kararı ve ibra etmeme kararları infazı mümkün olan kararlardan değildir. Kaldı ki bu kararlar tek başlarına bir önem de taşımazlar. İbra kararı ve ret kararı ancak sorumluluk davası açılmasına ilişkin kararda önem taşır. İbra kararı varsa ortaklığın sorumluluk davası açma hakkı ortadan kalkacak, ibra etmeme kararı varsa sorumluluk davası açabilecektir; bkz. HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.144.

⁵⁷⁵ Yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmemelerine ilişkin genel kurul kararının iptalini, haklarında sorumluluk davası açılmadıkça, önceki bir aşamada dava edebilmeleri mümkün değildir; Yarg.11.HD. T.12.07.2005, E.2004/10875, K.2005/7564 (www.kazancı.com.tr, 17.05.2012, 19.57).

⁵⁷⁶ "...Dava, ibra edilmeme ve bilançonun kabul edilmemesine yönelik anonim ortaklık genel kurul kararlarının iptali istemine ilişkindir. Davacıların iptalini istedikleri kararlar henüz uygulanabilir nitelikte değildir. Zira, böyle bir karara dayanılarak yönetim kurulu üyeleri hakkında sorumluluk davası açılabilmesi mümkün değildir. Bunun için, TTK. m.341 hükmüne göre, genel kurulun dava açılmasına özel olarak karar vermesi gerekir. Bu itibarla, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmemelerine ilişkin bir genel kurul kararının iptalini, haklarında sorumluluk davası açılması yolunda alınmış genel kurul kararı bulunmadan önceki bir aşamada dava edebilmeleri mümkün değildir. Zira, yönetim kurulu üyeleri sorumlu olmadıkları iddiasına dayanmaktadırlar. Bu husus genel kurul kararlarının iptali davasında değil, ortaklığın açacağı sorumluluk davası veya bu yola uzun bir zaman zarfında gidilmediği takdirde daha sonra ibra edilmeyenlerin açacağı hükmen ibra davasında karara bağlanmalıdır." Yarg. 11. HD.

Yönetim kurulu üyesinin bireysel olarak dava açabilmesi için kurul tarafından iptal davası açılması önerisinin reddedilmiş olması gerekir. Yönetim kurulunun işleyişi gereği olumsuz ibra kararı aleyhinde iptal davası açılması doğrultusundaki öneri üyeler tarafından kurula sunulur. Söz konusu öneri kurulda reddedilirse YTTK. m.446/d bendine uygun olarak bireysel olarak iptal davası açılması konusu gündeme gelebilir.

Açıkladığımız konunun önemi, genel kurulda pay sahipleri tarafından, birtakım menfaat çatışmaları nedeniyle, haksız bir şekilde ve dürüstlük kurallarına aykırı olarak, yönetimle ilgili taleplerini uygulamak istemeyen bazı yönetim kurulu üyelerinin yönetimden azledilmelerinin sağlanması ile yönetime tam olarak egemen olmak istemeleri ve bu amaçla tüm yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmesine karşılık bazılarının veya sadece birinin ibra edilmediği durumlarda ortaya çıkar⁵⁷⁷. Zira haklı sebep bulunmamasına rağmen bazı yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmemesi dürüstlük kurallarına aykırılık oluşturacağından, ortaklığın ya da pay sahiplerinin doğrudan çıkarlarının korunmasına ilişkin olmasa bile, yönetim kurulu üyesinin vekalet akdinden doğan haklı çıkarlarını korumaya ilişkin olarak iptal davası açabilmesi gerekir.

Bazı durumlarda ise olumsuz ibra kararı ile yönetim kurulu üyesinin meşru çıkarları ile birlikte ortaklık çıkarlarının ihlali de söz konusu olabilir. Zira YTTK. m.360 hükmünde belirli grupların yönetim kurulunda temsil edilmesi öngörülmüştür⁵⁷⁸. Buna göre, belirli azınlık grupları yönetim kurulu üyesi atayabilir. Bu gibi bir durumda, genel kurulda ağırlığı bulunan grup, azınlık pay sahiplerinin menfaatlerini kollaması için seçilen yönetim kurulu üyesini ibra etmeyerek, azletmek isteyebilir. Görüldüğü gibi bu örnekte, söz konusu yönetim kurulu üyesinin ibra edilmemesi dürüstlük kurallarına aykırılık

T.04.10.2004, E.2004/24, K.2004/9213 (www.kazanci.com.tr, 17.05.2012, 13.21); PULAŞLI, Şerh2, s.1987; Aynı yönde İbra Etmeme Kararının İptalini Dava Etme, s.277 vd.

⁵⁷⁷ ŞAHİN, s.191.

⁵⁷⁸ Tasarımın ilk halinde pay sahipleri gruplarına tanınan yönetim kurulunda temsil edilme hakkının imtiyaz olarak nitelendirilemeyeceği düzenleme altına alınmıştır. Fakat daha sonra özellikle Yargıtay'ın oturmuş uygulaması gerekçe gösterilerek yargı çevrelerinden gelen baskılar sonucunda TBMM Adalet Komisyonu'nda bu hüküm çıkartılarak, yönetim kurulunda temsil edilme hakkının bir imtiyaz hakkı sayılacağı düzenleme altına alınmıştır; DURAL, H. A., Anonim Şirket Yönetim Kurulunda Temsil Edilme Hakkı, İsviçre Borçlar Kanunu'nun İktibasının 80. Yılında İsviçre Borçlar Hukuku'nun Türk Ticaret Kanunu'na Etkileri, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009, s.312.

teşkil eder. Bu açıdan gerek ortaklık gerek pay sahiplerinin meşru menfaatlerinin korunabilmesi için olumsuz ibra kararının iptal edilebilmesi gerekir. Bu nedenle özellikle yönetim kurulu üyesinin bireysel olarak ibra etmeme kararı aleyhine dava açabilmesi gereklidir.

Yargıtay'ın eski yönetim kurulu üyelerinin genel kurulun ibra etmeme kararının iptalini dava etmesine ilişkin görüşüne göre⁵⁷⁹, yönetim kurulu üyelerinin iptal davası açabilmeleri için genel kurul kararının alındığı tarihte ve dava tarihinde pay sahibi olmaları gerekmektedir. Yargıtay'ın bu konudaki dayanağı ise 6762 sayılı TTK. m.381/1, N.3 düzenlemesidir. Buna göre, genel kurul kararlarının iptal edilmesine yönelik dava hakkı yönetim kurulu üyelerine tanınmıştır. İbra edilmeyen yönetim kurulu üyeleri aynı zamanda azledilmişlerse bu sıfatı kaybetmişlerdir. Dolayısıyla bu kişilerin genel kurulun ibra kararının iptalini dava etmeleri mümkün değildir.

6102 sayılı YTTK. açısından konuyu ele aldığımızda, yönetim kurulu üyeliği için artık “pay sahibi olma” koşulu aranmamaktadır (m.359). Bu durumda, yeni yasal düzenlemeye göre, pay sahibi olmayan yönetim kurulu üyeleri ibra edilmemeleri ve yeniden seçilmemeleri durumunda, yönetim kurulu üyesi sıfatını kaybedeceklerinden, genel kurulun ibra etmeme kararının iptalini dava etmeleri mümkün olmayacaktır. Nitekim YTTK. m.446 düzenlemesinde kimlerin iptal davası açabileceği ifade edilmiştir. Kural olarak bu hükümde sayılan sıfatlara sahip olmayan kimselerin genel kurul kararlarının iptalini dava etme konusunda aktif dava ehliyetleri mevcut değildir⁵⁸⁰. Bu konuda Pulaşlı'ya göre⁵⁸¹, genel kurulun yönetim kurulu üyelerini ibra etmemesi üzerine açılan ibra davasında, aktif dava ehliyetine ilişkin olarak davacının genel kurul

⁵⁷⁹ Yargıtay 11.HD. T.01.12.1994, E.5144, K.9183; karar için bkz. PULAŞLI, Şerh2, s.1980; Genel kurul toplantısında alınan bir kısım kararların iptali istemine ilişkin olan davada, genel kurul kararlarının iptalini isteyen ortağın bu sıfatı, iptal davasının kesinleşmesine kadar devam etmelidir; Yarg.11.HD. T.12.04.2011, E.2009/5125, K.2011/4263 (www.kazanci.com.tr, 17.05.2012, 20.01).

⁵⁸⁰ PULAŞLI, Şerh2, s.1985.

⁵⁸¹ PULAŞLI, İbra Etmeme Kararının İptalini Dava Etme, s.278 vd.; Diğer yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine karşılık, davacının hiçbir gerekçe, haklı neden gösterilmeksizin ibra edilmemesi objektif iyiniyet kurallarına aykırı bir davranış oluşturabilir. Bu nedenle, davacının ibra edilmemesine ilişkin karara karşı iptal davası açma hakkına sahip olduğu görüşü için bkz. KENDİGELEN, A., Genel Kurul Kararlarının İptali- İptal Kararının Etkisi/ İbra Etmeme Kararı, Hukuki Mütalaalar, Cilt II, Ortaklıklar Hukuku, İstanbul 2006, s.151.

kararının alındığı tarihte ve ibra davasının açıldığı tarihte yönetim kurulu üyesi ve hatta pay sahibi olup olmaması önem taşımaz. Bunun nedeni, genel kurulun ibrayı reddetme kararı davacının yönetim kurulu üyesi sıfatına ilişkin olarak ve kararın alındığı tarihten önceki faaliyet dönemine ait söz konusu üyenin iş ve işlemlerine yönelik olarak alınması nedeniyle ortada onun kişilik ve malvarlığı haklarını ihlal eden bir genel kurul kararının varlığıdır. İptal davası bu durumu bertaraf etmeye yöneliktir. Nitekim yönetim kurulu üyelerinin görevlerini hakkıyla yerine getirmeleri ve kendilerinden emin olmalarına rağmen, genel kurulun herhangi bir haklı sebep olmaksızın ibra kararı vermemiş ve bu üyelere biri ya da birkaçı yönetim kuruluna seçilmemiş ise ve bu kişiler de pay sahibi değilse, yönetim kurulu üyesi ve pay sahibi olmadığı için bu kişilere iptal davası hakkı tanınmaması MK. m.2/2 hükmünde yer alan hakkın kötüye kullanılması yasağı ile bağdaşmaz. Bu konuda Tekinalp⁵⁸², eski yönetim kurulu üyeliği sıfatına ilişkin olarak üyelere iptal davası açma olanağının tanınması gerektiği düşüncesindedir. Yazara göre, bendin lafzı bu şekilde yoruma imkan vermeyebilir fakat bu engel düzenlemenin genel amacı ile aşılabılır. İbra edilmemekle birlikte aynı genel kurulda azledilen yönetim kurulu üyesine, eski yönetim kurulu üyeliği sıfatına bağlı olarak iptal davası açma imkanı tanınmaması durumunda, bu kişinin hukuka aykırı bir nitelik taşıma olasılığı olan bu uygulamaya karşı başvurabileceği başka bir hukuki imkan olmayacaktır.

Yukarıda açıkladığımız gibi Yargıtay dava tarihinde yönetim kurulu üyesi olmayan ve pay sahibi sıfatını da haiz olmayan kişilere genel kurul kararının iptalini dava etme olanağı tanımamaktadır. Yeni düzenlemede yönetim kurulu üyeliği için pay sahibi olma şartı kaldırıldığından haksız bir biçimde ibra edilmeyen yönetim kurulu üyelerine de, dava tarihinde yönetim kurulu üyesi ya da pay sahibi olmasalar bile, aynı dava hakkının tanınması gerekir. Aksi düşünülürse, ortaklığın, ibra edilmeyen yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açmaması durumunda, ibra edilmemeleri halinde ömür boyu bu şüphe ile yaşamaları gerekeceğinden bu durumun kabulü mümkün değildir. Sonuç olarak, haksız ve kötü niyetle yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmemeleri ya da ibra kararı vermektan kaçınılması durumunda söz konusu genel kurul kararlarının iptali ile ibra edilmelerinin gerektiği konusunda bir tespit davası açmaları olanağının pay

⁵⁸² TEKİNALP, Olumsuz İbranın İptali, s.168.

sahibi olmayan eski yönetim kurulu üyelerine tanınması gerekir. Nitekim bu durumda ibra edilmeyen eski yönetim kurulu üyesi ya da üyelerinin hukuken korunmaya değer bir menfaatinin bulunduğu açıktır.

7.1.3.4 Diğer sonuçlar

Yönetim kurulu üyelerinin ibralarının reddedilmesi, söz konusu üyelerin azline neden olabilir. 6762 sayılı TTK. m.316 hükmünün karşılığını oluşturan YTTK. m.364 düzenlemesinde, yönetim kurulu üyelerinin görevden alınması kural olarak gündemde bu konu ile ilgili bir maddenin bulunması koşuluna bağlanmıştır⁵⁸³. Ancak haklı sebeplerin varlığı durumunda gündemde bir madde bulunması koşulunun aranmayacağı da açık bir biçimde ifade edilmiştir⁵⁸⁴. Dolayısıyla haklı bir sebebin varlığı, artık bu konudaki gündeme bağlılık kuralının bir istisnası olarak benimsenecektir⁵⁸⁵. Yine yeni

⁵⁸³ 6762 sayılı TTK. m.316'ya bakıldığında, "İdare meclisi azaları esas mukavele ile tayin edilmiş olsalar dahi umumi heyet kararı ile azlolunabilirler." şeklinde kaleme alındığı görülmektedir. Bu düzenlemeye göre gündemde madde bulunmasa bile yani gündeme bağlı olmadan üyelerin azli hakkında karar alınabilir. Yine yönetim kurulu üyelerinin azli için haklı bir neden aranmamaktadır. Bu anlamda yönetim kurulu üyelerinin ibralarının reddi, üyelerin azledilmeleri bakımından bir neden oluşturabilir. Nitekim genel kurul isterse, ibranın reddini azle gerekçe olarak gösterebilir. Bu durumu bir güvensizlik ifadesi kabul edebilir. Yine bu düzenlemeye göre azledilen yönetim kurulu üyesinin tazminat talep etme hakkı da yoktur. Bu durum doktrinde eleştirilmiştir. Bu eleştiriler için bkz. AYTAÇ, İbra, s.166 ve dn.43 kapsamında yer alan yazarlar; ANSAY, Uygulama, s.125.

⁵⁸⁴ 6102 sayılı yeni kanunun 364. maddesinin 1. fıkrasının getirdiği düzenlemenin eleştirisi için bkz. TEOMAN, Ö., Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Anonim Ortaklık Yönetim Kuruluna İlişkin Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Tüm Makalelerim Cilt III: 2002-2010, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s.254.

⁵⁸⁵ İçeriği ve uygulama koşulları büyük tartışmalara neden olabilecek bir şekilde "haklı sebeplerin varlığı" durumunda üyelerin gündemde açıklık olmasa bile azledilebileceği kabul edilmiştir. Ancak somut olayda varlığı ileri sürülen nedenlerin azil için haklı olup olmadığı her zaman uyuşmazlıklara neden olur. Bu nedenle, örneğin azil için haklı nedenlerin varlık göstermesi halinde gündeme bu konuda yönetim kurulu üyelerinin dışında örneğin denetçi ve/veya mahkeme aracılığı ile madde konulmasını kolaylaştıran bir düzenleme konulmamış olması eleştirilebilir; bkz. TEOMAN, Değerlendirme, s.255.

düzenlemeye göre, yönetim kurulu üyesi seçilen tüzel kişi, kendi adına tescil edilen kişiyi her zaman değiştirme hakkına sahiptir (YTTK. m.364/1).

6762 sayılı TTK. m.316/1 hükmünde azledilen yönetim kurulu üyesine tazminat talep etme hakkı tanınmamıştır. Yeni düzenlemede ise bu haksız hüküm kaldırılmış olup görevden alınan üyenin tazminat talep hakkı açıkça saklı tutulmuştur (YTTK. m.364/2).

Ortaklık tarafından ibra talebinin kabul edilmemesine rağmen, genel kurul tarafından ilgililer azlolunmamışlarsa, belirli bir süre daha görevlerine devam edebilirler. Diğer bir anlatımla, ibra talebinin reddedilmesi yönetim kurulu üyelerinin görevlerine deva etmelerine bir engel oluşturmaz. Örnek olarak, iş ilişkileri çok kuvvetli olan bir yönetim kurulu üyesinin görevde kalması istenebilir. Azil yetkisi kullanılmadıkça sorumluluk davası açılması görevde kalma durumuna bir etki etmez⁵⁸⁶. Mesela üç yıl için seçilen bir üye hakkında ibra kararı alınmasa bile bu üyenin üç yıl dolana kadar görevine devam etmesine izin verilebilir. Ancak bu durumun olumsuz sonuçları da vardır. Anonim ortaklık yönetim kurulu üyesi hakkında ibra kararı verilmediği zaman bu üye hakkında olumsuz düşünceler ortaya çıkabilir. Bu üye hakkında varlık gösteren güven sona ermiş olabilir. Yine bu üye diğer çalışanlar nezdinde var olan otoritesini yitirmiş olabilir. Yönetim kurulu üyesinin söz konusu durumlara ya katlanması ya da görevinden ayrılması gerekir.

Son olarak, ibra talebi reddedilen yönetim kurulu üyesi, genellikle iptal ya da ibra davası açma yolunu tercih etmektedir. Fakat bazı durumlarda, ibranın reddi kişilik hakkının zedelenmesi boyutuna ulaşabilmekte ve kişinin manevi değerlerine zarar vermektedir. İbranın reddi kararının ağır ve suçlayıcı bir dille belirtilmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir⁵⁸⁷. İşte bu gibi hallerde, ibrası reddedilen üyenin şartları varsa manevi tazminat talep etme olanağına sahip olduğu ifade edilebilir (BK. m.58).

⁵⁸⁶ AYTAC, İbra, s.168; ÇELİK, s.239 vd.

⁵⁸⁷ AYTAC, İbra, s.169; AVCI, s.73; ÇELİK, s.240.

7.2 İBRA DAVASI

Anonim ortaklık genel kurulu tarafından keyfi olarak yani haklı bir sebep yok iken ibradan kaçınılacak olursa yönetim kurulu üyeleri tarafından anonim ortaklık aleyhine ibra davası açılabilir. İbra davası, ibra kararının sebepsiz yere geciktirilmesi ve karar alınmaması ya da kararın olumsuz olması yani ibranın reddi durumunda açılabilir. Buna ek olarak, ibra talep ve davasının şartları aynıdır. Bu bakımdan kusursuz bir yönetim sergilenmesi ve hesaplara ilişkin belgelerin usule ve kanuna uygun bir biçimde hazırlanmış olması durumunda yönetim kurulu üyeleri sözleşmeden doğan yükümlülüklerini yerine getirmiş olduklarından, ibra davası açmaları mümkündür⁵⁸⁸.

İbra davası kanunda düzenlenmemiştir. Ancak doktrinde ve Yargıtay kararlarında, haklı bir neden olmaksızın ibra edilmeyen yönetim kurulu üyelerinin bu davayı açmakta hukuki yararlarının bulunduğu çoğunlukla kabul edilmektedir⁵⁸⁹. İbra edilmeyen yönetim kurulu üyeleri, sorumluluk davası açılabilirdiği süre boyunca bir dava tehdidi altında kalmaktadırlar. Dava açılması ihtimalinin söz konusu olması, ibra edilmeyen yönetim kurulu üyelerinin meslek hayatında güvensizlik yaratacağından, pay sahipleri ve ortaklığın çıkarlarının gerektirdiği iş ve işlemlerde yönetim kurulu üyelerinin girişimde bulunmalarını zorlaştıracaktır. Yönetim kurulu üyeleri, ibra davasını kazanmakla, kendileri üzerindeki şüphelerin ortadan kalkmasını sağlarlar. Öte yandan, sorumluluk davası ile karşı karşıya kalma olasılığını ortadan kaldırırlar. Bu bakımdan ibra davasının açılmasında yönetim kurulu üyeleri açısından hem madde hem manevi menfaat bulunmaktadır⁵⁹⁰. Öte yandan doktrinde yönetim kurulu üyelerinin bu davayı

⁵⁸⁸ ÇELİK, s.241; ŞAHİN, s.236.

⁵⁸⁹ Yargıtay 11.HD.T.07.02.1984, E.1984/252, K.1984/594; Yargıtay 11.HD.T.24.06.1976, E.1976/2890, K.1976/3333 (www.kazancı.com.tr, 26.04.2012, 15.32); ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.201; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.245 vd.; ÇELİK, s.240; AYTAÇ, İbra, s.173; TEKİL, AŞ, s.160; ATAN, s.63; ŞAHİN, s.235.

⁵⁹⁰ ÇELİK, s.240; ŞAHİN, s.236; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.144.

açmakta hukuki menfaatlerinin bulunduğu kabul edilmekle birlikte, bazı yazarlar tarafından bu menfaatin maddi değil manevi olduğu görüşü ileri sürülmektedir⁵⁹¹.

İbra davasının hukuki niteliği tartışmalıdır. İbra davasının eda davası niteliğinde olduğu görüşünü ileri süren yazarlar olsa da⁵⁹², doktrinde bizim de katıldığımız hakim olan görüş, davanın, menfi tespit davası niteliğinde olduğu yönündedir⁵⁹³. Bu konuda Çamoğlu'na göre⁵⁹⁴, menfi tespit davası görüşü ibra kararının menfi borç ikrarı niteliğinde olduğu görüşüne daha uygundur. Buna ek olarak, menfi tespit davası açmak yönetim kurulu üyeleri bakımından daha yararlı olacaktır. Bunun nedeni, eda davasında verilen hüküm gerek ibra kararının yerini tuttuğu gerek ortaklığı ibra kararı almaya zorlayıcı nitelikte olduğu kabul edilsin, yönetim kurulu üyeleri bakımından genel kurulun ibra kararı almasına eşit sonuçlar doğuracak, yalnızca ortaklığın dava hakkını engelleme etkisi yaratacaktır.

Davanın hukuki niteliğinin belirlenmesi, mahkeme kararının yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmesi anlamını taşıyıp taşımadığının tespit edilmesi bakımından önemlidir. Dava eda davası olarak kabul edilecek olursa, davanın kabulüne ilişkin olan mahkeme kararı, ortaklık tarafından ibra kararı alınmış olmasıyla aynı etki ve sonuçlar doğurur. Diğer bir anlatımla, ilgililerin görevlerini yerine getirirken kusursuz davrandıklarını ve herhangi bir sorumluluklarının olmadığını ve bu sebeple ibra edildiklerini belirtir. Eda davası sonucunda elde edilen hükmün uygulanması çok zordur. Bunun nedeni, kural olarak davalı ortaklığın, genel kurul aracılığı ile bir irade beyanında bulunmaya zorlanmasıdır. Nitekim eda davasının özelliği, davanın kabulü doğrultusundaki eda hükmünün, ibra kararına eş niteliğe sahip olması ve ortaklığı ibra kararı almaya zorlaması sonucunu ortaya çıkarmasıdır⁵⁹⁵. Bu konuda Aytaç'a göre⁵⁹⁶, genel kurul ibra kararı verme

⁵⁹¹ Yazara göre, mahkemenin vereceği ibra kararının maddi hukuk açısından hiçbir etkisi yoktur, PULAŞLI, Şerh2, s.1987; ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.201.

⁵⁹² ATAN, s.63; ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.201.

⁵⁹³ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.246; ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.319, N.615d; ŞAHİN, s.237; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.145; UÇAR, s.165; ERİŞ, Şirketler, s.1670.

⁵⁹⁴ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.246.

⁵⁹⁵ ŞAHİN, s.238; AYTAÇ, İbra, s.175.

konusunda mutlak takdir yetkisine sahiptir. Bu hak başka bir organ ya da makama devredilemez. Münhasıran genel kurula ait olan bu yetki, mahkeme hükmü ile bertaraf edilemez, mahkemeye devredilemez. Buna ek olarak, genel kurul üyelerinin mahkeme kararı ile de olsa, belli bir yönde oy kullanmaya zorlanmaları düşünülemez. Eda davası, pozitif hukukumuzun düzenlemesi ile bağdaşmaz.

İbra davasının tespit davası niteliğine sahip olduğu kabul edilirse, davanın kabulüne ilişkin olan hüküm, yönetim kurulu üyelerinin görevlerini ifa ederken ortaklığa zarar verici işlem ve faaliyetlerde bulunmadıklarını, görevlerini gereken özen ve bağlılıkla gerçekleştirmiş olduklarını ve bu anlamda kusursuz bir yönetim sergilediklerini, hesapların usule uygun olduğunu dolayısıyla ibra etmeme kararının yerinde olmadığını tespit etmeye yöneliktir. Söz konusu davanın kabulü ile ortaklığın yönetim kurulu üyelerini dava etme hakkının söz konusu olmadığı ve bu anlamda yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu gerekli kılan koşulların oluşmadığı tespit edilmiş olur. Menfi tespit davası sonucu verilecek tespit hükmünün uygulanması söz konusu olmaz. Bu anlamda, tespit davasının uygulanma zorluğu yoktur. Bu hüküm sadece maddi anlamda hukuki bir ilişkin var olup olmadığını tespit eder. Mahkeme hükmünün etkisi, sonraki davalarda ispat yükünü yer değiştirmesidir. Nitekim tespit davası hükmü, ortaklığın açacağı dava bakımından kesin hüküm teşkil eder⁵⁹⁷. Bu anlamda mahkeme hükmü nedeniyle ortaklığa uygulama görevi düşmez⁵⁹⁸. Pay sahiplerinin ve alacaklıların sorumluluk davaları bakımından kesin delil niteliğine sahiptir.

Nihayet davacı yönetim kurulu üyeleri, ibra davası ile birlikte olumsuz ibra kararının iptali davasını da açabilirler. İki davanın da davacı ve davalısı aynı olduğundan bu iki talebin aynı dava yolu ile ileri sürülebilmesi mümkündür. Nitekim olumsuz ibra kararının iptaline ilişkin mahkeme kararı ile ibra davasının kabulüne ilişkin mahkeme hükmünün ortaya çıkardığı hukuki sonuçlar farklıdır. Olumsuz ibra kararının iptal ettirilmesi yalnızca genel kurul kararının ortadan kaldırılması sonucunu doğurur. Diğer bir anlatımla, olumsuz ibra kararının iptali, yönetim kurulu üyelerinin ibralarının reddi

⁵⁹⁶ Kural olarak ibra kararı, ilgili hesap dönemine ait tüm yönetim kurulunun işlem ve faaliyetleri kapsar. Öte yandan, ibra davası özel birtakım işlemler sebebiyle açılmışsa, hüküm, bu işleme ilişkin olarak yapılan tüm konularda geçerlidir, AYTAÇ, İbra, s.176.

⁵⁹⁷ UÇAR, s.165; KURU/ARSLAN/YILMAZ, s.292; ŞAHİN, s.238.

⁵⁹⁸ AYTAÇ, İbra, s.180.

sonuçlarını tamamen ortadan kaldırmamaktadır⁵⁹⁹. Bu konuda mahkeme genel kurulun yerine geçerek ibra yönünde herhangi bir karar alamaz. Genel kurula yapılan ibra teklifinin kabul edilmiş sayılması gibi bir sonuç kabul edilemez. Öte yandan, iptal kararı, genel kurulun farklı gerekçelerle ibranın reddi yönünde başka bir karar almasına engel olmaz.

Yine hakkında sorumluluk davası açılmış olan bir yönetim kurulu üyesinin karşı dava ya da bağımsız bir dava olarak ibra davası açması da mümkündür⁶⁰⁰. Bu gibi bir durumda söz konusu üyenin iddia ve savunmalarını açılmış olan sorumluluk davasında ileri sürme imkanı bulunması nedeniyle ibra davası açmakta hukuki yararı bulunmadığı düşüncesi yerinde değildir. Sonuçta hiçbir haklı neden olmadan kendisi hakkında ibra kararı verilmemesi durumunda yargı yoluna başvurup ibra davası açmakta ve ibra etmeme kararını iptal ettirmekte söz konusu üyenin meşru menfaati bulunduğu tartışmasızdır. Bu nedenle hakkında ibra kararı verilmeyen yönetim kurulu üyesinin ister sorumluluk davası açılmadan önce ister sorumluluk davası açıldıktan sonra ibra davası açmakta hukuki yararı vardır⁶⁰¹. Bu konuda Yargıtay bir kararında, makul süre geçmesine karşın sorumluluk davası açılmaması durumunda, ibra edilmeme kararı aleyhine açılan iptal davasına devam edilebileceğini, sorumluluk davası açılması durumunda ise dava menfaati bulunmaması nedeniyle davanın reddi gerektiğini vurgulamıştır⁶⁰². Çamoğlu'na göre⁶⁰³, hakkında ibra kararı verilmeyen yönetim kurulu üyesinin ibra davası ya da olumsuz ibra kararına karşı iptal davası açmasında dava menfaati vardır. Bu nedenle aralarındaki bağlantı nedeniyle bu davaların HUMK. m.166 çerçevesinde birleştirilerek görülmesi gerekir. Açılan sorumluluk davasında ise ibra etmeme kararının iptali davasının sonucu beklenmelidir.

⁵⁹⁹ AYTAC, İbra, s.174; Aynı yönde ÇELİK, s.241; ŞAHİN, s.239.

⁶⁰⁰ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.246.

⁶⁰¹ ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.319, N.615d.

⁶⁰² Yargıtay 11. HD.T.25.11.2004, E.2004/2554, K.2004/1149 (www.kazanci.com.tr 26.04.2012, 17.54).

⁶⁰³ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.247.

8. İBRA KARARININ HÜKÜMSÜZLÜĞÜ

8.1 İBRA KARARININ HÜKÜMSÜZLÜK HALLERİ

İbra kararları yenilik doğuran hukuki işlem niteliğine sahiptirler. Bu nedenle bir defa geçerli olarak kullanıldıktan sonra geri alınmaları mümkün değildir. Ancak ibra kararları da bir genel kurul kararı olarak, genel kurul kararlarının hükümsüzlüğüne ilişkin ilkelere tabidir⁶⁰⁴. Genel kurul tarafından verilen ibra kararı yokluk veya butlan derecesinde hükümsüz ise, ibra kararı başlangıçtan itibaren hiçbir sonuç doğurmaz. Bu durumda hükümsüzlük herhangi bir süreye bağlı olmaksızın ilgililerce açılacak bir tespit davası ile ileri sürülebileceği gibi yokluk veya butlan durumu bir itiraz⁶⁰⁵ olarak da ileri sürülebilir. YTTK. m.558 düzenlemesinin açık ifadesine göre, YTTK. m.445 hükmü anlamında, kanuna veya esas sözleşme hükümlerine ve özellikle dürüstlük kuralına aykırı olan genel kurulun ibra kararı aleyhine iptal davası açılabilir. Ayrıca ibra kararlarının BK. m.30 ve sonraki maddelerde düzenlenen irade bozukluklarına dayanılarak iptal ettirilmesi de mümkündür. Bu anlamda bir irade beyanı niteliğinde olan ibra lehinde kullanılmış oyların hata, hile ve aldatma sebebiyle bağlayıcı

⁶⁰⁴ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.242; AYTAÇ, İbra, s.181; ÇELİK, s.201; PULAŞLI, Şerh2, s.1975; MOROĞLU, Kararların Hükümsüzlüğü, s.49; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.143; ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.317, N.615a.

⁶⁰⁵ İtiraz değil defî yoluyla ileri sürülebileceği görüşünde olarak bkz. ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.77; DOMANIÇ, AŞ, s.669; ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.317, N.615a; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.143; PULAŞLI, Şerh2, s.1975; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.313; Defi, davalının borçlu olduğu bir edimi özel bir nedenle yerine getirmekten kaçınmasına imkan veren bir haktır. İtirazda hak hiç doğmamıştır (mesela, sözleşme batıldır) ya da son bulmuştur (mesela borç ödenmiştir). Yani ileri sürülen vakıa ile dava konusu hakkın yok olduğu bildirilir. Buna karşılık, defide hak vardır, fakat davalı, özel bir nedenle o hakkı yerine getirmekten kaçınabilir. İtirazlar, bir hakkın doğuma engel olan ya da o hakkı sona erdiren vakıalardır. Davalının defiyi açıkça ileri sürmesi gerekir. Buna karşılık, itirazların mutlaka davalı tarafından ileri sürülmesi gerekli değildir. İtirazın varlığını hakim kendiliğinden gözetir bkz. KURU/ARSLAN/YILMAZ, s.332-333; itiraz olduğu görüşünde olarak bkz. ŞAHİN, s.164.

olmadığının açıklanması durumunda yapılan iptallerin karar yeter sayısı etkilemesi sonucunda da ibra kararının mahkeme yoluyla iptal edilmesi olanaklıdır⁶⁰⁶.

8.1.1 Yokluk

Bir genel kurul kararının yokluğu, baştan itibaren genel kurul kararının olmadığını belirtir. Bir hukuki işlem olarak genel kurul kararının kurucu unsurlarının mevcut olmaması durumunda, hukuki işlemin veya genel kurul kararının yokluğundan bahsedilir⁶⁰⁷. Diğer bir anlatımla, hukuki işlem niteliğindeki genel kurul kararının meydana gelmesi ve hukuki varlık kazanabilmesi için kanunda ya da esas sözleşmede öngörülmüş olan kurucu şekli şartları tamamlanmadan kanunun emredici hükümlerine aykırı olarak meydana gelen işlem hukuki anlamda varlık kazanamaz, yok hükmüne sahip olur, hüküm ve sonuç doğurmaz⁶⁰⁸.

Türk Ticaret Kanunu kapsamında genel kurul kararlarının hukuki varlık kazanabilmesi bakımından öngörülen usul ve şekle ilişkin unsurlar, bir genel kurul toplantısı yapılması ve genel kurulda bir karar alınmış olmasıdır⁶⁰⁹. Söz konusu unsurların mevcut olduğunun kabul edilebilmesi için genel kurul toplantısının ve bu toplantıda alınan kararın 6102 sayılı yeni kanunda öngörülen hükümlere uygun olması gerekmektedir. Bu anlamda, bir genel kurul kararının alınabilmesi için, mutlaka usulüne uygun davet ve buna uygun toplantı yapılması şarttır. Toplantı yapılmadan elden dolaştırma usulü ya da mektup ile genel kurul kararı alınmışsa, söz konusu genel kurul kararı kurucu ve şekli noksanlıklar sebebiyle yok hükmünde olur⁶¹⁰. Yine genel kurul toplantısında Bakanlık temsilcisinin bulunmaması (YTTK. m.407/3) ya da toplantı tutanaklarını imzalamamış olması (YTTK. m.422/1) veya genel kurul kararı anonim ortaklığın YTTK. m.379

⁶⁰⁶ PULAŞLI, Şerh2, s.1975-1976; ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.317, N.615a.

⁶⁰⁷ Doktrinde yokluk durumunu ifade etmek için “keemlemyekun” veya “mutlak butlan” gibi kelimeler kullanılmaktadır; bkz. PULAŞLI, Şerh1, s.798; ŞAHİN, s.157.

⁶⁰⁸ TEKİL, F., Yokluk, Hükümsüzlük ve İptal Edilebilirlik Sorunları, Prof. Dr. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan, İstanbul 2000, ss.1096-1098.

⁶⁰⁹ ŞAHİN, s.158.

⁶¹⁰ PULAŞLI, Şerh1, s.798; TEKİL, AŞ, s.306.

hükmüne göre sahip olduğu kendi pay senetlerine bağlı oylarla alınmışsa⁶¹¹ genel kurul kararı yok hükmündedir. Ayrıca kanunda öngörülen asgari toplantı ve karar yeter sayılarına aykırı olan genel kurul kararları da yok hükmündedir⁶¹². Toplantı yapılması ve karar alınması ile ilgili bu kurucu ve şekle ilişkin şartların birinin ya da bazılarının eksik olması kararın yok hükmünde olmasına neden olur.

Genel kurulun toplanması ve bu toplantıda karar alınmasına yönelik 6102 sayılı yeni kanun hükümlerinde öngörülen şartların yerine getirilmemiş olması nedeniyle kurucu ve şekli nitelikteki emredici hukuk kurallarına aykırı olan ibra kararları da baştan itibaren yok hükmünde olur. Bu anlamda, yetkisiz bir genel kurul tarafından verilen ya da bazı pay sahiplerinin kendi aralarında toplanarak aldıkları ibra kararları; kanunda öngörülen şekle uygun olarak ya da hiç yapılmayan, yetkili olmayan kişiler tarafından yapılan davet üzerine toplanan genel kurulda alınan ibra kararları; YTTK. m.416 hükmündeki şartların meydana gelmiş olması durumu hariç olmak üzere genel kurul toplanmadan alınan ibra kararları; ibranın genel kurul dışında bir organ tarafından alınacağına ilişkin genel kurul kararları ya da bu organlar tarafından alınan ibra kararları; oylama yapılmadan alınan ibra kararları; genel kurul karar tutanağının Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiseri tarafından imzalanmadan alınan ibra kararları yok hükmündedir⁶¹³.

Bu durumlarda, iptal davası açılmaz. Genel kurul kararının yok olduğunun tespiti anlamında bir “tespit davası” açılır⁶¹⁴. Bu dava herhangi bir zamanaşımı ya da hak düşürücü süreye tabi değildir. Herkes tarafından ileri sürülebilir. Hakim tarafından

⁶¹¹ TEKİL, AŞ, s.307-308; PULAŞLI, Şerh1, s.798.

⁶¹² 6102 sayılı YTTK. m.418’de öngörülmüş bulunan toplantı yeter sayısının sağlanması gerekmektedir. Yine YTTK. m.421’deki hallerde hükümde aranan özel çoğunluğun, bunlar dışındaki kararlarda m.418/2’de öngörüldüğü üzere toplantıda hazır bulunan oyların çoğunluğu ile verilir. YTTK. m.421 hükmünün ayrıntılı açıklaması ve hazırlanma süreci hakkında bilgi için bkz. YILDIZ, Ş., Türkiye Büyük Millet Meclisine Sunulan Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Bazı Hükümleri Hakkında Görüş Ve Öneriler, Doç. Dr. Mehmet Somer’in Anısına Armağan, İstanbul 2006, s.424 vd.

⁶¹³ Daha fazla örnek için bkz. AYTAÇ, İbra, s.188-189.

⁶¹⁴ Genel kurul kararının yok hükmünde olduğu açılmış olan sorumluluk davası gibi ilgili diğer davalarda itiraz sebebi olarak da ileri sürülebilir. Bu görüşte olarak bkz. MOROĞLU, Kararların Hükümsüzlüğü, s.124; ŞAHİN, s.160; Aksi görüşte olarak bkz. Yazarlara göre yokluk ve butlan iddiaları defii yoluyla ileri sürülebilir, ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.242; ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.317, N.615a; PULAŞLI, Şerh2, s.1975

re'sen dikkate alınır⁶¹⁵. Buna ek olarak, anonim ortaklık yönetim kurulu “yok” sayılan genel kurul kararlarını icra edemez. Bu kararların ticaret siciline tescil ve ilanı da mümkün değildir⁶¹⁶. Tescil edilse bile, tescil karara geçerlilik kazandırmaz⁶¹⁷.

Genel kurul kararının yok hükmünde olduğuna yönelik mahkeme tarafından tespit kararı verilmesi durumunda, konusu bakımından hukuka aykırılık teşkil etmeyen ancak yok hükmünde bulunan kararların tekrar alınması gerekliliği ortaya çıkar⁶¹⁸. Nitekim 6102 sayılı YTTK. bakımından gündemin zorunlu unsuru durumuna getirilen ibra hakkında her dönem için olumlu ya da olumsuz bir karar alma zorunluluğu getirilmiş olduğundan yokluk halinin tespitine ilişkin mahkeme kararı üzerine, genel kurulun olağanüstü toplanarak ibra konusunda geçerlilik şartlarını haiz bir karar alması gerekir. Mahkeme tarafından ibra kararının yok hükmünde olduğunun tespit edilmesinin en önemli sonucu, ortaklığın yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açabilecek olması ya da açılmış olan davanın ibra kararının varlığı nedeniyle reddedilemeyecek olmasıdır.

Son olarak belirtelim ki, iptal edilebilir (YTTK. m.445) ve butlanla malül (YTTK. m.447) genel kurul kararlarına ilişkin durumlar 6102 sayılı yeni kanunda açıklanmakla beraber, yokluk yaptırımının hangi durumlarda ve neye göre varlık göstereceğine ilişkin herhangi bir hüküm yoktur. Bu durumda bu konuyla ilgili olarak genel hükümlere ve doktrindeki görüşlere başvurmak gerekir⁶¹⁹.

⁶¹⁵ Sözleşmenin kurucu unsurlarını teşkil eden karşılıklı ve birbirlerine uygun irade beyanlarının olmaması durumunda sözleşme ilişkisi kurulmaz, sözleşme yoktur. Açılmış herhangi bir davada, bir sözleşmenin yokluğu anlaşılırsa, yokluğu hiç kimse ileri sürmemiş olsa dahi, hakim yokluğu re'sen dikkate almak zorundadır; OĞUZMAN/ÖZ, s.184.

⁶¹⁶ PULAŞLI, Şerh1, s.799; TEOMAN, Ö., Anonim Ortaklıklarda İptal Edilebilir Genel Kurul Kararlarının Doğrulanması, Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim Cilt I: 1971-1982, İstanbul 2000, s.2.

⁶¹⁷ PULAŞLI, Şerh1, s.799; Aynı yönde ŞAHİN, s.160.

⁶¹⁸ TEOMAN, Kararların Doğrulanması, s.3.

⁶¹⁹ PULAŞLI, Şerh1, s.798; 6102 sayılı YTTK. m.447-451'de, iptal ve butlan davasının usulüne ilişkin olarak öngörülen düzenlemelerin, yokluğun tespiti davasına da kıyasen uygulanması mümkün olabilmelidir. Bu durum genel hükümlere başvurma gerekliliğini ortadan kaldıracığından pratik anlamda

8.1.2 Butlan

6762 sayılı TTK. genel kurul kararlarının geçersizliği açısından yalnızca iptal edilebilirlik durumunu düzenlemiştir. Ancak, YTTK. m.1 ve MK. m.5 uyarınca genel kurul kararları bakımından BK. m.27 (818 sayılı BK. m.19, m.20) hükmünün uygulama alanı bulunduğu kabul edilmekteydi. Bu anlamda meydana gelişleri ya da konuları bakımından emredici hükümlere, ahlak ve adaba, kamu düzenine aykırı olan ya da imkansız olan kararlar batıl kabul edilirdi. Nitekim bu durumu dikkate alan kanun koyucu 6102 sayılı yeni kanunda genel kurul kararlarının butlanını da düzenlemiştir.

Butlan, bir hukuki işlemin, hukuk düzeni tarafından öngörülen geçerlilik şartlarını taşınamaması sebebiyle başlangıçtan itibaren hüküm ve sonuç doğurmamasıdır. Kurucu unsurları mevcut olduğu için varlık kazanan genel kurul kararının, konusunun, kararın esasına ilişkin maddi unsurlarının kanundaki emredici hükümlere aykırı olması nedeniyle hüküm ifade etmemesidir⁶²⁰. Geçersizlik halleri bir genel kural olan BK. m.27 hükmünde yer almaktadır. Buna göre, bir genel kurul kararı, şekil ve usul açısından geçerli olmakla birlikte, konu olarak kamu düzenine, emredici hükümlere, ahlak ve adaba, kişilik haklarına aykırı ya da konusu bakımından imkansız ise butlanla sakattır. Bu durumda yok hükmünde olan genel kurul kararlarında olduğu gibi, batıl bir genel kurul kararına karşı da, herhangi bir süreye bağlı olmaksızın her zaman butlanın tespiti davası açılabilir⁶²¹. Batıl olan bir genel kurul kararına herhangi bir biçimde

kolaylık olur. Örnek olarak, YTTK. m.449 düzenlemesinde yer alan kararın icrasının geri bırakılması imkanı yokluğun tespiti davasında da kıyasen uygulanabilmelidir, bu görüş için bkz. ŞAHİN, s.161.

⁶²⁰ Kurucu unsurları tamam olduğundan dolayı bir sözleşme kurulmuş olmakla birlikte, geçerlilik şartlarından kamu düzenini ilgilendirecek derecede önemli olanların gerçekleşmemiş olması durumunda kesin hükümsüzlük söz konusudur. OĞUZMAN/ÖZ, s.184-185; Eski BK. m.20 hükmünde bu geçersizlik “butlan” terimi ile ifade edilmekteydi. Bu durumdaki işlemler de “batıl” olarak nitelendirilirdi. Bu terimden hareketle öğretilerde bazı yazarlar tarafından bu geçersizliğe “mutlak butlan” da denilmekte ve “nisbi butlan” olarak ifade ettikleri iptal kabiliyetinden ayrılması sağlanmaktaydı; bkz. AYBAY, A., Borçlar Hukuku Dersleri, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 11. Bası, İstanbul 1991, s.62 vd.

⁶²¹ Yokluk halinde kararın hukuk alanında hiçbir zaman varlık kazanamaması karşısında butlanda kararın şeklen bulunması ancak hüküm ve sonuçlarını doğurmaması söz konusudur. Her iki durumda da genel kurul kararı baştan itibaren hüküm ve sonuçlarını doğurmamaktadır. Butlan ve yokluk arasında özellikle pratik sonuç ve hükümler açısından önemli bir fark bulunmadığı ifade edilebilir, ŞAHİN, s.165; Yok

geçerlilik kazandırılması olanaklı değildir. Diğer bir anlatımla, butlanla sakat olan genel kurul kararının uygulanması ya da belirli bir zamanın geçmesi de karara geçerlilik kazandırmaz. Butlanla malul genel kurul kararları, iptal edilebilir kararların aksine, hiçbir hüküm ifade etmezler. Ticaret siciline tescil edilseler bile, kural olarak ihya edilmek suretiyle hukuki bir etkinliğe kavuşamazlar⁶²². Yalnızca kararın yeniden alınması ile hükümsüzlük durumu ortadan kaldırılabılır⁶²³.

6102 sayılı YTTK. kapsamında butlan halleri m.447 hükmünde özel olarak düzenlenmiştir. 6102 sayılı YTTK. m.447 hükmünde batıl oldukları özellikle ifade edilen kararlar ise şunlardır: Pay sahibinin genel kurula katılma, asgari oy, dava ve kanundan kaynaklanan vazgeçilmez nitelikteki haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran kararlar; pay sahibinin bilgi alma, inceleme ve denetleme haklarını, kanunen izin verilen ölçü dışında sınırlandıran kararlar; anonim ortaklığın temel yapısını bozan⁶²⁴ veya sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan kararlardır.

İsviçre Borçlar Kanunu 706b hükmünden aynen alınan YTTK. m.447’de öngörülen batıl genel kurul kararları bakımından, sınırlı sayı ilkesi geçerli değildir⁶²⁵. Nitekim maddede “özellikle” ibaresi bulunduğu için, bahsedilen kararların sınırlı bir şekilde değil örneksime yoluyla belirlendiği açıkça ifade edilmiştir. Buna ek olarak, gerekçede

sayılan bir karar ile batıl sayılan bir karar arasında varlık gösteren fark sadece teoriktir. Yokluk durumunda genel kurul kararı “kurucu unsurları içermemesi” sebebiyle mevcut değildir; batıl genel kurul kararı ise, mevcut olmakla beraber “geçerlilik unsurlarını içermemesinden” dolayı ölü doğmuştur; PULAŞLI, Şerh1, s.801; aynı görüşte TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s.378; Aksi görüşte, iki hükümsüzlük türünün nitelik bakımından olduğu kadar, hukuki sonuçları bakımından da farklı olduğu yönünde bkz. MOROĞLU, Kararların Hükümsüzlüğü, s.28-29.

⁶²² PULAŞLI, Şerh1, s.804.

⁶²³ OĞUZMAN/ÖZ, s.186; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s.376

⁶²⁴ Anonim ortaklığın temel yapısı kavramının anlamı ve kapsamının ne olduğu konusunda kanunda ayrıntılı bir açıklama yoktur. Gerekçede anonim ortaklığın temel yapısına ilişkin somut ve kapsamlı bir açıklamanın, anonim ortaklığın tanımından ve organsal yapısından hareketle verilebileceği ifade edilerek, anonim ortaklığın tanımına pay sahiplerinin hakları ve borçları düzenine ve organsal yapısına aykırı kararların temel yapıya aykırı olduğu belirtilmektedir. Örneğin, pay sahiplerinin tek borç ilkesine aykırı ek ödeme yükümü temel haklar düzenine; yönetim kurulu üyesi olmayan bir kişiye üyelik hakları tanınması organsal yapıya aykırıdır; bkz. örnekler için PULAŞLI, Şerh1, s.809.

⁶²⁵ KENDİGELEN, YTTK, s.298; PULAŞLI, Şerh1, s.803.

de, bütün emredici hükümlere aykırılığın butlan sonucu doğurmadığı ve m.447’de sayılanların dışında genel kurul kararlarının tespitinde ise butlanın ikincilliği ilkesinin uygulanması gerektiği belirtilmektedir⁶²⁶. Buna göre, bu ilke özel sebepler nedeniyle iptal etmenin yeterli ve tatmin edici bir yaptırım oluşturmadığı durumlarda hukukun genel hüküm ve ilkelerine göre butlana karar verilmesi anlamını taşır⁶²⁷. Bu anlamda, pay sahiplerinin vazgeçilmez nitelikteki haklarından olan genel kurula katılma, konuşma, öneride bulunma, asgari oy, dava hakkı ve kanundan kaynaklanan vazgeçilmez nitelikteki haklarını kaldıran veya sınırlandıran esas sözleşme hükümleri veya genel kurul kararlarının yaptırımı butlandır⁶²⁸. Yine kuruluş işlemlerinden dolayı yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmesi durumunda, ibra kararının YTTK. m.559 hükmünde öngörülen dört yıllık süre öncesinde alınması halinde kanunun emredici hükümlerine aykırılık nedeniyle kararın batıl olması söz konusu olur. İflas durumundaki ortaklık tarafından alacaklıların ortaklığı dava etmelerini engellemek ve alacakların tahsili için yönetim kurulu üyelerine bireysel dava açmalarını sağlamak için ibra kararı alınması durumunda bu karar dürüstlük kurallarına aykırılık oluşturur.

Söz konusu düzenlemede sayılan üç halin dışındaki emredici hükümlere aykırı olan her esas sözleşme hükmünün mutlak surette butlanla malul olduğunu söylemek yerinde bir yaklaşım değildir. Emredici hükme aykırı düzenlemenin niteliğinin belirlenmesi ve ona uygun yaptırımın uygulanması bu konuda dikkat edilmesi gereken noktadır. Bu anlamda YTTK. m.447 hükmünde sayılanlar dışındaki durumlarda butlan ile iptal edilebilirlik hallerinin ayrılabilmesi bakımından, m.447’nin dayandığı temel ilkeler çerçevesinde yine BK. m.27 (eski BK. m.19, m.20) hükmüne başvurulabilir. Yeni kanunun yürürlüğe girmesinden önceki dönemde butlanın uygulanması ile ilgili olarak doktrinde ileri sürülen görüşlere ve Yargıtay içtihatlarına gerektiğinde başvurmak da olanaklıdır⁶²⁹.

6102 sayılı yeni kanunda bir hükümsüzlük hali olarak “butlan” yaptırımının ayrıca düzenlenmesi çok yerinde bir yaklaşımdır. Ancak işlem güvenliği açısından ortaya çıkabilecek sakıncaları ortadan kaldırmaya yönelik butlanın ileri sürülmesinin belirli bir

⁶²⁶ Bkz. www.basbakanlik.gov.tr.

⁶²⁷ PULAŞLI, Şerh1, s.803.

⁶²⁸ Bu şekilde esas sözleşme hükümleri yalnızca mevcut pay sahiplerinin değil, gelecekte pay sahibi olabilecek kişilerin menfaatlerini de ihlal edebilecek niteliğe sahiptir; PULAŞLI, Şerh1, s.803.

⁶²⁹ ŞAHİN, s.164.

süre ile sınırlandırılması daha doğru olurdu⁶³⁰. Öte yandan, butlanın ileri sürülmesi hakkın kötüye kullanılması oluşturacağı gerekçesiyle engellenebilir. Ancak yokluk durumunun ileri sürülmesi dürüstlük kuralına aykırılık teşkil ettiği (MK. m.2) gerekçesiyle engellenemez. Son olarak, YTTK. m.449 düzenlemesine göre, genel kurul kararı aleyhine iptal veya hükümsüzlük davası açıldığı takdirde mahkeme, yönetim kurulu üyelerinin görüşünü aldıktan sonra, dava konusu kararın yürütülmesinin geri bırakılmasına karar verebilir. Bu düzenleme hukuk güvenliği bakımından önemlidir.

8.1.3 İptal Edilebilirlik

Genel kurul kararlarının etkisi YTTK. m.423'te düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre, genel kurul tarafından verilen kararlar toplantıda hazır bulunmayan veya olumsuz oy veren pay sahipleri hakkında da geçerlidir. Genel kurul, olağan ve olağanüstü toplantılar yaparak aldığı kararlarda iradesini açıklamak suretiyle yetkilerini kullanır. Genel kurulda karar, toplantıya katılan pay sahiplerinin temsil ettikleri oyların gerekli karar yeter sayısını oluşturacak oranda karar yönünde açıklanması ile meydana gelir. Bu anlamda, genel kurulda, karar yeter sayısını sağlayacak oranda oy çoğunluğunu elde eden bir grup, genel kurulun alacağı kararlara ve ayrıca bunları uygulayacak ortaklık organlarını da seçmekle ortaklığın yönetim, temsil ve denetimine hakim olur⁶³¹. Genel kurulda oy çoğunluğunu elde eden grubun kendi kişisel çıkarlarını ön planda tutması söz konusu olabilir. Bu nedenle, kanun, esas sözleşme hükümlerine ve özellikle dürüstlük kuralına aykırı olan genel kurul kararlarının uygulanması, ortaklık ve pay sahiplerinin çıkarları bakımından sakıncalar doğurur. Anonim ortaklıklar hukukunda varlık gösteren çoğunluk ilkesinin neden olduğu bu tür sakıncaların önlenmesine ilişkin olarak öngörülmüş olan iptal davası aynı zamanda yönetimin denetlenmesi ve hukuki güvenlik kuralının korunmasını sağlamaya yöneliktir⁶³². Nitekim iptal davası hakkı

⁶³⁰ KENDİGELEN, YTTK, s.299; TEOMAN, Kararların Doğrulanması, 3; PULAŞLI, Şerh1, s.804.

⁶³¹ İMREGÜN, O., Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarına Karşı Pay Sahiplerinin İptal Davası Açma Hakkı, Prof. Dr. Hayri Domaniç'e Armağan, İstanbul 1995, s.128.

⁶³² ŞAHİN, s.166.

kanunda emredici nitelikte düzenlendiğinden, esas sözleşme ile ya da ortaklık içi bir düzenleme ile sınırlandırılması olanaklı değildir⁶³³.

İptal davasının açılabilmesi için, YTTK. m.445 düzenlemesinde yer verilen durumlardan en az birinin varlığı şarttır. Mahkeme tarafından genel kurul kararının iptaline karar verilebilmesi bakımından, davacının söz konusu hükme ilişkin olarak açtığı davada, iddiasını ispat etmesi gerekir.

İbra kararı da bir genel kurul kararı olması nedeniyle, kanun, esas sözleşme veya dürüstlük kurallarına aykırı olduğu takdirde, iptal davasına konu edilebilir. Nitekim uygulamada çoğunluğu elinde bulunduran pay sahipleri tarafından seçilen yönetim kurulu üyelerinin aynı çoğunluk tarafından ibra edilmemeleri çok sık karşılaşılan bir durum değildir. Ortaklığı zarara uğratan işlem ve faaliyetlerinin bulunmasına rağmen yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı alınması durumunda, iptal davası, pay sahiplerinin yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu dava etmeden önce başvuracakları bir ön adım niteliğine sahiptir⁶³⁴.

Genel kurul toplantısında alınan bilançonun onayı, yönetim kurulu üyelerinin ibraları, seçilmeleri ya da azillerine ilişkin kararlar birlikte tek bir iptal davasına konu edilebileceği gibi sadece ibra kararı aleyhinde iptal davası açılması da olanaklıdır⁶³⁵. Öte yandan, bilançonun onayı kararının tek başına iptalinin talep edilmesi ya da iptal edilmesi durumunda, iptal davasına konu olmayan ibra kararının geçerliliği konusunda şüpheli bir durum ortaya çıkar⁶³⁶. Nitekim ibra kararı alınabilmesi bakımından bilanço çok önemli bir unsurdur. Bu bakımdan, her halde bilançonun onayı, yönetim kurulu

⁶³³ PULAŞLI, Şerh1, s.815.

⁶³⁴ ŞAHİN, s.167.

⁶³⁵ ANSAY, AŞ, s.200.

⁶³⁶ Bilançodan ayrı olarak ibra kararı alınabileceği görüşü kabul edilirse, genel kurulda bilançonun onayı dışında ayrıca ibraya yönelik açıkça karar alınması durumunda bilançoya ilişkin kararın iptal edilmesi ibra kararının geçerliliğine zarar vermez. Öte yandan, bilançonun ibranın temeli olduğu yönündeki görüş esas alınır, bilançonun onayına ilişkin kararın iptal edilmesi, ibra kararının da geçersiz sayılmasına neden olur.

üyelerinin ibraları, azilleri, seçimleri ile ilgili kararların birlikte iptal davasına konu edilmesi gerek usul gerek davasının esası ile ilgili olarak daha yerinde olur⁶³⁷.

6102 sayılı YTTK. m.448/2 hükmünün 2. cümlesine göre, birden fazla iptal davası açıldığı takdirde davalar birleştirilerek görülür. Bu düzenleme “aynı karar” aleyhine açılan iptal davalarının birleştirilmesini zorunlu kılar. İbra kararları ise gündemin aynı maddesinde yer alıp aynı oylamada alınmış olsalar bile, hukuken her bir üye için alınmış ayrı karar niteliği taşıdıkları için bu kararlar aleyhine açılan iptal davalarının YTTK. m.448/2 anlamında birleştirilmesi zorunluluğu yoktur⁶³⁸. Açılan davaların ibra kararının iptaline ilişkin olmasının yanı sıra ibra etmeme durumunda ilgili üyenin açtığı olumsuz ibra kararının iptaline ilişkin olsun hukuki durum değişmez. Öte yandan aynı toplantıda alınan ibra kararları aleyhine açılmış olan birden çok iptal davası arasında HUMK. m.166 anlamında bir irtibat varsa hakim talep üzerine ya da kendiliğinden söz konusu davaların birleştirilmesine karar verebilir.

İptal sebepleri, TTK.m.381 düzenlemesine paralel bir biçimde, ancak bağımsız bir madde olarak kaleme alınmış, bu arada iptal davasının açılacağı yetkili mahkemenin yanı sıra görevli mahkeme de, asliye ticaret mahkemesi olarak ayrıca belirtilmiştir.

8.1.3.1 İptal sebepleri

8.1.3.1.1 *Kanun hükümlerine aykırılık*

Kapsam itibariyle kanuna aykırılık ifadesi ile yalnızca Türk Ticaret Kanunu kapsamında yer alan hükümlerin değil, yürürlükte bulunan tüm ilgili kanun hükümlerinin anlaşılması gerekir. Kanunun emredici hükümlerinin yanı sıra yedek ve yorumlayıcı nitelikte bulunan hükümleri ve pay sahiplerinin çıkarlarını korumaya ilişkin olan nisbi

⁶³⁷ Tek bir genel kurulda alınan farklı kararların tek bir iptal davasına konu edilmesinin zorunlu olmadığı görüşüne ilişkin olarak bkz. TEOMAN, Ö., Anonim Ortaklıkta Aynı Genel Kurulda Alınan Birden Fazla Kararı İptal Ettirmek İsteyen Bir Pay Sahibinin Tek Bir İptal Davası Açmak Zorunda Olup Olmadığı Sorunu, Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim 1982-2001, C.2, İstanbul 2001, s.440.

⁶³⁸ ÇAMOĞLU, İptal Davalarının Birleştirilmesi Açısından İbra Kararları, s.137.

emredici niteliğe sahip olan hükümlerinin de bu hüküm kapsamında yer aldığı ifade edilmektedir⁶³⁹. Buna ek olarak, objektif nitelikteki genel hukuk ilkeleri ve örf ve adet kurallarının ihlalinin de bu kapsamda yaptırıma bağlandığı belirtilmektedir⁶⁴⁰. Öte yandan kanun niteliği taşımayan, yönetmelik, tüzük, kararname, tebliğ hükümlerinin bu kapsamda değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir.

Anlam bakımından kanuna aykırılık, yokluk ve butlan durumlarının dışında kalan hükümlere aykırı olan genel kurul kararlarıdır. Nitekim iptal davası, hukuken mevcut ve geçerli, ancak sakat doğmuş olan bir genel kurul kararına karşı açılabilir. Yine iptal davası, kanunda öngörülen şekil ve usullere aykırı olarak alınan genel kurul kararlarına karşı açılabilirdiği gibi, kanunda açıkça yazılı olmayan, ancak anonim ortaklıkların temel niteliklerine özellikle pay sahipleri arasındaki eşitlik ilkesine⁶⁴¹, kanunda kabul edilen istisnalar dışında, aykırı olan genel kurul kararlarına karşı da açılabilir⁶⁴². Buna göre, toplantı gündeminin kanunun öngördüğü şekle uygun bir biçimde bildirilmemesi, davetin YTTK. m.414/1 hükmünde yer alan şekil şartına uygun olmaması, toplantı yerinin ve zamanının davet mektubunda veya ilanda yer almamış olması ya da rüçhan hakkının kullanılmasında pay sahipleri arasında eşitsizlik olması durumlarında söz konusu kararların iptal edilmesi mahkemeden istenebilir⁶⁴³.

Doktrinde gerekli toplantı ve karar yeter sayıları eksik olan kararların iptal edilebilir nitelikte olduğu kabul edilmektedir⁶⁴⁴. Bu konuya ilişkin olarak, kararın yok hükmünde olması, ancak toplantıya yeterli pay sahibinin katılmaması nedeniyle toplantı veya karar

⁶³⁹ PULAŞLI, Şerh1, s.815; MOROĞLU, Kararların Hükümsüzlüğü, s.182-183; ŞAHİN, s.168.

⁶⁴⁰ MOROĞLU, Kararların Hükümsüzlüğü, s.105; PULAŞLI, Şerh1, s.815.

⁶⁴¹ 6102 sayılı YTTK. m.357'de pay sahiplerinin eşit şartlarda eşit işleme tabi tutulacağı açık bir şekilde bir kanun hükmü olarak öngörülmüştür. Bu düzenleme ile ortaklık organlarının keyfi karar ve uygulamalarının engellenmesi amaçlanmıştır. Gerekçede söz konusu ilkeye aykırılığın yaptırımının kural olarak "iptal" olduğu açıklanmış, ancak somut olayın özelliklerine göre farklı yaptırımların gündeme gelebileceği ifade edilmiştir. Nitekim YTTK. m.391/1-a düzenlemesinde eşit işlem ilkesine aykırı yönetim kurulu kararlarının "batıl" olduğu açıkça düzenlenmiştir; ayrıntılı açıklamalar için bkz. KENDİGELEN, YTTK, s.208.

⁶⁴² PULAŞLI, Şerh1, s.816.

⁶⁴³ PULAŞLI, Şerh1, s.816; ANSAY, T., Yargıtay Uygulamasında Anonim Şirketler Hukuku, Ankara 1981, s.38 vd.

⁶⁴⁴ AYTAÇ, İbra, s.199; MOROĞLU, Kararların Hükümsüzlüğü, s.105.

yeter sayılarının şeklen dahi oluşmadığı durumlarda karşımıza çıkar. Öte yandan, karar alındığı sırada hak sahibi olup olmadığı tespit edilemeyen, aslında genel kurula katılma ya da oydan yoksun olmalarına rağmen, genel kurul sırasında bu durum anlaşılmadığından bunların karara katıldığı hallerde iptal davası açılması gerekir⁶⁴⁵. Yine YTTK. m.559'e göre azınlık pay sahiplerinin karşı çıkmasına rağmen alınan ibra kararı⁶⁴⁶, YTTK. m.436 uyarınca oydan yoksun olan pay sahiplerinin oyları ile alınan ibra kararı, genel kurula katılma hakkı bulunmayanların katıldığı ibra kararı, kanun hükümlerine aykırılık nedeniyle iptal davasına konu edilebilirler. 6102 sayılı yeni kanunda, TTK. m.361/3 hükmünde öngörülen “karara etkili olma koşulu” sadece yetkisiz katılma ve oy kullanma ile sınırlandırılmamıştır. Aksine YTTK. m.446/1-b hükmünde öngörülen tüm aykırılıkların ayrıca genel kurul kararının alınmasında etkili olması gerektiği hususunda bir düzenleme yapılmıştır. Söz konusu düzenlemeye göre, genel kurul toplantısında hazır bulunsun veya bulunmasın, olumsuz oy kullanmış olsun ya da olmasın; çağrının usulüne göre yapılmadığını, gündemin gereği gibi ilan edilmediğini, genel kurula katılma yetkisi bulunmayan kişilerin veya temsilcilerinin toplantıya katılıp oy kullandıklarını, genel kurula katılmasına ve oy kullanmasına haksız olarak izin verilmediğini iddia eden pay sahipleri, ayrıca yukarıda sayılan aykırılıkların genel kurul kararının alınmasında etkili olduğunu da ispat etmekle yükümlü tutulmuşlardır. Yine eski düzenlemeden farklı olarak bu bent kapsamında iptal davası açmak için toplantıda hazır bulunmak ve olumsuz oy kullanmak şartlarının aranmadığı açık bir biçimde belirtilmiştir.

8.1.3.1.2 Esas sözleşme hükümlerine aykırılık

Ortaklık esas sözleşmesine aykırı olan kararların iptali de mümkündür. Kanunda yer alan hükümlerin esas sözleşme hükmü halinde getirilmesi durumunda kanuna aykırılık

⁶⁴⁵ Nitekim görünürde kanunda aranan toplantı ve karar yeter sayıları sağlandığından artık burada en azından şekli anlamda varlık gösteren bir karar vardır; İMREGÜN, AO, s.152; MOROĞLU, Kararların Hükümsüzlüğü, s.105; ŞAHİN, s.169.

⁶⁴⁶ ARSLANLI, Umumi Hükümler, s.229.

nedenine dayanmak gerekir⁶⁴⁷. Öte yandan, kanun hükümlerinin ağırlaştırılarak esas sözleşme hükmü haline getirilmesi durumunda, ağırlaştırılan kısma ilişkin olan aykırılık, esas sözleşme hükmüne aykırılık olarak ele alınmalıdır. Örnek olarak, karar yeter sayısının kanunda düzenlenen orandan daha ağırlaştırılması durumunda kanunun öngördüğü oran sağlanmış, esas sözleşmede belirlenen orana ulaşılamamış ise, kararın ancak esas sözleşme hükümlerine aykırılığı ileri sürülebilir. Kanunda öngörülen oran bile sağlanamamışsa, kanun hükümlerine aykırılık nedenine dayanmak gerekir⁶⁴⁸. Yine, esas sözleşmede yönetim kurulu üye sayısı bakımından bir tavan öngörülmüşse, genel kurulda yapılan seçimde bu sayının aşılmaması gerekir. Bu sayı aşılsa genel kurul kararının iptali dava edilebilir⁶⁴⁹. Bu konuda başka bir örnek, YTTK. m.362/1 hükmünde esas sözleşmede aksine hüküm yoksa aynı yönetim kurulu üyesi tekrar seçilebilir. Ancak, esas sözleşmeye aksi yönde bir hüküm konulması durumunda aynı yönetim kurulu üyesi tekrar seçilemez. Seçilirse bu genel kurul kararı iptal edilebilir.

8.1.3.1.3 Dürüstlük kurallarına aykırılık

Genel kurul kararlarının iptali sebeplerinden bir tanesi de, alınan kararın dürüstlük kuralına aykırı olmasıdır. Söz konusu dürüstlük kuralı MK. m.2 hükmünde öngörülen dürüstlük kuralıdır. Nitekim YTTK. m.445 hükmünde yer alan bu kural, Medeni Kanun'daki genel hukuk ilkesi şeklindeki dürüstlük kuralının genel kurul kararlarında

⁶⁴⁷ Uygulamada neredeyse tüm esas sözleşmelerde Türk Ticaret Kanunu'nun emredici olan veya olmayan hükümlerine aynen alınmak veya yollama yapılmak şeklinde yer verildiği görülmektedir. Kanun hükümlerinin bu şekilde esas sözleşme hükmü durumuna getirilmesi bunların kanun hükmü olmaları niteliklerini değiştirmez. Ancak, söz konusu kanun hükümleri, yürürlükten kaldırıldıkları ya da değiştirildikleri takdirde getirilecek emredici hükümlere aykırı olmamaları şartıyla esas sözleşme hükmü olarak geçerliliklerini devam ettirirler, bkz. MOROĞLU, E., Anonim Ortaklık Anasözleşmesi ve Hukuki Niteliği, Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul 2000, s.519-529; İMREGÜN, Menfaat İhtilafları, s.147; MOROĞLU, Kararların Hükümsüzlüğü, s.184; ŞAHİN, s.169; ÇELİK, s.216.

⁶⁴⁸ ŞAHİN, s.170; Nitekim kanuna aykırı kararlar genellikle esas sözleşmeye de aykırı olurlar. Bunun nedeni, esas sözleşmeler kanun hükümlerine uygun bir şekilde hazırlanmalıdır; ANSAY, T., Anonim Şirketler ve Tatbikat, AÜHFD, C.XVII, S.1-4, 1960, s.344.

⁶⁴⁹ PULAŞLI, Şerh1, s.816.

da uygulanacağıının tekrarı niteliğine sahiptir. Bu tekrarın nedeni, konuyu açıklığa kavuşturmak, tereddütleri ortadan kaldırmak ve ayrıca çoğunluğun haksız ve yersiz kararları ile azınlığı ezmesine engel olmak şeklinde ifade edilmiştir⁶⁵⁰.

Anonim ortaklık genel kurulunda alınan kararlar, görünüşte kanun ve sözleşme hükümlerine uygun olmakla birlikte, çoğunluğun yetkilerini kötüye kullanmak suretiyle azınlığın ve münferit pay sahiplerinin meşru menfaatlerini ihlal ediyorsa, dürüstlük kuralına aykırılık nedeniyle söz konusu genel kurul kararının iptal edilmesi gerekir⁶⁵¹. Buna ek olarak, ortaklık için yararlı ve uygun olmakla beraber azınlığın menfaatini açık bir biçimde ihlal eden kararların da dürüstlük kurallarına aykırı olduğu kabul edilmektedir⁶⁵². Eşit hukuki durumda olan pay sahipleri hakkında eşit uygulamalara gidilmemesi ile eşitlik ilkesinin ihlal edilmesi de, dürüstlük kuralına aykırılığın belirlenmesinde ölçü olarak kabul edilmektedir⁶⁵³.

Bazı yönetim kurulu üyelerinin ibra edilip bazılarının ibra edilmemesi hususunda ortaklığın takdir yetkisi bulunduğundan, söz konusu durum kanun ya da esas sözleşme hükümlerine aykırılık taşımaz. Ancak bu durum dürüstlük kurallarına aykırılık teşkil edebilir. YTTK. m.357 hükmünde eşit işlem ilkesi sadece pay sahipleri bakımından öngörülmektedir. Fakat bu ilkenin genel anlamından hareket ederek, aynı görevleri birlikte yapan bu anlamda eşit hukuki durumda bulunan yönetim kurulu üyelerinin bazılarının ibra edilip bazılarının ibra edilmemeleri yani farklı uygulamaya tabi tutulmaları eşitlik ilkesine aykırı olarak kabul edilebilir. Öte yandan, objektif iyi niyet kurallarına aykırılığı, ortaklığın geleceği, işleyişi ve yönetimi açısından ibranın önemi dikkate alınarak, gereksiz bir şekilde genişletmemek ve ancak ciddi ve etkili nedenlerin mevcut olması durumunda kabul etmek yerinde olur⁶⁵⁴.

⁶⁵⁰ AYTAÇ, İbra, s.198.

⁶⁵¹ AYTAÇ, İbra, s.198; ÇELİK, s.217; PULAŞLI, Şerh1, s.817; İMREGÜN, Menfaat İhtilafları, s.162; TEKİL, AŞ, s.333; ANSAY, AŞ, s.199; İMREGÜN, AO, s.188; MOROĞLU, Kararların Hükümsüzlüğü, s.190.

⁶⁵² ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.81; PULAŞLI, Şerh1, s.817.

⁶⁵³ İMREGÜN, AO, s.170; ANSAY, AŞ, s.198; MOROĞLU, Kararların Hükümsüzlüğü, s.190; ŞAHİN, s.172; ÇELİK, s.218.

⁶⁵⁴ Bkz. AYTAÇ, İbra, s.199; Aynı yönde ÇELİK, s.218.

8.1.3.1.4 *Özel iptal sebepleri*

Yeni kanunda yeni iptal sebeplerine yer verilmiştir. Bunlardan birincisi, YTTK. m.431/1⁶⁵⁵ hükmünde öngörülmüştür. Söz konusu düzenlemeye göre, gerek m.428 uyarınca belirlenen tüm temsilciler, gerek m.429 kapsamındaki tevdi eden temsilcisi, kendileri tarafından temsil olunacak paylar hakkında ortaklığa bildirimde bulunmakla yükümlü tutulmuşlardır. Yapılacak bildirimde payların sayıları, çeşitleri, itibari değerleri ve grupları hakkında bilgi verilmesi gerekecektir. Aksi yönde davranış durumunda ise genel kurul kararlarının yetkisiz katılmaya ilişkin hükümler (YTTK. m.433, m.446/1-b) uyarınca iptal edilebileceği düzenlenmiştir. Buna göre, organın temsilcisi, bağımsız temsilci, kurumsal temsilci ve tevdi temsilcileri ortaklığa ifade edilen içerikte bildirimleri yapmakla yükümlüdürler. Aksi halde, genel kurula yetkisiz katılma nedeniyle genel kurul kararlarının iptali dava edilebilir. Bu konuda Pulaşlı'ya göre⁶⁵⁶, ortaklığa söz konusu paylara ilişkin oyların genel kurul kararına etkili olmadığını iddia etme imkanının tanınması menfaatler dengesi bakımından yerinde olur.

İkinci özel iptal sebebi, YTTK. m.431/2 hükmünde yer almaktadır. Buna göre, genel kurul toplantısında, ortaklığa yapılan tüm bildirimlerin toplantı başkanı tarafından açıklanması öngörülmüşse de, bu kuralın ihlali halinde alınan kararlara yönelik iptal yaptırımının uygulanması, bir pay sahibinin istemde bulunmasına rağmen, toplantı başkanı tarafından açıklama yapılmaması koşuluna bağlanmıştır (YTTK. m.431/2). Böyle bir durumda, her pay sahibinin iptal davası açabileceği, ayrıca bu davanın başkana değil ortaklığa karşı açılması gerektiği hükme bağlanmıştır. Maddede bildirim ne zaman yapılacağına yönelik özel düzenleme mevcut değildir. Bu nedenle, bildirim, gerekçede de ifade edildiği gibi, genel kurul toplantısının başlama anına kadar yapılabileceği söylenebilir⁶⁵⁷.

⁶⁵⁵ 6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu İle Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (30.06.2012 tarih ve 28339 sayılı RG.) m.40/17 ile 431. maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "ikinci" ibaresi "beşinci" şeklinde değiştirilmiştir.

⁶⁵⁶ PULAŞLI, Şerh1, s.819.

⁶⁵⁷ KENDİGELEN, YTTK, s.285.

6102 sayılı YTTK. m.407/2 düzenlemesinde, murahhas üyelerinin tamamının ve bir yönetim kurulu üyesinin genel kurul toplantısında hazır bulunması zorunluluğu hükme bağlanmıştır⁶⁵⁸. Pay sahiplerinin yönetim ile ilgili sorularına cevap verecek icra yetkisine sahip hiçbir yönetim kurulu üyesi genel kurulda yoksa pay sahipleri bu durumu tutanağa geçirerek, alınan genel kurul kararlarının kanuna aykırılık nedeniyle iptalini isteyebilirler. Yine m.407 düzenlemesinde, denetçilerin ve kendilerini ilgilendiren konularda işlem denetçilerinin genel kurulda hazır bulunacağı hükme bağlanmıştır. Söz konusu halde, eğer pay sahipleri oybirliği ile denetçinin hazır bulunmasından vazgeçmemişlerse, pay sahiplerinin vazgeçilmez nitelikte olan bilgi alma ve inceleme hakkının ihlali söz konusu olur. Buna göre, genel kurul toplantısına hiçbir denetçi katılmamışsa ve toplantıda pay sahiplerinin denetim konularına yönelik soruları cevapsız kalmışsa ve ortaklığın yılsonu finansal tabloları onaylanmış ve bilanço karının kullanım şekline ilişkin karar alınmışsa, bu kararın iptali dava edilebilir⁶⁵⁹. Yine kanaatimizce YTTK. m.413/3 uyarınca, yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmaları ve yenilerinin seçimi ve yönetim kurulu üyelerinin ibraları, finansal tabloların müzakeresi ile ilgili kabul edildiğinden, bu kararların iptali dava edilebilir.

8.1.3.2 İptal davası

Anonim ortaklıklar hukukunda, kararların iptal edilebilirliğinin ileri sürülmesi bakımından, YTTK. m.445 ve devamı hükümlerine uygun olarak iptal davası açmak gerekmektedir⁶⁶⁰. Bu bakımdan, kararın iptal edilebilir nitelikte olduğunun, iptale ilişkin olmayan örneğin yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin bir davada, butlan ve yokluk hallerinde olduğu gibi, def'i veya itiraz yolu ile ileri sürülmesi olanaklı değildir⁶⁶¹. Ortaklığın açtığı sorumluluk davasında yönetim kurulu üyeleri, dava açılmasına ilişkin genel kurul kararının iptal edilebilir durumda olduğu def'ine

⁶⁵⁸ Eleştiriler için bkz. TEOMAN, Genel Kurul Toplantılarına Katılmak Zorunda Olanlar, s.235.

⁶⁵⁹ PULAŞLI, Şerh1, s.821-822.

⁶⁶⁰ Borçlar Hukuku bakımından durum farklıdır. İptal hakkı karşı tarafa yöneltilen tek taraflı bir beyanla kullanılır. Dava açılması gerekli değildir; bkz. OĞUZMAN/ÖZ, s.188.

⁶⁶¹ PULAŞLI, Şerh1, s.859; ŞAHİN, s.174.

başvuramazlarsa da, ayrıca iptal davası açarak ya da karşı dava yolu ile genel kurul kararlarının iptalini ileri sürebilirler⁶⁶².

Bir genel kurul kararının bulunması iptal davasının dinlenme koşuludur⁶⁶³. İptal edilebilir kararlar, kural olarak mahkeme tarafından iptaline karar verilmeye kadar sağlıklı bir işlemin hükümlerini doğurur. Ancak verilen iptal kararının kesinleşmesi ile genel kurul kararı geriye yönelik olarak ortadan kalkar (YTTK. m.450). Öte yandan, YTTK. m.445 düzenlemesine uygun olarak iptal davası açılmış olması durumunda, hakimin, kararın kurucu şartlarının bulunmaması sebebiyle iptale ilişkin eda hükmü yerine, tespit kararı vermesinde bir engel yoktur⁶⁶⁴. İptal davası açılması kararın yürütülmesini durdurmaz. Ancak YTTK. m.449'a göre, genel kurul kararı aleyhine iptal veya butlan davası açıldığı takdirde mahkeme, yönetim kurulu üyelerinin görüşünü aldıktan sonra, dava konusu kararın yürütülmesinin geri bırakılmasına karar verebilir⁶⁶⁵. Yürütmenin durdurulması kararı verilmedikçe karara istinaden iyi niyetli üçüncü kişilerle yapılan işlemler geçerli olur⁶⁶⁶. İptali reddedilen ya da üç aylık dava süresi geçirilen ibra kararı, batıl ya da yok hükmünde olmadığı sürece, kesin olarak geçerlilik kazanır ve tüm hüküm ve sonuçlarını doğurur.

Hukuken sakat doğmuş olan bu nedenle iptal edilebilir nitelikteki genel kurul kararı, mahkeme tarafından henüz iptaline karar verilmeden genel kurul kararıyla düzeltilebilir mi? Bu konu ile ilgili olarak kanunda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak mahkemenin genel kurul kararını sadece iptal etme yetkisi olduğu ve genel kurulun yerine geçerek karar verme yetkisi bulunmadığı dikkate alındığında, iptal edilebilir

⁶⁶² MOROĞLU, Kararların Hükümsüzlüğü, s.201.

⁶⁶³ ARSEVEN, H., Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarına Karşı Kötüniyetle Açılan İptal Davasının Müeyyideleri, Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı Anısına Armağan, İstanbul 1978, s.277; ŞAHİN, s.174; İMREGÜN, AO, s.152; MOROĞLU, Kararların Hükümsüzlüğü, s.163-164; ÇELİK, s.224; AYOĞLU, s.741.

⁶⁶⁴ ÇELİK, s.224.

⁶⁶⁵ YTTK. m.449 düzenlemesinin kenar başlığı ve içeriğinde yer verilen "kararın yürütülmesi" ifadesi, idare hukuku terminolojisini çağrıştırmaktadır. Bu ifadenin yerine YTTK. m.454/1 hükmüne paralel olarak, "kararın uygulanması" ifadesinin kullanılması daha uygun olurdu; bu görüş için bkz. KENDİGELEN, YTTK, s.300.

⁶⁶⁶ ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.90; PULAŞLI, Şerh1, s.863; AYTAÇ, İbra, s.202; ŞAHİN, s.176; ÇELİK, s.230.

genel kurul kararlarının, iptal davası açılrsa da, yeni bir genel kurul kararı ile düzeltilmesinde önemli faydalar olduğu kabul edilmektedir⁶⁶⁷. Nitekim iptal davasında üç aylık hak düşüren sürenin sona ermesinden önce duruşmaya başlanamaz (YTTK. m.448/2). Hem bu düzenlemenin olması hem ülkemizde mahkeme sürecinin çok uzun sürmesi ve de kararın yürütülmesinin geri bırakılması da söz konusu ise, ortaklık menfaati bakımından düzeltmeye gidilmesinde yarar vardır. Bu kurum iptal davası ile farklıdır. Nitekim iptalde karar ortadan kaldırılırken, düzeltmede kararın eksikliği tamamlanmakla geçerlilik kazandırılmaktadır.

Genel kurul kararının iptali davasında, mahkemenin genel kurulun yerine geçerek yeni bir karar verip veremeyeceği konusu da tartışmalıdır. Hukukumuzda Arslanlı⁶⁶⁸, sadece bilançonun onaylanması hakkındaki genel kurul kararının iptali davasında, davacı ya da davalı ortaklık tarafından talep edilmesi koşulu ile mahkemenin bilirkişi incelemesi yaptırarak bilançoyu düzeltebileceğini ifade etmektedir. Öte yandan hakim görüş⁶⁶⁹, mahkemenin genel kurul yerine geçerek bu şekilde bir karar alamayacağını savunmaktadır. Nitekim söz konusu durum, genel kurulun yetkilerinin mahkemeye verilmesine neden olması açısından sakıncalıdır. Ayrıca bu durum Türk Ticaret Kanunu sistemine ve iptal davası ile güdülen amaca da aykırıdır.

İptal davasının açılması, davacılar tarafından bir teminat gösterilmesi koşuluna bağlı değildir. Ancak ortaklığın isteği üzerine muhtemel zararlara karşı davacıların teminat göstermesine karar verilebilir. Teminatın nitelik ve miktarını mahkeme belirler (YTTK. m.448/3). Teminat miktarının, dava hakkını engellemeyecek ölçüde olması gerekir⁶⁷⁰.

İptal davası, davaya konu olan genel kurul kararının alındığı tarihten itibaren üç ay içinde açılmalıdır. Bu süre, hak düşürücü niteliktedir. Süreye ilişkin kural emredici nitelikte olduğundan, aksi yönde bir düzenleme esas sözleşmeye konulamaz. Bu süre

⁶⁶⁷ PULAŞLI, Şerh1, s.862.

⁶⁶⁸ ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.89.

⁶⁶⁹ POROY(Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar, s.395, N.749; PULAŞLI, Şerh1, s.863; İMREGÜN, Menfaat İhtilafları, s.114; AO, s.189.

⁶⁷⁰ PULAŞLI, Şerh1, s.858.

içinde iptal davası açılmazsa, dava hakkı düşer. Ortaklığın onayı ile de olsa iptal davası açılmaz⁶⁷¹. Davanın süresinde açılmış olup olmadığı hakim tarafından resen gözetilir.

İptal davasının, ortaklık merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde açılması gerekir. İptal davası, ortaklık tüzel kişiliğine karşı yöneltilir. Kural olarak ortaklığı yönetim kurulu temsil eder. Ancak, iptal davası, yönetim kurulu tarafından açılmışsa, ortaklığı mahkeme tarafından atanan bir kayyım temsil eder. 6762 sayılı kanunda denetim kurulu ortaklığın zorunlu organı olduğundan yönetim kurulunun genel kurul kararının iptalini dava etmesi durumunda, ortaklığı mahkemede bu organ temsil ederdi. Denetim kurulu artık ortaklığın organı değildir⁶⁷². Dolayısıyla ortaklığı temsil yetkisi söz konusu değildir. İptal davası anonim ortaklık hukukuna özgü bir davadır. Bu bakımdan, müddeabihin değeri ne olursa olsun iptal davası asliye ticaret mahkemesinde açılır. Nitekim YTTK. m.445 hükmünde bu durum açık bir biçimde kaleme alınmıştır.

8.1.3.3 İptal davası açma hakkı

Genel kurul kararlarının iptalini tüm pay sahipleri talep edebilir. Oy hakkından yoksun pay sahipleri de, kural olarak toplantıya katılmak ve düşüncelerini açıklamak haklarına sahip olup, sadece oy kullanamayacakları için, karara muhalif kalıp, bunu tutanağa geçirtmek koşulu ile YTTK. m.446 düzenlemesine göre iptal davası açabilirler.

6102 sayılı YTTK. m.446 hükmünde iptal davası açabilecek kişiler öngörülmüştür. Söz konusu düzenlemeye göre, a) Toplantıda hazır bulunup da karara olumsuz oy veren ve bu muhalefetini tutanağa geçirten⁶⁷³, b) Toplantıda hazır bulunsun veya bulunmasın,

⁶⁷¹ ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.83; PULAŞLI, Şerh1, s.858.

⁶⁷² Yeni kanunun bu anlamda en büyük yeniliği, anonim ortaklığın zorunlu organlarından birisi olan denetim kurulunun kaldırılarak, denetim görevinin tamamıyla bağımsız denetim kuruluşları ya da mesleği denetçilik olan serbest muhasebeci mali müşavir ya da yeminli mali müşavirlerce yapılmasının düzenlenmesidir, AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.28.

⁶⁷³ Muhalefet şerhinin toplantı tutanağına geçirilmesinde amaç, alınan karara karşı çıktığına ve muhtemelen iptal davası açılacağı pay sahiplerinin, ortaklık organlarının, ortaklıkla ilişki içinde olan üçüncü kişilerin ilgisini çekmektir. Bu şekilde hangi kararın iptal edilebilirlik yaptırımı ile karşı karşıya

olumsuz oy kullanmış olsun ya da olmasın; çağrının usulüne göre yapılmadığını, gündemin gereği gibi ilan edilmediğini, genel kurula katılma yetkisi bulunmayan kişilerin veya temsilcilerinin toplantıya katılıp oy kullandıklarını, genel kurula katılmasına ve oy kullanmasına haksız olarak izin verilmediğini ve yukarıda sayılan aykırılıkların genel kurul kararının alınmasında etkili olduğunu ileri süren pay sahipleri, c) Yönetim kurulu, d) Kararların yerine getirilmesi, kişisel sorumluluğuna sebep olacaksa yönetim kurulu üyelerinden her biri, iptal davası açabilir. Söz konusu madde de yer alan bir farklılık ise, artık organ niteliği kalmayan denetçilere yeni düzenlemede iptal davası açma imkanının verilmemiş olmasıdır.

8.1.3.4 İptal kararının hükümleri

İbra kararı, mahkeme tarafından iptal kararı verilinceye kadar geçerlidir. Eğer YTTK. m.445 hükmünde öngörülen üç ay içerisinde dava açılmazsa ya da açılan dava reddedilirse ibra kararı geçerli olmaya devam eder. Nitelik itibariyle iptal kararı, bozucu yenilik doğuran bir karardır⁶⁷⁴. Genel kurul kararının iptaline (veya butlanına) ilişkin mahkeme kararı kesinleştikten sonra, tüm pay sahipleri hakkında hüküm ifade eder. Yönetim kurulu bu kararın bir suretini derhal ticaret siciline tescil ettirmek ve internet sitesine koymak zorundadır (YTTK. m.450).

İbra kararının iptal edilmesi ile karar geriye etkili olarak ortadan kalkar. İptal kararının geriye etkili bir şekilde hüküm ifade etmesi, iptal tarihinden itibaren değil, kararın genel kurulda alındığı tarihten itibaren ortadan kaldırılması anlamına gelir⁶⁷⁵. Bu anlamda, yönetim kurulu üyeleri hiç ibra edilmemiş gibi olur. İptal kararının sonucu olarak, genel kurulun bir daha aynı yönde ve aynı içerikte ibra kararı alması mümkün olmaz. Mahkeme iptal edilen ibra kararının yerine bir başka karar alamaz veya ibra kararını

olduğu baştan belirlenecek ve bu yolla hukuki belirlilik sağlanacaktır; bkz. YİĞİT, İ., Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İşleyişi ve Ortaya Çıkan Sorunlar, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005, s.143.

⁶⁷⁴ TEKİL, AŞ, s.343; MOROĞLU, Kararların Hükümsüzlüğü, s.268; PULAŞLI, Şerh1, s.863; ÇELİK, s.230.

⁶⁷⁵ ANSAY, AŞ, s.204.

düzeltemez⁶⁷⁶. Ortaklığın ibra kararının kapsamında bulunan sebeplere ilişkin olarak açacağı sorumluluk davası önündeki engel bu şekilde kaldırılmış olur.

Son olarak, YTTK. m.451 hükmüne göre, genel kurulun kararına karşı, kötüniyetle iptal veya butlan davası açıldığı takdirde, davacılar bu sebeple ortaklığın uğradığı zararlardan müteselsilen sorumludurlar.

8.2 TÜRK TİCARET KANUNUNUN 424. MADDESİNE AYKIRILIK NEDENİYLE HÜKÜMSÜZLÜK

6102 sayılı YTTK. m.424 hükmüne göre, bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço ortaklığın gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse bilançonun onaylanması ibra sonucunu doğurmaz. Bu düzenleme ile kanun örtülü ibranın hükümsüz sayılacağını özel olarak hükme bağlamıştır.

Eksik ve yanlış bir bilançoya bağlı olarak verilmiş bir ibra kararının geçersizliği nasıl ileri sürülecektir? Doktrinde Tekinalp⁶⁷⁷, bilançonun gerçeği yansıtmadığı durumlarda ibranın iptal edilebileceğini ileri sürmektedir. Öte yandan, bu konuda doktrinde hakim olan görüşe göre⁶⁷⁸, YTTK. m.445 hükmüne göre bir iptal davası açılmasına gerek olmadığı yönündedir. Nitekim 424. madde açık bir biçimde ibrayı geçersiz saymaktadır. Geçerli olmayan bir kararın iptalinden bahsedilemez. Bu nedenle buradaki hükümsüzlük tespit davası açılarak ileri sürülebilir. Geçersizlikle sakat bir ibra, başlangıçtan itibaren hüküm ve sonuçlarını doğurmaz. İbra kararı ortaklığa, pay sahiplerine ve alacaklılara karşı hüküm ifade etmez. Bilançonun eksikliği ve yanlışlığının bu hususta bilinçli hareket edildiğinin sabit olması durumunda yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu devam eder. İbranın eksik veya yanlış bilançoya dayanması durumunda sorumluluk davasının şartlarından biri olan ibra edilmemiş olma şartı gerçekleşmiş olur. Davanın

⁶⁷⁶ AYTAÇ, İbra, s.202; ÇELİK, s.231.

⁶⁷⁷ TEKİNALP, Ü., Fondaki Bankanın Hukuku, İstanbul 2003, s.50.

⁶⁷⁸ AYTAÇ, İbra, s.204; MOROĞLU, Dava, s.235; PULAŞLI, İbra Etmeme Kararının İptalini Dava Etme, s.283; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.310.

açılabilmesi için ibra kararının iptaline gerek yoktur. Pay sahipleri ve alacaklılar bakımından durum değerlendirildiğinde, onların sorumluluk davası açma hakları bir ibra kararına bağlı olmadığından ulaştığımız sonucu değiştirmez.

9. İBRA KARARININ HUKUKİ SONUÇLARI

9.1 DAVA HAKLARINA ETKİSİ

9.1.1 Ortaklığın Dava Hakkına Etkisi

Görevlerini gereği gibi gerçekleştirmeyen ve bu sebeple ortaklığın bir zarara uğramasına neden olan yönetim kurulu üyeleri öncelikle tüzel kişiliğe sahip olan ortaklığa karşı sorumludurlar⁶⁷⁹. Söz konusu durum, ortaklıkla aralarındaki sözleşme ilişkisinin doğal bir sonucudur.

Anonim ortaklık genel kurulu tarafından alınan geçerli bir ibra kararı ortaklığın dava hakkını ortadan kaldırır mı? Bu sorunun cevabı 6102 sayılı yeni kanunumuzda hükme bağlanmıştır. Nitekim YTTK. m.558/2 düzenlemesine bakıldığında, ortaklık genel kurulunun, sorumluluktan ibraya ilişkin kararı, ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak, ortaklığın, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkını kaldırdığı görülmektedir. Bu şekilde uzun yıllardır doktrinde ve Yargıtay⁶⁸⁰ uygulamasında ağırlıklı olarak benimsenen bu görüş, 6102 sayılı yeni kanun hükümleri ile öngörülmekle konuya açıklık ve kesinlik kazandırılmıştır.

⁶⁷⁹ AYTAÇ, İbra, s.205; Bulgar Ticaret Kanununun 240. maddesinin 2. fıkrasında aynı düzenleme mevcuttur. Buna göre, yönetim kurulu üyeleri anonim ortaklığa verdikleri zararlardan dolayı sorumludurlar. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluktan kurtulması kusursuz olduklarını ispat etmelerine bağlıdır (m.240/3).

⁶⁸⁰ “İbra kararı, gerçek anlamda borçtan kurtarma ve aklama niteliğini taşımaktadır. Ortaklığın, bu ibra kararıyla yöneticilerin zimmetine geçmiş olası alacaklarından, onlar yararına peşinen vazgeçmiş olduğunun kabulü zorunludur. Genel kurulun bu nitelikteki ibrası sonucu, artık yönetim kurulunun o faaliyet dönemine ilişkin tüm işlemleri hakkında, zarara neden olsalar da, ortaklıkça yönetim ve denetim kurulu üyelerine karşı rücu hakkını kullanmayacağı kabul edildiği varsayılmalıdır. Eş anlama, böyle bir ibra kararından sonra, yönetim kurulu üyeleri ya da denetçilere karşı sorumluluk davası açma olanağı tümüyle kalmış olmaktadır.” Yargıtay 11.HD. T.14.10.1982, E.1982/3596, K.1982/3884 (www.kazanci.com.tr, 02.05.2012, 13.55).

Anonim ortaklık genel kurulu tarafından alınan geçerli bir ibra kararı, ortaklığın ilgili hesap dönemine ilişkin işlem ve faaliyetler nedeniyle tazminat talebi bulunmadığını ikrar etmesi anlamını ifade eder⁶⁸¹. Bu durumda, ibra kararının açık ya da örtülü olmasının bir önemi yoktur. Diğer bir anlatımla, gerek açık ibra kararlarında gerek örtülü ibra olarak ifade ettiğimiz hesapların onaylanması ile anonim ortaklık artık yönetim kurulu üyelerine karşı, söz konusu döneme ait ve ibra kararının kapsamında yer alan işlemler nedeniyle sorumluluk davası açamaz⁶⁸². İbra kararı, bankalar da dahil olmak üzere tüm anonim ortaklıklar bakımından yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açma hakkını ortadan kaldırır⁶⁸³. Dolayısıyla, yönetim kurulu üyelerinin ibralarının reddi, genel kurul tarafından sorumluluk davası açma hakkının saklı tutulduğunu ifade eder. Ancak, ibranın reddi ile beraber sorumluluk davası açılmış olmaz.

Sonuç olarak, ibra kararının menfi borç ikrarı olma niteliği de ele alındığında, genel kurulun, yönetim kurulu üyelerini açık ya da örtülü olarak ibra etmeleri durumunda, artık, anonim ortaklık tarafından, ortaklığın karşılaştığı doğrudan ya da dolaylı zararların sorumluluk davası ile talep edilmesi mümkün değildir⁶⁸⁴. Öte yandan, ibra kararının, sorumluluk davası açma hakkına engel olması sadece ibranın kapsamına giren işlem ve faaliyetler bakımından söz konusu olacağı için, genel kurula ulaşmayan ve genel kurul tarafından bilinemeyecek konularda ibra verilmiş sayılmaz. Bu konuların da sorumluluk davasına etkisinden bahsedilemez. Yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmesine rağmen, ortaklık adına sorumluluk davası açılması durumunda, yönetim kurulu üyeleri ibra edildikleri def'ini ileri sürebilirler⁶⁸⁵.

⁶⁸¹ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.249; ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.319-320, N.616a; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.319; AYDEMİR, s.1087; PULAŞLI, Şerh2, s.1973; AYTAÇ, İbra, s.206; ÇELİK, s.249; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.145; ANSAY, İbra, s.423.

⁶⁸² ÇAMOĞLU, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s.329; ANSAY, İbra, s.423.

⁶⁸³TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s.984; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.249; REİSOĞLU, s.390-391.

⁶⁸⁴ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.319.

⁶⁸⁵ AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.319; AYDEMİR, s.1088.

9.1.2 Pay Sahiplerinin Dava Haklarına Etkisi

9.1.2.1 Doğrudan zararlar nedeniyle açılacak davalarda

Pay sahipleri ve ortaklık alacaklılarının dava hakkı iki durumda ortaya çıkabilir. Bunlardan birincisi bu kişilerin dolayısıyla uğradıkları zararlar için (yansıma zarar) dava hakkı, ikincisi ise doğrudan uğranılan zararlar için dava hakkıdır. Pay sahiplerine ve ortaklık alacaklılarına tanınan bu dava hakkı, taraf olunmayan bir sözleşmeye dayanarak herhangi bir talepte bulunulamayacağı kuralının istisnasını teşkil etmektedir⁶⁸⁶.

Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini ihlal ettikleri takdirde, kusurlarının bulunmadığını ispatlamadıkça, hem ortaklığa hem pay sahiplerine hem de ortaklık alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar (YTTK. m.553/1)⁶⁸⁷. Bu anlamda doğrudan zararın tazmini YTTK. m.553/1 hükmünde öngörülmüştür⁶⁸⁸. Ancak söz konusu düzenleme 6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu İle Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun m.28 ve m.41/16 ile değiştirilmiştir. Bu konuda m.28'e bakıldığında, 6102 sayılı Kanunun 553. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “yükümlülüklerini” ibaresinden sonra gelmek üzere “kusurlarıyla” ibaresinin eklenmiş olduğu görülmektedir. 6335 sayılı Kanun m.41/16 hükmüne bakıldığında, 6102 sayılı Kanunun 553. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “kusurlarının bulunmadığını ispatlamadıkça” ibarelerinin madde metninden çıkarıldığı görülmektedir.

⁶⁸⁶ KARACA, B., Anonim Ortaklıkta Müdürler ve Hukuki Sorumlulukları, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005, s.112-113.

⁶⁸⁷ Bulgar Hukukuna göre, yönetim kurulu üyeleri, zararın ortaya çıkmasında kusurlu olmadıklarını ispat ederlerse sorumluluktan kurtulabilirler. Maddi sorumluluğa neden olan karar için olumsuz oy kullanan ya da çekimser kalan üyeler sorumlu tutulmazlar. Bu nedenle, toplantı tutanağında sadece oyun hangi yönde kullanıldığı değil, beyanlarının da yer alması uygun olur. Bulgar Ticaret Kanunu m.239 bu yönde bir zorunluluk öngörmez ama esas sözleşmeye bu yönde bir hüküm konulabilir, bkz. STEFANOV, G., Tırgovsko Pravo, Abagar, Veliko Tırnovo 2005, s.505 vd.

⁶⁸⁸ 6102 sayılı YTTK. doğrudan zarar davasını dolayısıyla zarar davasından 6762 sayılı kanuna oranla daha kesin çizgilerle ayırmıştır; bkz. TEKİNALP, Esaslar, s.284, N.16-85.

6102 sayılı YTTK. m.553/1 hükmünde yer alan “verdikleri zararlar” ifadesi “doğrudan zarar” anlamını belirtmektedir. Bunun nedeni, zarar gören bakımından “dolayısıyla zarar” istisnai bir durum olup bu zarar kanunda açık bir hüküm varsa talep edilebilir⁶⁸⁹. Zararı doğrudan zarar şeklinde ayrıntılı olarak belirtmeye gerek yoktur. Nitekim YTTK. m.55/1 hükmü incelendiğinde m.553/1 düzenlemesindeki “zarar” kelimesinin doğrudan zarar anlamında kullanıldığı kolayca anlaşılmaktadır.

Doğrudan zarar, bir kurucunun, yönetim kurulunun, yönetim kurulu üyesinin, yöneticinin veya tasfiye memurunun kanundan ve/veya esas sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülüğünü ihlal etmek suretiyle, anonim ortaklığın ya da pay sahibinin veya bir alacaklının doğrudan malvarlığında bir değer eksilmesine sebep olan ya da malvarlığından ortaya çıkması beklenen değer artışının gerçekleşmemesi biçimindeki zarardır⁶⁹⁰. Doğrudan zararlar, ortaklığın zararından bağımsız nitelik taşıdıklarından ayrıca ortaklığın zarara uğrayıp uğramadığı önem taşımaz⁶⁹¹. Diğer bir anlatımla, doğrudan zararda hukuka aykırılık, doğrudan anonim ortaklığın, pay sahibinin ya da alacaklının malvarlığına yönelmiş olup zarar doğrudan o malvarlığında gerçekleşmiştir. Doktrinde pay sahiplerinin uğrayabileceği doğrudan zararlara örnek olarak; pay sahibinin sahip olduğu hisseleri oranında kar ya da tasfiye payı ödenmemesi⁶⁹², payının haksız ve kanuna aykırı olarak iptal edilmesi, sermaye artırımında pay sahiplerinin yeni pay alma haklarının ihlal edilmesi⁶⁹³, bilançoda yer alan yanlış kayıtlarla ve genel kuruldaki yanıltıcı beyanlarla yüksek bedelle yeni paylar almaya ya da düşük bedelle sahip olduğu payları elden çıkarmaya yönlendirilmesi⁶⁹⁴, bir ortağın genel kurula katılmasına haksız olarak engel olunması⁶⁹⁵ gibi durumlar gösterilmektedir.

6102 sayılı yeni kanunun sisteminde doğrudan zarar davasının davacıları, anonim ortaklık, pay sahipleri ve alacaklılardır. Doğrudan zararlara yönelik olarak anonim ortaklığın, pay sahibinin ya da ortaklık alacaklısının açacağı davada, her bir davacı

⁶⁸⁹ TEKİNALP, Esaslar, s.284, N.16-86.

⁶⁹⁰ TEKİNALP, Esaslar, s.285, N.16-87.

⁶⁹¹ PULAŞLI, Şirketler, s.893; KARACA, s.115.

⁶⁹² AYTAÇ, İbra, s.208; ŞAHİN, s.227.

⁶⁹³ PULAŞLI, Şirketler, s.894.

⁶⁹⁴ ÇAMOĞLU, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s.343.

⁶⁹⁵ ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.186; AYTAÇ, İbra, s.208; ANSAY, AŞ, s.142-143.

kendi doğrudan zararına ilişkin tazminatın kendisine verilmesini ister. Zira bizzat ve bireysel olarak zarara uğradıklarından, talep ve davaları da söz konusu zararların karşılanmasına ilişkindir. Genel olarak bu dava YTTK. m.553 düzenlemesine tabidir. Dolayısıyla zararlarda olduğu gibi doğrudan zararların dayanağı da ortaklık ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki sözleşme ilişkisidir.

Anonim ortaklık genel kurulu tarafından alınan ibra kararlarının, pay sahiplerinin doğrudan doğruya uğradıkları zararlarının tazmini için açacakları sorumluluk davalarına etkili olmadıkları kabul edilmektedir⁶⁹⁶. Bunun nedeni, hukuki ilişki pay sahibi ile sorumlular arasında varlık göstermektedir. Bu anlamda, anonim ortaklığın, pay sahiplerinin yönetim kurulu üyelerine karşı sahip olduğu dava hakkından vazgeçme yetkisi söz konusu değildir. Zira pay sahiplerinin dava hakkı, anonim ortaklığın dava hakkından bağımsızdır. Doktrinde pay sahiplerinin doğrudan doğruya uğradıkları zararlar için açacakları davanın ortaklığın davasından tamamen bağımsız nitelikte olduğu oy birliği ile kabul edilmektedir⁶⁹⁷.

9.1.2.2 Dolayısıyla zararlar nedeniyle açılacak davalarda

Genel olarak yönetim kurulunun anonim ortaklığın malvarlığını kötü duruma getiren her türlü işlem ve faaliyetleri, pay sahiplerinin dolayısıyla zarara uğramalarına neden olur⁶⁹⁸. Zira anonim ortaklığın malvarlığını azaltan işlem ve faaliyetler, payları oranında pay sahiplerini olumsuz bir biçimde etkiler. Anonim ortaklığın maruz kaldığı doğrudan zarar, pay sahipleri için dolayısıyla zarar olarak belirtilebilir⁶⁹⁹. Pay sahibinin dolayısıyla zararını talep edebilmesinin nedeni anonim ortaklığın zarar etmesi ile pay sahibinin de sermaye payının değerinin düşmesidir⁷⁰⁰. Dolayısıyla zararlara örnek

⁶⁹⁶ AYTAC, İbra, s.208; ÇELİK, s.263.

⁶⁹⁷ ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.185-186; AYTAC, İbra, s.208; ATAN, s.66; ANSAY, AŞ, s.151; ŞAHİN, s.228; PULAŞLI, Şerh2, s.1973; KARACA, s.115.

⁶⁹⁸ PULAŞLI, Şirketler, s.895; Şerh2, s.1872.

⁶⁹⁹ AYTAC, İbra, s.209; PULAŞLI, Şirketler, s.896; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.128.

⁷⁰⁰ TEKİNALP, Esaslar, s.294, N.16-111.

olarak, gerçek olmayan kar dağıtımı, tasfiye artığı, kar payının azalması⁷⁰¹ veya ödeme güçlüğü içinde oldukları açıkça bilinen kişilere pay taahhüt ettirilmesi ya da aynı sermayeye değer biçilmesinde hile yapılması veya m.553 anlamında yönetim kurulunun özensiz yönetiminin anonim ortaklık bünyesinde neden olduğu zarar pay sahibinin payının değerine de etki yapar⁷⁰².

6102 sayılı yeni kanun, pay sahibine, anonim ortaklık iflas etmemişse, anonim ortaklığın maruz kaldığı zararı talep etmek yani kendisinin dolayısıyla zararını dava etmek hakkını hükme bağlamıştır. YTTK. m.555/1 düzenlemesine bakıldığında, “Şirketin uğradığı zararın tazminini, şirket ve her bir pay sahibi isteyebilir. Pay sahipleri tazminatın ancak şirkete ödenmesini isteyebilirler.” şeklinde kaleme alındığı görülmektedir. Burada düzenlenen ortaklığın doğrudan zararı, pay sahipleri açısından dolayısıyla zarar olarak nitelendirilebilir⁷⁰³. Zira maddenin ikinci cümlesinde pay sahibi tarafından tazminatın ancak anonim ortaklığa ödenmesi şartıyla istenebileceği açıkça ifade edilmektedir. Mahkemenin hükmedeceği tazminat anonim ortaklığa ödenince ortaklığın zararı karşılanmış olur. Bu şekilde pay sahibinin dolayısıyla zararı da ortadan kalkar. Pay sahiplerinin açacağı davanın konusu, ortaklığın uğradığı zararın tümünün giderilmesidir⁷⁰⁴.

Dolayısıyla zarar nedenine dayanarak dava açan pay sahiplerinin (iflas durumunda ortaklık alacaklılarının) bu sıfatı gerek zararın doğumu gerek dava açıldığı tarihte bulunmalıdır. Bu sıfat dava sonuna kadar da korunmalıdır. Bu sıfatların dava sırasında kaybedilmesi davanın düşmesine neden olur⁷⁰⁵. Öte yandan, davanın pay sahipleri veya

⁷⁰¹ AYTAC, İbra, s.209.

⁷⁰² TEKİNALP, Esaslar, s.294, N.16-111.

⁷⁰³ Söz konusu düzenlemenin (m.555) birinci fıkrasında doğrudan ve dolaylı zarar ayrımı yapılmadığına ilişkin olarak gerekçede yer verilen açıklama yanıltıcıdır; bkz. KENDİGELEN, YTTK, s.404; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.128.

⁷⁰⁴ Doktrinde davacının sadece kendisine yansıyan zarar payını talep edebileceği ileri sürülmüşse de, baskın görüş davacının ortaklığın zararının tamamını talep edebileceği yönündedir; bu yönde bkz. HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.130, DOMANIÇ, Hukuki Mesuliyet, s.55, dn.14; MİMAROĞLU, s.114; ATAN, s.46.

⁷⁰⁵ ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.187; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.130.

ortaklık alacaklılarından biri için düşmesi ya da reddedilmesi diğer hak sahiplerinin haklarına zarar vermez⁷⁰⁶.

Pay sahiplerinin dolayısıyla zararlarına ilişkin dava açma haklarına ibra kararının ne şekilde etki edeceğine yönelik olarak 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununda herhangi bir düzenleme yoktur. Bu konu doktrinde tartışmalı olup, çoğunluk görüşüne göre⁷⁰⁷, pay sahiplerinin bu konuda sahip olduğu dava hakkı, asıl, bağımsız ve ikincil olmayan bir dava hakkı olduğundan, genel kurul tarafından ibra kararı verilmiş olması pay sahiplerinin dolayısıyla uğradıkları zararlar sebebiyle sorumluluk davası açma haklarını etkilememektedir. Bu görüşe karşılık doktrinde ileri sürülen diğer görüşe göre⁷⁰⁸, ibra kararı, pay sahiplerinin dolayısıyla uğradıkları zararlar sebebiyle yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açma hakkını ortadan kaldırır. 6762 sayılı TTK.'da konuyu düzenleyen herhangi bir hüküm bulunmaması doktrinde önemli bir eksiklik olarak kabul edilmekte ve eleştirilmekteydi. Ayrıca pay sahiplerinin çıkarlarının korunması bakımından İsv.BK. m.758 hükmünün hukukumuzda yer alması gerektiği ifade ediliyordu⁷⁰⁹. Nitekim doktrinde ileri sürülen görüşlerin etkisiyle, 6102 sayılı yeni kanunun "ibranın etkisi" başlıklı m.558 hükmünde, ibra kararının pay sahiplerinin davası üzerindeki etkisi düzenlenmiştir. 6762 sayılı TTK. kapsamında bu hükme karşılık gelen bir hüküm bulunmamakla birlikte, bu hüküm hukukumuzda tümüyle yeni bir düzenleme öngörmektedir.

⁷⁰⁶ HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.130.

⁷⁰⁷MİMAROĞLU, s.117; TEKİL, AŞ, s.225; DOMANIÇ, AŞ, ss.538-543; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.320; AYTAÇ, İbra, s.212; PULAŞLI, Şerh2, s.1974; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.252; AYDEMİR, s.1089; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.145; BAŞTUĞ, İ., Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri, İzmir 1974, s.382; ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.321, N.618; Yazarlara göre, aksi bir kabul pay sahibine tanınan dava hakkının pratik bir anlam taşımaması sonucunu doğurur, bkz. POROY/TEKİNALP/TEKİNALP, Ortaklıklar Hukukunda Organların Sorumluluğu, s.386; ERİŞ, Şirketler, s.2086-2087.

⁷⁰⁸ ATAN, s.65; Yazar, ortaklar ve alacaklıların dava hakkının bağımsız nitelikte olmayıp ikincil nitelikte olması nedeniyle, genel kurulun ibra kararının ortakların ve alacaklıların dava haklarını sona erdireceğini ifade etmektedir, ÇELİK, s.260-261; ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.185; ANSAY, İbra, s.423; POSTACIOĞLU, Hukuki Mesuliyet, s.489.

⁷⁰⁹ ÇAMOĞLU, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s.337; Hukuki Sorumluluk, s.252; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.319.

İbra kararının pay sahiplerinin dava hakkına etkisi 6102 sayılı yeni kanunda hükme bağlanmış olduğundan artık söz konusu tartışmalar geçerliliğini kaybetmiştir. Zira YTTK. m.558/2 hükmüne göre, ortaklık genel kurulunun, sorumluluktan ibraya ilişkin kararı, ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak, ortaklığın, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkını ortadan kaldırmaktadır. Diğer pay sahiplerinin dava hakları ibra tarihinden itibaren altı ay geçmesiyle düşer. Pay sahiplerinin yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açabilmeleri bir müktesep hak niteliğinde olduğundan, genel kurul toplantısında bulunmayan ya da toplantıda bulunup da ibra hususunda olumsuz oy kullanan veya çekimser kalan pay sahiplerinin uğradıkları dolayısıyla zararlar nedeniyle dava açma hakları mevcuttur⁷¹⁰. 6762 sayılı TTK. kapsamında yer almamasına rağmen ibra lehinde oy kullanan pay sahibinin dava açması MK. m.2 anlamında dürüstlük kurallarına aykırı olacağından mümkün görülmemektedir⁷¹¹.

İbra kararına bu düzenleme ile daha fazla etki tanınması, pay sahibinin genel kurulda daha bilinçli ve özenli hareket etmesini gerekli kılmaktadır. Pay sahibinin anonim ortaklık genel kurul toplantısına hazırlıklı bir şekilde katılmasını gerektirmektedir. Zira pay sahibi gelişigüzel olumlu oy kullanırsa sorumluluk davası açma hakkını kaybeder. Buna karşılık, pay sahibi, sorumluluk davası açmak istiyorsa irade sakatlığı varsa oyunu iptal ettirebilir. Mesela, hile ya da tehdit sonucu ibraya olumlu oy verdiğini ispat

⁷¹⁰ Genel kurul toplantısına katılan pay sahiplerinin, özellikle çekimser oyların bulunması durumunda, olumlu ya da olumsuz oy kullandıklarını belirlemek zor olacağı için karara olumsuz oy veren pay sahibi, ileride sorumluluk davası açmak istiyorsa ispatı kolaylaştırma bakımından muhalefetini tutanağa geçirtmelidir; bkz. AYTAÇ, İbra, s.215; Aynı yönde ÇAMOĞLU, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s.341.

⁷¹¹ ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.322, N.618; Nitekim 6762 kanunda yer almasa bile yazar, ibra konusunda olumlu oy kullanan pay sahiplerinin ya da ibra kararından haberdar olan ve ibra verilmesine temel olan hesap ve belgelerden belirli bazı bilgileri edinen ve bu şekilde payı sonradan devralan pay sahiplerinin sorumluluk davası açma hakkının olmadığını ifade etmektedir, AYTAÇ, İbra, s.215; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.254; Genel kurul toplantısına katılmamış veya ibra aleyhine oy kullanmış ortaklar bakımından sorumluluk davası açma imkanı mevcuttur; BAHTİYAR, M., Ortaklıklar Hukuku, Gözden Geçirilmiş 3. Bası, İstanbul 2007, s.140; BİLGİLİ/ DEMİRKAPI, Ticaret Hukuku, s.331; POROY/TEKİNALP/TEKİNALP, Ortaklıklar Hukukunda Organların Sorumluluğu, s.386.

edebilir. Bunun yanı sıra, 6102 sayılı YTTK. m.558/2 hükmüne göre, ibra kararı tüm pay sahiplerinin dava haklarını altı aylık süre ile sınırlandırmaktadır. 6762 sayılı TTK. kapsamında bu yönde düzenleme olmadığından m.309/4 gereği iki ve beş yıllık zamanaşımı sürelerine bağlı kalılmaktaydı⁷¹².

Nihayet, doktrinde bu davanın hukuki sebep ve kaynağının haksız fiil esasına⁷¹³ ya da kanun hükümlerine dayandığı görüşleri⁷¹⁴ de ileri sürülmüşse de davanın hukuki sebebi çoğunlukla ortaklık ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki sözleşmeye aykırılık⁷¹⁵ olarak kabul edilmektedir.

⁷¹² 6102 sayılı yeni kanunda zamanaşımı 560. maddede düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre, sorumlu olanlara karşı tazminat istemek hakkı, davacının zararı ve sorumluyu öğrendiği tarihten itibaren iki ve her halde zararı doğuran fiilin meydana geldiği günden itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Şu kadar ki, bu fiil cezaı gerektirip, Türk Ceza Kanununa göre daha uzun dava zamanaşımına tabi bulunuyorsa, tazminat davasına da bu zamanaşımı uygulanır. Tandoğan'a göre, halkın anonim ortaklıklara olan güvenini artırmak amacıyla anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin sorumluluktan, zamanaşımını ileri sürerek, kolaylıkla kurtulmalarını önleyecek tedbirler alınmalıdır. Bu nedenle iki yıllık süre beş yıla ve özellikle beş yıllık süre on yıla çıkarılmalıdır. Öte yandan iki yıllık sürenin zararın ve sorumlu olan kimsenin öğrenilmesinden itibaren başladığından bu şekilde bırakılmasında büyük sakınca görülmebilir; bkz. TANDOĞAN, H., Anonim Şirket İdare Meclisi Azalarına Karşı Açılacak Mesuliyet Davalarının Müruruzamanı Hakkında Bazı Düşünceler, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.III, S.1, Y.1965, s.126.; İki yıllık sürenin uygulanabilmesi için davacının zararı ve sorumlu kişileri öğrenmesi gerekir. Bunlardan birinin öğrenilmesi zamanaşımının başlaması için yeterli değildir; HELVACI, M., Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyeleri ve Müdürlerin Ortaklığa Karşı Sorumluluklarının Tabi Olduğu Zamanaşımı, Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s.274.

⁷¹³ ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.187; DOMANIÇ, Hukuki Mesuliyet, s.54.

⁷¹⁴ ATAN, s.17; Yönetim kurulu üyelerinin tüm sorumluluk halleri dikkate alındığında, bunlardan bir kısmının sözleşmeden bir kısmının haksız fiilden doğan bir sorumluluğa ilişkin oldukları görülür; bkz. MİMAROĞLU, s.106; Mimaroglu ve Atan'ın eserlerinin karşılaştırılması konusunda bkz. ANSAY, T., Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti, AÜHFD, C.XXV, S.3-4, Y.1968, s.269.

⁷¹⁵ TEKİNALP, Esaslar, s.296, N.16-112; ÇAMOĞLU, İbrahim Sorumluluk Davalarına Etkisi, s.335; Akit ya da haksız fiil şeklindeki bir hukuki sebep sadece ortaklığın yönetim kurulu üyelerine karşı açacağı davayı ifade edebilir. Anonim ortaklıktaki pay sahibi ya da alacaklı aslında ortaklığa tanınmış olan dava hakkını kullanmaktadır. Bu anlamda dava akitten doğmaktadır. Ancak doğrudan doğruya kanundan doğan bir dava olması nedeniyle kanunda boşluklar bulunması durumunda akit ya da haksız fiil hakkındaki BK. hükümlerinin kıyas yolu ile uygulanması gerekir; bkz. ANSAY, Kitap İncelemesi, s.269;

6102 sayılı kanunun 555. maddesinin ikinci fıkrasında yargılama giderleri bakımından özel bir düzenleme öngörölmüş ve pay sahibi tarafından açılan sorumluluk davasını hukuki ve maddi sebepler haklı gösterdiği takdirde yargılama giderlerinin davacı pay sahibi ile ortaklık arasında hakkaniyete göre paylaşılabilereceği düzenlenmiştir (YTTK. m.555/2). Bu konu ile ilgili olarak 6762 sayılı TTK. m.309 incelendiğinde, dolayısıyla zararlar nedeniyle dava açacak olan pay sahibinin, ortaklığın maruz kaldığı tüm zararı talep konusu yapması gerektiği ve davanın reddi durumunda avukatlık ücreti ve yargılama giderleri de ortaklığa değil, pay sahibine yüklendiği söylenebilir. Bu bakımdan bu davanın uygulamada çok fazla başvuru olan bir hukuki yol olmadığı fakat diğer tüm hukuki yolların tüketildiği durumlarda işlevinin bulunacağı doktrinde ileri sürölmüştür⁷¹⁶. Böylece yeni düzenleme ile sorumluluk davası açmayı düşünen pay sahiplerinin önündeki yüksek yargılama giderleri ile ilgili engel ortadan kaldırılmak istenmiştir⁷¹⁷.

9.1.3 Alacaklıların Dava Haklarına Etkisi

9.1.3.1 Doğrudan zararlar nedeniyle açılacak davalarda

6102 sayılı yeni kanunumuza göre, alacaklılar da aynen pay sahipleri gibi, yönetim kurulu üyeleri aleyhine doğrudan zararlarının giderilmesi için sorumluluk davası açabilirler. Nitekim m.553/1 hükmüne göre, “Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlölüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde.....şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar.”

Ortaklık alacaklıları, yönetim kurulu üyelerinin işlem ve faaliyetleri sonucu, ortaklığın herhangi bir zararı olmadan doğrudan doğruya zarara uğrayabilirler. Ortaklık

Bu sebeple, dava açıldığı tarihte pay sahibi ya da alacaklı sıfatını yitirmiş olan kişilerin dava hakları yoktur, PULAŞLI, Şirketler, s.897; İMREGÜN, Hukuksal Sorum, s.274.

⁷¹⁶ ÇAMOĞLU, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s.340.

⁷¹⁷ Aynı yönde KENDİGELEN, YTTK, s.404.

alacaklılarının doğrudan zararlarına örnek olarak; ortaklık sermayesinin tamamen ödenmiş olduğu hususunda gerçek olmayan bilgiye güvenerek ortaklıkla sözleşme yapılması, bilançonun doğruluğuna güvenip ya da ortaklığın mali durumu hakkında yönetim kurulu üyeleri tarafından verilen yanıltıcı bilgiler nedeniyle ortaklığa kredi açmaları⁷¹⁸, ortaklık mevcudunun borçları karşılayamayacak duruma gelmesine rağmen yönetim kurulu üyelerinin iflası talep etmeyip, alacaklıların bir kısmına ödemede bulunmuş olmaları⁷¹⁹, sermaye indiriminin önce kendileri tatmin edilmeden ya da alacaklarına karşı teminat gösterilmeden gerçekleşmesi⁷²⁰ gösterilebilir.

Anonim ortaklık genel kurulu tarafından alınan ibra kararının, anonim ortaklık alacaklıları tarafından doğrudan uğranılan zararlar için açılacak sorumluluk davalarına etkisi, aynen pay sahiplerinin açacağı davalara ilişkin olarak açıkladığımız şekilde cevaplandırılmaktadır. Buna göre, alacaklıların ve ortaklığın dava hakları arasında bir bağlılık söz konusu değildir. Alacaklılar ortaklıktan bağımsız bir şekilde zarara uğramışlardır. Bu bakımdan anonim ortaklık ile sorumlular arasında varlık gösteren ibra kararının alacaklıların dava haklarına bir etkisi olamaz. Alacaklıların doğrudan uğradıkları zararlar nedeniyle açacakları sorumluluk davalarının ibra karardan etkilenmeyeceği doktrinde oybirliği ile kabul edilmektedir⁷²¹. Bu konuda ortaklığın zarara uğramış olup olmadığının bir önemi yoktur. Pay sahipleri açacakları davada tazminatın kendilerine ödenmesini talep ederler⁷²².

Pay sahipleri ve ortaklık alacaklılarının doğrudan uğradıkları zararlarda, pay sahipleri ve ortaklık alacaklıları anonim ortaklığa karşı üçüncü kişi durumundadırlar. Bu sebeple

⁷¹⁸ Yazara göre, uygulama alacaklıların doğrudan zararlarının özellikle anonim ortaklığın kuruluş safhasında ortaya çıktığını göstermektedir; AYTAÇ, İbra, s.217; KARACA, s.115.

⁷¹⁹ ATAN, s.51.

⁷²⁰ ÇAMOĞLU, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s.343-344.

⁷²¹ AYTAÇ, İbra, s.218; ÇAMOĞLU, İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s.346; ÇELİK, s.263; ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.322, N.621; ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.256; KARACA, s.115; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.320-321; PULAŞLI, Şerh2, s.1973; AYDEMİR, s.1092; ATAN, s.66.

⁷²² Ortaklar ve alacaklılar, yönetim kurulu üyelerinin kusurlu yönetimi nedeniyle doğrudan doğruya zarara uğramaları durumunda, yönetim kurulu üyeleri aleyhine, hükmedilecek tazminatın doğrudan kendilerine verilmesi şartı ile sorumluluk davası açabilirler; Yarg. 11. HD. T.02.03.2011, E.2009/8537, K.2011/2100 (www.kazanci.com.tr, 17.05.2012, 12.34).

bu zararlar için yönetim kurulu üyelerine karşı yukarıda açıkladığımız esaslar kapsamında başvurabilme hakkına ek olarak anonim ortaklık tüzel kişiliğinin sorumluluğuna genel hükümler çerçevesinde de başvurabilirler⁷²³.

9.1.3.2 Dolayısıyla zararlar nedeniyle açılacak davalarda

Kaynağı İsv.BK. m.756 hükmü olan 555. maddede, ortaklığın uğradığı zararın tazmini konusunda ortaklığa ve sadece pay sahiplerine dava hakkı tanınmıştır. Böylece TTK. m.309 ve m.336'da ortaklık alacaklılarına tanınan sorumluluk davası açma hakkına yeni düzenlemede yer verilmemiş, alacaklıların söz konusu hakkı ortadan kaldırılmıştır. Buna ek olarak, alacaklılar için sadece ortaklığın iflası durumu ile sınırlı olmak üzere, YTTK. m.556 kapsamında bir sorumluluk davası açma hakkı tanınmıştır. Diğer bir anlatımla, anonim ortaklığın iflas etmesi durumunda bu defa kanun koyucu ortaklık ve pay sahiplerinin yanı sıra ortaklık alacaklılarına da, ortaklığın doğrudan, kendilerinin ise dolayısıyla uğradıkları zararlar nedeniyle dava açma imkanı tanımıştır. Öte yandan, TTK. m.309/2 düzenlemesine paralel olarak gerek pay sahipleri gerek alacaklıların söz konusu talep hakkının öncelikle iflas idaresi tarafından ileri sürüleceği hükme bağlanmıştır (YTTK. m.556/1). YTTK. m.556/2 hükmünde iflas idaresinin davayı açmaktan kaçınması durumunda davanın alacaklılar tarafından açılabileceği öngörülmüştür⁷²⁴.

Ortaklığın uğradığı zararlar için talep hakkı öncelikle iflas idaresine ait olduğundan gerek ortaklık alacaklıları gerek pay sahipleri, ancak iflas idaresi tarafından sorumlular hakkında bir tazminat davası açılmaması durumunda dava yoluna başvurabilirler. Bu durumda, kanun koyucu, davayı açan ortaklık alacaklıları ve pay sahipleri lehine özel bir düzenleme öngörmüştür. Bu düzenlemeye göre, elde edilen hasıla, İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre, önce dava açan alacaklıların alacaklarının ödenmesine tahsis olunur; bakiye, sermaye payları oranında davacı pay sahiplerine ödenir; artan iflas

⁷²³ KARACA, s.115.

⁷²⁴ TTK. kapsamında bu imkan öngörülmemiştir. Ancak iflas dairesinin dava açmadığı durumlarda pay sahipleri ve alacaklıların dava açma haklarının bulunduğu kabul ediliyordu; ATAN, s.53.

masasına verilir (YTTK. m.556/2). Kanun koyucu, TTK.m.309/2 hükmünde olduğu gibi, yeni düzenlemede de ortaklığın sahip olduğu tazminat talep hakkının devrine yönelik İİK. m.245 hükmünü ayrıca saklı tutmuştur⁷²⁵ (YTTK. m.556/3).

Açıklamalarımızdan da anlaşıldığı gibi, 6102 sayılı yeni kanun ortaklık alacaklısına, anonim ortaklık faaliyetinde dolayısıyla zararını talep etme hakkını tanımadığından alacaklının dava hakkından doğabilecek sorunlar yalnızca anonim ortaklığın iflası durumunda ortaya çıkabilir⁷²⁶. Yeni kanun, iflas idaresinin dava açmaması durumunda, alacaklıya iki imkan sunmuştur. Bunlardan birincisi, iflas idaresinin dava açmaması kararı ile alacaklıya kanunen doğan dava hakkı, ikincisi ise İİK. m.245 hükmünün saklı tutulmasından doğan dava açma hakkının devrini talep hakkıdır. Söz konusu hükme göre, “alacaklıların masa tarafından neticelendirilmesine lüzum görmedikleri bir iddianın takibi hakkı isteyen alacaklıya devrolunur.” Masaya bu talebi reddetme imkanı tanınmamıştır.

6102 sayılı yeni kanunda, alacaklıların davası pay sahiplerinin davasını düzenleyen m.555 hükmünden ayrı bir hükümle düzenlenmiş olup, farklı şartlara tabi tutulmuştur. Fakat söz konusu davaların dolayısıyla zarar gören şahıs sıfatı ile ortaklığın zararlarının talebi için açılması, dava konusu, zamanaşımı, yetkili mahkeme gibi konularda davaların taşıdığı ayniyet korunmaktadır⁷²⁷.

Anonim ortaklık genel kurulunda alınan ibra kararının alacaklıların dava haklarına etkisi meselesi yeni kanunda düzenlenmemiştir⁷²⁸. İbra kararının alacaklıların dolayısıyla

⁷²⁵ Bu hükmün icra prosedüründe varlık gösteren paraleli İİK. m.120/2 düzenlemesidir. Her iki maddede de, borçluya ait hakların alacaklı tarafından dava edilebilmesi fikrinin pozitif hukukta somutlaşmasını görmekteyiz; bkz. POSTACIOĞLU, İ. / ALTAY, S., İcra Hukuku Esasları, Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s.537.

⁷²⁶ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. TEKİNALP, Esaslar, s.299, N.16-120.

⁷²⁷ ŞAHİN, s.219.

⁷²⁸ İsviçre Borçlar Kanununun 758. maddesine göre, alacaklılar ortaklık iflas etmedikçe, zararlarının tazmin edilmesi için dava açamazlar. Bu anlamda, alacaklılar ancak ortaklığın iflas etmesinden sonra sorumluluk davası açabilirler. Ortaklığın iflası halinde ise, dava açma hakkı iflas idaresine aittir. Ancak, iflas idaresinin bu hakkı kullanmaması durumunda alacaklılar dava açma hakkının kendilerine devrini talep edebilirler. Aynı düzenlemeye sahip olan İsviçre Hukuku bakımından ibra kararının alacaklıların

zarar gören şahıs sıfatıyla açacakları davalara etkisi tartışmalıdır. Doktrinde çoğunluk ibra kararının alacaklıların dava haklarına etkisi bulunmadığını savunmaktadır⁷²⁹. Çamoğlu⁷³⁰, alacaklıların dava hakkının, ibra kararından etkilenmemesi ortağın dava hakkına göre öncelikte kalır. Alacaklılar, anonim ortaklığa nazaran üçüncü kişi konumundadırlar. Genel kurul, verdiği ibra kararı ile kendi dava hakkından feragat edebilir. Üçüncü kişilerin hakları üzerinde tasarrufta bulunamaz. İmregün⁷³¹, doğrudan ya da dolayısıyla zarar ayırımı yapmadan, alacaklıların dava hakkının ibra kararından etkilenmeyeceğini ifade etmektedir. Atan⁷³², ibra kararının, ortaklık alacaklılarının dolayısıyla uğradıkları zararlar nedeniyle sahip oldukları dava açma haklarına etki etmeyeceğini açık bir biçimde ifade eder. Aksi görüşü savunan Arslanlı⁷³³, alacaklıların dava hakkını da ortakların dava hakkı gibi genel kurul kararına tabi tutarak, asli dava açma hakkının ortaklığa ait olması nedeniyle ortaklığın sorumluları ibra etmesi durumunda alacaklıların ortaklık lehine dava açma haklarının da düşeceğini belirtmektedir. Mimaroglu⁷³⁴, dolayısıyla görülen zararlarda ortaklık alacaklısının dava hakkının genel kurul kararına tabi olduğunu ifade etmektedir. Çelik⁷³⁵, ortaklığın ibra

dava haklarını etkilemediği çoğunluk tarafından kabul edilmektedir. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. AYTAÇ, İbra, s.219; ŞAHİN, s.219.

⁷²⁹ AYTAÇ, İbra, s.221; AKDAĞ-GÜNEY, Hukuki Sorumluluk, s.321; HELVACI, Hukuki Sorumluluk, s.145; ATAN, s.66; AYDEMİR, s.1090; PULAŞLI, Şerh2, s.1974; ERİŞ, Şirketler, s.2087.

⁷³⁰ ÇAMOĞLU, Hukuki Sorumluluk, s.255; İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi, s.341; ÇAMOĞLU(Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s.322, N.620.

⁷³¹ İMREGÜN, Hukuksal Sorum, s.274.

⁷³² ATAN, s.66.

⁷³³ ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.189.

⁷³⁴ Dolayısıyla görülen zararlarda ortaklık alacaklısının dava hakkının genel kurul kararına tabi olması şu durumda uygulanmamalıdır. Ortaklık genel kurulu tazminat isteminden feragat etmiş ya da yönetim kurulu üyelerini ibra etmiş olsa bile, ortaklık alacaklısının gördüğü zarar, ibra veya feragat ile telafi edilmemiş oluyorsa, bu durumda, ortaklık alacaklısı, kendi namına dava açmak ve tazminatın kendisine verilmesini talep etmek hakkına sahiptir; bkz. MİMAROĞLU, s.119; Aynı yönde ARSLANLI, Anonim Şirketler, s.189.

⁷³⁵ Yazar, pay sahiplerinin sorumluluk davası açabilmeleri bakımından ibra kararını YTTK. m.445 (TTK. m.381) düzenlemesine göre iptal etmelerinin mümkün olduğunu ancak alacaklıların bu şekilde bir dava haklarının olmadığını ifade eder. Bu nedenle, alacaklıların ibra kararına karşı İİK. m.277-284 hükümlerinde öngörülen tasarrufun iptali davası açmalarında herhangi bir engel olmadığını ifade etmektedir; ayrıntılı açıklamalar için bkz. ÇELİK, s.262.

kararının, pay sahipleri ile alacaklıların dolayısıyla zararlar nedeniyle sahip oldukları dava hakkını ortadan kaldırdığını savunmaktadır. Kanaatimizce, ortaklık alacaklıları, anonim ortaklığa göre üçüncü kişi konumundadırlar. Bir kimse ancak kendisine ait olan hak üzerinde tasarruf yetkisini kullanabilir. Bu nedenle, anonim ortaklık üçüncü kişi konumunda olan ortaklık alacaklılarının hakları üzerinde tasarruf yetkisine sahip değildir. Zira alacaklıların dava hakkı da ortaklığın dava hakkından bağımsızdır. Ortaklık, yönetim kurulu üyelerini ibra etmekle bu dava hakkından vazgeçebilir, zarara katlanabilir. Sonuçta, anonim ortaklık, alacaklılara göre maddi anlamda daha güçlü olabilir. Aynı şekilde, ortaklık ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki manevi ilişki bu zararın önemsenmemesini gerekli kılabilir. Belki de genel kurul toplantısında ibra kararı alınması anına kadar yönetim kurulu üyeleri çok başarılı işlere imza atmış olabilirler. Bu şekilde ortaklığın çok fazla kar elde etmesini sağlamış olabilirler. Nitekim ortaklık ortaya çıkan zarara bu gibi sebeplerle katlanmak isteyebilir. Ancak alacaklıların ortaklığın uğrayacağı zarara ve bunun onlara dolaylı yansımalarına katlanmalarını istemek doğru bir yaklaşım değildir. Öte yandan, ibra kararının alacaklıların dolayısıyla zararlarını talep etme haklarını kaldırmadığını kabul etsek bile, alacaklılar yeni düzenlemeye göre iflas gerçekleşmeden dava haklarını kullanamayacaklardır.

9.2 İBRA KARARININ DİĞER SONUÇLARI

9.2.1 İbra Kararının Teselsüle Etkisi

Yeni düzenlemede sorumluluk açısından, alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesini alacaklı yararına bozan “mutlak teselsül” kuralı yerine sorumluluk hukukunun temel ilkelerine daha uygun olan “farklılaştırılmış teselsül” ilkesi kabul edilmiştir⁷³⁶.

⁷³⁶ ÇAMOĞLU, E., Yeni Türk Ticaret Kanunu’nda Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan, Filiz Kitabevi, İstanbul 2011, s.415; KENDİGELEN, YTTK, s.406; PULAŞLI, Şirketler, s.935; Farklılaştırılmış teselsül daha adil ve hakkaniyete uygundur. Alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesi bakımından da üstünlükleri vardır. Nitekim müteselsilen sorumlu olunan miktar ile münferiden sorumlu olan miktarların ayrılması gerekir. Alacaklıyı koruma düşüncesi ile bir kişinin sadece kendi eylem ve kararının sonucu olan zararları müteselsil sorumlulara

YTTK. m.557 hükmünün kapsadığı kural uyarınca, birden çok kişinin aynı zararı tazminle yükümlü olmaları halinde, bunlardan her biri, kusuruna ve durumun gereklerine göre, zarar şahsen kendisine yükletilebildiği ölçüde, bu zarardan diğerleriyle birlikte müteselsilen sorumlu olur.

Bu düzenlemeye göre, aynı zararı birlikte tazmin etmekle yükümlü tutulan kişiler arasında kanun koyucu yine müteselsil sorumluluk ilkesini öngörmüştür. Ancak bu kişilerin her birinin müteselsil sorumluluğu somut olaydaki “kusuruna ve durumun gereklerine göre” zararın şahsen kendisine yükletilebildiği miktarla sınırlandırılmıştır. Bu düzenleme ile hiç kimse şahsen kendisine yüklenemeyen daha ağır sorumluluğa katlanmak zorunda olmayacaktır⁷³⁷. Davacı mahkemeden zararın tamamı için her davalının dış ilişkide sorumlu olduğu bireysel teselsül tavanını belirlemesini talep ettiğinde hakim m.557/1 uyarınca her davalının kusurunu ve BK. m.51 ve m.52 hükümlerine uygun indirimi dikkate alarak bunu tespit eder. Söz konusu düzenleme, birlikte zarar verenlerin dış ilişkideki sorumluluklarını düzenlemekte olup sorumluların iç ilişkideki sorumluluk ilişkileri hakkında öngörülmuş bir rücu hükmü değildir.

Yükletilebilme kavramıyla, zarar ile zarar veren kişinin eylemi arasında uygun illiyet bağı ifade edilmektedir⁷³⁸. Söz konusu düzenlemede uygun illiyet bağının bulunması zorunluluğu belirtilmektedir. Farklılaştırılmış teselsülü ortaya çıkaran olgu, farklı kişiler bakımından nedensellik bağının bir arada bulunmasıdır⁷³⁹. YTTK. m.557 hükmünün genel gerekçesinde, tazminat hukukunu nedensellik bağı kurallarının yönettiğini; bunun

yüklemek doğru değildir. Öte yandan, farklılaştırılmış teselsülde alacaklının sadece bir ya da birkaç üyenin varlığı olup bu üyelerin de kusur oranlarının düşük olması durumunda zarar uğraması mümkündür. Fakat bu durumda sorun sistemde değildir. Yönetim kurulunun ehliyetsiz ve varlıksız üyelerden oluşması sorunun kaynağıdır; TEKİNALP, Esaslar, s.309, N.16-139; AKDAĞ-GÜNEY, N., Bankalar Kanunu’na Göre Yönetim Kurulu Üyelerinin Verdikleri Zararla Sınırlı Şahsi Sorumluluklarının İsviçre Borçlar Kanunu Art. 759’da Yeralan Farklılaştırılmış Teselsül Düzenlemesi İle Karşılaştırılması, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan, İkinci Cilt, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2007, s.1221 vd.

⁷³⁷ KENDİGELEN, YTTK, s.406; HELVACI, M., Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğunun Müteselsil Olmasının Anlamı ve İsviçre Borçlar Kanunu 759. Maddesi İle Getirilen Müteselsil Sorumluluğun Anlamının Tanıtılması, Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı, I. Cilt, İstanbul 2001, s.232.

⁷³⁸ TEKİNALP, Esaslar, s.305, N.16-131.

⁷³⁹ YÜKSEL, s.377; ÇAMOĞLU, Yeni Hukuki Sorumluluk, s.416.

doğal sonucu olarak tek başına verilen zararlardan tek başına sorumlu olunması gerektiği ve uygun nedensellik bağı dışında kalan kişinin alacaklının korunması uğruna sorumlu tutulmasının müteselsil sorumluluk kavramına aykırı olduğu gibi, hukuka ve adalete de ters olduğu belirtilmiştir. Durumun gerekleri ifadesi ile BK. m.51 ve m.52'deki kusurun derecesi dışındaki tazminat tutarından indirim sebepleri kastedilmiştir⁷⁴⁰. YTTK. m.557/1 düzenlemesi her bir müteselsil sorumlunun kusuru ölçüsünde sorumlu tutulmasını öngörmüştür. Kusur ölçüsü aynı zamanda sorumlunun bireysel sorumluluğu için de geçerlidir. Kasıtlı hareket edip etmedikleri, ağır ya da hafif kusurlu olmaları ele alınacaktır.

6762 sayılı TTK. sisteminde, mahkeme kararında, davalıların ödemesi gereken tazminat miktarı gösterilir. Ancak davalıların teker teker tazmin edeceği miktarlar belirtilmez. Belirtilen rakamın tamamı davalıların müteselsilen sorumlu oldukları miktardır. Zarar gören bu miktarı istediği davalıdan ya da davalılardan isteyebilir. Yeni kanuna göre, zarar gören zararını bir rakam olarak talep eder. Buna ek olarak, hakimin her bir davalının tazminat borcunu göstermesini de ister (YTTK. m.557/2). Zarara uğrayanın (ortaklık) ya da kendisine dava hakkı tanınanların (pay sahipleri ile alacaklıların) müteselsil sorumlulardan talep edilecek tazminat miktarları açısından bir ayırıştırma yapmaları ve taleplerini bu yönde sınırlandırmaları çok zordur. Nitekim kanun koyucu bu zorluğu aşmak amacı ile davacıya birden çok sorumlu kişiyi “zararın tamamı” için birlikte dava etme imkanı tanımıştır. Bu durumda aynı dava kapsamında her bir davalının tazminat borcunu belirleme görevini de kanun koyucu hakime yüklemiştir. 6102 sayılı YTTK. m.557/2 hükmü anlamında birlikte dava edilen birden fazla kişi, esas olarak tek bir davalı olarak kabul edilmektedir. Bu yönde bir kabulün sonucu da davacının talebinin bazı davalılar açısından reddedilmesi ihtimalinde sorumlu tutulmayan davalılar için davacının yargılama giderlerine mahkum edilmemesidir.

6102 sayılı YTTK. m.557/3 hükmüne göre, birden çok sorumlu arasındaki başvuru, durumun bütün gerekleri dikkate alınarak hakim tarafından belirlenir. 6762 sayılı Ticaret Kanunu'nda anonim ortaklıktaki sorumluluk davasında müteselsil sorumlular arasındaki rücu hakkını düzenleyen bir hüküm yoktu. 6102 sayılı yeni kanun m.557/3

⁷⁴⁰ Zarar görenin razı olması, mesela zarar veren yönetim kurulu kararının onaylanmış olması, ortak kusur, zararın artmasına neden olmak vs. bkz. TEKİNALP, Esaslar, s.306.

hükmü ile bu eksikliği ortadan kaldırmıştır. Söz konusu düzenlemede, ödemede bulunan sorumlulardan birinin bağımsız bir rücu davası ikame etmesi durumu hükme bağlanmaktadır⁷⁴¹. Bu düzenlemenin temel özelliği, iç ilişkideki rücu kapsamının sorumlular arasında belirleneceğidir. Bu özelliğin önemi, rücu hakkının sorumluluk davasının davalıları ile sınırlandırılmamış olmasıdır. Mesela, yedi üyeli bir anonim ortaklık yönetim kurulunda sorumluluk davası üç üye aleyhinde açılmış olsa bile rücu kararı yedi üyeyi yargılayarak verilebilir. Bağımsız rücu davası da üç üye hakkında değil de daha fazla üyeyi kapsayacak şekilde açılabilir⁷⁴². Nitekim rücu davasını da davalılara özgülemek haksızlığı artırır.

Yönetim kurulu üyelerinin bazılarının ibra edilip bazılarının ibra edilmemesinin, yönetim kurulu üyeleri arasındaki teselsüle ve rücu haklarına etkisinin incelenmesi gerekir. Zararı karşılayan yönetim kurulu üyesi, hakkında ibra kararı olan üyeye iç ilişkide rücu edebilir mi? İbra kararının özellikle üyelerin birbirlerine iç ilişkide rücu etme hakları ile ilgili olarak teselsüle etkisinin de, yeni kanunda düzenlenmesi doğru olurdu. Zira bu konu ile ilgili 6098 sayılı yeni BK. m.166/3 hükmünde özel bir düzenleme kaleme alınmıştır. Buna göre, alacaklının borçlulardan biriyle yaptığı ibra sözleşmesi, diğer borçluları da ibra edilen borçlunun iç ilişkideki borca katılma payı oranında borçtan kurtarır. Anonim ortaklıklarda ibra kararı, menfi borç ikrarı niteliğine sahiptir. Dolayısıyla genel kurul, ibra kararı ile varlığı şüpheli olan bir alacağı ortadan kaldırarak, ilgililere karşı alacak iddiasında bulunmayacağını ikrar etmiş olur. Bu yönde bir karar alan anonim ortaklık genel kurulu bu kararın sonuçlarına katlanmalıdır. Bu

⁷⁴¹Bu kuraldan çıkan ilkeler şunlardır; hiç kimse, uygun illiyet bağına göre kendisinin neden olmadığı zararlardan sorumlu değildir. Her sorumluluk, dış ilişkideki kişisel kusurun varlığına bağlıdır. Kusur derecesi artık teselsülde değerlendirilecektir. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. PULAŞLI, Şirketler, s.951-952; AKDAĞ-GÜNEY, Farklılaştırılmış Teselsül, s.1222-1223; HELVACI, Sorumluluk, s.232.

⁷⁴² PULAŞLI, Şirketler, s.952; Nitekim gerekçede de belirtildiği gibi, uygulamada sorumluluk davası açılırken, çeşitli sebeplerle bazı üyelerin, dava dışı bırakılarak kayırdıklarına oldukça sık rastlanmaktadır. Bu sınırlamalarda hakim pay sahibinin kendi temsilcisini kayırmak veya davacıları belirleyen resmi makamın bazı kişileri korumak istemesi veya başka sebepler ve hesaplar rol oynamaktadır. Rücu davasını da davacılara özgülemek hem haksızlığı katmerli hale getirir hem de davacıya adil olmayan bir güç sağlar. Bu nedenle, 557. maddenin 3. fıkrasında, rücu davasının sorumluluk davasının davalılarına değil, müteselsil sorumlular aleyhinde açılabileceği öngörülmüştür.

nedenle, ibra edilen üyeye iç ilişkide rücu edilmemelidir. Diğer borçluların, ibra edilen borçlunun iç ilişkideki katılma payı oranında borçtan kurtulmaları doğru olur.

9.2.2 Teminat Olarak Yatırılan Paylar Üzerindeki Etkisi

6762 sayılı TTK. 313/1 hükmü, yönetim kurulu üyelerinin hisse senedi tevdi etme yükümlülüğünü düzenlemiştir⁷⁴³. Söz konusu düzenlemeye göre, yatırılan hisse senetleri yönetim kurulu üyesinin genel kurul tarafından ibrasına kadar, görevinden doğan sorumluluğa karşı teminat hükmünde olup, bu hisse senetlerinin başkalarına devri ve ortaklıktan geri alınması olanaklı değildir. Bu anlamda, genel kurul tarafından yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmesi ile söz konusu devir ve geri alma yasağı kalkacak, gerek görülmesi durumunda da hisseler ilgili üyeye iade edilebilecektir⁷⁴⁴. İbra kararı alınmış olmadıkça yönetim kurulu üyelerinin tevdi ettikleri hisse senetlerini geri almaları ya da üzerinde işlem yapmaları, devretmeleri mümkün değildir⁷⁴⁵.

6102 sayılı YTTK. m.359 düzenlemesi ile profesyonel bir kurulun oluşturabilmesi amacıyla ilişkin olarak, yönetim kurulu üyeleri bakımından, TTK. m.312 ve m.313'de öngörülen pay sahibi olma yükümlülüğü kaldırılmıştır. Bu düzenlemeye istinaden, TTK. m.313 hükmü tümden kaldırılmış olup, hükme karşılık gelen hisse senetlerinin tevdiini ve ibra kararı üzerine iadesini öngören bir hüküm düzenlenmemiştir.

⁷⁴³ Bulgar Ticaret Kanununun 240. maddesinin birinci fıkrasına göre, yönetim kurulu üyeleri zorunlu olarak genel kurul tarafından tayin edilen ve üç aylık brüt maaşlarından az olmamak üzere teminat vermek zorundadırlar. Bu teminat hisse senedi ya da bono olabilir.

⁷⁴⁴ AYTAÇ, İbra, s.222; AYDEMİR, s.1097; ÇELİK, s.268.

⁷⁴⁵ İMREGÜN, AO, s.202.

10. SONUÇ

Çalışmamızda incelediğimiz birtakım konuları, vardığımız sonuçları ve önerileri şu şekilde sıralayabiliriz:

İbra kararı alma yetkisi münhasıran genel kurula ait bir yetkidir. Genel kurul bu yetkisini esas sözleşmeye konulacak bir hükümlerle ya da alacağı bir kararla devredemeyeceği gibi ibrayı kabul veya reddetmekte serbesttir. Ancak somut bir neden olmadan ibradan kaçınmaz.

Kuruluş dönemi bakımından ibra YTTK m.559. hükmünde düzenlenmektedir. Yeni düzenlemeye göre, yönetim kurulu üyelerinin, ortaklığın kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumlulukları, ortaklığın tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yolu ile kaldırılamaz. Görüldüğü gibi madde metninde hem sulh hem ibraya yer verilmiştir. Ancak maddenin başlığında sadece ibra terimi kullanılmıştır. Bu nedenle başlığın sulh ve ibra olarak kaleme alınması daha doğru olur. Ayrıca madde metninde genel kurulun tasdikinden bahsedilmişse de, ibraya karar verme bakımından münhasır yetkili olan genel kurulun, kendi kararını onaylaması söz konusu olamaz. Bu nedenle bu ifade "...genel kurulun kararı ile tamam olur." şeklinde kaleme alınabilir. Buna ek olarak, düzenlemeye sermaye artırımını da eklenmiştir. Kuruluştan doğan sorumluluk bakımından dört yıllık süre ortaklığın tescili tarihinden itibaren işlemeye başlar. Sermayenin artırımını bakımından sürenin hangi tarihten itibaren işleyeceği bu düzenlemede açık bir şekilde belirtilmemiştir.

Faaliyet dönemi bakımından ibra kararı açık veya örtülü olarak alınabilir. Örtülü ibra kararı YTTK. m.424 hükmünde kaleme alınmıştır. Söz konusu düzenlemeye göre, ibra kararı ancak bilanço ve hesaplara ilişkin diğer belgelerde gösterilen hususlarla sınırlı olarak hüküm ve sonuç doğurur. Bununla birlikte, bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço ortaklığın gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse onama ibra etkisini doğurmaz. Düzenleme bu hali ile yönetim kurulu üyelerini yanlış bilanço

rağmen sorumluluktan kurtarmanın yolunu açmakta ve yönetim kurulunun hatasının sonucuna ortaklığı katlanmak zorunda bırakmaktadır.

Açık ibra kararını düzenleyen bir hüküm bulunmamaktadır. Sadece dolaylı olarak bazı düzenlemelerden açık ibra kararının varlığı tespit edilebilir. Bu anlamda, genel kurulun devredilemez görev ve yetkileri arasında yönetim kurulu üyelerinin ibraları hakkında karar verilmesi yer almaktadır (YTTK. m.408/2-b). Yine olağan toplantı gündemine ilişkin olarak 409. madde de yönetim kurulu üyelerinin ibraları hakkında müzakere yapıp, karar alınacağı açık bir şekilde kaleme alınmıştır. Yeni kanunda açık ibrayı düzenleyen nitelikte bir hüküm bulunmaması kanaatimizce önemli bir eksikliklerdir. Zira açık ibra kararının şartları, geçerliliği ile ilgili bir hükmün yeni kanununda yer alması çok doğru bir yaklaşım olurdu.

6102 sayılı YTTK. m.424 hükmünde öngörülen geçerlilik şartının açık ibra kararı bakımından uygulama alanı bulmaması gerektiği yönündeki görüşe katılmamaktayız. Nitekim açık ibra kararının genel kurulun bilgisine ulaşmış olan hususlarla sınırlı olmaksızın yönetim kurulu üyelerini sorumluluktan kurtaracağını kabul etmek sadece bu kişilerin sorumluluktan kurtulmalarını kolaylaştırır. Öte yandan, ortaklığın, pay sahiplerinin ve ortaklık alacaklılarının menfaatlerine açık bir biçimde zarar verir. Yönetim kurulu üyelerinin soyut olarak veya ileride ortaya çıkacak ya da genel kurulda açıklıkla sergilenmeyen konularda ibra edilmeleri sorumluluğu ortadan kaldırmaz. Bu anlamda, yeni kanununda bu durum açıklığa kavuşturulabilirdi. Kanaatimizce kanun koyucu da açık ibra kararının geçerlilik şartını YTTK. m.424 hükmüne tabi tutmaktadır. Zira bu amaca ilişkin olarak, m.424 hükmünde sadece bilançonun onayı kararı değil açık ibra kararı da kaleme alınsaydı kanun koyucunun öngörmek istediği sistem düzenlenmiş olurdu.

Geçerli bir ibra kararının sonradan genel kurul kararı ile tek taraflı olarak kaldırılması veya geri alınması hukuken söz konusu olamaz. Varlık gösteren bir ibra kararının yıllar sonra yeni bir genel kurul kararı ile kaldırılmasına veya geri alınmasına izin verilmesi, menfi borç ikrarı niteliğine sahip bir beyan olarak ibrayı, bunu beyan eden ve ikrar eden gerçek veya tüzel kişiyi bağlamayan ya da hüküm doğurması bu kişinin keyfine kalmış bir işlem durumuna getirir. İbra kurumunu bu şekilde etkisiz hale getirecek bir durumu kabul etmek mümkün değildir. Nitekim uzun tartışmalara konu olmuş bu durum 6102

sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu m.558/1 düzenlemesinde hükme bağlanmıştır. Buna göre, ibra kararı genel kurul kararı ile kaldırılamaz.

6102 sayılı YTTK. m.558/2 hükmü ile ibra kararının pay sahiplerinin dava haklarına etkisi düzenlenmiştir. Bu sayede ibra kararının hükümleri kuvvetlendirilmiş, sorumluluğu kaldırıcı etkisi artırılmış, buna uygun bir şekilde madde metninde “genel kurulun sorumluluktan ibraya ilişkin kararı” ifadesi kullanılmıştır. Öte yandan, ibra kararı, yönetim kurulu üyelerinin m.553 düzenlemesi gereği, ortaklık, pay sahipleri ve alacaklılar karşısında varlık gösteren hukuki sorumluluklarını tümüyle ortadan kaldırma sonucu doğurmamaktadır. Zira pay sahipleri ve alacaklılar doğrudan zararları nedeni ile dava açma hakkına sahiplerdir. Dolaylı zararları bakımından pay sahipleri ibra hakkında olumlu oy kullanmamışlarsa altı ay içinde dava açabilirler. Alacaklılar ise iflas durumunda dava açabilirler.

İbra kararının özellikle üyelerin birbirlerine iç ilişkide rücu etme hakları ile ilgili olarak teselsüle etkisinin de, teselsülü düzenleyen hükümden sonra gelen m.558 hükmünde düzenlenmesi uygulamada rücu ile ilgili olarak ortaya çıkan hukuki sorunların daha kolay sonuçlanması bakımından doğru bir yaklaşım olurdu.

Olumsuz ibra kararları aleyhine dava açılmasının mümkün olup olmadığı konusunun tartışmalı olması, kararın iptalinin üyelerin ibrası sonucunu doğurmaması gibi nedenlerden dolayı ibra edilmeyen yönetim kurulu üyelerinin karar aleyhinde iptal davası açmaktansa, ibra davası açmakta ve ibra edilmelerine karar verilmesini talep etmekte menfaatleri bulunmaktadır. Bu bakımdan 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu kapsamında ibra davası ve hukuki niteliğinin düzenlenmesi doğru olurdu.

Oy hakkından yoksunluğa ilişkin olarak, kendi adına oy kullanması yasaklanan yönetim kurulu üyelerinin, başka bir pay sahibinin temsilcisi olarak oy kullanıp kullanamayacaklarına ilişkin tartışma YTTK. m.436/2 hükmünün açık ifadesi ile sona erdirilmiştir. Nitekim bu düzenlemeye göre, ortaklık yönetim kurulu üleriyle yönetimde görevli imza yetkisine sahip olan kişiler, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda kendilerine ait paylardan doğan oy hakkını kullanamazlar. Öte yandan, yönetim kurulu üyelerinin, kendi oy haklarını temsilci aracılığı ile kullandırmaları mümkün değildir.

İbra kararı hakkında olumsuz oy kullanan pay sahiplerinin dava açma hakları devam eder. Buna ek olarak, şartlar oluşmuşsa YTTK. m.445 hükmüne göre ibra kararını iptal ettirmeleri de mümkündür. Alacaklılar ise ibra kararına müdahalede bulunamazlar. Bu bakımdan, özellikle alacaklıları zarara uğratmak için alınan ibra kararlarına karşı alacaklılara bir korunma imkanının öngörülmesi gerekir.

6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanununda ibra kararına ilişkin olarak bazı yeni düzenlemeler öngörmüştür. Ancak yukarıda da bahsettiğimiz gibi birtakım eksiklikler hala mevcuttur. Sonuç olarak, söz konusu eksikliklerin çözümü yargı kararları ve doktrine kalmaktadır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akdağ Güney, N., 2010. *Yönetim kurulu üyeleri aleyhine açılacak sorumluluk davalarını sona erdiren sebepler*. 2. Bası. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Akdağ Güney, N., 2007. Bankalar Kanunu'na Göre Yönetim Kurulu Üyelerinin Verdikleri Zararla Sınırlı Şahsi Sorumluluklarının İsviçre Borçlar Kanunu Art. 759'da Yeralan Farklılaştırılmış Teselsül Düzenlemesi İle Karşılaştırılması. *Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e armağan*. 2. Cilt. İstanbul: Vedat Kitapçılık, ss.1207-1240 ("Şahsi İflas Davasına Etkisi").
- Akıntürk, T., 1971. *Müteselsil borçluluk*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Akman, G. S., 1976. *Sorumsuzluk anlaşması*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası.
- Ansay, T., 1982. *Anonim şirketler hukuku*. 6. Bası. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları ("AŞ").
- Ansay, T., 1981. *Yargıtay uygulamasında anonim şirketler hukuku*. Ankara: Sevinç Matbaası ("Yargıtay Uygulaması").
- Ansay, T., 1971. *Çağdaş anonim şirketlerin sorunları ve Türk anonim şirketleri (Bir anketin sonuçları)*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları ("Anket Sonuçları").
- Arar, K., 1952. *Kara ticareti şirketler hukuku*. Ankara: Güney Matbaacılık ve Gazetecilik.
- Arden, J., 2000. *Company directors and their accountability, developments in european company law*, vol 3/1999. London.
- Arıç, M. Ş., 1946. *Yargıtay içtihatlarına göre hasiyeli ticaret kanunu*. İstanbul: Pulhan Matbaası.

- Arsebük, E., 1950. *Borçlar hukuku C.1-2*. 3. Bası. Ankara: Güney Matbaacılık ve Gazetecilik.
- Arseven, H., 1978. Anonim ortaklıklarda genel kurul kararlarına karşı kötüniyetle açılan iptal davasının müeyyideleri. *Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, ss.277-287.
- Arslanlı, H., 1961. *Anonim şirketler IV-V, anonim şirketin hesapları, anonim şirketin infisahı ve tasfiyesi*. İstanbul: Fakülteler Matbaası ("IV-V").
- Arslanlı, H., 1960. *Anonim şirketler II-III, anonim şirketin organizasyonu ve tahviller*. İstanbul: Fakülteler Matbaası ("Anonim Şirketler").
- Arslanlı, H., 1959. *Anonim şirketler I, umumi hükümler*. 2. Bası. İstanbul: Fakülteler Matbaası ("Umumi Hükümler").
- Atan, T., 1967. *Türk ticaret kanununa göre anonim şirketlerde idare meclisi azalarının hukuki mesuliyeti*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Aybay, A., 1991. *Borçlar hukuku dersleri*. 11. Bası. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Aydın, A., 2001. Anonim ortaklıkta çoğunluk pay sahiplerinin azınlığa karşı korunması. *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı*. 2. Bası. İstanbul: Beta, ss.29-51.
- Aytaç, Z., 1982. *Anonim ortaklıklarda ibra*. Ankara ("İbra").
- Bahtiyar, M., 2007. *Ortaklıklar hukuku*. 3. Bası. İstanbul: Beta Basım.
- Baştuğ, İ., 1974. *Şirketler hukukunun temel ilkeleri*. İzmir.
- Bennet, D. A., 2009. *Palmer's company law: annotated guide to the companies act 2006, chapter 4, annual accounts*. Second Edition. London: Sweet&Maxwell.
- Bilgili, F. ve Demirkapı, E., 2011. *Ticaret hukuku dersleri*. Bursa: Dora Basım Yayın ("Ticaret Hukuku").
- Bilgili, F. ve Demirkapı, E., 2012. *Şirketler hukuku*. Bursa: Dora Basım Yayın ("Şirketler").

- Bilgili, F., 2004. *İsviçre ve Alman hukuklarında anonim ortaklıkların organlarının davranışlarından dolayı üçüncü kişiler karşısındaki sorumluluğu ve organların tazminat borcu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık (“Organların Tazminat Borcu”).
- Birsel, M. T., 1970. Anonim şirketlerde azınlık hakları. *İmran Öktem’e Armağan*. Ankara: Sevinç Matbaası, ss.623-659.
- Çamoğlu, E., 2011. Yeni Türk Ticaret Kanunu’nda anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu. *Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan*. İstanbul: Filiz Kitabevi, ss.407-417 (“Yeni Hukuki Sorumluluk”).
- Çamoğlu, E., 2010. *Anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu*. 3. Bası. İstanbul: Vedat Kitapçılık (“Hukuki Sorumluluk”).
- Çamoğlu, E., 2003. Azınlığın bilanço erteleme gündemdeki diğer maddeleri nasıl etkiler. *Ünal Tekinalp’e Armağan*, Cilt 1. İstanbul: Beta, ss.287-295 (“Bilançonun Ertelenmesi”).
- Çamoğlu, E.,1970. Anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin özen borcu. *İmran Öktem’e Armağan*. Ankara: Sevinç Matbaası, ss.389-402 (“Özen Borcu”).
- Çeker, M., 2012. *Ticaret Hukuku*. 4. Bası. Adana: Karahan Kitabevi.
- Çelik, A., 2007. *Anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyelerinin ibrası*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Çevik, O. N., 2002. *Anonim şirketler*. 4. Bası. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Dağ, Ü., 1996. *Anonim ortaklıklarda pay sahibi açısından oy hakkının kazanılması ve kullanılması*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Deryal, Y., 2003. Anonim ortaklık genel kurul kararlarının hukuki niteliği. *Prof. Dr. Fahiman Tekil’e Armağan*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ss.377-399.
- Doğanay, İ., 1970. Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre, anonim şirketlerde, azınlıkta kalan pay sahiplerinin, genel kurul kararlarını iptal ettirebilme hali. *İmran Öktem’e Armağan*. Ankara: Sevinç Matbaası, ss.359-388.

- Domaniç, H., 1978. *Anonim şirketler*. İstanbul: Bilimsel Kitaplar Yayınevi (“AŞ”).
- Domaniç, H., 1964. *Türk ticaret hukukuna göre anonim şirketlerin kuruluşundan doğan hukuki mesuliyet*. İstanbul: Fakülteler Matbaası (“Hukuki Mesuliyet”).
- Dural, H. A., 2009. Anonim şirket yönetim kurulunda temsil edilme hakkı. *İsviçre Borçlar Kanunu'nun İktibasının 80. Yılında İsviçre Borçlar Hukuku'nun Türk Ticaret Hukuku'na Etkileri*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, ss.301-312.
- Erem, T. S., 1965. *Anonim şirketler hukuku*. İstanbul: Yörük Matbaası.
- Eren, F., 2011. *Borçlar hukuku genel hükümler*. 13. Bası. İstanbul: Beta Basım.
- Eriş, G., 2010. *Açıklamalı içtihatlı Türk Ticaret Kanunu*. 2. Bası. Ankara: Seçkin Yayıncılık (“TTK”).
- Eriş, G., 2007. *Ticari işletme ve şirketler*, 2. cilt. 4. Bası. Ankara: Seçkin Yayıncılık (“Şirketler”).
- Eriş, G., 2001. *Açıklamalı içtihatlı uygulamalı kooperatifler hukuku*. 3. Bası. Ankara: Seçkin Yayıncılık (“Kooperatifler”).
- Feyzioğlu, N. F., 1977. *Borçlar hukuku genel hükümler cilt 2*. 2. Bası. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Girvin, S., Frisby, S. & Hudson, A., 2010. *Charlesworth's Company Law*. Eighteenth Edition. London: Sweet&Maxwell.
- Gümüş, M. A., 1999. Bir borç ilişkisinde müteselsil borçlulardan birisinin ibrasının diğer müteselsil borçlular üzerindeki etkisi. *Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay'ın Hatırasına Armağan*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ss.311-321.
- Helvacı, İ., 2011. Yeni Türk borçlar kanunu ve Türk borçlar kanununun yürürlüğü ve uygulama şekli hakkında kanun. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Helvacı, M., 2003. Anonim ortaklıkta yönetim kurulu üyeleri ve müdürlerin ortaklığa karşı sorumluluklarının tabi olduğu zamanaşımı. *Prof. Dr. Fahiman Tekil'in*

- Anısına Armağan*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ss.273-276 (“Zamanaşımı”).
- Helvacı, M., 2001. *Anonim ortaklık yönetim kurulu üyesinin hukuki sorumluluğu*. İstanbul: Beta (“Hukuki Sorumluluk”).
- Helvacı, M., 2001. Anonim ortaklıkta yönetim kurulu üyesinin hukuki sorumluluğunun müteselsil olmasının anlamı ve İsviçre Borçlar Kanunu 759. maddesi ile getirilen müteselsil sorumluluğun anlamının tanıtılması. *Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı, 1. Cilt*. İstanbul: Beta, ss.219-232 (“Sorumluluk”).
- Hirsch, E., 1948. *Ticaret Hukuku Dersleri*. 3. Bası. İstanbul: Hak Kitabevi.
- İmregün, O., 2005. *Kara ticareti hukuku dersleri*. 13. Bası. İstanbul: Filiz Kitabevi (“Kara Ticareti”).
- İmregün, O., 2003. Anonim ortaklıkta genel kurul kararlarına karşı kanun yolları. *Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ss.145-154 (“Kanun Yolları”).
- İmregün, O., 2001. Anonim ortaklıkta yönetim kurulu üyelerinin ortaklığa karşı hukuksal sorumu. *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım, ss.255-277 (“Hukuksal Sorum”).
- İmregün, O., 1995. Anonim ortaklıklarda genel kurul kararlarına karşı pay sahiplerinin iptal davası açma hakkı. *Prof. Dr. Hayri Domaniç’e Armağan*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ss.127-137 (“İptal Davası”).
- İmregün, O., 1989. *Anonim ortaklıklar*. 4. Bası. İstanbul: Yasa Yayıncılık (“AO”).
- İmregün, O., 1962. *Anonim şirketlerde pay sahipleri arasında umumi heyet kararlarından doğan menfaat ihtilafları ve bunları telif çareleri*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaacılık (“Menfaat İhtilafları”).
- İnan, A. N., 1984. *Borçlar hukuku genel hükümler*. 3. Bası. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını.

- Karaca, B., 2005. *Anonim ortaklıkta müdürler ve hukuki sorumlulukları*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Karakaş, İ., 2012. *İş hukukunda kıdem – ihbar ve kötüniyet tazminatından kaynaklanan uyuşmazlıklar ile çözüm yolları ve ibraname*. Ankara: Bilge Yayınevi.
- Karayalçın, Y., 1988. *Muhasebe hukuku*. Bilanço hukuku kitabının genişletilmiş 2. Basısı. Ankara: Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (“Muhasebe”).
- Kendigelen, A., 2011. *Yeni Türk Ticaret Kanunu değişiklikler, yenilikler ve ilk tespitler*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık (“YTTK”).
- Kendigelen, A., 2011. *Gerekçeli karşılaştırmalı yeni Türk ticaret kanunu ile Türk ticaret kanununun yürürlüğü ve uygulama şekli hakkında kanun*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Kendigelen, A., 2006. Genel kurul kararlarının iptali – iptal kararının etkisi/ ibra etmeme kararı. *Hukuki Mütalaalar, Cilt II, Ortaklıklar Hukuku*. 3. Bası. İstanbul: Arıkan.
- Kılıçoğlu, M., 2007. *Toplu iş hukukundan doğan davalar ve çözüm yolları*. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Kısa, S., 2003. Anonim ortaklıkta yaşanan çıkar çatışmasının azınlıkta kalanlara zarar vermemesi için öngörülen önleyici hukuki araçlar. *Ünal Tekinalp’e Armağan*. İstanbul: Beta Yayınları, ss.507-536.
- Korkut, Ö., 2007. *Anonim şirketlerde inançlı yönetim kurulu üyeliği*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Kuru, B., Arslan, R. Ve Yılmaz, E., 2007. *Medeni usul hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Mimaroğlu, S. K., 1967. *Anonim şirketlerde idare meclisi azalarının hukuki mesuliyeti*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Moroğlu, E., 2007. Banka genel müdürü ve yönetim kurulu üyesinin ibrası. *Hukuki Mütalaalar*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, ss.301-304.

- Moroğlu, E., 2007. Yönetim ve denetim kurulu üyelerinin ibrası. *Hukuki Mütalaalar*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, ss.272-275.
- Moroğlu, E., 2006. Anonim ortaklıkta yönetim ve denetim kurulu üyelerinin ibralarının zamanı, kapsamı ve geri alınması. *Makalelerim II*. İstanbul: Arıkan Basım Yayım Dağıtım, ss.57-65 (“İbra”).
- Moroğlu, E., 2009. *Türk ticaret kanunu ile yürürlük ve uygulama kanunu tasarıları, değerlendirme ve öneriler*. İstanbul: Vedat Kitapçılık (“TTK Tasarısı”).
- Moroğlu, E., 2006. Anonim ortaklıkta genel kurulun ibrayı kaldıran kararı hakkında açılan iptal veya geçersizliğin tesbiti davasının dinlenebilirliği sorunu. *Prof. Dr. Tuğrul Ansay’a Armağan*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, ss.229-247 (“Dava”).
- Moroğlu, E., 2005. *Türk Ticaret Kanunu tasarısı başlangıç, ticari işletme, ticaret şirketleri ve son hükümlere ilişkin değerlendirme ve öneriler*. 2. Bası. İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları (“Değerlendirme ve Öneriler”).
- Moroğlu, E., 2004. *Anonim ortaklıkta genel kurul kararlarının hükümsüzlüğü*. 4. Bası. İstanbul: Beta Yayınları (“Kararların Hükümsüzlüğü”).
- Moroğlu, E., 2000. Anonim ortaklık anasözleşmesi ve hukuki niteliği. *Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan*. İstanbul: Beta Basım, ss.515-529 (“Anasözleşme”).
- Nomer, H. N., 2011. *Borçlar hukuku genel hükümler*. 9. Bası. İstanbul: Beta Basım.
- Nomer, F., 1994. *Anonim ortaklıkta oydan yoksun paylar*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Oğuzman, K. ve Öz, T., 2011. *Borçlar hukuku genel hükümler cilt 1*. 9. Bası. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Oğuzman, K., Seliçi, Ö. ve Oktay Özdemir, S., 2005. *Kişiler hukuku*. 8. Bası. İstanbul: Filiz Kitabevi.

- Poroy, R., Tekinalp, Ü. ve Çamoğlu, E., 2010. *Ortaklıklar ve kooperatifler hukuku*. 12. Bası. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Postacıoğlu, İ. E. ve Altay, S., 2010. *İcra hukuku esasları*. 5. Bası. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Postacıoğlu, İ. E., 1978. Anonim şirketlerde idare meclisi azalarının hukuki mesuliyeti ile ilgili bazı meseleler. *Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ss.479-511 (“Hukuki Mesuliyet”).
- Pulaşlı, H., 2012. *Yeni şirketler hukuku genel esaslar*. Ankara: Adalet Yayınevi (“Şirketler”).
- Pulaşlı, H., 2011. *Şirketler hukuku şerhi cilt 1*. Ankara: Adalet Yayınevi (“Şerh1”).
- Pulaşlı, H., 2011, *Şirketler hukuku şerhi cilt 2*. Ankara: Adalet Yayınevi (“Şerh2”).
- Pulaşlı, H., 2006. Eski yönetim kurulu üyelerinin genel kurulun ibra etmeme kararının iptalini dava etme hakkının Türk Ticaret Kanununa ve tasarıya göre değerlendirilmesi. *Prof. Dr. Tuğrul Ansay'a Armağan*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, ss.263-283 (“İbra Etmeme Kararının İptalini Dava Etme”).
- Rado, T., 1997. *Roma hukuku dersleri, borçlar hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Reisoğlu, S., 2010. *Borçlar hukuku genel hükümler*. 21. Bası. İstanbul: Beta Yayınları.
- Smerdon, R., 2010. *A practical guide to corporate governance*. Fourth Edition. London: Sweet&Maxwell.
- Stefanov, G., 2005. *Tirgovsko pravo*. Veliko Tırnovo: Abagar.
- Sungurbey, İ., 1974. Anonim ortaklık yönetim kurulu ya da tasfiye memurlarının ibrasının hukuki niteliği, kapsam ve etkisi üstüne. *Medeni hukuk sorunları, 2. Cilt*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, ss.163-179.
- Tahiroğlu, B., 2011. *Roma borçlar hukuku*. İstanbul: Der Yayınları.

- Tandoğan, H., 1960. *Anonim Şirketlerde hissedarların umumi heyete iştirak ve rey haklarının esas mukavele ile tahdidi*. 1. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası. Ankara: s.98 vd. (“Hissedarların Rey Haklarının Tahdidi”).
- Tandoğan, H., 1958. *İsviçre borçlar kanunu, kısım 3-5 ve haksız rekabete dair federal kanun*. Ankara (“İsviçre Borçlar Kanunu”).
- Tekil, F., 2000. Yokluk, hükümsüzlük ve iptal edilebilirlik sorunları. *Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan*. İstanbul: Beta Basım, ss.1091-1114.
- Tekil, F., 1998. *Anonim Şirketler hukuku*. 2. Bası. İstanbul: Alkım (“AŞ”).
- Tekinalp, Ü., 2011. *Yeni anonim ve limited ortaklıklar hukuku ile tek kişi ortaklığın esasları*. 2. Bası. İstanbul: Vedat Kitapçılık (“Esaslar”).
- Tekinalp, Ü., 2003. *Fondaki bankanın hukuku*. İstanbul: Lebib Yalkın Yayınları.
- Tekinalp, Ü., 1965. *Anonim ortaklıkların yönetim kurullarında tüzel kişilerin temsili*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları (“Tüzel Kişilerin Temsili”).
- Tekinay, S. S., Akman, S., Burcuoğlu, H. ve Altop, A., 1993. Tekinay borçlar hukuku genel hükümler. 7. Bası. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Teoman, Ö., 2010. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na göre anonim ortaklıkta pay sahibinin oy hakkı. *Tüm Makalelerim Cilt III: 2002-2010*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, ss.167-220 (“Oy Hakkı”).
- Teoman, Ö., 2010. Yürürlükteki hukukumuz ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na göre anonim ortaklık genel kurul toplantılarına katılmak zorunda olanlar. *Tüm Makalelerim Cilt III: 2002-2010*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, ss.221-239 (“Genel Kurul Toplantılarına Katılmak Zorunda Olanlar”).
- Teoman, Ö., 2010. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın anonim ortaklık yönetim kuruluna ilişkin bazı hükümlerinin değerlendirilmesi. *Tüm Makalelerim Cilt III: 2002-2010*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, ss.250-263 (“Değerlendirme”).

- Teoman, Ö., 2001. Anonim ortaklıkta aynı genel kurulda alınan birden fazla kararı iptal ettirmek isteyen bir pay sahibinin tek bir iptal davası açmak zorunda olup olmadığı sorunu. *Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim Cilt II: 1982-2001*. İstanbul: Beta Basım, ss.435-440 (“Birden Fazla Karar”).
- Teoman, Ö., 2001. Anonim ortaklıkta pay sahibinin oy hakkından yoksunluğu konusundaki Yargıtay kararının değerlendirilmesi. *Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim Cilt II: 1982-2001*. İstanbul: Beta Basım, ss.37-69. (“Yargıtay Kararı”).
- Teoman, Ö., 2001. Azınlığın bilanço görüşmelerinin ertelenmesini isteme hakkı konusundaki Yargıtay kararlarının değerlendirilmesi. *Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim Cilt II: 1982-2001*. İstanbul: Beta Basım, ss.127-150 (“Bilanço Görüşmelerinin Ertelenmesi”).
- Teoman, Ö., 2000. Anonim ortaklıklarda iptal edilebilir genel kurul kararlarının doğrulanması. *Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim Cilt I: 1971-1982*. İstanbul: Beta, ss.1-10 (“Kararların Doğrulanması”).
- Teoman, Ö., 1983. *Anonim ortaklıkta pay sahibinin oy hakkından yoksunluğu*. İstanbul: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları (“Oy Hakkından Yoksunluk”).
- Tunçomağ, K. ve Centel, T., 1999. *İş hukukunun esasları*. 2. Bası. İstanbul: Beta Basım.
- Tunçomağ, K., 1976. *Türk borçlar hukuku genel hükümler cilt 1*. 6. Bası. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Tuncay, A. C., 2010. *Toplu iş hukuku*. 2. Bası. İstanbul: Beta Basım.
- Turanboy, K. N., 1998. *İbra sözleşmesi*. Ankara: Yetkin Basımevi.
- Uçar, S., 1994. *Hukukumuzda yönetim kurulu ve denetçiler ile sorumluluk halleri*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Ulusoy, E., 2005. *Anonim şirketlerde şirketle işlem yapma yasağı ve çifte temsil*. Ankara: Yetkin Yayınları (“Şirketle İşlem Yapma Yasağı ve Çifte Temsil”).

- Ulusoy, E., 2003. Şirketler hukukunda ibranın hukuki niteliği. *Prof. Dr. Turgut Kalpsüz'e Armağan*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, ss.253-282 (“İbra”).
- Uygur, T., 2012. *6098 sayılı Türk borçlar kanunu şerhi, cilt 1*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, Ş., 2006. Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan Türk ticaret kanunu tasarisının bazı hükümleri hakkında görüş ve öneriler. *Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, ss.423-433.
- Yiğit, İ., 2005. *Anonim ortaklık genel kurulunun işleyişi ve ortaya çıkan sorunlar*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Yüksel, S., 2009. Yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunun şartları ve yargının bunlara yaklaşımı. *İsviçre Borçlar Kanunu'nun İktibasının 80. Yılında İsviçre Borçlar Hukuku'nun Türk Ticaret Hukuku'na Etkileri*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, ss.355-391.

Sürelî Yayınlar

- Akdağ Güney, N., 2008. Anonim şirketlerde azledilen yöneticilerin tazminat hakları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. **57** (1), ss.1-33.
- Akdağ Güney, N., 2008. Spor kulübü yöneticilerinin hukuki sorumluluğu ve ibranın sorumluluk davasına etkisi. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. **5** (2), ss.95-112 (“İbranın Sorumluluk Davasına Etkisi”).
- Akdağ Güney, N., 2007. Banka yönetim kurulu üyesinin ibra edilmiş olmasının bankacılık kanununa istinaden açılan şahsi iflas davasına etkisi. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. **4** (1), ss.49-75 (“Şahsi İflas Davasına Etkisi”).
- Akıntürk, T., 1963. Anonim şirketlerde umumi heyet kararlarının iptali. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. **2** (1), ss.99-103.
- Ansay, T., 1970. Anonim ortaklıklar ve mahkeme uygulaması. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. **27** (1-2), ss.119-138 (“Uygulama”).
- Ansay, T., 1966. Anonim şirketlerin ehliyeti, idare meclisinin ibrası, idare meclisi aleyhine mesuliyet davası ve Yargıtay hukuk genel kurulu kararı. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. **3** (3), ss.407-431 (“İbra”).
- Ansay, T., 1964. Anonim şirket idare meclisi kararlarının iptali meselesi. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. **3** (2), ss.371-383 (“İptal”).
- Ansay, T., 1968. Anonim şirketlerde idare meclisi azalarının hukuki mesuliyeti. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. **25** (3-4), ss.267-272 (“Kitap İncelemesi”).
- Ansay, T., 1960. Anonim şirketler ve tatbikat. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. **17** (1-4), ss.327-349 (“Tatbikat”).
- Aydemir, F., 2011. Anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyelerinin ibrasının hukuki sonuçları. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. **69** (1-2), ss.1075-1104.

- Ayoğlu, T., 2002. Oydan yoksun pay sahiplerinin katılımı ile alınan genel kurul kararlarının akıbeti. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. **1**, ss.734-746.
- Aytaç, Z., 1979. Anonim ortaklık denetçilerinin sır saklama yükümlülüğü. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. **10** (1), ss.177-218 (“Sır Saklama Yükümlülüğü”).
- Berki, Ş., 1955. Borçların sukutu. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. **12** (1-2), ss.216-267.
- Berki, A. H., 1969. Sulh ve ibra. *Adalet Dergisi*. (12), ss.753 vd.
- Bilgili, F., 2003. Avrupa anonim ortaklığı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. **2** (6), ss.1 vd. (“AAO”).
- Çamoğlu, E., 1971. Anonim ortaklıklarda yönetim kurulunun yıllık raporu hakkında düşünceler. *İktisat ve Maliye Dergisi*. **XVII** (12), ss.540-544. (“Yıllık Rapor”).
- Çamoğlu, E., 2002. Anonim ortaklık genel kurulu kararları aleyhine açılan iptal davalarının birleştirilmesi açısından ibra kararları. *İstanbul Barosu Dergisi*. **76** (1), ss.133-137 (“İptal Davalarının Birleştirilmesi Açısından İbra Kararları”).
- Çamoğlu, E., 1971. Anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin ibrasının sorumluluk davalarına etkisi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. **XXXVI** (1-4), ss.323-348 (“İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi”).
- Çamoğlu, E., 1966. Anonim şirket idare meclisi üyelerinin umumi heyet kararlarının icrasından doğan mesuliyeti. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. **3** (3), ss.523-532 (“İcradan Doğan Mesuliyet”).
- Doğanay, İ., 1994. Anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumlulukları. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. **17** (3), ss.57-65 (“Hukuki Sorumluluk”).
- Doğrucu, M., 2011. İş hukukunda ibra – feragat uygulamaları ve yeni Türk Borçlar Kanunu’ndaki düzenleme. *İstanbul Barosu Dergisi*. **86** (3), ss.23-37.

- Gürsoy, K. T., 1973. Birden fazla kimselerin aynı zarardan sorumluluğu. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 30 (1-4), ss.57-83.
- Kalpsüz, T., 1979. Bilanço ve oy kullanma esaslarına aykırılık sebebiyle genel kurul kararının iptali. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. **X** (1), ss.23-40.
- Karayalçın, Y., 1993. İsviçre borçlar kanununda anonim şirketler hukuku alanında yapılan değişiklikler. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. **XVII** (1), ss.1-48 (“İsviçre Hukuku”).
- Kırca, İ., 2006. İbra kararının geri alınması ve Bankacılık Kanunu’nun 133. maddesi uyarınca açılacak sorumluluk davalarında ibranın iptali ve zamanaşımı. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. **23** (3), ss.33-51 (“İbra Kararının Geri Alınması”).
- Kırca, İ., 2004. Anonim şirket yönetim kurulu üyesinin ibra oylamasında temsilci sıfatıyla oy kullanıp kullanamayacağı sorunu. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. **53** (1), ss.65-76 (“Oy Kullanma”).
- Lutter, M., 1978. Avrupa tipi anonim ortaklıkta pay sahibi. Ö.Teoman (Çev.). *İktisat ve Maliye Dergisi*. **24** (8), ss.352 vd.
- Moroğlu, E., 1977. Anonim ortaklıkta özel denetçi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. **XLII** (1-4), ss.16 vd.
- Poroy, R., Tekinalp, Ü. ve Tekinalp, G., 1982. Ortaklıklar hukukunda organların sorumluluğu. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. **XLV-XLVII** (1-4), ss.347-398.
- Pulaşlı, H., 2009. Türk Ticaret Kanunu tasarısına göre anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin özen yükümlülüğü ve müteselsil sorumluluğu. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. **XXV** (1), ss.27-63 (“Özen Yükümlülüğü ve Müteselsil Sorumluluğu”).
- Soykan, İ. C., 2010. Türk ticaret kanununda ve Türk ticaret kanunu tasarısında anonim şirketin yönetimi ve temsili. *Legal Hukuk Dergisi*. **8** (91), ss.2361-2412.

- Şener, O. H., 1991. Anonim ortaklıklarda azınlık pay sahiplerinin kuruluştan doğan sorumluluğun sulh veya ibra yoluyla sona erdirilmesine engel olabilmeye hakkı. *Yargıtay Dergisi*. (1-2), ss.92 vd.
- Tandoğan, H., 1965. Anonim şirket idare meclisi azalarına karşı açılacak mesuliyet davalarının müruruzamanı hakkında bazı düşünceler. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. **3** (1), ss.122-126 (“Müruruzaman”).
- Tandoğan, H., 1961. Hükmi şahısların anonim şirketi idare meclisinde temsili. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. **1** (1), ss.3-35 (“Hükmi Şahısların Temsili”).
- Tanrıver, S., 1995. Mahkeme huzurunda yapılan kabuller. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. **44** (1-4), ss.221-232.
- Tekinalp, Ü., 1976. Azınlığın bilançonun onaylanmasına ilişkin müzakerelerin ertelenmesi istemi, sorunlar- düşünceler. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. **XLII** (1-4), ss.233-243 (“Müzakerelerin Ertelenmesi”).
- Tekinalp, Ü., 1976. İbra edilmeyen yönetim kurulu üyelerinin iptal davası açabilip açamayacakları sorunu. *İktisat ve Maliye Dergisi*. **23** (1), ss.165-168 (“Olumsuz İbranın İptali”).
- Tekinalp, Ü., 1965. Anonim ortaklığın genel kurulunda bir teklifin reddine karşı iptal davası açılabilir mi?. *İstanbul Barosu Dergisi*. **XXXIX** (7-8-9), ss.256 vd.
- Teoman, Ö., 1980. Anonim ortaklıkta azınlığın genel kuruldan özel denetçi seçilmesini isteme hakkı ve gündeme bağlılık ilkesi. *İktisat ve Maliye Dergisi*. **27** (2), ss.68-75.
- Uysal, L., 2009. 6762 sayılı Türk ticaret kanunu ve Türk ticaret kanunu tasarısı kapsamında anonim şirketlerde yönetim kurulu ve yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu-II. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. (81), ss.1-34.
- Ünal, M., 1982. Anonim ortaklıklarda yönetim ve yönetim görevlerinin murahhaslara bırakılması. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. **XI** (3), ss.49-89.

Diğer Yayınlar

- Avcı, N., (2007). Anonim ortaklıklarda ibra. *Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi SBE.
- Bilgili, F., 2004. Anonim şirket genel kurulunda yönetim kurulu hakkında ibra kararı alınmasında yönetim kurulu üyelerinin veya diğer yöneticilerin vekaleten oy kullanabilmeleri. *E-akademi*, [online] 03.05.2004, **27** (1), www.e-akademi.org/makaleler/fbilgili-3.htm [erişim tarihi 27 Ekim 2011].
- United States Congress Senate Committee On Banking, Housing, and Urban Affairs. 2010. *Shareholder Rights and Proxy Access*. Washington.
- Şahin, A., (2005). Anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluk açısından ibrası. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi SBE.